DRAGI CITITORI,

„Biblioteca pentru toți" își alcătuiește în momentul de față un plan de apariții de 1.000 de numere. Pentru ca acest plan să reflecte dorințele dvs., vă rugăm să ne scrieți:

— ce titluri ați vrea să apară în următorii ani?

— ce cărți apărute în colecția noastră v-au plăcut mai mult?

— ce prefețe vi s-au părut mai interesante, care dintre ele au fost mai puțin utile și de ce?

— dacă tabelul cronologic vă ajută în sistematizarea datelor despre scriitorul respectiv?

— precum și orice alte propuneri pentru îmbunătățirea colecției noastre.

Scrieți-ne pe adresa:

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Redacția „Biblioteca pentru toți"
B-dul Ana Ipătescu nr. 39
Raionul 30 Decembrie — București

LEI 5

Antologia poeziei chineze clasice

191

Antologia poeziei chineze clasice

191

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Clubul cărții digitale 2022

Antologia poeziei chineze clasice

(SECOLUL AL XI-lea î. e. n. — 1911)

1963

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

EDITURA PENTRU LITERATURA

Ediție îngrijită de *ROMULUS VULPESCU*

Traduceri de : *Demostene Botez, Eusebiu Camilar, Mihu Dragomir, Geo Dumitrescu, George Dumitrescu, Tașcu Gheorghiu, Victor Kernbach, Adrian Maniu, Ionel Marinescu, Gellu Naum, Al. Philippide, Niculaie Stoian, Romulus Vulpescu.*

Studiu introductiv de : *N. T. FEDORENKO*
Despre prozodia chineză clasică de *U SIAO-JU*

– Culegerea „Cartea cântecelor"
(sec. 11–8 î.e.n.) – p. 5–

• Țiui Iuan (340–278 î.e.n.) – p. 31–

• Tao Țian / Tao Iuan-min
(365–427) – p. 67–71

• Bao Gijao (421?–465?)

• Țui Șin (513–581)

- Li Tai-pe / pô (701-762) - p 105 -
- Du - fu (712-770) - p 211 -
- Su Tung - Po (1036-1101) - p 383

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

1. Antologia poeziei chineze clasice, *prima lucrare de aceste proporții ce apare în țara noastră, cuprinde o selectare din creația poetică a unei perioade de aproape trei mii de ani.*

2. La alcătuirea culegerii am folosit ca text de bază Antologhia chitaiscoi poezii, perevod s chitaiscogo pod obștei redacției Go Mo-jo i N. T. Fedorenko, Gosudarstvennoi literaturî, Moscva, 1957, 4 tomah, 1—356 pp.; 1—376 pp.; 1—336 pp.; 1—340 pp. (Antologia poeziei chineze, traducere din chineză sub îngrijirea lui Go Mo-jo și N. T. Fedorenko, Editura de stat pentru literatură, Moscova, 1957, 4 volume.)

Redacția noastră s-a străduit să aleagă din cele patru volume ale ediției sovietice poeziile și poemele cele mai reprezentative pentru creația poeților chinezi clasici.

De asemeni, redacția românească a adăugat, la selecția făcută din poeziile lui Li Tai-pe, Du Fu și Su Tun-po un număr de poezii extrase din volume de traduceri românești apărute anterior. Astfel, pentru Li Tai-pe s-au ales unele poezii din volumele Poeme clasice chineze, tălmăcite de Eusebiu Camilar, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957, ediția a II-a, 1—200 pp., Li Tai-pe, în românește de Eusebiu Camilar, Editura Tineretului, 1961, 1—192 pp. *și, respectiv,* Din cîntecele lui Li Tai-pe. în

romînește de Adrian Maniu, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957, 1—224 pp. *Pentru Du Fu și Su Tun-po s-au ales poeziile din volumul de* Poeme clasice chineze *citat mai sus.*

3. Notele explicative din josul paginii aparțin redacției noastre, care a folosit, pe lîngă notele ediției sovietice mai sus citate, volumele N. T. Fedorenko, Chitaiscaia literatura (Ocerchi po istorii chitaiscoi literaturî), Moscva, Goslitizdat, 1956, 1—729 pp. + 12 pl. [N. T. Fedorenko, Literatura chineză (Studiu asupra istoriei literaturii chineze), Moscova, 1956], Feng Yuan-chun, A Short History of Classical Chinese Literature Foreign Languages Press, Peking, 1958, 1—134 pp. (Fen Iuan-ciun, Scurtă istorie a literaturii chineze clasice, Editura în limbi străine, Pekin, 1958) *și* Wang Chun-heng, A Simple Geography of China, idem, 1958, 1—258 pp. (Van Ciun-hen, Geografie elementară a Chinei, idem, 1958.)

Pentru a ușura lectura și înțelegerea textului, publicăm un Indice alfabetic *de toate numele (proprii și comune) chineze ce se întîlnesc în cuprinsul lucrării, un* Tabel cronologic al dinastiilor chineze, *cît și o hartă a Republicii Populare Chineze (însoțită de un* Indice alfabetic *al provinciilor și al regiunilor autonome, cu capitalele lor).*

4. Volumul se deschide cu extrase din studiul sinologului sovietic N. T. Fedorenko, studiu apărut în volumul I al antologiei sovietice pomenite mai sus, și se încheie cu sinteza Despre prozodia chineză clasică *a lui U Siao-ju, articol publicat în revista* Chinese Literature (Literatura Chineză), *nr. 3/1958.*

5. De asemeni, cititorul este rugat să se refere și la Scurtă istorie a literaturii clasice chineze, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1960, 1—196 pp.

6. În ceea ce privește transcrierea numelor proprii și comune chineze, am folosit sistemul de transcriere fonetică rus, unul dintre cele mai apropiate de rostirea originală.

ÎNGRIJITORUL EDIȚIEI

POEZIA CHINEZĂ CLASICĂ [1]

(Extrase)

Poeţii poporului chinez au adus o uriaşă contribuţie la cultura poetică universală. Printre capodoperele creaţiei poetice chineze ce trezesc admiraţia întregii omeniri, culegerea intitulată *„Cartea Cîntecelor"* (*„Şiţzin"*, din secolul al XI-lea—al VIII-lea î.e.n.) ocupă un loc deosebit. Opera marilor poeţi chinezi Ţiui Iuan, Tao Iuan-min (Tao Ţian), Li Tai-pe (Li Bo), Du Fu, Bo Ţziui-i, Su Tun-po (Su Şi) şi a multor altora stă alături de creaţia artistică a geniilor poeziei universale. Poezia chineză a exercitat o puternică influenţă asupra dezvoltării poeziei popoarelor din Extremul Orient, mai ales a celor din Japonia şi Coreea.

I

Din timpurile cele mai vechi versul a trezit în China un uriaş interes, chinezii dînd întotdeauna dovadă de înţelegere pentru natura creaţiei poetice ; istoria a păstrat numeroase păreri asupra poeziei, exprimate de

[1] *Chitaiscaia poezia* ; cf. *Notă asupra ediţiei*, p. IV, pct. 4. Din studiul sinologului sovietic Fedorenko nu publicăm decît partea referitoare la poezia clasică.

înţelepţii şi poeţii lor. Aceste opinii prezintă o însemnătate destul de mare : ele afirmă, în cea mai mare parte, că expresia poetică s-a născut din emoţii profunde, din mişcări sufleteşti adînci.

Astfel, în cunoscutul dicţionar interpretativ antic al limbii chineze „*Şoven*" se afirmă : „Poezia înseamnă simţăminte". Într-unul din numeroasele comentarii la cronica istorică „*Ciunţiu*" („*Primăvara şi Toamna*") se arată : „Poezia reprezintă simţăminte exprimate cu ajutorul cuvintelor". Eminentul filosof al Chinei medievale Ciju Şi scria : „Poezia ne dă putinţa să ne exprimăm sentimentele". Preţioase observaţii despre unitatea poeziei şi a muzicii se datoresc şi lui Ţzian-ven : „Poezia înseamnă idei şi cuvinte. Idee se numeşte mişcarea gîndurilor noastre în suflet ; ea se păstrează în vorbire. Cînd ideea este exprimată prin cuvinte rezultă o poezie, cînd este îmbrăcată în haina muzicii rezultă un cîntec. Aşadar, versurile şi cîntecele se trag din acelaşi izvor." Remarcabile sub acest raport sînt şi ideile lui Liu Se, cunoscut teoretician al literaturii chineze, autor al tratatului „*Cizelarea dragonului în literatură*", care a relevat încă la jumătatea secolului al VI-lea că „sunetul este corpul muzicii, poezia însă e sufletul ei".

Istoria poeziei chineze arată că muzica a jucat un rol însemnat în dezvoltarea creaţiei poetice din China. Cîntecele folclorice au exercitat o mare influenţă asupra poeziei chineze antice („*Cartea Cîntecelor*", poeziile lui Ţiui Iuan) şi au influenţat în mod fecund poezia din epoca dinastiei Han (genul poetic *iue-fu*). Este de asemeni cunoscută strînsa lor legătură cu cîntecele create de poeţii Chinei din epoca dinastiei Tan (Li Tai-pe şi alţii). Creaţia poetică din epoca dinastiilor Sun (960—1279) şi Iuan (1279—1368) a fost organic legată de folclorul muzical din acea vreme şi a dăruit poeziei chineze genuri poetice originale ca *ţî* (romanţa) şi *ciu* (poezia dramatică).

Teoria literară chineză clasică a socotit întotdeauna poezia drept tezaurul principal al literaturii. Unui om cult i se cerea în China nu numai cunoaşterea poeziei, ci şi priceperea de a face versuri. Studiul poeziei era obligatoriu în vechiul sistem de învăţământ chinez.

De-a lungul mileniilor ei de existenţă, poezia chineză a parcurs un drum de dezvoltare complex, de continuă îmbogăţire a conţinutului şi de perfecţionare a formei. Pe măsură ce poporul Chinei s-a dezvoltat şi s-a îmbogăţit din punct de vedere spiritual, a crescut şi s-a îmbogăţit şi poezia lui. Ea a ajuns la deplină maturitate şi perfecţiune artistică în epoca dinastiei Tan (618—907), ale cărei opere au fost pregătite de secolele de dezvoltare anterioară. Pînă la Ţiui Iuan poezia chineză a evoluat sub puternica influenţă a poeticii *„Cărţii Cîntecelor"*. Domina în mod absolut versul de patru cuvinte cu un număr egal de picioare (adică versul ce cuprindea cîte patru ideograme). Dar, încă în epoca dinastiei Han (206 î.e.n.—220 e.n.), versul de patru cuvinte devine relativ rar ; după aceea, poeţii recurgeau numai în anumite cazuri la această formă de vers (Ţao Ţao, Tao Iuan-min şi alţii).

În locul versului de patru ideograme, la sfîrşitul dinastiei Han se foloseşte cel de cinci ideograme ; capătă apoi o largă dezvoltare versul de şapte ideograme. Trăsătura caracteristică a vechii prozodii chineze consta în aceea că poeziile nu aveau un număr anumit de versuri (cea mai scurtă număra două, cea mai lungă, 395 de versuri) şi se scriau fără a se ţine seama de tonalitatea piciorului metric (ideograma chineză indică şi un anumit ton, iar numărul tonurilor în diferitele dialecte diferă). Nu existau reguli speciale în ceea ce priveşte ritmul şi rima.

Începînd din secolul al V-lea atenţia poeţilor chinezi se îndreaptă însă spre tonalitatea piciorului metric, apar treptat reguli complicate privind ritmul şi rima.

Rolul aproape hotarîtor în această privinţă l-a avut poetul şi savantul Şen Iue (441—513), care a creat teoria tonalităţii şi a făcut prima clasificare a tonurilor. Şen Iue distingea în limbă patru tonuri : *pin, şan, ciu* şi *ju*. El le-a împărţit în două grupuri : primul era format din tonul *pin* şi se numea *pinşen* [1], al doilea grup era format din tonurile *şan, ciu* şi *ju* şi se numea *şeşen*. Şen Iue a elaborat teoria unei anumite distribuiri a tonurilor în vers, cunoscută sub denumirea de „Cele opt lipsuri ale versificaţiei".

Problemele tonalităţii au continuat să fie dezbătute în secolul al VI-lea, cînd s-a publicat un dicţionar de rime în cinci volume conţinînd 12158 cuvinte clasificate în 27 de categorii, după pronunţare şi tonalitate.

Astfel, treptat, au luat naştere în China o poetică nouă şi o nouă teorie a prozodiei, în virtutea cărora s-au impus, în epoca dinastiei Tan, poeziile denumite *lu-şî* (poezie ce se supune cu stricteţe regulilor).

Poeţii trebuiau să dea dovadă de o înaltă măiestrie în compunerea acestor versuri. Pentru rimă trebuia să se aibă în vedere nu numai consonanţa ultimelor ideograme, ci să se ţină seama şi de caracterul tonului lor. Ideograma de tonul *pin* nu putea să rimeze cu o altă ideogramă de acelaşi ton. În epoca dinastiei Tan s-a publicat un nou dicţionar de rime *„Taniun" („Rimele Tan")*. Ca şi mai înainte, versurile aveau un număr de picioare strict determinat (de obicei cinci sau şapte), dar pe lîngă aceasta s-a mai fixat şi numărul versurilor unei poezii. În majoritatea cazurilor bucăţile erau de opt sau de patru versuri.

Exista o ordine strictă de distribuire a cuvintelor-ideograme în vers, în funcţie de tonul lor. Catrenul în cinci cuvinte, de pildă, avea următoarea dispoziţie a tonurilor (a — cuvîntul neaccentuat, b — cuvîntul de

[1] În limba chineză *şen* înseamnă *ton*; vezi şi p. 483, alineatele 2 şi 3.

tonul *şeşen*, c — cuvîntul de tonul *pinşen*) : *a, b, cc, b/ a, c, bb, c/ a, c, cb, b/ a, b, bc, c.*

Aşadar, metrica versului chinez a început să se întemeieze pe tonalitatea cuvîntului. În poezia chineză clasică cezura cădea de obicei în mijlocul versului.

În epoca dinastiei Tan se răspîndeşte o clasificare a versurilor (începută încă din epoca *Cele Trei Împărăţii*) în versuri *ku-şî* (poezie în stil vechi) şi versuri *sinti* (poezie în stil nou). Aceste două stiluri au continuat să existe simultan, deşi cea mai mare parte a poeţilor prefera să scrie versuri în „stil vechi".

Poeţii foloseau adesea metafore şi alegorii luate din cronicile istorice sau din vechile legende. Aceste figuri de stil se numeau *diangu*. Existenţa acestor *diangu* în poezia chineză clasică îngreuia înţelegerea versurilor şi cerea cititorului o mare erudiţie.

De pildă, în poezia lui Van Vei *Privesc de sus rîul Hanţzian* găsim următoarele versuri :

Hai, prieteni, în oraşul Sianian,
În prima zi senină care-ar fi.

Bînd vin, să ne uităm la acest rîu,
Ca vrednicul de multă cinste Şan. [1]

Pentru a înţelege sensul ultimelor două versuri trebuie să cunoaştem amănuntul următor : în epoca dinastiei Ţzin (265—420), generalul Şan Ţzian, care îşi dislocase trupele în regiunea oraşului Sianian, venea adesea aici să-i admire frumuseţea şi să-şi petreacă timpul liber la un pahar de vin. Bineînţeles că fără cunoaşterea temeinică a istoriei chineze, un *diangu* ca „vrednicul de multă cinste Şan" rămîne neînţeles. De aceea poeziile chineze clasice sînt însoţite, chiar în edi-

[1] Traducere de Vicţor Kernbach ; vezi pp. 99—100.

țiile chineze, de note explicative ; traduse în limbi străine, ele necesită neapărat ample comentarii.

În epoca dinastiei Sun regulile versificației au devenit și mai severe. Genul poetic *țî* cerea o și mai mare armonie și sonoritate a versului. Versurile de acest gen erau mai greu de compus decît versurile *lu-șî* din epoca dinastiei Tan.

Creațiile poeților chinezi clasici se disting printr-o înaltă ținută artistică, printr-un bogat conținut de idei, prin sentimente poetice complexe, prin emoții subtile, uneori abia perceptibile. Tot acest conținut poartă amprenta specificului național. Poezia clasică a poporului chinez este plină de umanitate și de idei nobile.

De un profund sentiment uman sînt pătrunse, de pildă, versurile lui Du Fu din poezia *Vîntul de toamnă :*

Aș vrea, spre alinarea
Obștilor dureri,
O casă, cu o mie
De mii de încăperi,

Să aibă toți mîhniții
Pămîntului, sălaș !
Acoperișul unic
Să fie uriaș,

Masivă fie casa,
Ca muntele străbun,
Să-nfrunte și diluvii
Și marele taifun !

De s-ar putea minunea
Aceasta s-o și văd,
Îmi las, de bunăvoie,
Căminul subt prăpăd !

De s-ar putea minunea
Întregii lumi s-o strig,
Eu mor de bunăvoie,
De foame și de frig! [1]

Poeții chinezi își iubeau cu înflăcărare patria și poporul, cîntau sentimentele de prietenie și frumusețea naturii, scriau cu adîncă mîhnire despre situația mizeră a țăranilor, despre soarta grea a femeii.

Viața poporului din China antică și medievală a fost într-adevăr grea. Războaiele aduceau Chinei greutăți de nedescris, poporul a avut de îndurat întotdeauna suferințe de pe urma marilor cataclisme ale naturii, de pe urma exploatării proprietarilor de sclavi și a feudalilor, de pe urma cotropitorilor străini. Durerile și lacrimile poporului înduioșau inimile poeților chinezi care priveau zguduiți chinurile compatrioților lor. Așa se explică, poate, faptul că poezia chineză clasică are mai ales un caracter elegiac. Dar rezonanțele mîhnite ale lirei chineze nu acoperă notele ei optimiste, dragostea de viață care, bunăoară, în opera lui Li Tai-pe și a altor poeți sînt exprimate cu atîta talent.

China a fost prea adesea teatrul unor invazii a popoarelor nomade, statul era sfîșiat într-una de războaie interne. În creația poeților chinezi accentele cădeau îndeosebi pe tema iubirii de patrie. O astfel de temă apare încă în *„Cartea Cîntecelor"* și este dezvoltată apoi în poeziile lui Țiui Iuan, Du Fu, Lu Iu, Ven Tian-sian și ale altor poeți. Din timpurile cele mai vechi tema patriei a fost una dintre cele mai statornice ale poeziei chineze. Pe lîngă poeții care s-au îndreptat spre tema socială au existat apoi mulți alții care au cîntat singurătatea în sînul naturii, dorul după cei plecați departe, frumusețea

[1] Traducere de Eusebiu Camilar ; vezi pp. 233—234.

lunei și roua proaspătă din faptul serii, bucuria contemplației și liniștea :

Pe lîngă-abisul prăvălatec,
În munte, sui pe-o cărăruie
Către bordeiul singuratec
Înscris în zarea albăstruie.

Sub Carul-Mare stau și nu mă
Mai satur contemplînd gorunii...
Frunzișu-i mai frumos subt brumă
Ca primăvara,-n floare, prunii. [1]

(Du Fu, *Preumblare în munți.*)

Nu trebuie să uităm că poezia chineză clasică este mai ales o poezie medievală, că dezvoltarea ei a avut loc în limitele unui anumit cadru istoric. Firește că acest lucru s-a reflectat și în caracterul acelei poezii. În timpurile vechi, poeții chinezi nu se ocupau de poezie ca niște profesioniști ; poziția de clasă și slujba pe care-o ocupau, convingerile politice, filosofice și religioase pe care le aveau au lăsat urme în operele lor. În majoritatea cazurilor poeții proveneau din mediul moșierilor și al funcționarilor, erau oameni educați în spiritul ideologiei confucianiste tradiționale, ori se aflau, adesea, sub influența daoismului sau a budismului.

Poezia chineză se caracterizează prin imagini artistice specifice, prin mijloace poetice și expresive proprii. Poetul își lua imaginile, în primul rînd, din natură ; antropomorfismul era un fenomen relativ rar. Viața omului era înfățișată de poeți cu ajutorul vieții naturii și nu invers, cum se întîmplă în poezia europeană.

[1] Versurile citate în prezentul studiu și nepurtînd mențiunea numelui traducătorului sînt traduse de Romulus Vulpescu.

Limba poeziei chineze clasice era extrem de laconică, expresivă şi concisă. Poeţii chinezi socoteau prolixitatea duşmanul poeziei. Ei scriau în aşa fel încît „cuvintele erau limitate, dar, în schimb, ideile se bucurau de mult spaţiu".

Tendinţa spre proprietatea şi conciziunea cuvîntului făcea ca poezia chineză să pară extrem de lapidară :

Han plin de lume. Licăr de jăratec.
Încă-o ulcea de vin din boabe coapte.
Tipsia lunii. Gong în miez de noapte.
...Şi ţipătul gîscanului sălbatec.

(Gao Şi, *Rămas-bun, noaptea, de la un prieten.*)

În aceste patru versuri, cuprinzînd şase propoziţiuni fără nici un verb, tabloul redat este, totuşi, exact şi expresiv.

La o asemenea înaltă măiestrie în mînuirea cuvîntului poetic, proprie clasicilor poeziei chineze, se referea scriitorul contemporan Mao Dun cînd, la Congresul al II-lea al oamenilor de litere din întreaga Chină, spunea :

„Numeroasele noastre opere clasice sînt deosebit de zgîrcite în folosirea cuvîntului literar. [...] Vechile poezii chineze descriu, de obicei, în cîteva zeci de ideograme întreaga adîncime a unei stări sufleteşti şi se disting printr-o prelucrare subtilă, incomparabilă, a vorbei. Această tradiţie trebuie s-o studiem şi s-o cercetăm neobosit."

În China oamenii ştiau să preţuiască şi să admire cuvîntul poetic expresiv. Acest lucru este pus în evidenţă în chip măiestrit în poezia lui Li Tai-pe, *La Ţzinlin, în foişorul de apus, citesc, sub clar de lună, versuri.* Contemplînd apa rîului sub razele lunei, Li Tai-pe îşi aminteşte de Se Tiao, poetul său preferat :

Se Tiao-a spus, privind a ăpei pînză :
„Decît mătasea chiar mai străvezie-i".
Acest vers numai, e de-ajuns ca faima
Să-nfrunte nesfîrşirea veşniciei.

Fără îndoială că mulţi poeţi tineri din perioada clasică tindeau şi spre realism, spre descrierea vieţii de toate zilele, spre caracterizarea precisă a stărilor sufleteşti, spre dezvăluirea resorturilor psihologice ale fenomenelor şi ale faptelor omeneşti. Tendinţele realiste s-au manifestat deosebit de distinct în epoca dinastiei Tan, în creaţia unor poeţi ca Du Fu, Li Tai-pe, Bo Ţziui-i, Iuan Cijen. Opera celor mai buni poeţi chinezi a fost întotdeauna legată de viaţă. Ei ridicau probleme vii din existenţa lor cotidiană. Să ne amintim numai de poezia lui Ţiui Iuan, Du fu şi Bo Ţziui-i. Numeroşi poeţi chinezi din antichitate au fost oameni de stat şi politicieni activi care foloseau poezia ca un mijloc de luptă pentru atingerea ţelurilor lor. Mulţi dintre ei îşi dădeau seama de legătura strînsă ce există între poezie şi viaţă. Sub acest raport, deosebit de interesante apar cuvintele cunoscutului poet Lu Iu, din perioada dinastiei Sun, adresate fiului său : „Dacă vrei să te îndeletniceşti cu poezia, străduaniile tale trebuie să ţintească în afara ei". Lu Iu voia să arate că poetul nu trebuie să se mărginească numai la sfera intereselor sale poetice ; el are datoria să se smulgă din cadrul poeziei livreşti, să-şi lărgească cunoştinţele, să iasă pe drumul larg al realităţii ce-l înconjoară, al vieţii reale. Bo Ţziui-i a formulat deosebit de limpede ce aşteptau vechii poeţi chinezi de la literatură : „O operă literară trebuie să corespundă timpului, versul trebuie să corespundă realităţii". După părerea lui poezia trebuie să fie, deci, o oglindă a epocii. El preţuia mai mult tocmai acele opere în care „nu există cuvînt de prisos în vers, iar fiecare cîntec zugrăveşte suferinţele poporului". Nu trebuie să uităm că

aceste idei profunde despre legătura poeziei cu viaţa, despre importanţa temelor sociale în poezie au fost exprimate de Bo Ţziui-i în secolul al IX-lea.

Un rol însemnat în dezvoltarea realismului poeziei chineze clasice l-a avut orientarea ei, în diferite epoci, către creaţia populară şi faptul că cei mai mari poeţi şi-au dat seama de importanţa folosirii folclorului în opera lor.

Cunoscutul poet Ţao Ciji spunea într-o scrisoare adresată lui Ian De-ţzu : „În graiul ce răsună pe uliţe şi ulicioare găseşti întotdeauna cîte ceva ce poate fi folosit..."

Cei mai progresişti poeţi chinezi căutau să se apropie de limba vorbită, să-şi facă versurile accesibile înţelegerii poporului. În China există legenda că Bo Ţziui-i, înainte de a-şi difuza versurile, le citea mai întîi doicii sale, „o bătrînică simplă". Dacă bătrîna nu înţelegea noua sa poezie ori îşi exprima despre ea o părere negativă, poetul o relua acordînd atenţie în primul rînd limbii, căutînd să dea la o parte cuvintele şi expresiile livreşti greu de înţeles, şi să se apropie de limba vie, accesibilă poporului simplu. Multe poezii şi diferite versuri ale lui Bo Ţziui-i au intrat, datorită acestui fapt, în uzul limbii populare din China.

Istoria chineză confirmă, în numeroase cazuri, extraordinara dragoste de muncă a scriitorilor chinezi, exigenţa lor neobişnuită faţă de creaţie. Se ştie că poeţii chinezi nu conteneau să-şi prelucreze de nenumărate ori poeziile, căutînd mijloace lingvistice dintre cele mai potrivite şi mai expresive. Au ajuns pînă la noi amănunte despre cum îşi lucra versurile Van An-şi, om politic şi poet din epoca dinastiei Sun. În opera lui Van An-şi există un vers foarte cunoscut în China : *„Vîntul de primăvară a-nverzit din nou malul de miazăzi al fluviului Ianţzîţzian"*. Înainte de a găsi expresia potrivită „a-nverzit", Van An-şi şi-a modificat versul de mai bine

de zece ori. Vîntul cînd „umplea" malul de miazăzi al fluviului Ianţzîţzian, cînd „sufla" asupra malului, cînd „ajungea" pînă la mal, dar nici una dintre expresii nu-l mulţumea pe poet ; el a continuat să caute cu stăruinţă pînă cînd a găsit, în sfîrşit, cuvîntul cel mai nimerit.

Celebrul poet Ouian Siu, din epoca dinastiei Sun, spunea că literatura cere „de trei ori mult : să citeşti mult, să scrii mult şi să cugeţi mult". Trebuie să recunoaştem că poeţii chinezi într-adevăr citeau mult, scriau mult şi cugetau mult. Versurile lor sînt rodul unor străduinţe perseverente şi încordate. Se ştie, bunăoară, cît de tenace muncea, „neîngăduindu-şi odihnă nici ziua, nici noaptea", marele şi talentatul Bo Ţziui-i.

Poezia chineză are o prozodie extrem de interesantă, complicată şi, din păcate, puţin sau chiar de fel cunoscută de europeni. În existenţa ei multiseculară această poezie a acumulat o uriaşă experienţă stilistică. Este suficient să amintim că numai versurile în stilul *ţzatişi* (versuri în stil mixt) numără peste 50 de genuri.

Genurile poetice chineze au fost clasificate atît pe baza conţinutului, cît şi pe baza formei, şi sînt extrem de variate.

II

Încă din timpurile cele mai vechi poporul chinez n-a încetat să rîvnească la egalitate şi libertate, la pace şi la relaţii sociale drepte. Astfel de năzuinţe străvechi şi-au găsit o anumită expresie şi în operele literare, în cîntece şi în poeme, în minunatele monumente de poezie ce-şi au originea în antichitate. Printre acestea un loc de seamă ocupă *„Cartea Cîntecelor"*, cronică poetică veşnic vie ce-a păstrat pînă în zilele noastre imaginea vastă a vieţii specifice antichităţii, interesele ei spirituale, lirismul şi filosofia, poezia şi satira ce reflectau

relaţiile sociale şi lumea interioară a omului din acea epocă atît de îndepărtată; în acest monument şi-au găsit oglindire toate elementele caracterizînd creaţia chineză artistică, de la primele ei mărturii.

„Şiţzin" înfăţişează un adevărat tezaur al vechii poezii chineze. În această culegere de cîntece şi de imnuri, unică în felul ei, este reflectată în modul cel mai viu cultura antică, multilaterală şi bogată, a poporului chinez, cugetările nobile, minunatele lui simţăminte. *„Cartea Cîntecelor"* este sufletul poporului chinez, care şi-a găsit expresie în cuvîntul poetic. În ceea ce priveşte valoarea ei artistică şi istorică *„Şiţzin"* poate fi comparată numai cu capodoperele literaturii universale *„Iliada"* şi *„Odiseea"*, *„Ramayana"* şi *„Mahabharata"*, *„Cîntec despre oastea lui Igor"*, *„Cîntecul Cidului"*, *„Kalevala"* sau *„Cîntarea lui Roland"*.

„Şiţzin" conţine 305 diferite bucăţi poetice şi are patru părţi: *„Obiceiurile împărăţiilor"* (*„Go fîn"*), *„Odele mărunte"* (*„Siao ia"*), *„Marile ode"* (*„Da ia"*) şi *„Imnurile"* (*„Sun"*). Fiecare dintre cele patru părţi ale *„Cărţii Cîntecelor"* se prezintă, de fapt, ca o operă de sine stătătoare, avînd temele ei proprii, mijloacele de expresie artistică specifice, atmosfera şi poetica ei caracteristică.

Prima parte, *„Obiceiurile împărăţiilor"*, cuprinde 160 poezii — cîntece din 15 împărăţii diferite ale Chinei antice, reprezentînd o culegere din cele mai vechi poezii lirice chineze, datînd din epoca împărăţiei Cijou. Este un florilegiu de cîntece minunate, cu farmec tineresc, pline de duioşie şi dragoste de viaţă, precum şi de cîntece de muncă avîndu-şi rădăcinile în creaţia populară. Un tablou cît se poate de elocvent şi de plastic al vieţii sociale a poporului chinez de la începutul dezvoltării sale este zugrăvit în această culegere. Poporul ne apare nu numai ca inspiratorul

creației artistice a poeților, ci și ca făuritorul operelor poetice, ca un mare și nemuritor artist colectiv.

O trăsătură caracteristică a acestor inspirate versuri cuprinse în *„Obiceiurile împărăției"* este profunda lor legătură cu viața și cu mediul înconjurător, adică realismul lor autentic. Această remarcabilă trăsătură ne îndreptățește să zăbovim asupra tradițiilor realiste ale literaturii chineze, începînd de la excelentele cîntece populare din capitolul *„Obiceiurile împărăției"*.

Cîntecele și odele realiste din *„Șițzin"* ne înlesnesc apropierea de lumea celei mai adînci antichități, ne ajută să vedem care era viața Chinei antice și lumea ei spirituală. Numeroase sînt versurile din *„Șițzin"* care conțin o critică a condițiilor sociale și în multe bucăți din *„Obiceiurile împărăției"* răsună motivele unui indignat protest social, ale unei critici aspre a relațiilor sociale dominante pe atunci, precum și ura față de asupritori și tirani. Este condamnat egoismul bogătașilor, al aristocraților feudali, care jefuiesc poporul muncitor, iau șapte piei plugarului ; este înfierat egoismul principilor feudali și al cîrmuitorilor care sfîșie țara.

Caracteristică în această privință este poezia *Harnicul tăietor de lemne și aghiotantul prințului*, în care se demască necruțător parazitismul exploatatorilor și al trîntorilor care huzuresc pe seama muncii oamenilor simpli :

Se-aud pînă departe bufnituri.
Obezi ciopleşte tăietorul,
Ciopleşte din lemn tare de santal.
Le-aşază-apói frumos pe malul apei
Şi undele alunecă domol
Şi limpede e apa...
Nu, preastimatul nostru domn
N-a ştiut ce-nseamnă munca,
N-a fost la semănat şi nici la secere ;

Atunci de unde-s cele trei sute de hambare
Bucşite de grîne ?
N-a fost cu noi la vînătoare,
Nu l-am văzut trăgînd cu arcul ;
Atunci de unde-atîtea prepeliţe,
Morman de prepeliţe-n curtea lui ?
Dacă e nobil, să nu mai mînînce,
Scutit de griji, cu inima-mpăcată,
O pîne dobîndită fără muncă ! [1]

Caracterul demascator al atîtor cîntece din *„Şiţzin"*, condamnarea aspră a modului parazitar de viaţă a claselor dominante şi a asupritorilor care jefuiesc roadele muncii poporului, sînt fără îndoială o dovadă a originii populare a versurilor din capitolul *„Obiceiurile împărăţiilor"* şi arată în mod cît se poate de limpede că în aceste opere, aparţinînd unor autori anonimi, s-au reflectat adevăratele sentimente ale poporului simplu, frămîntările, indignarea sa dreaptă, speranţele şi năzuinţele lui ascunse.

În această ordine de idei trebuie menţionat la un loc de seamă cîntecul *Şobolanul mătăhălos* unde se aplică un procedeu literar original — alegoria — introdus probabil pentru prima oară în poezia chineză şi, pare-se, chiar în poezia universală. În acest cîntec, al cărui caracter este profund demascator, asupritorii crunţi şi exploatatorii odioşi poporului sînt zugrăviţi sub forma alegorică a unor „şobolani" care îşi însuşesc lacomi toate roadele muncii plugarilor. Este de relevat însă că laitmotivul cîntecului acesta plin de o încredere optimistă în triumful dreptăţii populare, este gîndul la *„o ţară-a fericirii"* unde nu vor mai exista *„şobolani lacomi"* şi unde *„găsi-vom adăpost şi ocrotire"* şi *„vom afla dreptate"*.

Adevărul aspru asupra nenorocirilor şi a suferinţe-

[1] Traducere de Al. Philippide ; vezi pp. 14—15.

lor oamenilor simpli şi-a găsit expresia şi în multe alte cîntece şi ode din *„Şiţzin"*, ca de pildă în : *Soldatului îi este dor de casă, Mă urc pe drumul care duce-n munţi..., De-ndată ce aud a tobelor bătaie...*

Printre aceste versuri găsim adevărate perle artistice. Este minunată, în ceea ce priveşte ideile şi profunzimea sentimentului poetic, poezia melancolică *De-ndată ce aud a tobelor bătaie...*, ce exprimă dorul deznădăjduit şi noblețea de sentimente a plugarului dus la război. Autorii populari ai acestor cîntece şi versuri au ştiut să dea un adînc înţeles vieţii simple ; în creaţia lor înţelepciunea se îmbină cu sinceritatea naivă, lirismul sentimentelor cu adevărul aspru al vieţii :

Ce-aduce despărţirea : darul vieţii
Ori moartea pe un „cîmp de biruinţă" ?
Eu am jurat să-ţi port în veci credinţă,
Cînd am purces cu oastea la război ;
Juram că mînă-n mînă, amîndoi,
Întîmpina-vom ceasul bătrîneţii...

Amară-i despărţirea noastră : ştiu
Că n-am să mă întorc, la vatră, viu,
Şi n-am să mai privesc imenşii lotuşi.
Mi-i inima grea, greauă ca pămîntul :
Nu mi-am uitat, soţie, jurămîntul,
Nu voi putea cuvîntul să-mi ţin, totuşi...

(De-ndată ce aud a tobelor bătaie...)

Studiul creaţiei populare cuprinse în *„Şiţzin"*, mai ales în partea intitulată *„Obiceiurile împărăţiilor"*, ne duce la concluzia că primele cîntece şi poezii populare au luat naştere în cursul desfăşurării procesului de muncă ; poate că în astfel de cîntece plugarii căutau o uşurare a muncii lor grele. Istoria *„Cărţii Cîntecelor"* dovedeşte, de asemenea, că în decursul evoluţiei acestor poezii cîntate, şi pe baza lor, ia naştere, şi apoi

se separă într-o direcție autonomă, creația poetică rituală, de cult, ce urmărește să exercite o influență asupra conștiinței, și mai ales asupra subconștientului omului, prin acțiuni magice, cîntece totemice, rituri mistico-religioase etc.

A doua parte a *„Cărții Cîntecelor"*, intitulată *„Ode mărunte"* aduce, în cea mai mare parte a ei, exemple de opere poetice ale cercurilor de la Curte, care cîntau virtutea și eroismul vechilor cîrmuitori ai Chinei. *„Odele mărunte"* reprezintă un tablou poetic original, redînd în mod impresionant viața societății chineze din timpurile vechi.

În această parte există și excelente modéle poetice ce pot fi cu greu considerate opere literare sau de folclor, dar corespund, într-o bună măsură, principiilor creației populare. Așa e, de pildă, *Odd prieteniei*.

A treia parte din *„Cartea Cîntecelor"*, intitulată *„Marile Ode"*, se compune mai ales din lucrări poetice ale dinastiei Cijou. Găsim în ea și alte bucăți aparținînd probabil unor poeți de la Curte.

A patra parte a *„Cărții Cîntecelor"* o constituie *„Imnurile"*. Ea prezintă o culegere de cîntece și imnuri rituale vechi în cinstea spiritelor, a strămoșilor și a înțelepților împărați din trecutul Chinei.

Posedînd o tinerețe cu adevărat nepieritoare *„Șițzin"* și-a păstrat farmecul pînă în zilele noastre și găsește un ecou viu în spiritul cititorului modern, pe care îl atrage, căruia îi dă satisfacții și îi trezește emoții artistice.

La mijlocul secolului al IV-lea î.e.n., în împărăția Ciu, din sudul Chinei, ia naștere un gen poetic (avînd o formă relativ liberă) ce-și trage originea din creația populară orală ; el a căpătat denumirea de *ciu ți* (strofele din Ciu). Cel mai de seamă reprezentant al acestui gen a fost Țiui Iuan (340—278 î.e.n.).

Țiui Iuan este autorul unui număr de capodopere ale poeziei chineze vechi, ce farmecă prin imagini surprin-

zătoare, prin limba lor expresivă şi bogată, prin extraordinara fantezie a poetului.

Rolul uriaş al creaţiei lui Ţiui Iuan în literatura chineză a fost pus în lumină de Go Mo-jo, care, în *„Arta şi ideile lui Ţiui Iuan"*, scrie : „În ce anume constă meritul lui Ţiui Iuan ? În primul rînd în faptul că a adus o contribuţie uriaşă la tezaurul creaţiei poetice. El a fost un revoluţionar pe tărîmul poeziei : a lărgit creaţia populară, a transformat-o într-o literatură nouă care se îmbină armonios cu viaţa şi a înlocuit literatura aristocraţiei, scrisă într-o limbă moartă, cu o artă poetică vie."

Creaţia lui Ţiui Iuan este opera unui mare şi adevărat artist. Poemele *Li Sao, Întrebări către cer, Chemarea sufletului, Regret zilele trecute* şi altele exprimă un temperament de o forţă vitală inepuizabilă. Legate organic de dezvoltarea socială contemporană poetului, poemele oglindesc specificul istoric al perioadei în care a trăit autorul lor, iar problemele sociale sînt tratate în ele de pe poziţia unui om care exprimă ideile progresiste ale epocii.

Ţiui Iuan este primul mare cîntăreţ al Chinei, întemeietorul poeziei antichităţii. El a creat un gen poetic original cunoscut sub denumirea de *ţî* sau *saoti*. Creaţia artistică a lui Ţiui Iuan reprezintă oarecum bilanţul unui întreg proces literar : adică al evoluţiei acelei creaţii populare orale de cîntece şi poezii ai căror autori au rămas anonimi. Totodată opera lui Ţiui Iuan înseamnă începutul unei etape noi : apariţia literaturii cu autori cunoscuţi.

Poetul se trăgea din aristocraţia de la Curte a împărăţiei Ciu şi făcea parte din clasa dominantă. El privea însă viaţa nu cu ochii păturilor cîrmuitoare ci cu ochii unui om pentru care interesele patriei, fericirea poporului erau mai presus de orice. Călăuzit de aceste sentimente patriotice, Ţiui Iuan a reuşit să se ridice deasupra

limitelor clasei lui, a putut să biruie îngustimea orizontului mediului social din care făcea parte şi să exprime ideile largi ale epocii sale. Tocmai de aceea în creaţiile poetice el a oglindit concepţia nouă, umanistă, despre lume.

Poetul a petrecut mulţi ani în surghiun, dar a putut urmări cum i se destramă patria, cum suferă poporul sleit de războaie şi cum piere gloria ţării iubite. Hoardele duşmane ocupaseră capitala împărăţiei Ciu — oraşul In. Înflăcăratul patriot care era Ţiui Iuan n-a putut să se împace cu pieirea patriei, pentru care nutrea o dragoste adîncă. Negăsind altă cale de ieşire decît „venerarea purităţii şi moartea pentru adevăr" poetul s-a sinucis, aruncîndu-se în rîul Milo.

Profunda lui disperare şi decepţie se simt mai ales în ultimele rînduri ale cîntului său de lebădă, în poemele *Li Sao, Luînd în braţe-o piatră, Regret zilele trecute* — tocmai pentru că în sufletul lui Ţiui Iuan s-au năruit, o dată cu speranţele personale, visurile poporului, viitorul patriei sale.

Ţiui Iuan a lăsat o bogată moştenire poetică în care, după datele *„Istoriei dinastiei Han"*, sînt cuprinse 25 de nemuritoare poezii. Poemul *Li Sao,* scris în ultimii ani ai vieţii, ocupă în creaţia poetului un loc central.

În versurile lui Ţiui Iuan şi-a găsit oglindire, în primul rînd, tema patriotică a luptei pentru ţară. Vorbind despre apărarea pămîntului natal, în poezia *Moartea pentru patrie,* Ţiui Iuan cîntă, cu înflăcărare, eroismul şi bărbăţia soldaţilor patrioţi care cad în luptele cu duşmanii :

Mereu viteji între viteji,
Au meritat oşteasca slavă.

Pe ei, eroi ne'nduplecaţi,
Nu-i poate nimeni birui.

Se stinge trupul muritor
Dar sufletul trăieşte veşnic...

...Şi sufletul celor căzuţi
Rămîne suflet de erou. [1]

În numeroase opere ale lui Ţiui Iuan, şi mai ales în poemul *Li Sao,* sînt exprimate gînduri despre fericirea patriei, despre popor şi suferinţele sale :

Mă înăbuş parcă, plîns amar mă cearcă, o !
Sînt mîhnit de chinul bietului popor.

Printre poeziile lui Ţiui Iuan găsim versuri în care, pentru prima oară în poezia chineză, poetul îşi ridică atît de sincer şi direct glasul în apărarea poporului său, care pătimeşte de pe urma unor cîrmuitori nepricepuţi.

Opera lui Ţiui Iuan a pus bazele secularei linii patriotice, tradiţională în creaţia artistică a poeţilor chinezi.

El a condamnat curajos şi în mod făţiş pe împăratul din Ciu pentru că nu-şi apleca urechea la glasul raţiunii, nu renunţa la răutatea şi egoismul său şi nu ţinea seama de interesele poporului :

Osîndesc stăpîne, crimele-ţi păgîne, o !
Sufletul mulţimii nu l-ai înţeles.

Gîndirea lui Ţiui Iuan era în întregime legată de cea mai importantă problemă a epocii sale : aceea a existenţei patriei şi a poporului său. Poetul a înţeles că fărîmiţarea şi, deci, slăbirea ţării erau inevitabile în condiţiile ce se creaseră atunci, şi suferea crunt din cauza acestei tragedii.

În numeroase poezii el se ridică împotriva nedreptăţii şi a relelor din societatea contemporană, dîndu-şi

[1] Traducere de Demostene Botez ; vezi p. 33.

seama că *„...lumea e murdară, pizma doar cunoaşte..."* **că** *„...lumea adevărul calcă în picioare, numai răutatea este respectată..."* şi că, în această lume, *„...numai cine-i josnic vrea să se ridice..."*.

Ţiui Iuan a cîntat pe omul capabil să se lase călăuzit de principii înalte şi nobile. El a spus că :

Numai cel care-şi aprinde
A ştiinţei faclă-n suflet

Este vrednic să trăiască
Printre noi, pe-acest pămînt.

Poetul proslăvea pe acei care nu se temeau să-şi apere curajos drepturile, în faţa tiranilor atotputernici, să-şi susţină convingerile şi credinţa în triumful raţiunii şi al adevărului.

Profund decepţionat de realitatea înconjurătoare, văzînd în jurul lui făţărnicie, trădare, nesfîrşite intrigi şi certuri, Ţiui Iuan se întoarce către cele mai frumoase epoci din trecutul Chinei, descrie acest trecut cu legendarii săi împăraţi Iao şi Şun, care ar fi cîrmuit imperiul chinez cu multă pricepere. Idealizarea trecutului istoric, elementul fantastic şi cel mitologic se contopesc în creaţia poetului.

Fie că imaginaţia i se înălţa spre cer, fie că se întorcea iar pe pămînt, poetul nu găsea nicăieri pace pentru sufletul său frămîntat. Ţiui Iuan recurge adesea la făurirea unor imagini, a unor tablouri pe care nu le întîlnim în viaţa reală, sau vorbeşte despre o lume fantastică, dar acest fapt nu ştirbeşte din puterea de convingere a operelor sale, nu micşorează valoarea lor realistă.

Caracterizînd poemul *Li Sao,* Sîma Ţian, care a trăit la o sută de ani după moartea poetului, defineşte astfel trăsăturile fundamentale ale creaţiei artistice a lui Ţiui Iuan : „Ţiui Iuan a izbutit să înfăţişeze în întreaga

lor amploare dreptatea și virtutea, a indicat mijloacele de lichidare a tulburărilor din stat. El a ținut seama de tot, de absolut tot. Operele lui sînt laconice, cuvintele — sincere, năzuințele — curate, faptele — dezinteresate. Poeziile lui Țiui Iuan nu sînt prea mari, dar în ele se vorbește despre lucruri mari ; el recurge la pilde ce ne sînt apropiate și în care putem găsi un înțeles profund. Deoarece năzuințele lui Țiui Iuan sînt curate, lucrurile despre care vorbește el răspîndesc miresme plăcute. Deoarece faptele sale au fost dezinteresate, el a preferat moartea, surghiunului. Au vrut să-l înfunde în mocirlă, dar s-a scuturat și și-a luat zborul ca un fluture. Nici o necurățenie nu s-a prins de el ! Năzuințele care l-au călăuzit pot fi asemuite în strălucirea lor cu lumina soarelui și-a lunei." [1].

Însușindu-și cele mai frumoase tradiții ale trecutului poetic, Țiui Iuan nu a mers pe o cale bătătorită, nu și-a pus talentul în slujba imitării formelor literare dinaintea lui (deși, firește, influența acestor forme se simte și în opera sa), ci a căutat tipare noi, a perseverat în căutări, a mers cu pas sigur pe drumul inovărilor și a obținut succese strălucite. Țiui Iuan a fost primul poet care a renunțat la versul de patru ideograme, destul de mult folosit în *„Cartea Cîntecelor"*, devenit, în perioada în care trăia el, lege. A căutat să folosească măsurile și ritmul cîntecelor populare contemporane lui.

Cu toate acestea, Țiui Iuan cqnsidera *„Cartea Cîntecelor"* ca o comoară a poeziei populare și căuta în ea expresiile și cuvintele populare cele mai originale pentru a le folosi în creația sa poetică.

Caracterul folcloric al creației poetice a lui Țiui Iuan nu stă numai în faptul că operele sale au oglindit interesele și năzuințele poporului, ci și în aceea că ele

[1] Sîma Țian, *Opere alese* (Biografia lui Țiui Iuan și a lui Țzia I), Goslitizdat, Moscova, 1956, pp. 174—175 (ed. rusă).

au fost accesibile și apropiate poporului în ceea ce privește conținutul, au fost pe înțelesul poporului și în privința limbii.

Țiui Iuan a întemeiat în împărăția Ciu școala sa poetică, cel mai de seamă reprezentant al ei fiind Sun Iui. Istoria poeziei chineze nu cunoaște nici un alt poet important care să nu fi fost influențat în chip rodnic de poezia lui Țiui Iuan. Nu vom exagera dacă vom spune că timp de sute de ani dezvoltarea literaturii chineze s-a desfășurat sub uriașa influență a artei lui Țiui Iuan. Opera lui este astfel nu numai un bun al poporului chinez, ci unul al întregii omeniri.

„Sinceritatea sentimentelor, extraordinarea vigoare și bogăție a imaginației, resursele limbii, lirismul și varietatea formelor — scrie Go Mo-jo — iată trăsăturile caracteristice ale poeziei sale. Acestea au făcut ca Țiui Iuan să fie unul dintre cei mai remarcabili poeți nu numai ai literaturii chineze, ci și ai literaturii universale".

În epoca dinastiei Han (206 î.e.n.—220 e.n.) poezia continuă să se dezvolte, deși în această perioadă creația poetică căzuse pe al doilea plan. Primii poeți din epoca dinastiei Han scriau sub influența poeziei din epoca împărăției Ciu și, în primul rînd, sub influența lui Țiui Iuan și a școlii sale.

În poezia din epoca dinastiei Han locul predominant îl ocupă genul poetic *fu*. Este vorba de unul dintre cele mai vechi genuri ale poeziei chineze. Nu se cunosc date în legătură cu momentul apariției sale. În secolul al IV-lea î.e.n. acest gen era în orice caz bine cunoscut în poezia chineză și era răspîndit mai ales în creația poeților din împărăția Ciu. Încă în epoca dinastiei Han, cînd genul *fu* a ajuns la cea mai mare dezvoltare, el era considerat ca un gen al poeziei vechi. Astfel, în prefața la *Oda celor două capitale,* scrisă de Ban Gu

(istoricul și poetul dinastiei Han), se relevă că *fu* face parte din categoria celor mai vechi feluri de vers.

Nu este ușor să dăm o definiție acestui gen folosit cu predilecție de poeții dinastiilor următoare. După opinia cîtorva istorici ai literaturii chineze el ocupă un loc intermediar între poezie și proză. Trăsătura lui distinctivă este caracterul narativ.

În poezia europeană e greu a găsi o analogie cu acest gen. De obicei numim genul *fu, odă,* dar această denumire este cu totul convențională.

Poemele *fu* din epoca dinastiei Han aveau menirea să cînte și să proslăvească mai ales faptele împăratului precum și viața cercurilor de la Curte. Înflorirea acestui gen are loc într-o perioadă care începe o dată cu domnia împăratului U-di (140—87 î.e.n.) din dinastia Han, și ține pînă aproape de sfîrșitul acestei dinastii. *Fu* cuprinde opere strălucite ca formă, însă nu întotdeauna destul de profunde în ceea ce privește conținutul. Poezia genului *fu* era o poezie a Curții, o poezie a păturilor dominante ale societății vremii ; ea se caracteriza printr-un stil bombastic și prin emfază, dar nu avea destulă vigoare, nu reda adevărul vieții. Spre deosebire de poezia din *„Cartea Cîntecelor"* și de cea a lui Țiui Iuan, genul poetic *fu* putea fi numai recitat. Versurile *fu* nu puteau fi cîntate. În capitolul consacrat literaturii și artei, din *„Istoria dinastiei Han"*, se relevă, în adevăr, că *fu* sînt versuri ce nu pot fi cîntate, ci numai recitate.

Așadar, în epoca dinastiei Han are loc separarea definitivă a versului de melodia cantabilă. Poezia ca gen de creație literară dobîndește o mai mare independență.

Unul dintre poeții Chinei, din epoca dinastiei Han, Țzia I (201—169 î.e.n.), scrie oda *Lacrimi pentru Țiui*

Iuan în care proslăvește pe marele poet al antichității și înfierează viciile epocii sale :

Cînd prostul are azi la slavă dreptul,
Tilharul—din putere să se-nfrupte,
Sortit pieirii este înțeleptul
Cu răul și minciuna vrînd să lupte !

Ca și Țiui Iuan, Țzia I a scris și el poezii filosofice. Poetul Mei Șen (?—140 î.e.n.) scrie oda *Țifa (Șapte raționamente).* Marele poet Sîma Sian-ju (179—118 î.e.n.) creează amplul *Poem despre Tzî-siui,* consacrat descrierii vînătorii imperiale. Tabloul vînătorii este zugrăvit pe fundalul unor minunate peisaje chineze, scenele de vînătoare alternînd cu scene de ospățuri împărătești.

Sînt, de asemeni, celebre odele unor maeștri ai cuvîntului ca Ian Siun (53 î.e.n.—18 e.n.), Ban Gu (32—92) și Cijan Hen (77—139).

Un loc deosebit ocupă în istoria poeziei din epoca dinastiei Han versurile care au fost popularizate prin intermediul așa-numitei *„Camere muzicale" („Iue-fu")* fondată în anii domniei împăratului U-di din dinastia Han. În acest conservator se strîngeau cîntecele populare ale împărățiilor Cijao, Țin, Ciu etc. și pe baza lor se creau diferite opere muzicale, felurite cîntece noi. Printre cîntecele genului *iue-fu* păstrate pînă în zilele noastre vom menționa : *La miazăzi soldații luptă...,* în care sînt criticați funcționarii și aristocrații ; *Duzii de la hotar,* operă în care sînt demascați cîrmuitorii necinstiți ; *Orfanul,* poem ce înfierează cruzimea moșierilor față de oamenii muncii ; *Păunul zboară spre miazăzi...* un poem ce vestejește asprimea absurdă și tirania obiceiurilor feudale. Cîntecele *iue-fu* au, de asemenea, ca temă prietenia și despărțirea, precum și fantasticul fabulos. Ele erau apropiate de popor și aveau multe contingențe cu poezia din *„Cartea Cîntecelor".*

Versurile genului *iue-fu* se distingeau de versurile genului *fu* prin faptul că puteau fi cîntate şi erau legate de o anumită melodie. De aceea poeziile de genul *iue-fu* erau adesea numite *ghe (cîntece), sin (balade), diao (melodii), ţiui (cînticéle)* etc. Versurile *iue-fu* aveau un număr variabil de ideograme iar strofele un număr inegal de versuri. Spre deosebire de versurile *stilului vechi,* ce ilustrau mai ales genul liric, poeziile *iue-fu* aveau mai mult un caracter epic şi se apropiau uneori de epopee *(Păunul zboară spre miazăzi...).*

În a doua jumătate a epocii dinastiei Han, sub influenţa operelor *iue-fu* înfloreşte un nou gen poetic care, în istoria poeziei chineze, a avut un rol de mare importanţă. Acest gen este denumit de către istoricii literari *versul de cinci cuvinte,* deoarece fiecare vers era format din cinci cuvinte-ideograme. La sfîrşitul secolului al II-lea şi la începutul secolului al III-lea, acest gen capătă o mare dezvoltare datorită creaţiei poeţilor din grupul cunoscut sub numele de „Cei şapte bărbaţi din perioada Ţziannan" (196—216), printre care trebuie citaţi: Cun Iun (153—208), Cen Lin (?—217) şi Van Ţan (177—217). Se bucură de o largă celebritate culegerea *„Osebite stihuri"* de Cun Iun; poezia lui Cen Lin, *Mi-am adăpat calul în şanţul de dincolo de Marele Zid; M-am urcat în turn* şi *Şapte tristeţi* de Van Ţan, cît şi alte opere ale poeţilor din acest grup.

Versul de cinci cuvinte ajunge însă, la o adevărată perfecţiune în creaţia poeţilor din familia Ţao: Ţao Ţao (155—220) şi cei doi fii ai săi, Ţao Pei (187—226) şi Ţao Ciji (193—232).

Ţao Ţao a fost un celebru teoretician al artei militare din China veche. Una dintre cele mai celebre poezii ale sale este *Cîntec despre greutăţile campaniei,* unde se descriu dificultăţile campaniilor militare cînd suflă

monoriul vînt de nord, cînd ninge şi soldaţii rătăcesc drumul, iar oamenii şi caii sînt la fel de flămînzi.

Ţao Pei, fiul cel mare al lui Ţao Ţao a ajuns cunoscut nu numai ca poet ci şi ca unul dintre primii teoreticieni ai poeziei în China. Concepţiile sale despre poezie au pus bazele eufuismului (sau conceptismului)[1] din creaţia poetică chineză („poeziile şi odele au nevoie de frumuseţe", a spus el).

Ţao Ciji (Ţao Ţzî-ţzian) a fost cel mai mare poet al epocii sale. O zicală a vremii spunea că pe lume nu există decît zece *dou* de talent şi că, dintre ei, opt aparţin lui Ţzî-ţzian.

Continuînd tradiţia poetică a genului *iue-fu,* Ţao Ciji a creat o serie de minunate versuri ce reflectă o lume bogată şi complexă de gînduri şi sentimente exprimate în tonuri elegiace. În stilul *iue-fu* au fost scrise *Cîntec* despre grangurul *de cîmp, Suspine* şi altele. Remarcabil de asemeni este poemul *Zîna din fluviul Lo.*

Creaţia poeţilor din perioada Ţziannan nu neglijează *viaţa reală,* operele lor sînt scrise într-un limbaj simplu şi în ele se simte influenţa folclorului.

Un loc de seamă în istoria poeziei epocii dinastiei Han îl ocupă şi *Cele 19 poeme vechi* ale unor poeţi anonimi, adevărate capodopere de poeme culte scrise pe motive populare. Ele exteriorizează stări lirice, sentimentul de despărţire, dorul de patrie, greutăţile vieţii, lipsurile îndurate de oameni.

În perioada *Cele Trei Împărăţii* (220—280) o largă celebritate şi-au cîştigat poeţii grupului „Cei şapte înţelepţi din crîngul de bambus". Acest grup reunea şapte prieteni, printre care se aflau trei mari poeţi ai

[1] Vezi p. 478, n. 1. Eufuismul este un curent literar ce se caracterizează prin limbajul manierist, la modă în vremea reginei Elisabeta, la Curtea engleză. Numele acesta vine de la Eufues, eroul romanului cu acelaşi nume al scriitorului englez John Lyly — 1580.

epocii lor : Iuan Ţzi (210—263), Liu Lin (aproximativ 221—300) şi Ţzi Can (223—262).

Cel mai de seamă reprezentant al acestui grup este poetul Iuan Ţzi, care întrebuinţează versul de cinci cuvinte. În poeziile sale lirice, consacrate descrierii naturii şi motivelor mitologice, găsim o aspră satiră a vieţii politice contemporane poetului.

Printre poeţii din epoca dinastiei Ţzin merită să fie menţionat, datorită concepţiilor sale despre creaţia poetică, Lu Ţzi (261—303), autorul unui *Poem despre frumuseţea stilului*. Lu Ţzi urmează estetica lui Ţao Pei. Poetul este, după el, un om ales, o piatră rară de jasp într-un munte întreg. El este duşmanul „frumuseţii căutate", dar prietenul frumuseţii adevărate. Un element pozitiv în teoria poetică a lui Lu Ţzi este tendinţa spre pătrunderea esenţei fenomenelor descrise în poezie, spre cunoaşterea lumii obiective.

În *Poem despre frumuseţea stilului* Lu Ţzi scrie : „Mă tem într-una : s-ar putea ca gîndurile mele să nu desluşească natura lucrurilor ! S-ar putea ca stilul meu să nu-mi exprime gîndul !"

Secolele al IV-lea—al VI-lea se caracterizează printr-o simţitoare înviorare a creaţiei literare. Domină însă poezia feudală, estetizantă, a poeţilor de la Curte, ruptă de viaţă şi, în ciuda formei ei strălucite, lipsită de conţinut. În această epocă de înflorire a poeziei convenţionale şi rafinate apare, totuşi, o strălucită serie de poeţi în frunte cu Tao Iuan-min (sau Tao Ţian — 365—427) care a introdus în poezia chineză o adiere proaspătă. Tao Ţian a fost întemeietorul unei poezii noi, eliberată de multe dintre vechile îngrădiri convenţionale. Unul dintre reprezentanţii eminenţi ai acestui grup a fost Se Lin-iun (385—433). În aceeaşi perioadă îşi cucereşte un renume remarcabilul poet Bao Cijao (412 ?—465 ?).

Marele artist al cuvîntului Tao Ţian, nemulţumit de regimul politic din vremea lui, s-a retras din viaţa publică, îndeletnicindu-se cu agricultura şi îndurînd numeroase lipsuri. În poezia ca şi în proza lui scrise într-o limbă simplă, accesibilă, poetul cîntă bucuriile campestre, frumuseţea muncii agricole, viaţa modestă de familie. Operele lui Tao Ţian sînt pline de cugetări filosofice şi apar pătrunse de un profund lirism ; stilul lor este cu totul original.

Poemul *Izvorul piersicilor* vorbeşte despre o utopică ţară fericită, în care oamenii duc o viaţă patriarhală, simplă, fiind profund legaţi de natură. Opera aceasta reflectă înclinaţia lui Tao Ţian spre daoism, căruia-i sînt proprii cultul naturii şi idealizarea relaţiilor patriarhale.

Poetul este adesea numit cîntăreţul ogoarelor şi livezilor. Deşi ridică imnuri retragerii singuratice în sînul naturii şi simplităţii vieţii rurale, Tao Ţian nu s-a îndepărtat de viaţă ; el ştia să vadă nu numai *„munţii de la miazăzi"* şi calmul netulburat al idilei rurale, ci şi mizeria ţărănimii chineze, munca ei grea ; nu în zadar în ţara utopică pe care o descrie poetul, printre piersicii înfloriţi, toţi oamenii muncesc, şi acolo *„nu există biruri puse de stăpîni"*.

Limba versurilor lui Tao Ţian este simplă ; contemporanii săi estetizanţi o numeau cu dispreţ „limbă ţărănească". Oricît se străduiau însă decadenţii şi esteţii din epoca dinastiilor de Miazăzi să treacă sub tăcere opera lui Tao Ţian, gloria lui sporea într-una. Poeţii din epoca dinastiilor Tan şi Sun îl socoteau un mare poet al Chinei şi-l imitau. Su Tun-po (1036—1101), cel mai de seamă poet al Chinei din epoca dinastiei Sun, considera versurile lui Tao Ţian „pline de sevă şi de frumuseţe".

Opera lui Tao Ţian este o pagină strălucită din istoria literaturii chineze, datorită unui mare şi ade-

vărat poet. Figura poetului a făcut obiectul versurilor lui Bo Ţziuí-i, *Viaţa poetului beat*, scrise ca o imitaţie a bucăţii lui Tao Ţian însuşi, *Viaţa poetului de la cele cinci sălcii*.

Măiestria artistică a marelui poet Bao Cijao (Bao Min-iuan), care se trăgea din păturile de jos ale societăţii, s-a dezvoltat sub influenţa poeziei *iue-fu*, din epoca dinastiei Han, şi a creaţiei poetice populare din epoca în care a trăit. În numeroase versuri el zugrăveşte soarta grea şi suferinţele poporului, vorbeşte despre ostaşii care-şi petrec toată viaţa în lupte. În majoritatea operelor sale, Bao Cijao se arată nemulţumit de realitatea înconjurătoare, demască obiceiurile aristocraţiei de la Curte ; multe versuri conţin un protest răsunător împotriva asupririi unor oameni talentaţi de către societatea feudală. Cîntecele lui bazate pe versificaţia cu şapte cuvinte, de pildă cele *„Optsprezece poezii despre drumul spinos"*, au pus bazele unui nou gen poetic şi au exercitat o puternică influenţă asupra creaţiei marilor poeţi de mai tîrziu — Li Tai-pe şi Du Fu. Un talentat poet din acest timp a fost şi Se Tiao.

Sfîrşitul secolului al V-lea se caracterizează printr-o considerabilă dezvoltare a teoriei versificaţiei, a teoriei despre eufonia versului, prin căutarea stăruitoare a armoniei în poezie, prin atracţia pentru tehnica poetică, pentru măiestria exterioară. Aceste tendinţe trebuie puse în legătură cu decăderea creaţiei literare şi poetice, care a durat aproape o sută de ani.

În această perioadă au fost scrise o serie de interesante lucrări în domeniul teoriei poeziei. Astfel apar *„Cizelarea dragonului în literatură"* de Liu Se (la jumătatea secolului al VI-lea), *„Categoriile de versuri"* de Cíjun Jun (?—552) şi altele.

Printre poeți înregistrează succese importante Iui Sin (513—581), cu lirismul său sincer și duios, exprimat într-un stil remarcabil. Pentru epoca în care a trăit, Iui Sin a fost cel mai mare maestru al poemului în proză și al genului *pianven*, bazat pe paralelismul ritmic, gen care cerea o înaltă măiestrie în folosirea limbii.

Dintre poemele în proză, ale acestei perioade, trebuie menționat în primul rînd poemul lui Iui Sin, *Mi-e dor de Țziannan*, pătruns de un profund sentiment patriotic.

Tot în această perioadă a apărut unul dintre cele mai valoroase monumente ale literaturii clasice de la începutul feudalismului chinez *„Vensiuan"* (*„Culegere literară"*). Este vorba de o crestomatie cuprinzînd cele mai cunoscute lucrări din epoca precedentă, pe care le supune unei clasificări. Ea a fost întocmită de Siao Tun, un adept al versului elegant și rafinat.

O mare importanță pentru evoluția poeziei chineze au avut-o cîntecele populare din epoca dinastiilor de la Miazăzi și de la Miazănoape create în secolele al IV-lea—al VI-lea. Multe dintre ele s-au păstrat pînă în prezent prin însemnările istoricilor. Dintre cele din China de miazăzi avem peste 300 de bucăți, cu un caracter mai ales liric. În versurile populare din China de miazănoapte (peste o sută) se cîntă viața crescătorilor de vite nomazi sau pribegiile și pauperizarea poporului simplu, din cauza invaziilor barbare ; unele dintre ele cîntă dragostea. Tematica lor este mult mai bogată decît cea a poeziilor populare din China de miazăzi, în timp ce limba este mai simplă, mai spontană.

Cîntecele populare din epoca dinastiilor de la Miazăzi și de la Miazănoapte au exercitat o mare influență asupra creației din epoca următoare, cea a dinastiei Tan.

III

Cele trei secole de existență a imperiului Tan (618—907) au îmbogățit și ele poezia Chinei cu creații nemuritoare ce constituie o mîndrie a poporului chinez.

În istoria statului chinez epoca dinastiei Tan a fost o perioadă de înaltă dezvoltare a societății feudale. După războaiele intestine istovitoare și de lungă durată, în China de la începutul secolului al VII-lea vine la putere dinastia Tan, care unește imperiul într-unul dintre cele mai mari state ale lumii de-atunci.

Avîntul economic, lărgirea legăturilor externe, înflorirea culturii, a artei și a științei, au contribuit la dezvoltarea remarcabilă a creației poetice. *„Crestomatia poeziei din epoca dinastiei Tan"*, întocmită în epoca împăratului Can Si, din dinastia Țin (manciuriană), deși este departe de a fi completă, numără 900 de volume conținînd peste 48.900 opere poetice scrise de 2300 poeți.

În epoca dinastiei Tan noua concepție despre lume exercită o puternică influență în lupta îndîrjită împotriva ideologiei feudale. Această nouă concepție se caracterizează printr-un profund interes pentru viața laică și pentru soarta oamenilor simpli. La baza ei se află încrederea în om, în forțele și în posibilitățile lui. Acest mare interes pentru lumea reală, pentru om, pentru viața de toate zilele, în toată complexitatea ei, determină creația poeților progresiști din epoca dinastiei Tan și dezvoltarea metodei lor realiste.

Opera lui Li Tai-pe, a lui Du Fu, a lui Bo Țziui-i, a lui Iuan Cijen și a altor poeți din epoca dinastiei Tan se caracterizează prin dragostea de viață și vigoarea sentimentelor, prin interesul manifest pentru mediul real al omului și pentru fenomenele sociale. În același timp, se acordă o deosebită atenție expresi-

vităţii artistice, plasticităţii şi accesibilităţii mijloacelor lingvstice.

În *„Crestomatia poeziei din epoca dinastiei Tan"* au fost incluse cele mai importante dintre aceste opere. O trăsătură caracteristică a celor mai buni reprezentanţi ai poeziei din epoca dinastiei Tan este tendinţa lor spre apropierea poeziei de viaţă, spre dezvoltarea elementelor populare şi realiste din creaţia poetică, este căutarea unei forme simple şi desăvîrşite.

Începînd cu epoca dinastiei Tan, se încetăţeneşte definitiv versificaţia bazată pe reguli stricte. Poezia devine nu numai o artă complicată, ci şi o ştiinţă, cerînd mari cunoştinţe filologice şi istorice. Poetul din această epocă este în acelaşi timp un artist şi un savant : imaginaţia creatoare se completa cu gîndirea eruditului, a cunoscătorului istoriei antice, a mitologiei şi a folclorului. Măiestria poetică deschidea drumul spre cariera de funcţionar. Gradul ştiinţific corespunzător ce dădea dreptul la ocuparea unui post administrativ era atribuit după anumite examene ce includeau cunoaşterea obligatorie a poeziei şi capacitatea de a scrie versuri.

Cu toate că poezia devenise în stat o ştiinţă oficială, poeţii progresişti ai epocii Tan au năzuit să scrie într-o limbă accesibilă poporului. Creaţia lor se baza pe folclor.

Încă din epoca dinastiei Min (1368—1644) istoria literaturii chineze distingea în poezia epocii Tan patru perioade : *perioada iniţială* (618—712), *perioada înfloririi* (713—766), *perioada de mijloc* (767—835) şi *perioada tîrzie* (836—907).

În *perioada iniţială,* care continua tradiţiile etapei precedente, predomina tematica lirică. Poeţii acordau o deosebită atenţie elaborării caracterului melodios al versului. Cei mai cunoscuţi din această perioadă sînt poeţii Van Bo, Ian Ţziun, Lu Cijao-lin şi Lo Bin-van. Înlăturarea formelor artificiale de versificaţie din perioada precedentă începe o dată cu opera lui Cen

Ţzî-an (661—702), care a militat pentru reconstituirea spiritului şi ritmului poeziei din epoca lui Ţao Ciji şi Iuan Ţzi. Urmînd modelele poeziei lirice a lui Iuan Ţzi, Cen Ţzî-an a scris 38 de poezii *ganiui*. În cea mai mare parte din ele, critică domnia împărătesei U Ţze-tian (648—704). Ulterior, tematica poeziei se lărgeşte, formele de versificaţie devin şi ele mai bogate.

În a doua perioadă de desfăşurare a activităţii poetice din epoca dinastiei Tan — *perioada înfloririi* — se situează creaţia poetică a doi dintre cei mai mari poeţi ai Chinei : Li Tai-pe (701—762) şi Du Fu (712—770).

Li Tai-pe a fost autorul unor poezii lirice inspirate, pline de imagini minunate, de o inepuizabilă fantezie creatoare şi de avînturi furtunoase. Poetul era o individualitate puternică dotată cu un temperament excepţional ; setea de viaţă îl ducea mereu dincolo de cadrul cotidian şi obişnuit. Imaginaţia îl purta în lumea viselor şi-i inspira dorinţa de a arunca peste bolta cerească un otgon extraordinar de lung spre a prinde cu el astrul luminos ce tinde spre apus. Hiperbola romantică şi elementul fantastic din poeziile lui Li Tai-pe erau cît se poate de potrivite să exprime concepţia sa despre lume.

Poetul a fost un spirit progresist al timpului său, un mare fiu al poporului chînez. Nu putem să nu fim de acord cu caracterizarea cît se poate de justă făcută de academicianul V. M. Alexeev specificului poetic al lui Li Tai-pe. Acesta scrie că în „şuvoiul de foc şi de lumină al poeziei [...] Li Tai-pe a exprimat întreaga bogăţie nesfîrşită a spiritului popular". Trăind în epoca unui puternic avînt al patriei sale, poetul năzuia spre libertate, întărea credinţa în cele mai frumoase idealuri omeneşti. Aceste însuşiri sînt minunat exprimate

în poezia pe care i-a dedicat-o marele Du Fu, intitulată *Iar mi-am adus aminte :*

E primăvară-n lume,
Și-s trist, și știu de ce...
Iar mi-am adus aminte
De tine, Li Tai-pe,

Artist al armoniei
Și-al perfecțiunii ei !
Mi-i dor de sclipitoarea
Năvală de idei !

O, nu mai are seamăn
Subtilu-ți stil și fin !
Tu te asameni numai
Cu vechiul Iui Sin !

Pereche nu-ți mai aflu
Cătînd oriîncotro,
Cînd te asameni numai
Cu Bao Cijaó ! [1]

Li Tai-pe și-a scris versurile într-o limbă vie, în spiritul cîntecelor populare. El iubea bogăția limbii natale, se inspira din frumusețea naturii patriei, din istoria Chinei, din viața originală a țării sale, din limba maternă.

Numeroase bucăți poetice ale lui Li Tai-pe, scrise într-un stil extrem de simplu și cu o sinceritate inimitabilă, continuă să trăiască în sufletul poporului chinez, să fie apreciate și iubite de el. Printre acestea se numără și *Într-o noapte cu lună,* foarte populară în China, ca una dintre cele mai iubite poezii lirice.

[1] Traducere de Eusebiu Camilar ; vezi pp. 211—212.

În lirica lui Li Tai-pe se simte suflul vieţii caracteristice epocii dinastiei Tan — veacul de aur al artei chineze. Poetul a ştiut să exprime în versurile sale cele mai subtile sentimente, cele mai imperceptibile emoţii. El îşi dădea seama că este mai uşor să răsădeşti nevătămat, pe un sol nou, un arbust de bambus, decît să treci de pe o frunză pe alta, de pe un lujer pe altul, o picătură de rouă fără s-o risipeşti.

Minunate sînt versurile lirice ale lui Li Tai-pe cunoscute prin simplitatea şi laconismul lor, prin sinceritatea sentimentelor şi atmosfera lor unică :

Abia şopteşte unda
În ceasul vesperal.
Îşi oglindeşte luna
De toamnă chipul pal.

Şi-atît e de adîncă
Tăcerea, că aud
Cum lotusul suspină
Pe-adîncul lac din sud...

Şi parcă îmi şopteşte
Cu glasul stins, mereu,
De-adînca lui tristeţe
Să mă-ntristez şi eu...

(Şopotul apelor) [1]

Renunţînd la metoda paralelismelor, predominantă pînă la el, Li Tai-pe a atins o înaltă perfecţiune în poezia genului *iue-fu*. Multe versuri ale lui exprimă nemulţumirea faţă de orînduirea socială contemporană, faţă de puterea celor bogaţi şi influenţi, speranţa într-o orînduire socială mai bună.

[1] Traducere de Eusebiu Camilar ; vezi p. 106.

Creaţia patriotică a lui Li Tai-pe, poreclit de contemporanii săi „nemuritorul coborît din cer", a sădit în inima poporului chinez dragostea de ţară şi a exercitat o influenţă uriaşă asupra dezvoltării poeziei chineze din secolele următoare. Moştenirea artistică rămasă de la el a contribuit la înălţarea poeziei chineze şi este deosebit de scumpă cititorului.

Perioada decăderii politice a imperiului dinastiei Tan se caracterizează, în secolul al VIII-lea, prin rebeliunea comandantului de oşti An Lu-şan. Această răzvrătire a scos la iveală ascuţitele contradicţii sociale din epoca dinastiei Tan şi descompunerea clicii ocîrmuitoare. Viciile sociale ale societăţii feudale din ajunul acestor zguduiri şi suferinţele poporului din perioada războaielor interne au găsit o reflectare în creaţia artistică a lui Du Fu.

Du Fu a fost continuatorul celor mai bune tradiţii şi întemeietorul unor noi forme în poezia chineză. În bogata creaţie poetică a lui Du Fu găsim expresia unor concepţii democratice şi a unui temperament social viu.

Călăuzit de patriotism şi de ideea slujirii poporului, Du Fu privea cu simpatie interesele omului simplu, era neliniştit pentru soarta patriei sale. Acest sentiment este exprimat cu deosebită vigoare în poezia *Cinci sute de cuvinte, pe calea spre Fînsian :*

Pe drumurile vremii oricît am rătăcit,
Întregul foc din suflet doar lor l-am dăruit !
Chiar dacă marii zilei de mine rîd mereu,
În cîntece înalte se-aude glasul meu...[1]

Întreaga operă a marelui Du Fu se caracterizează prin profunda simpatie pentru soarta celor obidiţi,

[1] Traducere de Eusebiu Camilar ; vezi p. 213.

nedreptăţiţi, lipsiţi de adăpost şi apăsaţi de nevoi, şi prin înaltul ţel uman pe care şi l-a propus.

În creaţiile poetice ale lui Du Fu, în cîntecele sale, îşi găseşte expresia indignarea şi lupta poetului împotriva dominaţiei forţelor întunericului, împotriva tuturor atrocităţilor şi a tiraniei celor puternici, împotriva inegalităţii şi a nedreptăţii flagrante.

Poetul arată cauza adevărată a suferinţelor şi a nenorocirilor poporului. Aceasta rezidă în puterea şi bogăţia cercurilor diriguitoare, în dominaţia celor puternici şi avuţi, în forţele întunecate ale societăţii feudale :

Mereu, de oşti străine
Poporul e pălit !
Din lipsa pîinii, piere
Poporul necăjit !

E timpul să-şi mai scadă
Dezmăţul, marii hani !
Căci hanii sînt doar pomii
Cei scuturaţi de ani !

(Pomii bolnavi) [1]

Într-o serie de poezii ale lui Du Fu — *Palmierii din Sîciuan, Greieruşul, Prin străini* — răsună emoţionant glasul artistului şi al cîntăreţului care şi-a închinat lira grijilor şi gîndurilor, protestului şi indignării nobile împotriva nedreptăţii şi a relelor ce domneau pe atunci :

La fel cu palmierii
Măreţi, din Sîciuan,
E jefuit poporul,
Mai rău, din an în an.

(Palmierii din Sîciuan) [2]

[1] Traducere de Eusebiu Camilar ; vezi p. 238.
[2] Traducere de Eusebiu Camilar ; vezi p. 239.

Cînd poetul scrie despre răcoarea din timpul nopții sau despre furtuna de toamnă, el vorbește nu numai despre vîrtejurile sălbatice, despre trecătorile primejdioase, despre furtuni, ci și despre oamenii lipsiți de adăpost și de hrană, despre soarta nefericită a pălmașilor simpli, lipsiți de cele mai elementare condiții de existență.

Du Fu, care se trage din mediul aristocratic, s-a ridicat deasupra clasei sale, a înălțat împotriva ei glasul lui protestatar, i-a declarat război.

Du Fu percepea cu subtilitate tot ceea ce era într-adevăr frumos. Simțea adînc pictura și muzica. În poeziile sale este un neîntrecut maestru al peisajului. Dar în fenomenele naturii poetul știa să observe în același timp pe om, dorința lui de viață, lupta lui.

Specificul manierei de creație a lui Du Fu determină și specificul lexicului său, al stilului. Limba concisă, expresivă și frumoasă subliniază în mod profund și precis ideile artistului, țelul său.

Du Fu a contribuit mult la prelucrarea limbii populare și la dezvoltarea diferitelor genuri poetice. Poezia sa, ce oglindește o întreagă epocă, a exercitat o profundă influență asupra multor mari poeți ai Chinei, din secolele următoare. Du Fu este unul dintre cei mai apreciați și veneraţi poeți ai poporului chinez. Remarcabila lui măiestrie literară constituie un înalt exemplu de muncă asiduă și inspirată pentru cizelarea cuvîntului artistic, a formei operelor poetice, redînd în mod multilateral adevărul vieții și lupta poporului. Du Fu este apropiat de contemporanii noștri mai ales prin profunda înțelegere pe care o dovedea față de lupta poporului pentru libertate, pentru o viață mai bună.

În secolul al VIII-lea, eminentul poet și pictor Van Vei (701—761) a creat „poezii pline de tablouri și tablouri pline de poezie".

Versurile lui Van Vei s-au bucurat de o largă popularitate în China din epoca dinastiei Tan. Opera lui Men Hao-jan se apropie de aceea a lui Van Vei.

Secole în şir au predominat în China vechile tradiţii ale poeziei aristocratice academice şi de Curte. Aceste tradiţii erau strict respectate şi apărate împotriva pătrunderii a tot ceea ce era nou. Dar o artă mai viguroasă vine treptat să înlocuiască literatura academică şi formalistă a Curţii. Literatura devine din ce în ce mai realistă şi mai populară. În această nouă artă se reflectă în chip deosebit de fidel şi complet caracterul naţional al poporului chinez, valoarea lui spirituală. Realismul şi caracterul popular care s-au manifestat destul de viu în creaţia celor mai însemnaţi poeţi din prima jumătate a secolului al VIII-lea au fost dezvoltate de marii poeţi ai celei de-a treia perioade — *perioada de mijloc* — a creaţiei poetice din epoca dinastiei Tan.

Cei mai remarcabili poeţi din această perioadă au fost Bo Ţziui-i, Iuan Cijen şi Han Iui.

Tot în acest timp erau foarte cunoscuţi poeţii Vei In-u, Men Ţziao şi Liu Ţzun-iuan.

Printre artiştii apropiaţi de popor, care luptau împotriva poeziei aristocratice de Curte, sub dinastia Tan, un loc de seamă revine marelui poet Bo Ţziui-i (772—846). Există destule mărturii că opera sa se bucura de largă popularitate. Despre acest lucru vorbeşte, de pildă, într-o prefaţă la poeziile lui Bo Ţziui-i, cunoscutul poet Iuan Cijen : „Vreme de 20 de ani poeziile lui Bo Ţziui-i se scriau pe pereţii clădirilor publice, ai templelor daoiste şi budiste, ai staţiilor de poştă ; ele erau necontenit pe buzele principilor, ale femeilor, ale păstorilor şi ale grăjdarilor".

Farmecul versurilor lui Bo Ţziui-i stă în caracterul lor popular şi în profundul lor realism. Ele se caracterizează prin tendinţa socială, prin uimitoarea simplitate

şi prospeţime a mijloacelor de exprimare. Nu întîmplător pe foaia de titlu a uneia dintre culegerile de versuri ale lui Bo Ţziui-i (ediţia din 1620) este tipărit catrenul unui anonim, care scoate în relief cu precizie elementul principal al operei poetice a lui Bo Ţziui-i :

Nu umbla cu vorbe mari şi goale,
Nu se îmbulzea s-o ia nainte.
Pentru cei săraci şi-n rupte ţoale
Se ducea la prinţ cu rugăminte.

Este de remarcat că multe dintre titlurile de poezii ca şi dintre subtitlurile marelui capitol : *„Noi cîntece populare"* aveau un caracter social cu totul vădit : *Împotriva slujbaşilor necinstiţi, Mă-ndrept spre trecut pentru ca prezentul să ia aminte, Suferinţele ţăranului.* Bo Ţziui-i ridica fără teamă probleme sociale acute, demasca necruţător nedreptatea şi inegalitatea. În legătură cu aceasta merită atenţie poezia *În veşminte alese, pe caii sătui,* unde zugrăvirea, aparent entuziasmată, a demnitarilor într-o zi de sărbătoare militară este curmată de un final surprinzător :

Şi s-a brodit estimp taman
Să cadă secetă-n Ţziannan !

Prin Ţiuicijou, pe cîte ştiu,
Mănîncă om pe om de viu ! [1]

Fiecare bucată poetică a lui Bo Ţziui-i se adresează raţiunii şi inimii cititorului, deşteaptă sentimente variate, îi stîrneşte simpatia şi interesul.

În rîndurile cele mai simple ale poetului se simt emoţiile profunde, sentimentele intime, pulsul gîndirii lui vii şi pătrunzătoare. El dezvăluie cu uriaşă vigoare făţărnicia şi bigotismul, samavolnicia şi cruzimea ce domneau în societatea feudală. Cedînd rugăminţilor

[1] Traducere de Geo Dumitrescu ; vezi p. 317.

poporului, împăratul a redus birurile, dar cu cîtă ironie își încheie Bo Țziui-i una dintre poeziile scrise pe această temă :

Dar, vai, prin nouă curți din zece,
Pustiitorul apucase-a trece

Și iată că ucazul preamilos
S-a dovedit a fi făr' de folos ! [1]

(Moșneagul din Dulin)

Printre cele mai importante versuri de demascare ale lui Bo Țziui-i, care, ca și marele Du Fu, și-a ridicat glasul indignării justificate, stîrnită de suferințele de nesuportat ale poporului, un loc de seamă îl ocupă *„Cîntările din Țin"* și *„Noile cîntece populare"*. Deosebit de cunoscute mai sînt și poeziile : *Cîntec despre dorul nesfîrșit, Unchiașul cu mîna zdrobită, Sălbăticie.*

În creația sa remarcabilă poetul năzuia spre realism, spre claritate, adevăr și caracter popular. Bo Țziui-i a fost un umanitarist de seamă. Sub acest aspect este caracteristică poezia lui *Mi-am cusut un halat călduros :*

Și mă gîndeam : o, dac-aș dobîndi
Un strai întins, de zece mii de li [2],

Să pot cuprinde-n el — atît de mare —
Toți oamenii din zare pînă-n zare,

De tihnă și căldură să le ție
La toți, așa precum îmi ține mie.

Atunci, sub largul nostru cer,
Nici un sărman n-ar mai pieri de ger ! [3]

[1] Traducere de Geo Dumitrescu ; vezi p. 324.
[2] *Li :* măsură chineză de lungime, echivalentă cu 576 m.
[3] Traducere de Geo Dumitrescu ; vezi p. 311.

Creațiile poetice ale lui Bo Țziui-i sînt rodul înaltei inspirații a unui mare maestru al cuvîntului și, totodată, ele exprimă cu vigoare adevărul vieții. De aceea se vorbește astăzi despre Bo Țziui-i ca despre un poet nemuritor. Cu atîtea secole în urmă el a anticipat ideea că arta poetului trebuie să fie indisolubil legată de viața poporului.

Alături de Bo Țziui-i, poeții Iuan Cijen (779—831), Han Iui (768—824), Liu Iui-si (772—842), Liu Țzun-iuan (773—819) și alții aparțin curentului poetic social al cărui întemeietor a fost genialul Du Fu. Adepții acestui curent criticau și demascau cu asprime regimul dominant din epoca lor, pe tirani și pe asupritori, și deplîngeau tratamentul inuman la care era supus poporul ; luptau pentru îmbunătățirea vieții sociale, pentru instaurarea dreptății și pentru triumful rațiunii.

Această tendință protestatară, de demascare, precum și caracterul popular, dragostea de om și grija pentru soarta celor simpli, constituie trăsăturile principale ale creației scriitorilor din grupul amintit mai sus.

Opera lui Iuan Cijen, ca și cea a altor poeți ai acestui curent social, a fost un viu protest împotriva forțelor feudalismului, împotriva birurilor și a corupției nesfîrșite, împotriva asupririi și a exploatării omului de către om. Poetul chema la luptă pentru eliberarea și dezrobirea omului, la apărarea drepturilor sociale, la respectarea demnității omenești. Aceasta a avut ca urmare faptul că Iuan Cijen, ca și prietenul său Bo Țziui-i, a căzut în dizgrația cercurilor cîrmuitoare și a fost surghiunit.

De o mare popularitate în epoca Tan s-a bucurat Han Iui, care se afla în fruntea mișcării numită „Pentru renașterea stilului vechi al literaturii". Acest curent cerea libertatea creației poetice și apropierea poeziei de proza artistică.

O recunoaștere largă a publicului și-au cucerit operele lui Cijan Ţzi, care a scris o serie de remarcabile poezii sociale printre care *Ruinele, Cuvîntarea ţăranului de la munte, Nepieritor ca oţelul;* poetul ridică glasul întru apărarea poporului ce trăia în mizerie, împotriva subjugării lui spirituale, împotriva ideologiei oficiale și a misticismului.

Deși, în ansamblul său, poezia *perioadei tîrzii* din epoca dinastiei Tan manifestă semnele decăderii, în această perioadă au existat, totuși, o serie de mari poeţi. La sfîrșitul epocii dinastiei Tan se disting Li Șan-in, autor de numeroase poezii lirice, pline de dramatism și tristeţe, cît și Liu Iui-si cu versurile satirice *Oraşul de piatră.*

Asuprirea cruntă a maselor populare, răscoalele ţărănimii, frecventele insurgenţe din palate, lupta feudalilor împing, în anul 907, dinastia Tan la totala prăbușire și la înlocuirea ei prin alte cinci noi dinastii în cursul următorilor 60 de ani, precum și la împărţirea ţării în zece state independente. Unii poeţi ai acestor vremuri tulburi proslăvesc epicureismul, alţii demască nedreptatea socială, toţi însă se caracterizează prin pesimismul și instabilitatea lor spirituală. Printre scriitorii care vorbesc despre suferinţele ţărănimii, care demască nedreptatea socială, trebuie menţionaţi: Pi Ji-siu (833—?), Ne I-cijun (837—?), Du Siun-he (846—904).

În această perioadă ia naștere noul gen poetic *ţî* — versuri ce se cîntau pe melodii populare inedite și care apăruseră încă pe timpul lui Li Tai-pe și Du Fu. Un mare număr de manuscrise originale din această epocă a fost descoperit cu ocazia săpăturilor efectuate în celebrele „Peșteri ale celor o mie de Buda", din localitatea Dunhuan (provincia Gansu). În multe dintre poeziile populare anonime găsite aici, care circulau însoţite, de obicei, de un acompaniament muzical, fiind

foarte răspîndite, e vorba de serviciul militar din regiunile de frontieră şi se exprimă durerea şi dorul soţiilor după bărbaţii lor plecaţi în război. Sentimentele de dragoste, de despărţire, destinul femeii sînt temele principale ale operelor unui celebru maestru al poeziei cantabile aparţinînd genului *ţî*, Ven Tin-iun (818—872). Deosebit de mare a fost influenţa poeziei lui Ven Tin-iun, celebră prin frumuseţea şi muzicalitatea versului. La un nivel şi mai înalt a ajuns poezia cantabilă datorită penei marelui poet Li Iui (937—978), a cărui creaţie se situează la începutul unei epoci noi, epoca dinastiei Sun.

IV

Unirea Chinei sub dinastia Sun (960—1279) a adus în ţară o perioadă de pace temporară. De asemeni, secolul al XI-lea a fost o perioadă de nou avînt al literaturii chineze.

În epoca dinastiei Sun, genul *ţî* devine predominant în poezie. Dacă la sfîrşitul dinastiei Tan şi în perioada *Cele Cinci Dinastii* (907—960) versurile genului *ţî* erau în acelaşi timp şi cîntece şi erau create special pentru a fi cîntate pe o anumită melodie, acest gen ajunge acum pe mîna literaţilor care se orientau spre literatura clasică livrescă, îşi pierde treptat caracterul cantabil şi se transformă într-un gen livresc.

În perioada dinastiei Sun de Miazănoapte (960—1127), genul *ţî* a găsit cea mai largă răspîndire. Se pasionau pentru acest gen toţi — de la împărat pînă la cîntăreţii de stradă. La început poeţii din epoca dinastiei Sun au continuat tradiţiile genului *ţî* create în perioada *Cele Cinci Dinastii*. Un reprezentant de seamă dintre cei mai mari ai acestei perioade a fost Ouian Siu (1001—1060). El admira ideile lui Han Iui şi a cultivat şi răspîndit literatura de stil vechi. În acelaşi

timp Ouian Siu scria în genul *ți*, versuri de proporții reduse — fapt caracteristic poeziei *ți* de la începutul dinastiei Sun. Treptat forma începe să se complice și apar *ți lungi* create pe baza unei melodii populare din perioada Sun. Datorită faptului că ritmul acestor melodii era lent, *ți* erau denumite și *ți lente*. Întemeietorul genului este considerat poetul Liu Iun, care a trăit în prima jumătate a secolului al XI-lea. Versurile create de Liu Iun au fost cîntate în întreaga Chină, fiind și pe gustul poporului. Erau scrise într-o limbă apropiată de cea vorbită. De îndată ce apărea o melodie nouă, Liu Iun crea în genul *ți* o poezie care devenea repede populară.

În a doua jumătate a secolului al XI-lea se produc mari schimbări în acest gen de poezie. Ele sînt legate de opera marelui poet al perioadei Sun, Su Tun-po (Su Și — 1036—1101). Su Tun-po era un mare talent, care a scris în diverse genuri ; sînt bine cunoscute, de exemplu, poemele sale filosofice în proză. Dar Su Tun-po își datorează gloria versurilor în genul *ți* în care el și adepții săi au urmat o cale nebătătorită. Poezia *ți* scrisă de Su Tun-po se distinge prin tema nouă și prin prospețimea sentimentelor. Pentru el melodia nu mai avea aceeași importanță ca în cursul secolului precedent. Poetul a eliberat acest gen de numeroasele restricțiuni pe care le avea, l-a lărgit și, în același timp, l-a apropiat de poezia simplă, necantabilă. Cel mai cunoscut discipol al lui Su Tun-po a fost Hua Tin-țzian (1045—1101), care s-a remarcat prin poeziile sale de dragoste. Poemele *ți* scrise de Su Tun-po și de Huan Tin-țzian nu mai erau legate de o anumită melodie, nu mai puteau fi cîntate ; în această poezie pătrunde limba vie, vorbită. Faptul caracterizează mai ales opera lui Huan Tin-țzian : poeziile sale se apropie de limba vorbită. De fapt, *ți* reprezenta o variantă a poeziei genului *iue-fu*. Deoarece versurile *ți* sînt strîns legate de o

melodie și nu au același număr de cuvinte, rima este mai puțin strictă decît în cele obișnuite. Poezia *ți* se distinge prin emotivitatea ei pronunțată. Su Tun-po și discipolii săi au îndepărtat genul *ți* de *iue-fu*. Poeziile școlii lui Su Tun-po au început să se distingă de poeziile obișnuite ale genului *ți*. De aceea, în istoria tradițională a literaturii chineze, școala lui Su Tun-po este uneori denumită „o școală specială".

La sfîrșitul dinastiei Sun de Miazănoapte poeții încep să acorde iar mai multă atenție melodiei, și genul *ți* se apropie din nou de genul *iue-fu*. Cel mai cunoscut poet din această perioadă a fost Cijou Ban-ian (1060—1125). Poeziile sale erau socotite la același nivel cu poezia lui Liu Iun. Versurile *ți* ale lui Cijou Ban-ian s-au bucurat multă vreme de o apreciere unanimă.

Aproximativ în aceeași perioadă scrie marea poetesă chineză Li Țin-cijao (1081—1140). În această vreme s-au făcut cunoscute în poezie numeroase femei provenite atît din păturile aristocrației, cît și din rîndurile poporului. Se poate reține numele poetesei Tan Jen, soția poetului Lu Iu (1125—1210), a poetei Ne Șen-țziu, Ciju Și-cijen și altele. Gloria de a fi fost prima poetă nu numai a acestei perioade, dar poate a întregii Chine medievale, revine poetei Li Țin-cijao, autoarea unor minunate poezii lirice închinate mai cu seamă propriei vieți intime.

În epoca dinastiei Sun de Miazăzi (1127—1279) poezia *ți* continuă să înflorească. Din această perioadă s-au păstrat culegeri diverse de versuri *ți*, cît și numele a peste 150 de poeți. Printre aceștia, puțini au însă talent. La începutul epocii dinastiei Sun de Miazăzi scade iarăși interesul poeților pentru melodie, *ți* se îndepărtează încă o dată de genul *iue-fu*. O particularitate a poeziei *ți* din această perioadă este folosirea limbii *bai-*

hua apropiată şi înţeleasă de popor, precum şi vecinătatea poeziei cu viaţa, consolidarea motivelor lirice.

Cei mai mari poeţi ai acestei epoci au fost Sin Ţi-ţzi (1140—1207), exponent al ideilor patriotice, participant la războiul împotriva invadatorilor străini ai Chinei de Miazănoapte, şi Lu Iu (1125—1210), poet, ostaş şi patriot care n-a renunţat niciodată la gîndul de a recuceri pămîntul cotropit al patriei.

Opera lui Sin Ţi-ţzi este extraordinar de bogată şi multilaterală. Unii cercetători chinezi îl consideră ca pe cel mai bun poet al Chinei din epoca Sun. Lu Iu, poet de tip romantic, care nu recunoştea ceremoniile confucianiste, a lăsat în urma sa o bogată moştenire poetică.

Poezia lui Sin Ţi-ţzi şi cea a lui Lu Iu prezintă o notă de profundă tristeţe, fapt datorit situaţiei tragice a Chinei ameninţată de a fi subjugată. Poeţii Lu Iu, Fan Cen-da (1125—1204) şi Ian Van-li (1124—1206) sînt de obicei consideraţi ca reprezentanţi ai genului *ţî* din şcoala lui Sin Ţi-ţzi.

În general operele poeţilor din epoca Sun au demonstrat din nou cît de variate şi de multilaterale pot fi formele de manifestare şi de exprimare ale mîndriei naţionale, ale patriotismului şi ale dragostei de popor în poezia chineză.

Poeziile lui Sin Ţi-ţzi, Lu Iu, Fan Cen-da şi Ian Van-li se caracterizează prin patriotismul şi profunda lor dragoste pentru popor. Este semnificativ că atît Fan Cen-da cît şi Ian Van-li au revenit la tematica rurală, dînd tablouri originale ale vieţii de la ţară. Realitatea satului, cu grijile şi suferinţele ţăranilor, este zugrăvită în mod veridic, cu o mare putere de convingere, în versuri scrise într-o limbă simplă şi plastică.

Sfîrşitul dinastiei Sun de Miazăzi se caracterizează prin decăderea poeziei. Se pierde interesul pentru conţinutul versurilor, atenţia se concentrează asupra mă-

iestriei poetice, asupra formei de exprimare. În poezia genului *ţî* capătă din nou o importanţă predominantă muzicalitatea, în dauna conţinutului. Poezia nu mai are rezonanţa socială, ea devine un divertisment, romanţa *ţî* se transformă dintr-o romanţă populară patriotică într-una distractivă, menită să înveselească pe aristocraţii care încearcă să fugă de realitate.

Dinastia Sun a fost ultima mare epocă a poeziei chineze clasice. În următoarele perioade, sub dinastiile Iuan (mongolă), Min şi Ţin (manciuriană) poezia nu a mai atins acelaşi nivel de dezvoltare şi perfecţiune artistică aşa cum atinsese sub dinastiile Tan şi Sun. Deşi a rămas populară ca şi înainte şi numărul poeţilor a continuat să fie mare, nu mai găsim în creaţia lor aceeaşi inspiraţie, aceeaşi vitalitate şi vigoare prin care s-a remarcat poezia sub dinastiile Tan şi Sun.

În epoca dinastiilor Iuan (mongolă), Min şi Ţin (manciuriană) creaţia poetică s-a manifestat cu mai multă originalitate şi cu talent în dramaturgie, dar acesta este un capitol special de poezie de care nu ne vom ocupa aici.

Majoritatea poeţilor din epoca dinastiei Iuan imitau pe poeţii din epoca Sun. Cei mai cunoscuţi sînt Cijao Mîn-fu, Van Huei şi Iui Ţzi.

Este interesant că printre mongolii care au supus China în secolul al XIII-lea au început să apară poeţi care şi-au însuşit cultura şi au scris în limba chineză în spiritul tradiţional. Astfel, la sfîrşitul dinastiei Iuan, a devenit celebru ca poet mongolul Sadula, care a scris subtile versuri elegiace.

Conservatorismul şi decăderea statului feudal din epoca dinastiei Min (1368—1644) au determinat o anumită stagnare în dezvoltarea literaturii chineze oficiale şi mai ales a poeziei. Poezia din epoca Min are un caracter imitativ, este puţin legată de realitate şi se agaţă de tradiţii. Mulţi poeţi ai acestei epoci şi-au cucerit gloria

datorită numai priceperii lor de a imita pe diverşii cîntăreţi ai antichităţii. Astfel Gao Ţi s-a făcut cunoscut datorită faptului că putea să scrie poezii în maniera oricărei epoci. Poetul Ian Ţzi imita minunat pe poeţii din China epocii Tan, mai ales poeziile lui Li Tai-pe şi Du Fu.

În locul dinastiei Min, măturată de o răscoală ţărănească, vin la putere în China manciurienii, care au întemeiat, cu ajutorul clicii militare reacţionare, dinastia Ţin (1644—1911).

Împăraţii dinastiei străine Ţin, care au pus mîna pe putere, au dus o luptă crîncenă împotriva oricărei manifestări de libertate. Căutînd să atragă de partea lor o anumită pătură a intelectualităţii chineze, ei reprimau în acelaşi timp cu cruzime pe toţi acei care dădeau dovadă de independenţă a gîndirii şi îndrăzneau să facă o cît de vagă aluzie la sentimentele naţionale ale poporului chinez. În China a fost introdusă o cenzură severă, multe cărţi au fost interzise sau chiar distruse. Încercînd să slăbească rezistenţa intelectualităţii chineze, autorităţile dinastiei Ţin îndepărtau intenţionat pe scriitorii şi savanţii chinezi de la problemele actuale, reînviau în literatură şi în artă arhaismul, încurajau imitarea autorilor vechi. Astfel, a luat naştere în epoca Ţin o literatură de mare amploare, scrisă într-o formă subtilă, dar absolut lipsită de viaţă.

În poezia clasică renasc o sumă de curente literare, apar scriitori destul de însemnaţi, fără originalitate însă, şi inferiori cu mult celor din epoca dinastiilor Tan şi Sun.

Poezia capătă o nouă răspîndire în rîndurile intelectualităţii chineze. Poeţii se numărau cu miile (numai cei care scriau în genul *ţi* erau peste 3000) dar printre ei nu găsim decît foarte puţine talente reale. Ca şi poezia din epoca Min, poezia din epoca Ţin priveşte spre trecut.

Poeți cunoscuți la începutul epocii dinastiei Țin au fost U Vei-e (1609—1671) și Van Și-cijen (1641—?) care au cultivat cele mai diverse genuri poetice. Se distinge printre contemporani prin talentul său poetul Ciju I-cijen.

Poeți însemnați, într-o perioadă mai tîrzie, au fost și Iuan Mei, Țzian Sin-iui și Cijao I. Cel mai de seamă dintre aceștia este socotit Iuan Mei (Iuan Țzî-țai—?—1797), care a cerut să se renunțe la imitarea poeților vechi și să se creeze opere poetice noi, originale.

Pe la mijlocul secolului al XIX-lea au început să ia naștere în China noi condiții istorice. În legătură cu avîntul mișcării antifeudale a maselor populare, îndreptată și împotriva transformării Chinei într-o semicolonie a puterilor capitaliste, în literatura chineză încep să-și facă loc ideile democratice ale epocii moderne. Primii germeni ai acestor idei se manifestă în operele unor poeți și scriitori care s-au grupat în jurul asociației poetice „Siuanan". Aceasta începe să ocupe un loc de seamă în viața literară a Chinei.

Mișcarea revoluționară a taipinilor (1850—1864), prevestitoarea revoluției democratice din China, găsește o oglindire în poeziile, cîntecele și în proza conducătorilor acestei mișcări (Și Da-kai și alții), care au reușit să dea viață în operele lor ideilor revoluționare ale poporului.

În poezia din epoca dinastiei Țin devin cunoscuți poeții grupării „Tuncen", care imită cu tenacitate poezia antică, dar care nu izbutesc să adopte părțile ei cele mai bune și rămîn, în ultimă analiză, niște simpli imitatori.

Deceniul al șaptelea al secolului al XIX-lea se caracterizează prin dezvoltarea capitalismului, care și-a croit drum în condițiile unei opoziții furibunde din

partea capitalului străin şi a forţelor feudale din China. În această perioadă ia naştere o literatură ce oglindeşte atmosfera agresiunii imperialiste din China şi lupta antiimperialistă şi antifeudală a poporului chinez. Unul dintre cei mai marcanţi reprezentanţi ai acestei perioade este poetul Huan Ţzun-sian (Huan Gun-du — 1848—1905).

Creaţia lui Huan Ţzun-sian este strîns legată de ideile reformatorilor chinezi de la sfîrşitul secolului al XIX-lea. Poetul susţinea ideea efectuării în China a unor reforme după modelul celei a lui Meiţzi din Japonia. El cerea o formă de guvernămînt republicană ; concepţiile politice ale poetului n-au fost consecvente, uneori el înclina spre ideea monarhiei constituţionale, dar la sfîrşitul vieţii ajunsese la concluzia că în secolul al XIX-lea un regim monarhic era de neconceput. Activitatea şi ideile politice ale lui Huan Ţzun-sian sînt apropiate de activitatea şi concepţiile reformatorilor Kan Iu-vei şi Lian Ţi-ciao.

Pentru Huan Ţzun-sian poezia nu era un mijloc de evadare din viaţă, cum fusese pentru mulţi dintre contemporanii săi, ci, dimpotrivă, constituia un mijloc de a înrîuri asupra vieţii. Lui Huan Ţzun-sian opera poetică îi serveşte ca tribună pentru exprimarea concepţiilor sale politice. Apropierea poeziei de politică, transformarea ei într-un mijloc de propagandă a ideilor politice, a constituit un element extrem de important în istoria poeziei chineze de la sfîrşitul secolului al XIX-lea.

Huan Ţzun-sian a fost un novator. Este unul dintre primii, în China, care s-a abătut de la versificaţia tradiţională şi a început să folosească rima liberă, să introducă un vocabular nou. El a recurs la elementele

limbii vorbite, vii, în opoziţie cu formele livreşti ale vechii literaturi scolastice. Poetul a declarat că „mîna lui scrie ceea ce rostesc buzele". Nici Huan Ţzun-sian, nici contemporanii săi nu au făcut un pas hotărît spre reformarea vechii poezii. Totuşi, Huan Ţzun-sian a ridicat poezia chineză din secolul al XIX-lea pe o treaptă nouă şi a înviat cele mai bune tradiţii ale vechii poezii chineze, tradiţii ce fuseseră abandonate de poeţii grupului „Tuncen". Versurile lui Huan Ţzun-sian sînt apropiate de viaţă, apar pătrunse de sentimentul patriotic şi au la baza lor creaţia populară. Huan Ţzun-sian a fost unul dintre cei mai mari poeţi ai secolului al XIX-lea. El năzuia spre eliberarea Chinei de robia străină şi s-a ridicat împotriva discriminării făcute în dauna naţiunii chineze de către imperialişti. Criticînd orînduirea feudală din China, a luptat pentru înfăptuirea unor reforme democratice.

Încă din primele sale versuri, poetul adresează forţelor progresiste chineze chemarea să pornească „pline de curaj la lupta pe viaţă şi pe moarte". În perioada războiului chino-japonez, din anii 1894—1895, Huan Ţzun-sian demască şi critică incapacitatea feudalismului chinez de a opune rezistenţă duşmanului. Poetul este indignat de faptul că fortăreţele chineze (Port Arthur, Veihaivei şi altele) au fost cedate japonezilor fără multă luptă. În acelaşi timp subliniază eroismul soldaţilor chinezi care „s-au bătut chiar mutilaţi, au luptat chiar răniţi". Huan Ţzun-sian acuză monarhia Ţin că nu a pregătit în timp de pace „nici ofensiva şi nici apărarea" şi îşi bate joc de funcţionarii şi de generalii acestei monarhii.

[. . . . .]

Bogată şi de nepreţuit este moştenirea poetică a poporului chinez în care şi-au găsit întruchipare

specificul şi particularităţile gîndirii şi structurii sale sufleteşti. Minunatele creaţii ale întemeietorilor şi ale clasicilor literaturii chineze sînt o expresie artistică a forţelor morale ale poporului chinez, a dragostei lui de libertate şi de independenţă, a năzuinţei lui spre progres şi dreptate.

N. T. FEDORENKO

ANTOLOGIA POEZIEI CHINEZE CLASICE

„CARTEA CÎNTECELOR"

Secolele
al XI-lea — al VIII-lea î.e.n.

„CARTEA CÎNTECELOR“ [1]
„OBICEIURILE ÎMPĂRĂȚIILOR“

CÎNTECUL MIRESEI
(CÎNTEC DIN ÎMPĂRĂȚIA CIJOU [2])

Frumos e piersicul cînd, primăvara,
Dă-n floare și-n lumină se desfată.
Tu intri ca soție în casa asta, fată,
Grijești frumos odaia, casa toată.

Frumos e piersicul cînd dă în floare!
Și ce belșug de poame o să scoată!

---

[1] *„Cartea Cîntecelor“ : „Șițzin“* ; este compusă din patru părți : *„Go fîn“ („Obiceiurile împărăților“), „Siao ia“ („Ode mărunte“), „Da ia“ („Marile ode“)* și *„Sun“ („Imnurile“)*.

[2] *Împărăția Cijou :* este vorba de împărăția Cijou de Apus (1122—771 î.e.n.) ; în epoca întemeierii ei, împărăția Cijou a subjugat toate vechile principate chineze. După legendă, centrul acestei mari împărății s-ar fi aflat în munții Ți, în actuala provincie Șensi. Tot în această perioadă a fost creată și *„Cartea Cîntecelor“*.

Tu intri ca soţie în casa asta, fată,
Grijeşti frumos odaia, casa toată.

Frumos e piersicul cînd, primăvara,
În strai de frunză nouă se răsfaţă!
Tu intri ca soţie în casa asta, fată,
Şi te deprinzi cu altă viaţă.

Al. Philippide

ÎNTR-UNA BATE VÎNTUL...

(CÎNTEC DIN IMPARAŢIA BEI [1])

Într-una bate vîntul, năpraznic şi sălbatec;
Doar numai cîteodată îi scapără un zîmbet...
Răutăcios ţi-i rîsul şi aprig ţi-i cuvîntul.
În inimă-mi pătrunde, mîhnind-o, rîsul tău.

Într-una bate vîntul, învolburînd nisipul.
Duios eşti cîteodată şi-mi spui că vii la mine.
Dar m-amăgeşti... şi uiţi... şi nu mai vii...
Şi gîndurile mele zboară-ntr-una...

Mereu tot bate vîntul, pe cer se-alungă norii...
E încă ziuă. Norii gonesc pe cer mereu.
Nu pot închide ochii şi tînjesc.
Numai la el mi-i gîndul şi inima mă doare.

Acoperit e cerul de nouri deşi şi negri.
Şi tunetul se-aude... departe... mai aproape...

[1] *Împărăţia Bei:* se afla cuprinsă între hotarele actualei provincii Henan.

Nu pot închide ochii şi somnul nu mă prinde...
La el îmi zboară gîndul şi visurile toate.

Al. Philippide

CÎNTECUL FECIORILOR CARE N-AU PUTUT SĂ ADUCĂ MÎNGÎIERE BĂTRÎNEI LOR MĂICUŢE

(CÎNTEC DIN IMPARAŢIA BEI)

Adie vîntul de la miazăzi
Înnourînd lăstarii de jujub [1].
Frumoşi şi gîngaşi au crescut lăstarii.
Ce copleşită-i mama de griji şi de nevoi!

Ce bun e vîntul de la miazăzi!
Jujubul creşte desmierdat de vînt.
Eşti bună şi-nţeleaptă, mamă! numai
Că nu ai parte de copii destoinici!

În sat la Síun [2] curge un pîrîu
Şi apa lui nu seacă niciodată.
Şapte feciori sîntém, dar mama
E copleşită de nevoi şi griji.

Un grangur cîntă îmbrăcat în straie
Strălucitoare, cîntă tremurat.
Şapte feciori sîntém, dar n-am putut
S-aducem mamei noastre mîngîiere.

Al. Philippide

[1] *Jujub:* plantă ramnacee cu tulpină spinoasă.
[2] *Síun:* sat din împărăţia Bei.

SOLDATULUI II ESTE DOR DE CASĂ

(CÎNTEC DIN CAPITALA ÎMPĂRĂȚIEI [1])

Oricît s-ar sili nu poate apa rîului năvalnic
Să desfacă nişte lemne strîns legate între ele.
Ce departe, ce departe sînt toţi cei care ni-s dragi!
Noi, aici, în Şen [2], stăm singuri, singuri stăm de caraulă.
Ne gîndim mereu, într-una, numai la iubiţii noştri.
Cînd, la ce pătrar al lunii, ne-om întoarce iar acasă?

Apa rîului năvalnic nu desface cît îi hăul
Un mănunchi de crengi legate strîns şi trainic între ele!
Ce departe, ce departe sînt toţi cei care ni-s dragi!
Nevoiţi în Fu [3], aice, să tot stăm de caraulă,
Gîndurile noastre toate numai către dînşii zboară.
Cînd, la ce pătrar al lunii, ne-om întoarce iar acasă?

Apa rîului năvalnic nu desface niciodată
Legătura de nuiele dacă-i bine-alcătuită!
Ce departe, ce departe sînt toţi cei care ni-s dragi!
Fără ei, în Siui [4], stăm singuri, singuri stăm de caraulă.

---

[1] E vorba de Cijou, capitala împărăţiei Cijou.

[2] *Şen:* vechi principat ce se afla pe teritoriul actualei provincii Henan.

[3] *Fu:* principat vecin cu Şen.

[4] *Siui:* principat situat, de asemeni, pe teritoriul provinciei Henan. Toate aceste mărunte principate erau cîrmuite de prinţi din dinastia Ţzian [din care făcea parte şi mama împăratului Pin-van (770—720 î.e.n.) din Cijou]. Pin-van îşi menţinea garnizoanele în aceste ţinuturi, pentru apărarea posesiunilor apropiatelor sale rude, principii Ţzian.

Numai la iubiţii noştri gîndurile noastre zboară!
Cînd, la ce pătrar al lunii, ne-om întoarce iar acasă?

Al. Philippide

LA CÎNEPĂ DACĂ MĂ DUC...

(CÎNTEC DIN CAPITALA IMPĂRĂŢIEI)

La cînepă dacă mă duc, iubite,
Numai o zi lipsesc de lîngă tine
Şi parcă de trei luni nu te-am văzut.

Plec după buruieni mirositoare,
Abia o zi nu te mai văd şi-mi pare
Că a trecut o vară, o toamnă şi o iarnă.

Plec după pelinariţă, iubite,
Şi doar o zi nu stau cu tine-alături
Şi cînd mă-ntorc parc-au trecut trei ani.

Al. Philippide

FRUNZE, FRUNZE-NGĂLBENITE...

(CÎNTEC DIN IMPĂRĂŢIA CIJEN [1])

Frunze, frunze-ngălbenite
Răsucit le mînă vîntul.

[1] *Impărăţia Cijen:* ocupa o parte din teritoriul actualei provincii Henan.

Spune-ţi cîntecul, iubite !
Vreau să-ngîn cu tine cîntul.

Mînă frunze-ngălbenite
Vîntu-n goana lui nebună.
Spune-ţi cîntecul, iubite,
Şi l-om isprăvi-mpreună.

Al. Philippide

E NOAPTE...

(CÎNTEC DIN ÎMPĂRĂŢIA ŢI[1])

E noapte ; nici o geană de zori la răsărit.
S-a îmbrăcat în pripă şi cum a nimerit ;
Şi-a pus cămaşa în loc de halat.
Aşa-i cînd prinţu-n grabă te cheamă la palat.

Mai este pîn' la ziuă şi zările-s închise.
De-atîta grabă se şi zăpăcise,
Nu mai ştia ce-şi pune, cămaşă sau halat...
Poruncă de la prinţul să vie la palat !

Mi-am îngrădit grădina cu răchită :
Şi-un prost şi tot pricepe că trecerea-i oprită.
Dar prinţul c-o fi noapte ori ziuă nu ia-n seamă :
Cu noaptea-n cap trezeşte pe oameni şi îi cheamă.

Al. Philippide

[1] *Împărăţia Ţi :* se întindea pe un mare teritoriu în actuala peninsulă Şandun.

MĂ URC PE DRUMUL CARE DUCE-N MUNȚI...

(CINTEC DIN IMPĂRĂȚIA VEI [1])

Mă urc pe drumul care duce-n munți,
Tot mai departe, prin păduri bătrîne,
Și cînd ajung pe creastă, sus,
Mă uit în vale la coliba noastră.
Acuma tata se gîndește-oftînd :
„Băiatul meu cel mic se duce la oștire ;
Acolo, zi și noapte, au să-l mustruluiască
Și tare greu are să-i fie.
Ferește-te, copile, de primejdii
Și-ntoarce-te cu bine-acasă,
Să nu-ți rămîie oasele pe-acolo
Înmormîntate în pămînt străin !"

O iau încet pe drumul care urcă
În munte, printre stînci și printre steiuri,
Și cînd ajung pe creasta colțuroasă
Mă uit în vale la coliba noastră.
Acuma mama se gîndește-oftînd :
„Băiatul meu se duce la oștire,
În slujba prințului, și zi și noapte,
El n-are să mai știe ce-i odihna.
Ferește-te, copile, de primejdii,
Și sănătos să te întorci acasă,
Să nu-ți rămîie trupul prin străini,
Zvîrlit în drum, departe de ai tăi !"

[1] *Impărăția Vei :* (216—263) se întindea pe o parte din teritoriul actualei provincii Șensi (din nordul Chinei), spre deosebire de o altă împărăție Vei, ce ocupa o parte din provincia Henan și din provinciile Hebei și Șandun.

Pieptiş mă urc prin rîpi şi pe pripoare
Şi tot mai sus printre golaşe steiuri,
Şi cînd ajung pe cea mai naltă creastă
Mă uit în vale la coliba noastră.
Fratele meu acuma oftează şi îşi spune :
„Îmi pleacă frăţiorul la oştire.
Soldat cînd eşti, e bine să ai numai prieteni,
Şi să te înţelegi cu toată lumea.
Fereşte-te de rele, frăţioare,
Nu zăbovi departe, prin străini,
Să nu te întîlnească moartea-n drum ;
Şi să te-ntorci acasă, soldatule, cu bine !"

Al. Philippide

ŞOBOLANUL MĂTĂHĂLOS

(CÎNTEC DIN ÎMPĂRĂŢIA VEI)

O, şobolan mătăhălos şi lacom !
Tot meiul vrei să mi-l mînînci.
Noi am muncit din greu dar ţie
De munca noastră nici nu-ţi pasă.
Acuma însă, s-a sfîrşit ;
Plecăm de pe-ogoarele tale.
Noi ştim că este-o ţară-a fericirii,
Da, ştim că este-o ţară-a fericirii,
Da, da, o ţară-a fericirii !
Şi-n ţara-aceea, pe pămînt străin,
Găsi-vom adăpost şi ocrotire.

O, şobolan mătăhălos şi lacom !
Bucatele de ce mi le mînînci ?
Noi am muncit din greu şi, uite, sînt trei ani

De cînd îţi baţi într-una joc de noi.
Acuma n-ai decît să rămîi singur!
Noi ştim că este-o ţară-a fericirii,
Da, ştim că este-o ţară-a fericirii,
Da, da, o ţară-a fericirii!
Şi-n ţara-aceea, pe pămînt străin,
Noi vom afla dreptate.

De-acuma n-ai să mai mînînci
Grînele noastre ce-s nesecerate.
Atît amar de ani ne-am tot trudit
Dar ţie milă nu ţi-a fost de noi.
Acuma însă noi plecăm, să ştii,
Plecăm în ţara fericirii,
Da, da, plecăm în ţara fericirii!
Acolo n-o să ne silească nimeni
Să ne trudim şi să ne tînguim.

Al. Philippide

HARNICUL TĂIETOR DE LEMNE ŞI AGHIOTANTUL PRINŢULUI

(CINTEC DIN IMPARAŢIA VEI)

Se-aud pînă departe bufnituri.
Pe malul rîului un tăietor de lemne
Taie santali şi-aşază-n rînd buşteni
Acolo unde apa spală lin nisipul
Şi undele alunecă domol
Şi limpede e apa...
He-hei, cinstite domnişor,
Nu te-ai trudit să sameni şi să ari

Şi nici la secere n-ai fost ;
Atunci hambarele cum de ţi-s pline
De grîne strînse
De pe trei sute de ogoare ?
La vînătoare ştiu că n-ai prea fost
Şi nu te-ai ostenit cu hăituiala ;
Din mîna dumitale săgeata n-a zburat ;
Atunci de unde, oare,-atîţia viezuri
În curtea dumitale agăţaţi ?
Noi bucuros te-am socoti drept nobil —
Dar pînă cînd ai să mînînci degeaba
O pîne dobîndită fără muncă ?

Se-aud pînă departe bufnituri.
Cu mîna lui dibace tăietorul
Ciopleşte spiţe trainice de roată
Şi le aşază-apói frumos pe ţărm.
Ce liniştită-i faţa apei,
Ce limpede e apa...
He-hei, cinstite domn, păi, dumneata
La semănat şi la arat n-ai fost
Şi nici la secere. Nu ştii ce-i munca.
Atunci, mă rog, de unde-atîţia snopi
Pe lanurile dumitale ?
Noi bucuros te-am socoti drept nobil
Dar eşti un leneş şi mînînci degeaba
O pîne dobîndită fără muncă.

Se-aud pînă departe bufnituri.
Obezi ciopleşte tăietorul,
Ciopleşte din lemn tare de santal.
Le-aşază-apói frumos pe malul apei
Şi undele alunecă domol
Şi limpede e apa...

Nu, preastimatul nostru domn
N-a ştiut ce-nseamnă munca,
N-a fost la semănat şi nici la secere ;
Atunci de unde-s cele trei sute de hambare
Bucşite de grîne ?
N-a fost cu noi la vînătoare,
Nu l-am văzut trăgînd cu arcul ;
Atunci de unde-atîtea prepeliţe,
Morman de prepeliţe-n curtea lui ?
Dacă e nobil, să nu mai mînînce,
Scutit de griji, cu inima-mpăcată,
O pîne dobîndită fără muncă !

Al. Philippide

CINTECUL POMULUI SINGURATEC

(CINTEC DIN IMPĂRAŢIA TAN [1])

Vezi cîte-un păr cum creşte singuratec,
Cu crengile vîlvoi în vînt.
Aşa şi eu tot singur vîntur ţara.
Puteam să-mi iau tovarăş un străin ;
Dar poate un străin să-mi fie frate ?
Voi care-l întîlniţi în drumul vostru
De ce nu însoţiţi pe omul care-i singur ?
Nu are chiar pe nimeni, nici o rudă.
E necăjit, de ce nu-l ajutaţi ?

Vezi cîte-un păr răzleţ şi singuratec,
Cu crengile vîlvoi şi frunza deasă...

[1] *Impărăţia Tan :* se întindea în partea apuseană a provinciei Şansi de astăzi.

Şi eu sînt singur, umblu pribeag şi n-am pe nimeni...
Puteam să-mi iau tovarăş un străin ;
Dar poate un străin să-ţi fie rudă ?
Voi care întîlniţi în drumul vostru
Pe omul singuratec, nu vi-i milă
De dînsul ? Fraţi nu are şi nici un fel de neamuri.
E necăjit, de ce nu-l ajutaţi ?

Al. Philippide

INTOARCEREA DE LA RĂZBOI [1]

(CINTEC DIN IMPARAŢIA BIN [2])

Spre munţii de la răsărit am mers, am mers...
Şi mult de tot am zăbovit pe-acolo —
Şi-acuma iată vremea întoarcerii acasă.
Ne udă pîn' la piele-o ploaie deasă
Dar nu ne pasă.

A fost destul o vorbă, „înapoi",
Şi gîndul fiecăruia din noi
Ca o săgeată-n zbor s-a dus
De la răsărit la apus.
Acasă ne vom pune iar straie ţărăneşti —
Nu vom mai strînge amărîţi din buze
Şi nimeni n-o să ne aşeze-n rînd...
Acuma-i vremea cînd pe foi de duzi

[1] E vorba de războaiele nedrepte, de cotropire, pe care împăraţii antichităţii chineze le purtau împotriva ţărilor vecine. Oamenii din popor, cei care alcătuiau armatele imperiale, erau nemulţumiţi de lungile campanii ; pentru fiecare ostaş cuvîntul „înapoi" evoca tot ceea ce-i era mai drag : familia, casa, satul natal.

[2] *Împărăţia Bin :* ocupa o parte din teritoriul actualei provincii Şensi.

Se-ngraşă viermii de mătasă —
Iar noi, aicea, pîn' la piele uzi,
Cu gîndu-acasă
Ne-ntoarcem istoviţi de la oştire
Îngrămădiţi sub coviltire.

Spre munţii de la răsărit am mers, am mers
Şi mult de tot am zăbovit pe-acolo,
Dar a venit şi vremea întoarcerii acasă.
Ne udă pîn' la piele ploaia deasă...
Acum, la noi,
De-acoperiş atîrnă cucurbete.
În casa părăsită şi plină de gunoi
Sînt urechelniţi, iar păinjenişul
Se-ntinde din perete în perete.
În voie pasc prin curte cerbii
Şi, seara, licuricii sclipesc pe-ntinsul ierbii.
Ce-adînc te mişcă-o vorbă ca asta : „înapoi",
Şi cum tresare inima în noi !
Spre munţii de la răsărit am mers, am mers,
Şi mult de tot am zăbovit acolo ;
Dar a venit şi vremea întoarcerii acasă.
Pe drum, pînă la piele ne udă ploaia deasă...
La noi, pe lîngă muşuroaie de furnici,
Se strîng, cu ţipete prelungi, bîtlanii.
Îşi urcă vrejurile cucurbetele
Pe stivele de lemne de castan.
Nevestele au măturat prin casă
Şi-au strîns fărăşe de gunoi
Şi au lipsit pereţii şi-acuma tot oftează
Şi-aşteaptă să venim de la război...
Trei ani sînt de cînd am plecat, trei ani...

Spre munţii de la răsărit am mers, am mers
Şi mult de tot am zăbovit acolo.
Dar a venit şi vremea întoarcerii acasă.
Pe drum, pînă la piele ne udă ploaia deasă...
Eu văd livezi de soare dogorite
Şi granguri mulţi cu pene aurite...
Şi iaca şi-o mireasă ;
E tocmai gata de plecare ;
A-ncins-o mama cu o preafrumoasă
Cingătoare
Şi-acuma stă gătită cu-mpodobitul strai.
Căruţa e la poartă şi e cu patru cai...
Iaca şi mirele ; frumos băiat...
Iar eu ? Cu mine ce-o fi, oare ? —
Oi fi îmbătrînit ? M-or fi uitat ?

Al. Philippide

„ODE MĂRUNTE"

ÎN STOLURI TREC...

În stoluri trec, cînd gîşte, cînd cocori,
Mereu tot trec din zori şi pînă-n zori.
Şi sînt şi oameni smulşi din rostul lor
Şi duşi aşa prin ţări îndepărtate
Cu locuri sterpe, drumuri neumblate...
Amară-i soarta bietului popor !

Trec gîşte, trec cocori pe calea lor înaltă ;
Se lasă uneori pe cîte-o baltă...
Poporul nalţă ziduri ce se-ntind
Pe mii de *li* şi-oraşe-ntregi cuprind.
Cu trudă uriaşă şi-ncordare
Ne-alcătuim o bună aşezare.

Trec gîşte, trec cocori mereu, în zbor,
Şi jalnic sună strigătele lor...
Un înţelept, dacă le-aude, spune
Că munca noastră-i spor şi bucurie ;
Iar un neghiob, dacă le-aude, spune
Că strigătele-acestea-s de mîndrie.

Al. Philippide

MUSCA ALBAŞTRĂ

— Musca albastră bîzîie mereu...
Se-aşază-acum pe gardul de nuiele.
Să te fereşti, o, domnitor al nostru,
De minciunoşi şi de guri-rele !

Musca albastră bîzîie mereu...
Se-aşază-acum pe un măceş în floare.
Clevetitorii nu mai tac din gură
Şi-n ţară-i vrajbă şi e turburare.

— Musca albastră bîzîie mereu...
De musca-afurisita cum să scap ?
Clevetitorii între voi şi mine
Bagă zîzanii şi îşi fac de cap.

Al. Philippide

„MARILE ODE"

E-MPOVĂRAT POPORUL... [1]

E-mpovărat poporul de griji şi de nevoi.
Ar trebui să-i uşurăm povara.
Îndură-te de inima ţării [2],
Să fie pace-n cele patru zări!
Pe oamenii lingăi şi necinstiţi
Să-i dai deoparte; pe răuvoitori
Să-i probozeşti, iar pe nelegiuiţi
Şi pe tîlhari să-i strîngi şi să-i închizi,
Că nu se tem de-orînduielile cereşti!
Dă pace sufletească-acelor care sînt departe,

[1] Poezia zugrăveşte situaţia grea a poporului, supus la biruri de nesuferit şi corvezi, în timpul domniei lui Li-van (878—841 î.e.n.), cel de-al zecelea împărat din dinastia Cijou de Apus (1122—771 î.e.n.).

[2] *Inima ţării:* capitala statului, Cijou.

Fii bun cu cei care îţi sînt aproape
Şi ástfel tronu-mpărătesc se va-ntări.

E-mpovărat poporul de griji şi de nevoi.
Mai dă-i şi lui răgaz să mai răsufle.
Îndură-te de inima ţării — şi-atunci
Va fi poporul ca un singur om.
Pe toţi linguşitorii necinstiţi
Să-i probozeşti, iar pe clevetitori,
Pe cei ce umblă cu tertipuri,
Şi pe lepădăturile flecare
Să-i înspăimînţi, să nu mai îndrăznească
O vorbă să mai scoată ;
Iar pe tîlhari şi pe nelegiuiţi
Să-i prinzi şi să-i închizi.
Poporul izbăveşte-l de griji şi de necazuri.
Nu zăbovi în muncă, şi atunci
Şi domnitorul nostru va fi mai liniştit.

E-mpovărat poporul de griji şi de nevoi.
Ce bine-ar fi să-i uşurezi povara !
Îndură-te de capitala noastră !
Să ne mai bucurăm şi noi de viaţă.
Pe oamenii lingăi şi necinstiţi
Să-i probozeşti, iar cei ce-au întrecut măsura
Să se mai sperie puţin şi ei.
Pe hoţi şi pe nelegiuiţi să-i stăvileşti
Să nu mai poată săvîrşi vrun rău...
Să fii cu vrednicie, cu-nfăţişare gravă,
Căci vor sosi vitejii acoperiţi de slavă.

E-mpovărat poporul de griji şi de nevoi.
Ar trebui şi el să se-odihnească.

Îndură-te de inima țării,
Să nu mai fie lumea cuprinsă de mîhnire.
Pe oamenii lingăi și necinstiți
Să-i îngrădești, și pe clevetitori
Să-i potolești, și stavilă să pui
La tîlhării și la nelegiuiri,
Să nu mai piară adevăru-n veci!
Cu cît acuma ești mai slab, mai mic,
Cu-atîta meritu-ți va fi mai mare.

E-mpovărat poporul de griji și de nevoi:
El ar putea în pace să trăiască
Dar pace nu-i!
Îndură-te de inima țării
Și din împărăție năpasta va zbura:
Pe oamenii lingăi și necinstiți
Să-i îngrădești, pe veci să se-nspăimînte
Tăinuitorii mîrșavi și mișei;
Pe hoți și pe nelegiuiți să-i curmi,
Să nu mai păgubească adevărul!
Și-atunci poporul te va prețui
Cum prețuiește, împărate, iaspul!
Ascultă deci de sfatul meu cel aspru!

Al. Philippide

„IMNURILE"

BELSUGUL

Iarba-şi chirceşte ciuntitele ei rădăcini
Ca retezatele gheare de ulii haini.
Cîmpu-mpînzit e de mii de voinici.
Din buruieni n-or rămîne nici mici-fărîmici.
Sapele toate ieşiră în cîmp, satul tot :
Taţii şi fraţii, mai mari şi mai mici, cot la cot.
Chiar şi vecinii-au sărit să le dea ajutor.
Cu demîncare sosiră nevestele lor.
Soaţa îi pare bărbatului, astăzi, altcum ;
Ea-l îndrăgeşte şi mai cu foc de acum.
Sapele zdravăn cu toţii le-ascut şi le-ascut,
Că-i mai aşteaptă mănoasele-ogoare din sud.
Orice ogor ce sămînţa o-nfăşură blînd
Leagăn i-e rodului ce se-nfiripă curînd
Mici şi firáve întîile semănături,
Vlagă sorbind din adînc, au să crească — păduri

Oamenii să le plivească veni-vor-alai
Pînă va fi spicul — spic, paiul — pai.
Pînă-or să vină preavrednicii secerători
Şi-o să se-acopere cîmpul cu munţi de comori.
Boabele-n soare atunci vor sclipi, aurii,
Şi-or să ne dăruie rodul şi mîndrele vii.
Vin îndeajuns vom avea să-nchinăm pentru cei
Care căzură în anii de cumpănă, grei.
Cîte arome împrăştie-aprinsul nectar !
Vestea nu ni s-a dus pentru-aceasta-n zadar.
Cum te îmbată miresmele tari de pelin,
Tihnă bătrînii în el îşi găsesc, şi alin.
Rodul acesta-i firesc, nu-s la mijloc minuni,
Glia mereu roditoare ne-o ştim, din străbuni.

Niculaie Stoian

POEME DIN ÎMPĂRĂŢIA CIU

Secolele
al IV-lea — al III-lea î.e.n.

TIUI IUAN

ȚIUI IUAN [1]

(340—278 î.e.n.)

MOARTEA PENTRU PATRIE [2]

(DIN CICLUL „NOUĂ ARII")

Purtăm toți lănci din țara U[3],
Și scut din piei de rinocer ;

[1] În altă transcriere, Ciu Yuan ; după unele izvoare s-ar fi născut între 343—339 î.e.n.

[2] Poezia este închinată memoriei unui comandant de oști, contemporan cu poetul, anume Tan Mei, mort eroic în timpul războiului între împărățiile Ciu și Țin (puternică împărăție ce se întindea în partea de apus a Chinei. Capitala ei se afla în ținutul Țincijou, actualmente provincia Gansu). *Ciu :* străveche împărăție din sudul Chinei, ce se întindea pe teritoriul de azi al provinciilor Hunan, Hubei, precum și al unei părți din provinciile Țziansu, Țziansi, Cețzian. Pe la mijlocul secolului al IV-lea, în împărăția Ciu a luat naștere un gen poetic nou ce a căpătat numele de *ciu ți (poemele din Ciu).*

[3] *Țara U :* principat chinez legendar ce se-ntindea pe teritoriul actualei provincii Țziansu, la sud de fluviul Ianțzî.

Distruse-s carele de luptă,
Şi-acum ne batem corp la corp ;

E ceru-acoperit de steaguri,
Vrăjmaşul vine ca un nor ;

Jur-împrejur ţîşnesc săgeţi ;
Oşteni se-avîntă spre izbîndă.

Vrăjmaşul ne-a pătruns în rînduri
Şi-i hotărît să ne zdrobească.

Căzut e calul meu din stînga
Iar cel din dreapta e rănit.

Mi-s roţile-afundate-n glie
Şi caii se împleticesc

Nainte ! tot îndeamnă toba,
Sub ciocănaşul meu de jad.

S-a-ntunecat deodată cerul :
S-a mîniat Marele Duh.

Oşteni căzuţi, cu chipuri aspre,
Zac nemişcaţi pe cîmpul sur.

Cine-a trecut hotarul vieţii
Întoarcere nu mai cunoaşte.

S-a-ntunecat acum cîmpia
Şi drumu-i mistuit în zări.

Dar sabia li-i tot în mînă
Şi n-au lăsat arcul din Ţin.

Chiar trupul de-i decapitat,
N-ascund în suflet vreo mustrare.

Mereu viteji între viteji,
Au meritat oştească slavă.

Pe ei, eroi ne'nduplecaţi,
Nu-i poate nimeni birui.

Se stinge trupul muritor
Dar sufletul trăieşte veşnic...

...Şi sufletul celor căzuţi
Rămîne suflet de erou.

Demostene Botez

LUIND ÎN BRAŢE-O PIATRĂ[1]

(DIN CICLUL „NOUĂ ELEGII")

O zi frumoasă de-nceput de vară !
Au înverzit şi ierburi şi copaci.
Dar eu mă simt îndurerat şi singur
Şi calc mereu, departe, înspre sud.

În faţa mea apare tot pustiu
Şi-nvăluit de-o linişte adîncă.
Îmi sfîşie fiinţa gînduri triste ;
Surghiunu-acesta mă apasă greu.

Mi-ascund şi tac a' mele simţăminte,
Dar trebuie jignirea să-mi ascund ?
Oricît ciopleşti buşteanul după voie —
Păstrează-n el bătrînele-nsuşiri.

Oricît insulţi pe cel din fire nobil,
N-o să-şi trădeze propria-i credinţă.
Să ne-amintim preceptele străbune,
Să le urmăm străvechea-nţelepciune.

Sinceritatea, cinstea, bunătatea —
Le-au preţuit de mult oamenii mari.

[1] După mărturia istoricului Sîma Ţian (secolele al II-lea — I î.e.n.), poezia este ultima creaţie a lui Ţiui Iuan. Se spune că după ce a scris-o, poetul a luat o piatră în braţe şi s-a aruncat în rîul Milo.

De nu ar fi lucrat, mintosul Ciui [1]
Nici nu s-ar şti cît e de înţelept.

Cînd înţeleptul stă-n singurătate
Atuncea orbii spun că e neghiob.
Cînd printre gene se uita Li Lou [2],
Cei fără de vedere-l credeau orb.

Cei care nu văd ce-i alb şi ce-i negru
Nu ştiu ce-i josnic şi ce e măreţ ;
Acei ce cred că Fenix [3] stă-ntr-o cuşcă
Şi că găinile se nalţă-n ceruri ;

Cei ce iau iaspul drept o piatră,
Drept linguşire iau devotamentul
Aceia, ştiu, sînt grosolani şi răi,
Şi gîndurile nu mi le-nţeleg.

Povara aspră-a grelelor răspunderi
M-afundă ca-ntr-o mlaştină, adînc.
Am pietre preţioase. Ale mele-s !
Dar n-am cui să le-arăt pe lumea asta.

---

[1] *Ciui :* meşter iscusit care ar fi trăit pe vremea legendarului împărat Iao (2357—2258 î.e.n.).

[2] *Li Lou :* vestit înţelept, renumit pentru agerimea privirii sale ; contemporan cu Huan-di, „Împăratul Galben" (mileniul al III-lea î.e.n.).

[3] *Fenix :* pasăre fabuloasă care, potrivit mitologiei mai multor popoare, trăia cîteva secole în şir în mijlocul pustiurilor Arabiei, ardea pe un rug aprins de ea însăşi, renăscînd apoi din propria cenuşă.

De obicei toţi cîinii de la ţară
Amarnic latră pe necunoscuţi.
Să pîngărească tot ce-i de talent
E-o însuşire-a celor de nimic.

Adînc în mine e ascuns talentul,
Însemnătatea lui n-o ştie nime,
Am harul artei şi-al ştiinţei har ;
Dar asta nu e nimeni s-o cunoască.

Mă străduiesc să spun tot adevărul,
Ştiu că ei pun la loc de frunte, cinstea.
Dar pe Ciun-hua [1] nu pot să-l întîlnesc,
Să preţuiască tot ce fac în viaţă.

O, de ce lumea-i rînduită ástfel,
Ca rar să se mai nască-un înţelept ?
Cen Tan [2] şi Iui [3] din negura de vremuri
Nu-şi mai îndreaptă glas, nici nu dau veste.

Mă străduiesc să uit orice-amintiri —
Să stăpînesc în mine tot ce simt.

[1] *Ciun-hua :* alt nume al împăratului Şun, unul dintre cei trei împăraţi legendari ; ar fi domnit între 2255—2208 î.e.n.

[2] *Cen Tan :* (1783—1753 î.e.n.), întemeietorul dinastiei Şan — sau In — (1766—1154 î.e.n.) ; l-a detronat în 1784 pe Ţze-van, împărat vestit pentru cruzimea sa, din dinastia Sia (2205—1783 î.e.n.).

[3] *Iui :* împărat legendar chinez (2205—2197 î.e.n.); întemeietorul dinastiei Sia.

Îndur ofensa, da-mi tac datoria
Ca să pot fi drept pildă la urmaşi.

Îmi părăsesc lăcaşul şi pornesc
Pe ultimul meu drum, pe-apus de soare.
Şi, revărsînd tristeţe şi amaruri,
M-apropii repede de pragul morţii.

Iuan [1] şi Sian [2] desfăşură-a' lor ape
În clocot alungînd cărunte valuri.
Învăluie a nopţii pîclă drumul.
Şi peste zări, văl tulbure se lasă.

Statornic sînt de sincer şi cinstit
Dar nimeni, nimenea n-o ştie
E mult de cînd Bo Le [3] zace-n mormînt !
Azi, caii cine să-i mai preţuiască ?

Îşi are soarta ei oricare viaţă,
Şi de greşeală nimenea nu scapă.
Eu, întărindu-mi sufletul mereu,
N-am teamă de apropierea morţii.

Tot timpul sufăr şi tot timpu-s trist
Şi tot oftez din greu fără să vreau.
Murdară-i lumea ! Nimeni nu mă ştie
Şi nu am cui să mă destăinuiesc.

---

[1] *Iuan :* rîu în provincia Hunan.

[2] *Sian :* rîu în provincia Hunan.

[3] *Bo Le :* vestit preţăluitor şi cunoscător de cai (secolul al X-lea î.e.n.), din timpul dinastiei Cijou.

Eu știu că am să mor, dar mai nainte
Nu voi ceda un pas spre-a mă cruța.
Din fund de veacuri, fie ca-nțelepții
Să-mi dee pilda lor de măreție!

Demostene Botez

DIN EPOCA DINASTIEI HAN PÎNĂ ÎN EPOCA DINASTIEI ŢZIN DE APUS

Secolul al III-lea î.e.n. — secolul al IV-lea e.n.

POEZII ÎN GENUL *IUE-FU*[1]

DIN EPOCA DINASTIEI HAN

(Secolul al III-lea î.e.n. — secolul al III-lea e.n.)

ANONIM

LA MIAZĂZI SOLDAȚII LUPTĂ...

La miazăzi soldații luptă, dar
Ei de murit la miazănoapte mor.
În tot ținutul pretutindeni zac,
Neridicate, trupurile lor.

Boceşte-i, corbule, că numai tu
Le eşti acuma mai aproape.
Ei au murit dar nimeni n-are
De dînşii grijă să-i îngroape.

---

[1] *Genul iue-fu:* gen poetic din epoca dinastiei Han; își trage numele de la așa-zisa „*Cameră muzicală*" („*Iue-fu*"), un fel de conservator de muzică, înființat în anii domniei împăratului U-di (140—87 î.e.n.). În această „*Cameră*" se strîngeau cîntecele populare din împărățiile Cijao, Țin, Ciu etc. și pe baza lor se creau opere muzicale noi. Poeziile genului *iue-fu* puteau fi cîntate și se numeau *ghe (cîntece), sin (balade), diao (melodii), țiui (cînticele)* etc. Poeziile *iue-fu* aveau mai cu seamă un caracter epic. Vezi studiul introductiv și *Despre prozodia chineză clasică.*

Deodată se scufundă luna-n lac
Şi stuful a rămas fără podoabe...
Toţi caii buni s-au prăpădit
Şi-au mai rămas doar nişte gloabe.

De-atîtea angarale şi podvezi
N-ai vreme nici de seceră să-ţi vezi.

Ce au cu oamenii de-i poartă-aşa
La muncă grea din zori şi pînă-n noapte ?
Ba să ridice-un tîrg la miazăzi,
Ba nu ştiu ce să facă-n miazănoapte...

Dac-am avea conducători cu cap,
Soldaţii care, dis-de-dimineaţă,
Pornesc la luptă crîncenă ar fi
Şi la sfîrşitul zilei tot în viaţă.

Al. Philippide

ANONIM

ȚZIANNAN [1]

Hai să culegem lotuşi în Țziannan !
Cît păr în cap sînt lotuşi în Țziannan.
Printre frunzele de lotus
Zvîcnesc şi se alungă peştişori ;
Îi vezi cum sar şi-alunecă prin apă.
Cînd la apus de lotuşi
Şi cînd la răsărit,
Cînd la miazănoapte,
Cînd la miazăzi,
Se-alungă printre lotuşi peştişorii.

Al. Philippide

[1] *Țziannan :* veche provincie chineză ce se întindea pe teritoriul actualei provincii Hunan.

ANONIM

M-AM HOTĂRÎT SĂ PLEC...

M-am hotărît să plec din casa asta
În care-acum s-a cuibărit năpasta.

Nici jumătate n-am făcut din cale
Şi iată că mă-ntorn cuprins de jale.

Un bob de mei n-avem şi sîntem mulţi ;
Nevastă-mea e-n zdrenţe, copiii mi-s desculţi.

Îmi încing sabia, cu-amarnic gînd ;
Nevasta-mi spune-n hohote plîngînd :

„De slavă n-am nevoie, nu vreau să fiu bogată ;
De cînd mă ştii, mustratu-te-am vrodată ?

Mă mulţumesc c-un colţ uscat de pîne.
Dacă pleci tu, noi vom pieri chiar mîne.

Tu ai copii şi nu trăieşti stingher.
Stăpînul sufletelor e în cer

Şi dacă te abaţi din calea dreaptă,
Pedeapsa cerului te-aşteaptă !"

Eu îi răspund : „Să stau pînă-s bătrîn ?
Mai rău va fi de noi dacă rămîn.

Plec să-mi încerc norocu-n altă parte
Că áltfel parte-avem numai de moarte !"

Al. Philippide

ANONIM

PĂUNUL ZBOARĂ SPRE MIAZĂZI...

La sfîrşitul dinastiei Han, în anii ocîrmuirii Ţziannan (196—200), Liu I-u, soţia micului slujbaş Ţziao Cijun-ţin, din departamentul Luţzianfu, a fost izgonită de soacră de-acasă. Soţie credincioasă, Liu a refuzat să-şi părăsească soţul şi s-a azvîrlit în rîu. La auzul acestei veşti, Ţziao Cijun-ţin s-a spînzurat de un pom, în livadă. Contemporanii lor, zguduiţi de tragica întîmplare, au compus versurile următoare. [1]

I

Păunul [2] zboară spre miazăzi-răsărit.
Din cinci în cinci *li* se roteşte asupra lumii, uimit.
„Îţi scriu, bărbate, ca să ştii bine şi tu :
Eu, soţia ta, Liu I-u,
La ani treisprezece ştiam ţese mătase.

[1] Aceste rînduri sînt un fel de *Cuvînt înainte* al vechiului comentator chinez.

[2] *Păunul :* în vechea literatură chineză este simbolul despărţirii soţilor.

La paisprezece ştiam coase straie frumoase.
La cincisprezece cîntam la *cinhi* [1].
La şaisprezece ca nimeni alta ştiam basme şi versuri citi.
La şaptesprezece ani, ţi-am fost soţie bună în toate!
Şi mi-i inima tare tristă, bărbate!
Tu te-ai dus departe, şi mi-i urît,
Şi eu te-am tot aşteptat, numai zeii ştiu cît!
Cînd, de ziuă, cocoşii cîntă, eu nu-i ascult,
Căci la stative mă aflu de mult.
N-am timp nici noaptea să m-odihnesc:
Din trei în trei zile un val de pînză sfîrşesc,
Dar maică-ta, soacra, se uită la sul
Şi mă blestèmă că nu ţes destul,
Că ţes prea puţin, prea încet, prea rău.
E tare greu să fii noră în neamul tău!
Mă blestèmă dimineaţă cu dimineaţă.
Eu nu sînt nici vorbăreaţă, nici isteaţă.
Scrie-i tu, cum te-i fi pricepînd,
Să mă trimită la părinţii mei, cît mai curînd!"

II

Omul Hanului, Ţziao Cijun-ţin,
S-a întors degrabă din pămînt străin:
„Ştii, mamă, că m-am zbătut cumplit, îndelung,
Să pot şi eu slujbaş la Han s-ajung!
Ştii bine şi tu,
Cît mi-i de dragă Liu I-u!
După nuntă ne-ai binecuvîntat
Şi ne-ai învelit în acelaşi pat.
Vreau să fie a mea
Pînă ce

[1] *Cinhi:* instrument muzical cu trei coarde.

În izvorul pămîntului galben vom şedea !
Abia trei ani am trăit împreună.
Şi-i prea puţin. A fost cuviincioasă.
Maica mea bună,
De ce eşti aspră şi răutăcioasă ?"

III

„Fiul meu, inima strîmtă ţi-i foarte !
Liu I-u nu ştie să se poarte !
Între nurori e cea mai nesupusă !
S-o văd odată diavolilor dusă !
O urăsc de moarte !
Degeaba ai venit de departe
Sfada dintre noi s-o alini !
Cunosc altă fată, în vecini :
O cheamă Ţin Lo-vu ;
Frumoasă e cum nu-ţi închipui tu !
Mă duc s-o peţesc. Hai şi tu.
Alung-o însă pe Liu I-u !
Să n-o mai văd ! Să nu-mi mai spună mumă !
O urăsc ca pe-o holeră şi ca pe-o ciumă !"

IV

Ţziao Cijun-ţin a îngenuncheat :
„Dacă o goneşti nu mă mai însor niciodat' !"
Soacra a izbit cu pumnul în pat :
„Eşti nesupus şi tu
Ca şi nesupusa Liu I-u !
Apăr-o cît pofteşti,
Dar degeaba mi te tînguieşti !
De s-ar nărui cerul şi pămîntul,
Pentru nimic în lume nu-mi schimb cuvîntul !
Liu I-u nora, neroada,
Să-mi părăsească tot acum ograda !"

V

Văzîndu-i ura neagră, peste fire,
Ţziao Cijun-ţin a rămas mut de uimire.
S-a dus în cămară,
Unde Liu I-u gemea din cale-afară.
Dar cum să-i spună că soacra nemiloasă
Îi cere s-o izgonească din casă,
Chiar el, cu mîna lui, cu vorba lui ?
„Liu I-u, altă scăpare nu-i !
Îţi port dragoste nemăsurată !
Du-te la părinţi deocamdată.
Aşteaptă-mă. Păstrează-mă-n gînd.
Voi reveni să te iau, foarte curînd !"
Ea s-a urcat în car, fără gînduri.
Doar lacrimile-i curgeau într-o sută de rînduri.
El o urma oftînd adînc, arare,
Mergînd în urma carului, călare.
Oamenii îi priveau, tăceau,
Din calea lor se fereau.
El la răscruce a descălecat,
Tîmplele în mîini i le-a luat.
Şi, oare, ce-a putut să-i şoptească
Mai adînc decît inima omenească ?

VI

Biata Liu I-u ! Abia a păşit pragul, uşor,
Şi-a-nţeles că nici părinţii ei n-o mai vor !
Ţziao Cijun-ţin a simţit, a presimţit.
Dar prea tîrziu acasă a venit !
Caii nechezau. Bivolii mugeau.
Oamenii arau, semănau.
Liu I-u, de deznădejde pătrunsă,
Departe,-ntr-o colibă, sta ascunsă.

VII

După ce bine s-a-nnoptat,
Liu I-u în rîu s-a aruncat.
A acoperit-o apa cu rotogoalele.
I-au găsit oamenii straiele, sandalele.
Ţziao Cijun-ţin, deznădăjduit,
O creangă naltă a ochit, —
Şi-a descins brîul şi s-a suit.
Vecinii, mirîndu-se,
I-au zărit tălpile sus, legănîndu-se.
Din cinci în cinci *li,* rotindu-se uimit,
Păunul zbura spre miazăzi-răsărit...

Eusebiu Camilar

ANONIM

EU CÎND AM PLECAT LA OASTE...

Eu cînd am plecat la oaste aveam cincisprezece ani.
M-am întors acum acasă şi-s bătrîn cu părul alb.
Intru-n sat şi ba pe unul, ba pe altul îl întreb —
Cine-a mai rămas în viaţă dintre-ai mei, de-odinioară.
„Casa uite-ţi-o acolo", zice unul şi-mi arată...
Dar eu văd că-i o pădure şi-o mulţime de morminte.
Intru-n curtea cunoscută, printr-o gaură din gard.
Un fazan speriat ţîşneşte de pe căpriorii casei.
Ghizdurile,-acoperite cu muşchi verde,-ale fîntînii
Nici nu se mai văd de floarea-soarelui înaltă, deasă,
Şi secara pretutindeni a crescut, nesemănată.
Din seminţele de floarea-soarelui fac o fiertură ;
Am să îmblătesc secara şi-am să fac păsat gustos.
De mîncare am, nu-i vorbă, doar atîta că la masă,

La mîncarea mea cea bună n-am pe cine să poftesc.
Îmi întorc în zări privirea, către răsărit, acolo
Unde-atîţia ani din viaţă mi i-am prăpădit degeaba.
Şi îmi curg pe faţă lacrimi şi cad, picuri, în nisip.

Al. Philippide

ANONIM

LUCEAFĂRUL ŞI ŢESĂTOAREA[1]

Pe cerul amurgirii s-a ivit
Luceafărul, stingherul astru.
În faţa lui, un rîu cu-argint tivit
Aşterne valuri de văzduh albastru.

Pe cel'lalt mal al rîului ceresc
Lucrează-o fată, la războiu, de zor ;

[1] Poezia este inspirată de o veche legendă cu un păstor şi-o ţesătoare. Un biet păstor, sărac şi harnic, văzînd o dată cum se scaldă zînele (slujitoare ale zeiţei Sivanmu), a ascuns veşmintele uneia dintre ele. Celelalte zîne s-au îmbrăcat şi-au fugit înălţîndu-se în văzduh. Vrăjit de frumuseţea celei rămase, păstorul a luat-o de soţie. Mîniată de purtarea slujitoarei sale, crăiasa zînelor îi răpi pe tinerii soţi, aducîndu-i în cer şi prefăcîndu-i în două stele, despărţite veşnic una de alta prin Calea Laptelui.

Subţirile ei mîni nu se opresc ;
Întinde firele, tînjind de dor.

Chinuitoarea-i muncă va ţine toată viaţa [1].
Iubitul e departe-n lumea largă.
Amare lacrimi îi inundă faţa.
Suveica-ntr-una pe urzeală-aleargă.

Ce limpede e rîul şi-adînc prea tare nu-i,
Dar ei nu pot să treacă noiamul ce-i desparte.
Ne'nduplecată-i soarta ei şi-a lui ;
Şi căile lor triste rămîn mereu departe.

E mare apa cerului, e mare...
Ursiţi ei sînt să-ndure eternă despărţire,
Mîhniţi, să se privească mereu din depărtare
Şi să nu-şi poată spune o vorbă de iubire.

Al. Philippide

---

[1] *Chinuitoare-i... viaţa :* pentru urzeala unei ţesături, firul trebuie petrecut cînd într-o parte, cînd într-alta. În ciuda numelui ei, *Ţesătoarea* nu poate, totuşi, ţese nimic deoarece constelaţia se mişcă numai într-un singur sens, către apus.

ANONIM

CÎND IES PE POARTA DE LA RĂSĂRIT A ORAŞULUI

Cînd ies pe poarta de la răsărit,
Pe drumul spre Ţziannan zăpada-i groasă
Şi vîntul şuieră pe cîmp cumplit.
O jale-adîncă inima mi-apasă.

Bătea şi-atuncea vîntul şuierînd
Şi se-aşternea zăpada pe cîmpie
Cînd mi-a plecat prietenul şi cînd
M-a părăsit aici pe veşnicie.

Al. Philippide

CEN LIN
(?—217)

MI-AM ADĂPAT CALUL ÎN ŞANŢUL DE DINCOLO DE MARELE ZID[1]

În şanţul care-i în afară
De Marele Zid, în verdeaţă,
Mi-am adăpat calul aseară
Cu apă rece ca de gheaţă.

Şi straja zidului privea
Cum pun frîu calului în gură ;
I-am spus : «Tu crezi că trebuia
Să mă opriţi pentru tortură ?»

[1] *Marele Zid :* zid de apărare, împotriva năvălirilor triburilor nomade din nord, la graniţa de nord a Chinei ; construcţia lui a fost începută în timpul dinastiei Ţin (246—207 î.e.n.) de către împăratul Ţin Şi-huandi (246—209 î.e.n.), primul împărat al împărăţiei Ţin, cel care a unit într-o singură împărăţie China, fărîmiţată de secole.

Şi prostu-acela mi-a răspuns :
«Ce-i de muncit la stat, termină.
Fă zidu-ntîi, şi e de-ajuns
Ca să ai dreptul la hodină !»

I-am spus : «Unui bărbat îi este
Mai dragă moartea-n luptă crudă.
Decît pe pietrele aceste
Să moară istovit de trudă.

Că Marele Zid se înşiră
Ca şi un şarpe, mii de *li.*
Mor toţi soldaţii ce veniră,
Bociţi de-ai lor ce nu-s aci.

Eu de pe graniţă, în fugă
Nevestii-i scriu : „Pe-un altul ia,
La altă soacră intră slugă ;
Dar să nu-mi uiţi nici faţa mea !“

Nevasta mi-a răspuns : „Te-aştept
Şi-o să te chem mereu şi-n vis
Şi am să mor cu cuget drept
Dar cît m-a supărat ce-ai scris !“

Îi scriu : „Vieaţa toată-mi strică
Griji multe, chinul mă apasă.
Mai mult decît orice, mi-e frică
Să nu te simţi străină-n casă.

Tu poate nici nu bănuieşti
Că-n şanţul Marelui Zid zac
Atîtea oase omeneşti,
Şi totu-i mohorît, posac !"

La graniţă sosi scrisoare
În care la sfîrşit scria :
„-n suflet simt lumină mare
De cînd păşii în casa ta.

N-ai teamă, văduvă n-oi fi,
Că altul e destinul meu : —
Cît eşti în viaţă, voi trăi.
Iar dacă mori tu, mor şi eu !"»

Demostene Botez

ȚAO CIJI [1]
(192—232)

SUSPINE

O, ghem de ierburi încurcate
Ce-aleargă pe cîmpii zănatec !
Deși-i mereu în libertate,
E-ntotdeauna singuratec.

Rupt pentru veci de rădăcină
Pe drumul meu lung și pustiu,
Nu știu ce-i liniște, hodină,
Nici zi, nici noapte, nu mai știu.

Ținînd la munci și lupte piept,
Din răsărit, spre-apus, în zări,

[1] *Țao Ciji :* cunoscut și sub numele de Țao Țzî-țzian.

Pe fel de fel de căi mă-ndrept,
Pe o mulțime de cărări.

Spre-acasă pasul meu grăbește
Spre-un rîu visat de-atîtea ori,
Dar vîntul care se stîrnește
Mă poartă dincolo de nori.

Nu am o clipă de zăbavă,
Sînt blestemat să fiu nomad :
Cînd mă înalț deodată-n slavă,
Cînd în prăpastie iar cad.

Se joacă iar furtuni cu mine,
N-am loc pentr-un popas, puțin.
Cutreier tot cîmpii străine,
Și umblu pe un hat străin.

Gonesc în nicăieri, mereu,
Ca frunza ruptă dintr-un nuc.
Știu că spre nord e drumul meu,
Și, totuși, înspre est apuc.

Nu văd sfîrșitul la dureri :
Sînt, ani în șir, rătăcitor.
Nu am un reazăm nicăieri
Și nu văd nici un ajutor.

Cred, nopți de-a rînd, că sînt pierdut,
Dar dimineața parcă-nvii,

Mari mlaştine am străbătut ;
Am străbătut şi munţi pustii.

De-atîta umblet mi-i urît,
Nu-i loc să fi prins rădăcine.
Dar cine-a suferit atît ?
Cine-a-ndurat mai mult ca mine ?

De ce nu-i iarba din poiană,
Cosită sau smulsă din loc ?
Aş vrea să fiu o buruiană,
Căreia toamna îi dai foc.

Să mă înghită-n ea furtuna.
Să pier de viscole bătut,
Numai să pot să fiu iar una
Cu rădăcina ce-am pierdut.

Demostene Botez

DIN EPOCA DINASTIEI ŢZIN DE RĂSĂRIT PÎNĂ ÎN EPOCA DINASTIEI SUI

Secolele
al IV-lea — al VII-lea

TAO IUAN-MIN

TAO IUAN-MIN [1]
(365 — 427)

IN ANUL *GUIMAO* [2], LA INCEPUTUL PRIMĂVERII, MĂ GÎNDESC LA CASA VECHE DE LA ŢARĂ

De la învăţătorul Cun [3]
Am moştenit nişte precepte :

„Fii grijuliu de adevăr,
Nu te văita că eşti sărac".

---

[1] *Tao Iuan-min :* cunoscut sub numele de Tao Ţian.

[2] *Anul guimao :* anul 403.

[3] *Cun :* Confucius (Cun Fu-ţzî, Cun Ţiu sau Cun Cijun-ni), cel mai de seamă gînditor al Chinei antice (551—479 î.e.n.). Principiul fundamental al eticii confucianiste este omenia. Elementele negative, conservatoare, ale doctrinei lui Confucius, cultul strămoşilor, obedienţa faţă de cei care ocupă un loc preponderent în ierarhia socială, au fost folosite de clasele dominante în statul feudal chinez pentru a „educa" poporul în spiritul supunerii servile.

Privesc cu mari nădejdi în suflet :
Îmi va fi greu să sui pe culmi.

Cu toată pasiunea-mi caut,
Muncind mereu, propriu-mi suflet

Merg după plugul meu de lemn
Plin de a muncii bucurie.

Cu zîmbet larg de mulţumire,
Eu dau ţăranilor îndemn.

Aici întinsele cîmpii
Le-alintă vîntul de departe.

Seminţele bine-ncolţite
Împung din glie noi lăstari.

Să socotim, deşi-i devreme,
Al anului eroic, rod.

Eu doar în muncă am găsit
Cea mai curată fericire.

Chiar dacă am de semănat,
Eu îmi ştiu ceasul de odihnă.

Cel ce din întîmplare trece,
Niciciînd de vad n-o să mă-ntrebe [1].

Cînd piere soarele sub zare
Cu toţii ne-ndreptăm spre casă.

Acolo, cu ulciorul plin,
Voi da la alţii voie bună.

În gînd silabisind un vers
Închid în urmă uşa veche.

Şi mi se pare că acum
Am devenit şi eu plugar.

Demostene Botez

CER DE POMANA

Foamete cumplită...
Ea m-a scos din casă.

Nu mai ştiu eu singur
Încotro s-apuc.

[1] Avem de a face cu un *diangu* (vezi p. IX, alineatele 3, 4 şi urm.). Înţelesul versului este: „n-o să mă tulbure nimeni"; expresie luată din lucrarea lui Confucius *„Lun Iui"* (*„Cartea cugetărilor"*).

Am pornit pe-o cale,
Şi m-a scos în sat.

Bătui la o uşă
Şi-am şoptit ceva.

Dar stăpînul, bun,
A-nţeles din ochi.

Îmi dă de pomană,
Mă pofteşte-n casă.

Stăm de vorbă-n doi
Pîn' se lasă noaptea.

Ni se-aduce-o cupă
Şi noi o golim.

Inima mi-i plină,
Oamenii mi-s dragi,

Şi din vorbă-n vorbă,
Se-nfiripă versul...

„Dumneata ai re'nviat
Binele spălătoresei.

Dar mă roade-adînc ruşinea
Că nu sînt eu Hanul brav [1].

Eu, recunoştinţa lui
Vie-o simt în inimă.

Doar dincolo de mormînt,
Vei simţi răsplata mea!"

Demostene Botez

---

[1] Aluzie la Han Sin (secolul al III-lea î.e.n.), unul dintre cei trei împăraţi de la începutul dinastiei Han. În tinereţe, o sărmană spălătoreasă l-a scăpat de la moarte, hrănindu-l. Mai tîrziu Han Sin a răsplătit-o pentru binele făcut.

CÎNTECE POPULARE DIN EPOCA DINASTIILOR DE LA MIAZĂZI

(Secolele al IV-lea—al V-lea)

CÎNTEC DIN CIANHAN[1]

Valurile ne iau luntrea-n piept.
Se-apleacă luntrea cînd într-o parte,
Cînd în cealaltă.
Dar nu-i nimic, noi ne vedem de pescuit.
Casa mea e pe Ianţzî.
De ce n-am şugui cu fluxul din Huanlin[2]
Ni-i drag să ne jucăm cu el.

Al. Philippide

---

[1] *Cianhan:* sat pe malul fluviului Ianţzî. Cîntecul e recitat de o pescăriţă.

[2] *Huanlin:* oraş situat pe teritoriul actualei provincii Ţziansu.

MARCHITANUL

Cînd prietenul meu pleacă
La drum şi drumul e de zece *li*,
Eu nouă *li* îl însoţesc şi-s gata
Să-i dau pînă şi acul meu de păr,
Să ştiu că n-o să ducă lipsă de nimic !

Dacă merge poşta, să ne scrii, şi des !
Dacă nu merge, toţi vom fi cu grijă ;
Să nu rămîi plecat pe totdeauna
Ca un clondir căzut într-o fîntînă !

Al. Philippide

BAO CIJAO [1]

(421 ?—465 ?)

SE SCUTUR' FLORILE DE PRUN

În livadă sînt mulţi pomi,
Sînt pomi de tot felul.

Dintre toţi, însă, doar prunul
Îmi încîntă ochii :

Pînă-n pragul casei încă
Mai scînteie bruma,

Însă, în livadă, prunul
Mugurii-şi desface.

[1] *Bao Cijao :* cunoscut şi sub numele de Bao Min-iuan.

Se aşterne roua clară,
Crengi de rod se-ndoaie,

Şi de-un vînt domol ce-adie
Frunzele foşnesc.

De pe alţi pomi din livadă
Florile suave.

Toate, lin s-au scuturat,
Numai cît de-o boare.

Demostene Botez

TAO HUN-ŢZIN
(452—536)

RĂSPUNS LA SCRISOAREA ÎMPĂRATULUI CARE A ÎNTREBAT: „CE EXISTĂ ÎN MUNŢI?"

Ce-i în munţi?
Acolo este alb sălaş de nori!
Poate-oricine
să-i admire,
singur,
uneori.

Nu e însă chip să-i prinzi,
pe nălţimi albastre,
Să-i oferi în dar
nici chiar
majestăţii-voastre.

Demostene Botez

CÎNTECE POPULARE DIN EPOCA DINASTIILOR DE LA MIAZĂNOAPTE

(Secolele al V-lea—al VI-lea)

CÎNTECUL TRIBULUI CILE [1]

Rîul Cile curge-ntr-una...
Pe sub muntele Iniuan [2]
La nesfîrşit îşi mînă apa Cile...
Mă uit în zarea dimineţii...

Cerul acoperă şesul ca o iurtă [3],
Albastru-i cerul

---

[1] *Cile:* trib de indigeni din Guiciou, aproape de graniţa Chinei cu Laos; îşi avea sălaşul pe malul rîului Cile, ce udă poalele muntelui Iniuan.

[2] *Iniuan:* munte în provincia Giuiciou.

[3] *Iurtă:* un soi de cort din piei de animale; locuinţă specific mongolă.

Şesu-i fără margini.
Şi vîntul bate-ntr-una şi răvăşeşte iarba.
Pasc vaci şi oi pe cîmp, cît vezi cu ochii.

Al. Philippide

DINASTIA TAN

618—907

IAN ŢZIUN
(650—695)

PORNIND DIN CIANAN[1] CU OASTEA LA LUPTĂ

Ca o fulgerare de urgie pe ogoare focul hoardelor scrie vestire.
Şi inimile tuturora sînt jungheate de nelinişte ;
Îngrijorate, căpeteniile bătrîne părăsiră sfatul din palatu-mpărătesc,
În tropot, călăreţi cu platoşele ferecate, în prigoană spre hotar se năpustesc.
Ninsoarea s-a împotmolit pe flamuri, stemele s-au coperit,
Prin vuietul de vînt, abia se mai aude duduitul tobelor, înăbuşit.

---

[1] *Cianan :* capitala împărăţiei Ţin ; considerată a doua capitală răsăriteană a Chinei, mutată aici de la Loian, una dintre cele două capitale ale împărăţiei Tan, aşa-numita „capitală de răsărit" ; oraşul era situat pe teritoriul actualei provincii Henan.

Pe-o vreme blestemată ca acuma, să porneşti să-ţi aperi ţara, totuşi, e mai bine
Decît încotoşmat să buchiseşti hrisoave, îngropat în vraful cărţilor ce te înconiură pe tine.

Adrian Manu

ȚUI JUN
(653—706)

LUNA, DEASUPRA MUNȚILOR DE LA HOTARE

Se urcă sîngeratul răsărit al lunii pe deasupra Mării
Apusene [1]-n zare ;
În vîntul care bate dinspre vechile hotare fîlfîie
vestire de pierzare.
Lumina lunii se agață peste culmi și năpădește —
albă revărsare.
Zburlindu-se, întinsul necuprins a preschimbat
blajina-nfățișare.
Oștirea galbenă, ca un arici ghimpos, s-a ridicat
împotrivindu-se urgiilor varvăre.
Din tabăra cotropitorilor, chemări din glas de fluier
ascuțit dau vești de necruțare...
În noaptea sufletelor, vechiul dor de casă își
strecoară-n inimi, pătimașă, ucigașă veninare.

Adrian Maniu

[1] *Mării Apusene :* lacul Ținhai.

MEN HAO-JAN
(689—740)

ÎNSEMNARE PE ZIDUL CHINOVIEI UNDE SĂLĂŞLUIA ÎNŢELEPTUL I[1]

Aicea e lăcaşul dascălului preavestit
Care-n singurătatea reculegerii s-a adîncit.
Cu-adevărat bîrlog de pustnic şi-a durat
În marginea sălbaticului crîng, de toamnă sîngerat.

Încă din prag, de la intrare,
Privirea-ncepe să se desfăşoare, întru minunată înălţare;
Iară în preajmă, de sub scara ce-a săpat prin stîncă,
Şuvoiul cîntător revarsă o beteală argintie, în prăpastia prin care drum mănîncă.

[1] *Înţeleptul I:* este vorba de Ţzia I (vezi).

Lumina serii, străvezie după ploaie,
În arc de curcubeu la poartă se-ncovoaie,
Cînd în azurul ce-ntîrzie tremurînd prin golul
naltului ceresc
Din jurul vetrei, umbrele fumegătoare cu amurg
se-nvăluiesc.

Tu, călătorule, mai stai o clipă şi priveşte !
Vezi cît de luminos, neprihănit, e albul nufăr ce din
putreda mocirlă înfloreşte ?
Încearcă, lămureşte înţeles, în faptul minunat a cărui
taină o despoi :
Cît de curată înfloreşte inima, nălţîndu-se dintru al
lumilor noroi !

Adrian Maniu

LUÎNDU-MI BUN RĂMAS DE LA VAN VEI[1]

Mă-nvăluie, neagră, tăcerea adîncă...
La ce astă viaţă mai dăinuie încă ?
Tot fără nădejdi, vestejesc dimineţi
În cale întoarsă, pe drum de tristeţi !
Să-mi port singur dorul de ţară-nflorită
Prin viaţa pierdută, osîndei sortită ?
Ce grea e povara în chin fără nume
Cînd n-ai nici un suflet prieten pe lume !
Delung este drumul cel plin de primejde
Strădanie deşartă, în fără nădejde.
Nu-ţi preţuie nimeni aleasă simţirea,

[1] *Van Vei :* mare poet clasic (701—761), din perioada dinastiei Tan ; cf. p. 88.

E fără de rost mai departe trăirea.
Stingher îmi întunec în gînd neodihna,
Că dorul nu poate s-aducă iar tihna
Atunci cînd deschide portiţa grădinii
Să intre în suflet solia luminii.

Adrian Maniu

DIMINEAŢA DE PRIMĂVARĂ

Nu soarele ci primăvara m-a trezit :
Văzduhul cîntă, cerul se-nseninează limpezit ;
Deasupra crîngurilor, din lăstare mugurite
Răsună argintii chemările îndrăgostite,

Însă as'noapte vijelia semeţia crengilor a frînt.
Nestăvilită, ploaia ropotea în gemete de vînt.
Vai, ce de flori pieriră pînă-n zori, neînflorite
Şi cîte frumuseţi fără-mplinire zac în drum, de vitregia sorţilor strivite.

Adrian Maniu

ÎNNOPTEZ PE ŢZIANDE[1]

Lotca-şi deschide drumul, lopătînd prin alba dimineaţă
Către ostrovu-nvăluit în ceaţă.

[1] *Ţziande :* rîu în provincia Fuţzian ; pe malul lui se înalţă oraşul Ţziande.

Dar pînă să coboare seara-n strecurare
Tristeţea sfiicioasă izbuteşte sufletele să doboare.
Nemărginite-s depărtările prin care nesfîrşit răzbat.
Un cer de ploi, atît de jos, pe fruntea sălciilor a picurat.
În valuri străvezii, adîncurile-ncep să crească
Iar luna s-a apropiat atît de mult, încît a căpătat o faţă de făptură omenească.

Adrian Maniu

VAN VEI [1]
(701—761)

CÎMPIA DUPĂ PLOAIE

Din nou, în faţa mea, senine **zări**
Se-ntind nemărginite peste **cîmp**,

Căci pretutindeni ploaia a **spălat**
Şi glod şi colb, în ţărini şi **pe cer**.

Poarta lui Go [2] departe o **zăresc** ;
Stă casa lui pe maluri, lîngă **vad**.

De-a lungul apei sate stau în şir
Şi iarba verde-a marilor păşuni.

[1] *Van Vei :* cunoscut şi sub numele de **Van** Oei.
[2] *Go :* personaj neidentificat.

Sclipește rîu-n horbotă, pe cîmp,
Și lucrul lui e, poate, de argint ;

Sus, peste măguri, munții nalți în lanț
Au tremurat albaștri lîngă zări

Aici în sat e timp de seceriș :
Acuma, leneș, nimeni nu mai stă.

Cei tineri, cei intrați în bătrîneți,
Muncesc la fel, alături, pe cîmp.

Victor Kernbach

VIN CU SOLIE EU LA GRĂNICERI

Însingurat mă duc spre grăniceri
Și trec pe unda lacului Țziuiian [1].

Spre țări supuse nouă, azi mă duc,
Spre țările ce biruri ne plătesc.

Trecînd peste hotare, m-am oprit
Și cortul de drumeț mi l-am întins.

Ce fericită-i gîsca : ea, zburînd,
Spre lacurile Țării [2] s-a-ndreptat.

[1] *Țziuiian :* lac în nord-estul Chinei. Dincolo de acest lac se întindeau ținuturile stăpînite de China, în perioada dinastiei Han.
[2] China.

Dar singuratic fumul meu spre cer
Se nalţă peste Marele Şes [1], trist.

Şi-n Fluviul Mare [2] văd jucînd culori
Cînd soarele apune în pustiu.

Soldaţi, numai soldaţi necunoscuţi
Erau lîngă pichetul Siaoguan [3],

Şi ei mi-au spus că şeful lor s-a dus
Departe, lîngă munţii nalţi Ianjan [4].

Victor Kernbach

CÎNTEC ÎN MUNŢII LUN [5]

Tînărul din Cianceu [6]
Caută oameni viteji ;
Noaptea se urcă în turn
Şi priveşte steaua Taibo [7].

---

[1] *Marele Şes :* pustiul Şamo sau Gobi, în nordul Chinei.
[2] *Fluviul Mare :* Calea Lactee.
[3] *Siaoguan :* pichet de grăniceri pe teritoriul actualei provincii Gansu.
[4] *Ianjan :* aici, pe malul nordic al fluviului Huanhe (Fluviul Galben), în epoca dinastiei Tan, se afla reşedinţa guvernatorului ţinuturilor din Mongolia Exterioară (cuprinse în teritoriul R. P. Mongole de astăzi).
[5] *Lun :* lanţ de munţi, în provinciile Şensi şi Gansu, de astăzi.
[6] *Cianceu :* mare oraş din sudul Chinei, în actuala provincie Fuţzian.
[7] *Taibo :* după vechi credinţe superstiţioase chineze, steaua proteguitoare a războiului.

Lunecînd peste munţii Lun,
Luna face noaptea de rond.

Undeva a trecut un drumeţ
Şi se-aude un flaut în munţi.

Flăcăului lacrimi îi cad
Cînd ascultă cîntecul trist.

Eroi din Guansi [1], căpitani,
Mai puteţi de mînie răbda ?

Cîte fapte viteze-aţi făcut,
Să le numere cine-ar putea !

Dar răsplăţi numai laşii primesc,
Astăzi capătă dînşii moşii.

Ani în şir prins şi-nchis de duşmani,
A păstrat Su U [2] steagul străvechi.

Dar ce ranguri îi deteră lui ?
Doar *dianşug*, care-i cel mai modest.

Victor Kernbach

[1] *Guansi :* provincie în sud, vestită în vechea Chină pentru nenumăraţii comandanţi de oşti pe care i-a dat

[2] *Su U :* erou al poporului chinez din vremea dinastiei Han de Apus. În anul 100 î.e.n., împăratul U-di l-a trimis ca ambasador al Chinei la triburile *siunnu ;* hunii l-au vîrît în

MĂ UIT LA VÎNĂTORI

Vîntul reavăn se-aude-n văzduh
Şi vibrează arcuri de os.

Căpitanii de oaste,-n Veicen [1],
Au ieşit bucuroşi la vînat.

Printre ierburi uscate, un şoim
Şi-a deschis ochii ageri spre zări.

Nu mai sînt pe cîmpii nici zăpezi,
Caii fug peste cîmpuri uşor.

Şi cînd caii trec lîngă Sinfen,
Bat copitele lor în galop.

---

temniţă şi l-au chinuit vrînd să-l silească a-şi trăda patria. Cînd însă Şaniui (conducătorul hunilor) şi-a dat seama că nu reuşeşte, l-a surghiunit pe Su U pe malul lacului Baikal, unde l-a pus să pască oile. În timpul domniei împăratului Cijao-di (87—74 î.e.n.), din dinastia Han, reluîndu-se relaţiile dintre China şi huni, noul ambasador chinez a cerut eliberarea lui Su U ; i s-a răspuns că murise. Totuşi, după cîţiva ani, după o serie de peripeţii, alt ambasador al Chinei a izbutit să obţină eliberarea din robie a eroului. La plecare, Su U a fost petrecut de vechiul său prieten Li Lin (fost comandant al oştilor chineze ce luptaseră împotriva hunilor), care era şi el captiv. Întors în patrie, eroului i s-a încredinţat o slujbă neînsemnată de *dianşug* — slujbaş însărcinat să întreţină relaţiile cu străinii. Vezi şi poezia *Su U* de Li Tai-pe, p. 192.

[1] *Veicen :* ca şi *Sinfen* şi *Silin*, locuri aflate în împrejurimile oraşului Cianan.

Căpitanii acum s-au întors
În tabăra de la Siliu,

Şi se uită cu toţii-ndărăt,
Unde pajeri vînară pe dîmb.

Şi în nouri de seară-nvelit,
Cerul larg a cuprins mii de *li.*

Victor Kernbach

IL PETREC PE IUAN AL DOILEA[1], CARE PLEACĂ SPRE ANSI[2]

Ploaia din zori a stropit
În Veicen numai praful, puţin.

Umbrele casei sînt verzi,
Şi sînt tinere sălcii în jur.

Bea, prietene,-acuma cînd pleci,
Încă o cupă din vinul cel vechi.

[1] *Iuan al doilea:* Iuan Ţzie (723—772), poet chinez clasic din epoca dinastiei Tan.

[2] *Ansi:* oraş în provincia Gansu, pe drumul ce leagă această provincie de Regiunea Autonomă Sinţzian-Uighur.

Cînd vei ieşi din Ianguan [1],
Vei rămîne şi tu-nsingurat.

Victor Kernbach

TINERII

E fără seamăn vinul de Sinfen,
Pe un ulcior ai da şi zece mii.

Voinici frumoşi şi tineri ca-n Sianian [2]
N-ai să găseşti vreodată nicăieri.

Cînd unul cu-altul s-a-mprietenit,
Ei veseli se cinstesc cu nişte vin,

Şi-alăturea de crîşmă-atuncea stau
De salca verde caii lor legaţi.

Victor Kernbach

ÎL PETREC PE DOMNUL ŞEN ŢZÎ-HUI [3], LA ŢZIANDUN [4]

La Vadul Sălciilor unde am venit
Aproape nici un om nu mai era.

---

[1] *Ianguan:* vechi punct de frontieră pe teritoriul provinciei Gansu de astăzi.
[2] *Sianian:* oraş în nordul împărăţiei Ciu.
[3] *Şen Ţzî-hui:* personaj neidentificat, probabil prieten al poetului.
[4] *Ţziandun:* regiune la est de fluviul Ianţzî.

Vîslaşii toţi pe vîsle s-au lăsat
Şi-ndată am plutit către Linţzî [1].

Dar sufletele nu s-au turburat
Ca-ntr-ale primăverii adieri.

O, n-am puteri eu, de domnia-ta
Să mă despart nici chiar pe celalt mal.

Victor Kernbach

IN ZIUA A NOUA, DUPĂ A NOUA LUNĂ NOUĂ, ÎMI ADUC AMINTE DE FRAŢII MEI, CARE TRAIESC LA ŞANDUN [2]

Sînt oaspe singuratic în străini,
De toţi departe, ce în mine-i port.
Dar dacă-i sărbătoare, orişicînd
Mai proaspăt chipul lor în minte mi-i.

În munte suie astăzi fraţii mei,
Flori de *cijuniui* [3] se-află-n părul lor.
La masa de ospăţ, lipsit de griji,
Un singur loc acum rămîne gol.

Victor Kernbach

[1] *Linţzî:* afluent al Ianţzîului, în provincia Ţziansu.
[2] *Şandun:* peninsulă pe care se afla împărăţia Ţi (vezi).
[3] *Cijuniui:* flori galbene ale unui arbore din familia *Cornacee* (un fel de *corn*).

IN MUNŢII CIJUNNAN[1]

Pînă-n Oraşul Ceresc[2]
Ajung munţii Taii[3].

La ţărmurii mării se-ntind
Munţii-n şirag.

Împrejmuie nourii albi,
Inel, culmea lor.

Acoperă negura grea
Totul în jur.

În două al ţării întins
De-culme-i tăiat.[4]

Aici curge soare pe văi,
Şi dincolo-i fum.

[1] *Cijunnan:* sau Nanşan, culmea principală a lanţului muntos Ţinlin din actualele provincii Şensi, Gansu şi Henan.

[2] *Oraşul Ceresc:* oraşul Cianan, reşedinţa „fiului cerului", împăratul.

[3] *Taii:* alt nume dat munţilor Cijunnan, unde poetul şi-a trăit ultimii ani de viaţă.

[4] Astronomii chinezi au împărţit, în antichitate, bolta cerească în nouă părţi cărora le corespundeau nouă mari teritorii ce alcătuiau China. Munţii Cijunnan despărţeau două regiuni cărora le corespundeau două împărţiri celeste; lanţul Cijunnan era atît de mare şi lat, încît atunci cînd într-o vale ploua, în alta lumina soarele.

Unde să-mi fac adăpost ?
Nu-i loc nicăieri.

Doar pe pădurar să-l întreb.
Pe celălalt mal.

Victor Kernbach

IN COLIBA DIN MUNTI

La mijlocul vieţii am ajuns
Şi adevărului îi aflu drumul [1]...

Şi singuratic amurgesc în munţi.
Mărinimoasă-i lumea mea cu mine.

Şi-atunci cînd simt că arde-n mine har,
Prin munţi mereu tot umblu de-unul singur.

Vechi frămîntări zadarnice au fost,
Grijile vechi azi mi se par deşarte

Ades urcînd, ajung pînă la pisc,
Acolo unde-n stînci se naşte rîul.

Apoi m-aşez şi iar mă uit în văi
Să văd din jur cum vin în valuri norii.

[1] In această perioadă, poetul începe să se închine zeităţii hinduse Buda şi să ducă o viaţă de sihăstrie.

Cu pădurarul dacă mă-ntîlnesc,
Mai stăm la sfat cu inima deschisă.

Glumesc şi rîd şi parcă iarăşi uit
Că-i timpul să mă-ntorc demult acasă.

Victor Kernbach

MI-AM PETRECUT UN PRIETEN[1]

Te însoţisem pe potecă,
Amurgul se lăsa în munţi.

Şi-n gardul jalnic de nuiele
Portiţei vechi, zăvor i-am pus.

O, va veni iar primăvara
Şi iarba iar va răsări,

Dar tu, iubitul meu prieten,
Vei mai veni vreodată-aci ?

Victor Kernbach

[1] Poezia a fost scrisă puţină vreme după ce poetul s-a retras din funcţiile de stat ce avusese. Vechii prieteni îşi mai amintesc de el şi-l vizitează în sihăstria din munţii Cijunnan.

PRIVESC DE SUS RÎUL HANȚZIAN[1]

Imperiul Ciu este vecin în sud
Cu cei trei Sian[2], lîngă hotar,

Și e cu Nouă Brațe contopit
Pe povîrnișul muntelui Țzinmen[3].

În depărtare ape a mînat,
De dunga zării a trecut de mult.

Și peste matca falnicului rîu
Piscuri de munți înalți se pierd în cer.

În lungul lui, din valuri mari,
Orașe, sate se ivesc pe rînd ;

Iar el, un șarpe mare răsucit,
Alunecă să curgă-n orizont.

Hai, prieteni, în orașul Sianian,
În prima zi senină care-ar fi.

---

[1] *Hanțzian :* afluent al fluviului Ianțzî, în provincia Țziansi.
[2] *Trei Sian :* rîul Sian, din provincia Hunan, purta numele de *Lisian,* pe cursul superior, *Siaosian,* pe cel mijlociu, și *Cijensian,* pe cursul inferior.
[3] *Țzinmen :* munte în provincia Hubei.

Bînd vin, să ne uităm la acest rîu,
Ca vrednicul de multă cinste Şan [1].

Victor Kernbach

CĂSUŢA DIN CRÎNGUL DE BAMBUS

În crîngul de bambus
Noaptea mi-o trec

Şi cînt din lăută
Un cîntec prelung ;

Oamenii-n codru
Luna n-o văd.

Doar mie, privirea-i
Răspuns îmi va da.

Victor Kernbach

BOBII ROŞII

Bobii cei roşii
Din valea de sud,

În primăvară
Sînt rămuroşi ;

[1] *Şan :* generalul Şan Ţzian, din epoca dinastiei Ţzin. Oştile generalului erau încartiruite în ţinutul Sianian, unde acesta venea adeseori să bea vin.

Pentru prieten
Din ramuri să rupi,

Alină-mi tristeţea
Cu ramura lor.

Victor Kernbach

INSOŢESC PRIMĂVARA

Trec zilele-ntr-una
Şi bătrîneţea e-aproape.

Trec anii într-una
Şi iar va veni primăvara.

Cupele-s pline
Şi pe-amîndoi ne desfată.

Nu plînge tu floarea,
Căci floarea din nou înfloreşte.

Victor Kernbach

ÎN GRĂDINA CERBILOR

Sînt munţii pustii,
Din oameni pe-acolo nu-i nimeni ;
Dar vocile lor
Răsună în depărtare.

Culori de amurg
Pătrund adînc în pădure,
Apele lor
Sclipesc pe muşchiul cel verde.

Victor Kernbach

LI TAI-PE

CASCADA DIN MUNŢII LU[2]

Departe-n munţi, amurgul scînteietor pierea.
După albastre ceţuri abia mai pîlpîia.

Şi mă uitam la munţii pierduţi în albăstrimi,
Priveam, tăcut, cascada căzînd din înălţimi.

Cum tocmai de sub nouri cascada se-azvîrlea.
Şi prin albaştrii codri de sus, se prăvălea

---

[1] *Li Tai-pe :* în alte regiuni ale Chinei i se mai spune Li Bo, Li Pai, Li Pe, Li Po.

[2] *Lu :* munţi în provincia Ţziansi de astăzi, renumiţi pentru peisajele lor.

Părea că de pe ceruri, în pulberi puhoind,
Se drăvăleste Calea Lactee, scînteind...

Eusebiu Camilar

ŞOPOTUL APELOR

Abia şopteşte unda
În ceasul vesperal.
Îşi oglindeşte luna
De toamnă chipul pal.

Şi-atît e de adîncă
Tăcerea, că aud
Cum lotusul suspină
Pe-adîncul lac din sud...

Şi parcă îmi şopteşte
Cu glasul stins, mereu,
De-adînca lui tristeţe
Să mă-ntristez şi eu...

Eusebiu Camilar

IN MUNŢII ŢZINTIN[1]

După o zi de zbucium
Sub cerul arzător,

[1] *Ţzintin :* lanţ muntos în partea de nord-est a actualei provincii Şansi.

S-au dus trudiţii nouri
Către odihna lor.

S-au dus trudiţii nouri,
Şi cel din urmă stol
S-a risipit ca vîntul
Pe sub văzduhul gol.

Cu munţii faţă-n faţă
Stăteam aşa, de cînd ?
Doar singur stam cu munţii,
Şi ne priveam tăcînd.

Profund simţeau şi ei
Profund simţeam şi eu,
Că am şedea-n tăcere,
Şi ne-am privi, mereu...

Eusebiu Camilar

PINUL CEL TÎNĂR

Creştea lîngă veranda
De sud, şi-l admiram,
Un pin cu cetini dese,
Nebiruit la ram.

Şi vîrful, zi şi noapte,
Foşnea în vîntul lin,

Melodios şi dulce
Foşnea vînjosul pin.

Pe rădăcini sta muşchiul
În cîrlionţi zglobii ;
Coroana lui, doar văluri
Adînci, liliachii...

Şi cum foşnea din ramuri
Uşor, în vîntul lin,
Parcă vedeam cum creşte
Mereu, frumosul pin.

Şi poate ani va creşte
Şi secole la rînd,
Şi nourii o dată
Cu vîrful străbătînd !

Eusebiu Camilar

ÎNTOARCEREA LA CASA DIN MUNŢI

Cu ochii încă umezi
De-al jalei lung alean,
Cu pulberea uitată
Pe straiul de curtean,

Spre casă, cărăruşa
Pustie, mă ducea.

Şi iarba părăsirii
A fost crescut pe ea !

Tăcuţii munţi, în piscuri,
Zăpezi lucind aveau.
Doar culmile tăcute
Departe-n cer luceau.

Se scuturase frunza,
Şi se uscase-n drum.
Parcă foşnea pămîntul
Subt paşii mei, acum...

Doar cîte-un nour, vînăt
De-al iernii frig, trecea.
De frigul iernii, Firea
S-a zgribulit şi ea.

Străvechiul trunchi de bambus
Se prăvălise-n rîu,
Dar au crescut lăstarii
Cei tineri, fără frîu...

Lătra,-n vecinătate,
Un cîine, a pustiu.
Acoperea pereţii
Doar muşchiul cenuşiu !

În casă, şi fazanul
Îşi cuibărise loc !

A izbucnit pe uşă,
De spaimă, ca un foc...

Şi parcă pînă astăzi
Îmi sună în urechi
Un plînset de maimuţă
Pe-acoperişul vechi !

Pe dezgolite ramuri
Veneau, şi se-aşezau,
Pe ramurile goale
Tăcute pasări stau...

Şi urmele de fiară
Se-ntipăreau, perechi,
Acoperind poteca
De lîngă bradul vechi !

Am ridicat o carte,
Şi-am vrut s-o răsfoiesc,
Dar am simţit, prin file
Cum molii foşgăiesc !

Mi-am pipăit culcuşul
Apoi, oftînd din greu ;
Un şoarec alb ţîşnit-a
De sub culcuşul meu !

Voi izbuti vrodată
Să fiu un înţelept,

Urmînd doar adevărul,
Cu drumul lui cel drept ?

La oameni şi natură,
Acum petrec, gîndind...
De-ar trebui, de-aice
Din nou să mă desprind,

De-ar trebui, căsuţa
Din nou s-o părăsesc,
Mă-ngrop de bunăvoie,
De viu să putrezesc...

Eusebiu Camilar

HOINARIND PE MALUL PÎRĂULUI

În sfîrşit, cu munţii
Numai, singur sînt !
Murmură pîrăul vesel,
Şi eu cînt !

Hai, pîrău ! Aleargă
Mai clocotitor !
Am scăpat de oameni
Şi de răul lor !

E mai greu suişul,
Nouri dau tîrcol.

Stîncile, par gata
Să se zvîrle-n gol...

Sare unda, sare
De pe stînci pe stînci!
Hai, pîrău, prin alte
Văi şi mai adînci!

Florile, pe maluri,
Sînt nespus de vii,
Cînd le bat, uşoare
Ceţuri aurii...

Aş rămîne, lanţuri
De vïeţi în şir,
Să alerg cu unda,
Flori să tot admir...

*

Dar coboară noaptea
Neagră, pe platou.
Trebuie, la oameni
Să mă-ntorc din nou!

Eusebiu Camilar

SCURTIMEA VIETII

I

Cunosc tot adevărul acesta, şi gîndesc,
Că prin scurtime, ziua se-ntunecă firesc;

Şi secolul, cu anii oricît l-am măsura,
Şi secolul, în noaptea din spaţii, va zbura...

Şi mă întreb adese, de cînd a devenit
Aşa de larg văzduhul, şi-aşa nemărginit...

De cînd s-a-ntins văzduhul imens, spre nevăzut,
Şi zeci de mii de *kalpe* [1] de vreme au trecut,

Şi sînt şi cîrlionţii zeiţei mari, cărunţi [2],
De cînd s-a-ntins văzduhul, aşa, pe mări şi munţi!

Trecură milioane de ani, ca un surîs,
Din ziua cînd, Stăpînul [3], în hohote de rîs,

A fost să-şi lase ochii în măreţii fecunzi,
Spre farmecul fecioarei cu tarii sîni rotunzi!

---

[1] *Kalpe:* termen budist; desemnează o mare perioadă de timp.

[2] E vorba de zeiţa Magu a cărei viaţă, susţine o legendă, e atît de lungă, încît i-a fost dat să vadă cum marea s-a prefăcut de trei ori într-o livadă cu duzi.

[3] *Stăpînul:* în mitologia chineză, stăpînul cerului, zeul suprem Daos, care, văzînd-o odată pe Fecioara de Jasp, slujitoarea zeiţei Sivanmu, a izbucnit într-un rîs cu hohote ce se mai aud şi astăzi ca bubuitul tunetului.

II

Hei, voi, dragoni prea repezi, cu mii de cozi de foc,
V-aş prinde pe toţi şase [1], să vă opresc în loc !

Hei, voi, dragoni cu aripi de vînt şi uragan,
Lega-v-aş de tulpina copacului *fusan* [2].

Hei, voi, dragoni prea repezi, aş vrea să vă robesc !
Cu vin să umplu golul Căuşului Ceresc [3].

Şi să înşfac căuşul de marii lui piloni,
Să vi-l ridic la boturi, o, voi, cumpliţi dragoni,

Cu arzătoare sete necontenit să beţi,
Să adormiţi toţi şase, în lanţuri, morţi de beţi [4] !

Nu vreau nici bogăţie, nici glorie, de loc !
Ci să opresc doar timpul, cu-ai lui dragoni de foc !

Eusebiu Camilar

---

[1] *Şase :* potrivit vechilor istorii mitologice chineze, la carul soarelui, pe care-l conduce Si Ho, sînt înhămaţi şase dragoni.

[2] *Fusan :* arbore ce, potrivit credinţelor superstiţioase chineze, creşte în Marea de Răsărit ; din el răsare soarele.

[3] *Căuşului Ceresc :* e vorba de constelaţia Ursa Mare.

[4] *Beţi :* dragonii beţi, nemaiputînd duce mai departe carul soarelui, timpul se va opri în loc.

LA O CEAŞCA DE VIN

Te sfătuiesc : ascultă
Înţelepciunea mea !
Te-aşteaptă ceaşca plină !
Ridic-o, deci, şi bea !

N-auzi ? Şi vîntul parcă
Oftează de necaz !
Pînă şi vîntul rîde
De tine, că eşti treaz !

Te uită ce bogată
E Firea, uneori...
Şi arborii deschis-au
Ca nişte ochi de flori,

Şi susură din ramuri,
Şi din frunzişuri moi ;
Cu ochi de flori se uită
La ierburi şi la noi...

În linul ceas al serii,
Aproape, în boschet,
S-a furişat un gangur,
Şi fluieră încet...

În ceştile de aur,
În limpedele vin,

Încet răsare luna,
Cu discul ei deplin !

Te sfătuiesc : ascultă
Înţelepciunea mea :
Te-aşteaptă ceaşca plină
Ridic-o, deci, şi bea.

Căci toate trec, şi toate
Se duc spre nicăieri !
Toţi oamenii aceştia
Erau copii mai ieri !

Să dăm pe gît, şi vinul,
Şi luna prinsă-n ceşti,
Căci azi sînt albi la tîmple
Toţi oamenii aceşti !

Demult căzu seraiul
Cel mare, în ruini !
Şi sălile celebre
S-au potopit de spini.

În lungul zilei, cerbii
Aleargă în tumult,
Pe Marile Terase [1]
Vestite, de demult.

[1] *Marile Terase :* terasa Gusu, construită de U-van, „Împăratul ostaş", conducătorul împărăţiei U (după victoria obţinută asupra împărăţiei Iue), pentru banchetele solemne ce aveau loc în epoca *Lupta dintre Împărăţii* (475—221 î.e.n.). Se înalţa lîngă portul Gusu, capitala împărăţiei U.

O, numai timpul singur
E fără de sfîrşit !
Şi demnitari muriră,
Şi hanii au murit !

O, numai timpul singur
E fără de hotar !
Pe prăfuite ziduri
Se lasă noaptea, iar

Te sfătuiesc : ascultă
Înţelepciunea mea !
Te-aşteaptă ceaşca plină !
Ridic-o, deci, şi bea !

Demult, în ale vremii
Adîncuri de genuni,
S-au risipit seraiuri
Celebre, şi străbuni !

Eusebiu Camilar

INTR-O NOAPTE DE PETRECERE

Să mă asculţi pe mine :
Cu cît vom fi mai beţi,

Tot mai profund uita-vom
De vechile tristeţi !

Ascultă-mă pe mine :
Cu setea buni să fim.

Şi, poate, cu o sută
De ceşti, o potolim...

Sus ceştile ! Pe urmă,
Atîtea am să-ţi spun...

La sfat ne-mbie noaptea
Şi vinu-i tocmai bun...

Cu luna asta, albă
Pe cerul albăstrui,

Nici somnul nu se lasă
Pe geana nimănui...

Cînd vom goli o sută
De ceşti cu vin spumos,

Sub luna asta aibă,
Ne-om prăvăli pe jos.

Şi pat ne-o fi pămîntul
De hanii lumii demn.

Acoperiţi cu ceruri
Vom adormi, beţi-lemn...

Eusebiu Camilar

ÎNCHINARE ÎNVĂŢĂTORULUI MEN HAO-JAN[1]

Cît lumea va fi lume,
Şi cît voi fi şi eu,

Pe Men, învăţătorul,
Îl voi cinsti mereu !

Pîn' la sfîrşitul vremii,
Aflînd-o fără preţ,

A căutat la faimă
Cu un adînc dispreţ,

Şi şi-a ales doar drumul
Cel presărat cu spini,

Şi doarme printre nouri
Acum, şi printre pini...

În nopţi cînd cerne luna
Un argintiu polen,

[1] ***Men Hao-jan*** : poet chinez clasic (689—740), din perioada dinastiei Tan ; cf. p. 84.

De farmecele Firii
Se-mbată, mîndrul Men...

Nu ajungea să umble
De-a pururi printre flori,

De alegea mărirea,
Ca marii slujitori!

O, Men! Sfioşi în faţa
Înaltei tale frunţi,

Ne închinăm, de-a pururi,
Cum ne-nchinăm la munţi!

Cu toţi sîntem cenuşă
Şi trecător polen,

Ca-n faţa unui munte,
O, tu, ilustre Men...

Eusebiu Camilar

O GLUMĂ PENTRU DU FU[1]

Şi parcă gluma asta
S-a petrecut ca azi...

[1] *Du Fu:* mare poet chinez clasic (712—770), din perioada dinastiei Tan; cf. p. 211.

În piscul unui munte,
Sub șuietul de brazi,

În soarele puternic,
Sub un văzduh încins,

Ședea Du Fu, de rîul
Sudorilor, cuprins...

L-am întrebat, cînd clipa
Mirării se trecu :

„De ce-ai slăbit, iubite
Prietene, Du Fu ?

Ai ostenit, de umblet
Sau, poate, mai curînd,

De la un vers la altul
Ai obosit urcînd ?"

Eusebiu Camilar

EPISTOLA CĂTRE DU FU, AFLAT LA ȘAȚIU[1]

Și mai la urma urmei,
Mă tot întreb, de ce

[1] *Șațiu :* localitate din provincia Șandun de astăzi.

Mai pribegesc pe-aice,
În van, eu, Li Tai-pe...

Şi umblu, şi mă macin
Mereu, şi de prisos

Aş căuta să aflu
Vrun lucru de folos...

N-am rude, nici prieteni,
Să trag la pragul lor,

Şi sînt atît de singur,
Şi mă usuc de dor !

Doar pinii, zi şi noapte,
Se zbat în drumul meu,

Se zbat în vînt, ca iarna,
Şi şuieră mereu...

O, sînt atît de singur,
Prietene Du Fu !

Încerc degeaba, prosti !
Şi lungul vin din Lu [1] !

[1] *Lu* : veche împărăţie chineză.

Aş vrea să cad în somnul
Uitării, mai degrab',

Şi beau şi zi şi noapte,
Dar vinu-i prost şi slab !

O, pentru ce mă macin
Şi mă usuc în van ?

Hai, inimă : te-azvîrle
Spre sud, ca rîul Van [1],

Ca rîul dă năvală,
Mereu spre sud, şi tu,

Spre pragul unde şade
Iubitul meu Du Fu...

Eusebiu Camilar

INTR-O NOAPTE CU LUNĂ

Cînd m-am trezit, odată,
Din lungul somn şi greu.

[1] *Van :* sau Ven, rîu ce trece prin Şaţiu, spre sud, vărsîndu-se apoi în rîul Ţzişui.

Văzut-am raza lunii
Bătînd spre patul meu.

Eram străin şi singur
Acolo, şi-am gemut.

Bătuse raza lunii,
Sau bruma a căzut ?

Eram străin acolo,
Şi singur, şi gemeam.

Mi-am ridicat privirea
Spre luna albă-n geam :

Şi se-ntindea cărarea
De raze, se-ntindea...

Şi mi-am adus aminte
De-un drum, spre ţara mea !

Eusebiu Camilar

FLAUTUL DIN LOIAN

Învăluit în bezne
Adînci, ascult cum cad

Uşoarele suspine
Din flautul de jad.

Ca vîntul primăverii
Adie diafan,

În nevăzute unde
Se-ntinde în Loian

A „*Sălcilor plecate*“ [1]
Cîntare, de demult...

Venise primăvara,
În luminos tumult ?

Simţeam în miez de noapte,
În vechiul cîntec blînd,

Grădina părintească
Şi ţara mea, oftînd...

Eusebiu Camilar

DE PE „ŢARMUL TOMNATEC“, POETUL SCRIE CĂTRE SOŢIA LUI

Mereu, tot mai departe,
Pe alte căi, mergînd,

[1] Titlul unei melodii populare din epoca dinastiei Tan.

N-am parte de odihnă,
Niciunde şi nicicînd !

Nestăvilit mă duce
Al pribegiei val,
Mereu, tot mai departe
De locul meu natal...

Acuma, doar o luntre
E adăpostul meu
Şi-s trist nespus, şi apa
Mă leagănă mereu.

Şi-ţi scriu scrisoarea asta
Şi lăcrămez spre ea,
Şi-s trist nespus, şi tristă
E şi scrisoarea mea !

Nu ne-a fost dat, soţie,
Nedespărţiţi să fim,
Prin lume, împreună,
Aşa, să pribegim !

Rămasă-n miazănoapte,
Departe eşti de-aci,
Iar eu oftez, într-una
Mergînd spre miazăzi..

Trei ani s-au scurs din ziua
Cînd i-am lăsat pe-ai mei.
Nimic nu ştiu de tine,
Şi-acasă nu ştiu ce-i.

Şi palid sînt la faţă,
Bătut de vîntul crunt,
Şi de mîhniri prea multe
La tîmple sînt cărunt,

Şi în zadar mai caut
Cuvîntul minunat,
O, scumpa mea soţie,
Să-ntinereşti deodat' !

Un oaspe beat, la mine
A fost cîndva, demult...
Din mînă „Peştişorul
În cinci culori" [1] i-am smult

Şi-am plîns cumplit, cu glasul
De disperare spart,
Cînd ţi-am văzut scrisoarea
Cu semne de brocart !

Cu cît citeam, un geamăt
Mă sugruma în gît !
Din hieroglife [2], lacrimi
De foc au izvorît...

[1] *„Peştişorul / În cinci culori" :* metaforă pentru „scrisoare".

[2] *Hieroglife :* în realitate, ideograme, semne scrise care, în unele limbi (ca, de pildă, chineza, japoneza), reprezintă cuvinte întregi. De fapt, termenul ideogramă este folosit aici, în mod convenţional, pentru a desemna cele trei accepţiuni diferite ale lui şi anume : *fonogramă* (semn ce reprezintă un fonem, în limba chineză o silabă), *pictogramă* (reprezentarea simplificată sau parţială a unui obiect concret) şi *ideogramă* propriu-zisă (reprezentarea convenţional-simbolică a unei abstracţiuni).

Primitu-ţi-am scrisoarea
Cu semne de brocart.
Departe eşti, şi sute
De ape ne despart ;

Cărările, într-una,
Mă duc spre miazăzi.
Şi, poate, alte sute
De munţi, ne-or despărţi.

Lăsa-voi alte rîuri
Şi munţi, în drumul meu,
Dar gîndurile noastre
Alături sînt, mereu...

Eusebiu Camilar

SURGHIUNIT LA ELAN [1], POETUL SCRIE DESPRE FLOAREA-SOARELUI

O, cît mi-i de ruşine
Că m-am născut aşa...

Priviţi : şi floarea asta
Se ştie apăra !

[1] *Elan :* localitate situată pe teritoriul actualei provincii Guiciou. Aici, la Elan, a fost exilat Li Tai-pe, după înăbuşirea răscoalei prinţului Iun Lin, printre sfetnicii căruia a slujit şi poetul, vreme de trei luni. Înainte de a sosi însă la locul surghiunului, pe drum, l-a ajuns vestea unei amnistii generale, ce s-a dat în urma lichidării răscoalei generalului An Lu-şan ; vezi poezia *Peste frontieră*, p. 129.

Dar eu, deplin, cuvîntul
N-am izbutit să-l spun,

Şi-aşa, din nou mă aflu
În drumul spre surghiun !

Gîndesc că dacă, totuşi,
Cîndva voi fi iertat,

Şi dacă m-oi întoarce
În ţara mea, vreodat',

Atunci, mă voi retrage
Din prima zi, în zori,

În scumpa mea livadă,
Să mă ocup de flori...

Eusebiu Camilar

PESTE FRONTIERĂ [1]

I

Trecu şi-a cincea lună, şi mai sperăm în van
Căci iarna se lungeşte în munţii Tianşan [2],

[1] Cele cinci poezii grupate sub titlul *Peste frontieră* sînt dedicate campaniilor militare întreprinse de generalii He Şulin şi An Lu-şan (care au trăit în epoca dinastiei Tan) împotriva neamurilor *tu-fan* şi a barbarilor *hueihe*, în anii cîrmuirii împăraţilor Kaiiuan (713—741) şi Tianbao (742—755).

[2] *Tianşan :* sau Munţii Cerului, masiv muntos în nord-vestul Chinei. Partea răsăriteană a masivului se înalţă în China.

Şi tot sperăm să vină ai primăverii zori,
Pe-ntinderile albe să răbufnească flori !

Şi ieri cîntau soldaţii un cîntec de alean,
Cu sălcii plîngătoare, aici, pe Tianşan,

Şi mîine,-acelaşi cîntec de dor o să-l ascult,
Dar pîn' la primăvară mai e atît de mult...

În orice dimineaţă bat tobele, vuind.
Şi noi pornim la luptă, din fugă-n şei sărind,

Şi cum se lasă noaptea, mereu, mereu aşa,
Iar aşteptăm atacul, şi adormim în şa ;

Dar nu izbim degeaba al munţilor adînc,
Şi nu umblăm degeaba cu spada la oblînc !

Ne vom pleca pe coame, oricît, în Tianşan,
Pîn' vom ucide *vangul* [1] trufaş, din Loulan [2] !

---

[1] *Vangul :* *vang* sau *van* — prinţ.

[2] *Loulan :* principat din epoca dinastiei Han ; se întindea pe o parte din teritoriul actualei provincii Sinţzian. *Vangul* din Loulan, doritor de a fi pe placul triburilor din sud, *siunnu* (hunii), ucidea ambasadorii Chinei. În anul 77 î.e.n., vestitul general Ho Guan (care a trăit în perioada dinastiei Han) a trimis în principatul Loulan pe un oarecare Ţze Ţzi care a izbutit să-l ucidă pe *vang*.

II

Ne-a dat poruncă hanul să şi sărim în scări,
Să potopim deşertul, în cele patru zări,

Căci a strigat deşertul că va porni război,
Şi-o să-şi adape caii, în rîuri, pe la noi !.

Am cucerit poziţii, şi-am fost şi noi respinşi,
Am revenit la corturi, şi-nvingători, şi-nvinşi,

Ne-aşteaptă lupte grele, în răsărit şi-apus,
Dar dragostea de ţară ca toate-i mai presus !

Cînd ne cuprinde setea în vîntu-nviforat,
Topim omăt, la marea cu ţărmul îngheţat,

Şi ne cuprinde noaptea în munţii Tianşan,
Şi adormim pe creste înalte, de gorgan...

Şi, oare, cînd vom bate acest trufaş vrăjmaş ?
Cînd vom cuprinde, oare, deşertul uriaş ?

Cînd l-om zdrobi pe *vangul* semeţ din Loulan
Vor adormi soldaţii, profund, în Tianşan...

III

Pornim ca nişte vînturi spre vastele cîmpii,
Furtuni sînt caii noştri, şi mii de vijelii ;

Răsună tot deşertul sub aprigul galop,
Necontenit la luptă pornim, potop-potop...

În fulgerări de clipă, de ţară ne-amintim,
Şi sub lumina lunii zdrobim şi căsăpim,

Luăm în piept deşertul şi munţii Tianşan,
Să-l sugrumăm pe *vangul* trufaş din Loulan !

La lupta de pe urmă cînd vor porni oştiri,
Şi s-o sfîrşi potopul grozavei urmăriri,

Cînd vom ucide *vangul* semeţ din Loulan,
Şi-o răsuna oprirea, în munţii Tianşan.

Atunci, doar bucurie va fi, oriîncotro...
Va apărea-n lumină preastrălucitul Ho [1],

În văzul tuturora va sta-n Pavilion [2],
Cînd vom ucide *vangul* cu suflet de dragon...

[1] *Preastrălucitul Ho :* generalul Ho Ţziui-bin (sau Ho Piao-iao), fratele generalului Ho Guan ; şi-a condus în nenumărate rînduri oştile împotriva neamurilor barbare din nord-vest, *tufani*, *husii* etc

[2] *Pavilion :* e vorba de *Pavilionul Ţilin (ţilinul* este un animal fabulos de bun augur, după credinţele superstiţioase chineze), în care împăratul Siuan-di (73—49 î.e.n.), din dinastia Tan, a poruncit să fie expuse portretele celor doisprezece generali ai săi victorioşi în războaie. În fruntea acestor generali se afla Ho Guan pe care Li Tai-pe îl confundă cu Ho Ţziui-bin, fratele acestuia.

IV

Dar iată că barbarii din munţii Tianşan
Au fost trimişi de *vangul* semeţ din Loulan,

Din nou la luptă ! Spada barbarilor aceşti
Ne-a scos din nou din triste colibe chinezeşti ;

Însemnele cu tigri[1] le-au pregătit de-acum.
Şi-s gata comandanţii ! Din nou pornim la drum ;

Din nou, spre îngheţatul şi galbenul nisip,
Pe *vangul* fără suflet să-l mai zărim la chip !

Necontenite vînturi mîniile-şi descarc' !
Pe cer aleargă luna curbată ca un arc,

Şi-n timp ce oastea curge spre vechile pălănci,
Sclipeşte bruma albă, în vîrfuri lungi de lănci...

Învălmăşit în oaste, la bătălii plec iar !
Voi mai veni vrodată, iubito, la hotar ?

Nu suspina zadarnic, căci plec în Tianşan,
Să-l căsăpesc pe *vangul* trufaş din Loulan !

[1] *Însemnele cu tigri :* plăcuţe de bronz sau din lemn de bambus pe care era gravată imaginea unui tigru. Erau tăiate în două şi slujeau drept semn de recunoaştere, în cadrul unei armate.

V

Înspăimîntate focuri [1] lucesc din deal în deal !
Pe culmi de munţi, în noapte, ard focuri de semnal,

Încît peste cetate e ceru-n vîlvătăi,
Că parcă ard seraiuri şi turnuri, pînă-n văi...

Acuma, însuşi hanul a coborît din tron,
Şi a pornit spre *vangul* cu suflet de dragon !

Cu spada ridicată, părea, gonind tumult,
Înaripatul spirit [2] din timpuri de demult !

S-au strîns imenşii nouri, de prin nemărginiri,
Şi-au coborît asupra tăcutelor oştiri.

Şi tobele răsună la ultimul asalt,
Lîngă pereţii negri ai muntelui înalt.

Eu sînt la datorie, din nou, în Tianşan !
În focul bătăliei mă duc spre Loulan.

[1] *Înspăimîntate focuri :* focurile aprinse pe înălţimi, prin care se semnaliza la distanţă vestea năvălirii barbarilor în China.

[2] *Înaripatul spirit :* e vorba de generalul Li Guan (a trăit în secolul al II-lea î.e.n.), comandant care, în repetate rînduri, a învins triburile *siunnu*. Acestea l-au poreclit „Înaripatul" sau „Generalul zburător", făcînd aluzie la iuţeala cu care se năpustea asupra duşmanului, risipindu-l. S-a sinucis în anul 119 î.e.n. din cauză că, după ce a zdrobit triburile *siunnu*, n-a izbutit să-l prindă pe conducătorul lor.

Învălmășit în oaste, mă duc spre inamic,
Furtuna, drept în două, cu spada s-o despic!

Eusebiu Camilar

DE STRAJĂ, ÎN TIANȘAN

Răsărise dintr-un
Neguros noian,
Luna aurie
Peste Tianșan!

Prin grămezi de nouri
Negri, cum trecea,
Mări învolburate
Parcă răzbătea!

Numai vîntul aspru
Mai urla pe-aci!
După ce bătuse
Căi de mii de *li*,

Dănțuia năpraznic,
Răvășind avan,
Taberele noastre
De pe Tianșan!

Cînd bătea din creste
Luna, cu văpăi,

Se zărea doar Drumul
Hunilor [1], prin văi.

Şi-i zăream în pulberi
Şi-n galopul lor,
Cum coboară Hunii,
Către Kukunor [2] !

Coborîră Hunii,
Mai demult. Acum,
Oşti şi oşti plecară
Pe acelaşi drum,

Dar le-a supt pămîntul,
Rădăcini le-au tors,
După cum nici Hunii
Nu s-au mai întors...

Se uitau drumeţii
Lîngă corturi strînşi,
Se uitau străjerii,
Îngroziţi şi plînşi,

[1] *Drumul Hunilor :* drumul ce trece pe lîngă muntele Baiden, de pe teritoriul actualei provincii Şansi. Aici era să-şi piardă viaţa, înconjurat de trupele *siunnu*, împăratul Gao-ţzu (206—195 î.e.n.), din dinastia Han. Aluzia la campania militară a lui Gao-ţzu exprimă, în realitate, protestul poetului împotriva războaielor de cotropire purtate de contemporanul său, împăratul Siuan-ţzun (712—756).

[2] *Kukunor :* alt nume al vestitului lac Ţinhai, zis şi Marea Albastră sau Marea Apuseană, din provincia Ţinhai.

Alte oşti la luptă
Cum se duc, şi cum
Înspre nord apucă.
Pe acelaşi drum...

Toţi oftăm, spre cerul
Patriei cătînd !
Şi această noapte
Voi petrece-o bînd,

Ca să uit de casă,
Să nu gem atît !
Vinul să-mi înece
Nodul greu din gît...

Eusebiu Camilar

LA SUD DE MARELE ZID

I

Cornuri de alarmă
Au sunat în pisc !
Soarele-şi ridică
Alburiul disc !

Soarele se uită
Îngrozit şi el,
Cum se duc soldaţii,
Iarăşi, la măcel !

Şi se duc soldaţii,
Iarăşi, la cuţit !
Şi văzduhul parcă
A înmărmurit !

Ierbile, de sînge,
Potopite zac :
Parcă-s răvăşite
Flori de liliac !

Păsări hămesite
Se rostogolesc,
Să înşface stîrvuri,
Şi le ciugulesc,

Şi atît înghite
Pîntecele lor,
Că abia se-aburcă
Înapoi în zbor !

II

Ieri, bătu pe-aice
Marele taifun !
Însă, adevărul
Mă-ngrozesc să-l spun !

Ieri, luptau soldaţii
În cumplite roţi ;
Lîngă Zidul Mare
Astăzi, dorm cu toţi !

Dar mai au în Ţara
Ceţurilor [1], fii,
Şi-or veni, să ducă
Alte bătălii,

Şi-or porni bărbaţii,
Şi-or veni feciori,
Lîngă Zidul Mare
Vor ajunge-n zori,

Şi-n bătăi de tobe
Vor porni, cumplit,
Şi pe ei privindu-i
Soarele-ngrozit !

Eusebiu Camilar

SCRISOARE CĂTRE BĂRBATUL DUS LA RĂZBOI

I

Spre-o ţară friguroasă s-a dus bărbatul meu.
Dar calul alb, în tropot, parcă-l aud, mereu !

E depărtată marea [2] spre care a plecat
În nouri să-l cuprindă nisipu-nvolburat !

Cum voi răzbi prin valul cumplitelor răstrişti ?
Mai osteniţi mi-s ochii de plîns, şi tot mai trişti.

[1] *Ţara / Ceţurilor :* China.
[2] *Marea :* lacul Kukunor.

Grozav urcuş mi-i timpul, din ce în ce mai greu,
Iar gîndurile mele se-ntunecă mereu !

De ce, dureri atîtea, mi-i hărăzit să am ?
Doar licurici de toamnă îmi zboară pe la geam,

Luceşte foişorul, căci bruma a căzut.
Tăcută, luna trece pe-al nopţii cer tăcut !

S-a desfrunzit livada, şi vînturi se detun,
S-a scuturat şi frunza din ultimul *udun* [1],

Deasupra casei noastre trec vînturi chiuind,
Şi crengile izbite se leagănă troznind !

Sînt singură pe lume, şi-i dorul meu nespus !
Aşa, şi zi şi noapte, gîndesc la omul dus,

S-a desfrunzit livada, şi ramuri vechi se frîng,
Pe omul dus, zadarnic îl chem mereu, şi plîng...

II

Aşa-mi petrec vieaţa, şi iată, ştii şi tu...
Mătasă prea-curată am cumpărat din Lu,

Şi-ţi scriu pe ea scrisoare, şi-adînc oftez de dor,
Pictînd la hieroglife cu tuş multicolor,

[1] *Udun :* arbore originar din defileul Tungu, aflător la sud de Loian.

Şi fie ca scrisoarea un papagal s-o ia,
La marea depărtată să vină să ţi-o dea,

S-o ducă papagalul, mai uite ca un vînt,
Căci e ocrotitorul iubirii pe pămînt...

Scrisoarea nu e mare. O, e adevărat,
Că prea puţine semne şi rînduri am pictat,

Dar vei simţi prea-bine, oşteanul meu ales.
Şi-n semnul cel mai palid, atîta înţeles...

Pictez şi plîng, bărbate, şi de-i primi-o tu,
Mătasa prea-curată ţesută tocma-n Lu,

Pecetea o vei rumpe, adînc înfrigurat,
Şi mii şi mii de lacrimi te vor bucşi deodat',

Pecetea o vei rumpe, şi-adînc vei geme tu,
Desfăşurînd mătasa ţesută tocma-n Lu !

Cînd lacrimile, însă, pe gene s-or usca,
Tu, cu scrisoarea-n mînă înmărmurit vei sta :

Căci doar în clipa-aceea din nou ţi-i aminti.
Că între noi se află atîtea mii de *li*...

Şi-atunci ai fi în stare, pe fiecare rînd
Din mica mea scrisoare, comori s-arunci oricînd,

Şi-atunci ai fi în stare, cu pumnii să repezi,
Pe-o hieroglifă numai, o mie de monezi !

Eusebiu Camilar

GÎNDURI DE TOAMNĂ

Cad frunzele, într-o perdea gălbue.
De pe terasă vrut-am să privesc,
Prin zborul lor, statura ta, dar nu e ;
Doar muntele departe îl zăresc...

Sînt singură, şi dorul tău mă cheamă...
Cad frunzele, şi eu oftez prelung.
Nici nourii la tine nu ajung,
Căci toţi, deasupra mării [1], se destramă...

Şi veşti de groază vin dinspre cîmpie :
Asupra lumii iar barbarii cad !
S-a-ntors trimisul nostru din solie,
Cu veste rea, la Porţile de Jad [2] !

Cu oştile ce face Hanul, oare ?
În răsărit veni-vor, la hotar ?

[1] *Mării :* lacul Kukunor.
[2] *Porţile de Jad :* trecătoarea Iumînguan, situată în partea de vest a judeţului Dînhuan, din provincia Gansu.

Să căinez sau nu, căzuta floare ?
Sînt singură de mult, și-i toamnă iar...

Eusebiu Camilar

CORBUL NEGRU

E tîrzie noapte !
Îl auzi venind ?

Vine iarăși corbul
Negru, croncănind !

A mai fost pe-aice ?
A mai fost ! Mai fost !

Umblă corbul negru
După adăpost !

Văduva ascultă
Jalnicul ecou !

Și, oftînd, se-așază
La tesut, din nou...

Firele albastre
I se par, acum,

Unduind prin spată,
Ca un văl de fum.

Unduie mătasa,
Uşurel şi lin...

Iarăşi se aude
Corbul cel străin !

Ea privea în noapte
Şi ofta, ofta !

Şi-n această noapte
Singură va sta.

Eusebiu Camilar

FLOAREA ROŞIE

Bătea în noapte vîntul,
Necontenit gemînd ;
Şi eu şedeam pe gînduri
La geamul meu, brodînd.

Mă bîntuiau în suflet
Tristeţi pustii, de-ajuns
Cu acul, dintr-o dată
În deget m-am împuns.

Brodam o floare albă,
Gîndind la cel iubit :
Suava floare albă
Deodată s-a-nroşit...

Şi m-am gîndit atuncea
La cel de mult plecat
La bătălie cruntă,
Pe calul înspumat :

Şi sîngele lui, poate,
Aşa va fi curgînd...
Bătea afară vîntul
Şi eu brodam, plîngînd,

Dar am sărit deodată,
La prispa mea de lut :
Parcă-auzeam în noapte
Un tropot cunoscut...

Însă afară-n noapte
Nimic nu se-auzea :
Ci doar mă înşelase,
Bătînd, inima mea.

Şedeam iar la fereastră.
Brodam. Sărmane flori...
Am tot brodat mătasa,
Cu perle, pînă-n zori.

Eusebiu Camilar

Bătea un vînt de seară.
Se desprimăvăra.
Un călăreț pe Drumul
Mormintelor trecea.

Îngîndurat feciorul
La pas mîna întăi,
Apói ca o furtună
Trecea galop prin văi.

Se-nvolburau în urmă-i
Frunzare alburii,
Ca un talaz sălbatec
Al unei vijelii...

Și s-a oprit deodată :
„Dar încotro ? Ce drum
Al lumii nesfîrșite
Să mai apuc de-acum ?"

Și sta la o răscruce,
Pe gînduri. Șovăia...
Rîs auriu de fată
Deodată auzea...

„De drumurile lumii
Nici nu mai vreau să știu!"
Și-a-ntors încet fugarul
Spre rîsul auriu...

Eusebiu Camilar

VÎNĂTORUL DIN FRONTIERE

E drept că niciodată n-a scris și n-a citit.
Dar e bărbat puternic și vînător vestit.
În ierburile nalte i-i locul de popas.
Și-i și mai mîndru, toamna, cînd calul lui e gras!

Rîzînd înfruntă vînturi și-al ploilor potop.
Nici umbra-i nu-l ajunge, cînd mînă în galop.
Un monument el pare, cînd, ridicat în scări,
Adînc, pe rînd, se uită în cele patru zări.

Din biciu-i cînd plesnește, în largile cîmpii,
Zăpezile deșteaptă ecouri aurii.
Golește dintr-o dată o ceașcă, pîn' la strop,
Și chiuind se-azvîrle pe calul în galop.

Cînd încordează arcul, istețul ochitor,
Deodată două pajuri străpunse cad din zbor.
Cei de la Marea-Albastră [1] pe rînd din față-i pier.
Se pleacă cei din Gobi [2] subt brațul lui de fier.

[1] *Marea-Albastră:* lacul Kukunor.
[2] *Gobi:* deșertul Gobi sau Samo.

...Cum i-aş mai duce-odată pe unii scriitori
Să steie faţă-n faţă cu mîndrii vînători :
În timp ce vînătorii bat lumea-n patru părţi,
Ei, după storuri trase, încărunţesc pe cărţi...

Eusebiu Camilar

OŞTENII ACESTUI HAN...

Parcă ieri, oştirea,
Preamărite Han,
Se afla în preajma
Fluviului Şanhan [1] !

Unde merg oştenii,
Iarăşi ? Încotro ?
Nu cumva să piară
Tocmai la Ţzunho [2] ?

Parcă ieri, la Golful
Persic, se aflau
Şi de multul sînge
Armele-şi spălau.

Parcă ieri, oştenii
Se aflau la Sud,

[1] *Şanhan :* fluviu ce curge în sudul provinciei Fuţzian ; pe malul lui se înalţă oraşul Şanhan.

[2] *Ţzunho :* Ţzunhe sau Ţzunlin, rîu ce curge în partea de apus a provinciei Gansu.

Azi departe-n munţii
Tianşan, se-aud...

Au pornit de tineri
Marşul din pălănci,
Azi, de bătrîneţe,
Trec plecaţi sub lănci,

Trec tăcînd oştenii,
La cămin gîndind,
Ţările străine
Pururi cutropind,

Şi mă-ntreb, văzîndu-i
Cum tot merg, de ani :
În afar' de sînge,
Ce mai ştiţi, voi, hani ?...

Care vi-i izvorul
De averi ce vin ?
Cîmpul, de atîtea
Oseminte plin !

Şi mă-ntreb cu spaimă,
Mare Han al meu,
Pentru ce răsună
Trîmbiţa, mereu,

Şi pe Zidul Mare,
Pentru ce, cumplit,

Focuri de alarmă
Ard necontenit ?

Şi doar Zidul Mare
Hanii noştri Tzin
L-au durat în vremuri
Negre, de suspin,

Cînd spre Sud, cu sete
De măcel şi scrum,
Negrele Tartarii
Se urneau la drum !

Patru zări, cu flamuri
Şi cu lănci umplînd,
Cad şi cad oştenii
Corp la corp luptînd !

Şi nechează caii
Înspăimîntător !
Cerul îl despică
Nechezatul lor.

Despicaţi cu barda,
Cad, se prăbuşesc !
Ochi şi cranii calde
Corbii ciocănesc,

Şi cînd rup din stîrvuri,
Şi din pom în pom
Urcă inimi calde
Şi plămîni de om.

Cînd din crengi se scurge
Sîngele cumplit
Soarele-şi ascunde
Ochiul îngrozit !

Oh, voi, zei, ce timpuri !
Numai zări pustii...
Sîngele pătează
Ierbile-n cîmpii...

Şi mă-ntreb cu groază
Voi, măriri şi hani,
Dacă fără oaste
Preţuiţi doi bani !

Din cetăţi şi sate,
Oameni trişti, vă chem !
Oh, cutropitoare
Arme, vă blestem !

Eusebiu Camilar

IN GOBI

S-a-ntunecat şi Calea
Lactee, de urît !
S-a săturat de sînge,
Pustiul, pînă-n gît !

Visează comandantul
Că doarme-n perne moi.
Mai osteniți i-s caii,
La carul de război.

Rînjește-n zări, sinistrul
Ucigător potop.
Înspăimîntînd pustiul,
Trec vestitori, galop,

Necontenit aleargă,
Și pașii li-s mai grei.
În flamuri duc beția
Omorului, cu ei.

Ca semn ridică moartea
Săgeata, arc și știreang.
Sub ascuțișuri repezi
Cad căpățîni de *vang*,

Și hanii cad, și hanii,
Și se mai zbat prelung,
Cînd cu săgeata, ochii
Holbați, li se străpung.

Și merg și merg soldații,
Spre bardă și cuțit.
Le cade promoroaca
În bărbi, necontenit.

Şi cad sub vijelia
Pustiului, soldaţi.
Deasupra lor, doar urlet
De lupi încăieraţi.

Trosnesc în boturi cranii
Şi mîini de luptători...
Dar într-o zi, din Gobi
Porni-vor vestitori,

Că s-a sfîrşit în Gobi
Războiul, şi curînd
Porni-vor către ţară
Toţi cei rămaşi, cîntînd.

Şi văduvele, parcă
Le şi zăresc, de-acum :
Statui ale durerii,
Pe la răscruci de drum.

Eusebiu Camilar

TÎLHARUL

Iată-l : îşi îndeasă
Chivăra de fier !

Sub grumaz şi-o prinde
Ca-ntr-un colier,

Într-o zgardă groasă ;
Şi aşa, deodat',

Ridicînd toporul,
Parc-a fulgerat !

Dintr-un salt năprasnic,
Sare pe-armăsar,

Şi porneşte, vifor,
Marele tîlhar.

Ca un vultur pare,
Către zări zburînd,

Din galop, cîmpia
Cerului brăzdînd.

Cine vrea să-i taie
Drumul, cîteodat',

Sub toporul groaznic
Cade fulgerat.

Şi din nou tîlharul
Se avîntă, şi,

Pînă-n zori, străbate
Căi de-atîţia *li*...

Nimeni nu-i rosteşte
Numele, precum,

Nimeni nu-i cunoaşte
Negurosul drum ;

Dar adese, noaptea,
Cu topor şi ştreang,

Şi cu calu-n spume,
Merge drept la *vang* !

Şi din şa cum sare,
Trepte urcă rar.

În serai cum intră
Marele tîlhar,

La o parte-şi pune
Chivără, juvăţ.

Îi arată *vangul*
Masa de ospăţ.

Ca acasă şade
Marele tîlhar,

Pe genunchi toporul
Cumpănindu-l rar.

Şi prin faţă-i umblă
Vangul, uşurel,

Şi-i înfige-n deget
Un frumos inel,

Şi în vin şi cîntec
Vor benchetui,

Vangul şi tîlharul,
Pînă-n zori de zi,

Pînă ce, tîlharul,
Cu-ai lui pumni voinici,

Stele vrea să prindă
Ca pe licurici,

Pînă ce grumazul
De beţie greu,

Vrea să se întindă
Ca un curcubeu...

Ar ţinea-n poruncă
Un întreg hanat,

Cu măciuca-n pumnul
Groaznic, ridicat !

Tremură de spaimă,
Prunci prin somn, destui :

„Bubuit de tunet"
E porecla lui !

Tremură de spaimă,
Şi vor tremura

Generaţii cîte
Fapta vor afla :

Pe tîlharul groaznic,
Cu topor şi ştreang,

L-a ucis Si hanul,
L-a ucis Si-vang !

Tunetul de-atuncea
Nu mai bubui...

A pierit Si hanul,
Mort e *vangul* Si.

A apus cumplitul
Zărilor brăzdar,

Prăvălit în sînge,
Marele tîlhar.

Eusebiu Camilar

BOCETUL

E tot mai lungă noaptea
Şi în zadar te strig.
Rotundul ochi, fîntîna
Şi l-a-mpietrit de frig.

E-aşa de trist şi singur
Acest pavilion !
Bătrînă promoroacă
S-a pus pe lampion,

Şi e şi mai adîncă
Singurătatea mea,
Cînd numai luna albă
Dansează pe podea.

E tot mai lungă vremea.
Necontenit te chem.
Cu gîndu-n miazănoapte
Stau singură şi gem.

E tot mai trist, mai singur,
Acest pavilion,
Cînd vijelia stinge
Lumina-n lampion.

Şi mă îndeamnă gîndul
Să plec în vîntul rău,
În vijelii să caut
Şi-n vifor, glasul tău,

Şi-aş vrea să pot, cu pieptul,
Furtuna s-o străpung.
În negreie Tartarii
La tine, să ajung,

Necontenit, cu pasul
Să bat cărări şi punţi,
S-ajung acolo unde
Vîntoasa cerne munţi.

Eusebiu Camilar

TRECERE

I

Ziua cea de ieri, zadarnic
Aş voi s-o mai trăiesc,
Cea de azi, grozav mă strînge,
Ca papucul chinezesc!

Păsările toate-s duse,
În şiraguri, stol cu stol,
Toate-s duse, şi-mi lăsară
Cerul şi pămîntul gol.

În zadar în turn urcat-am,
În zadar spre necuprins,
Către stoluri călătoare,
Braţele mi le-am întins;

În zadar, în turn, şi astăzi
Urc, spre-un cer posomorît.
Stolurile toate pleacă,
Eu rămîn cu plînsu-n gît.

II

Voi, poeţi, ce scări de imnuri
Ridicaţi spre univers,
Izbuti-voi către ceruri
Să mă-nalţ şi eu, prin vers?

Că-n zadar, din huma asta
Mă smucesc şi mă avînt:
Cum mă-nalţ o clipă, cerul
Mă aruncă la pămînt!

Mîna cui izbeşte spada
Cu păcat atît de grav,
Despicînd elanul undei
Cînd se-avîntă mai grozav?

Risipesc de-atîta vreme
Pîn' şi vinul, în zadar:
După chef, mi-i totdeauna
Cerul gurii, mai amar...

Ziua cea de ieri, zadarnic
Aş voi s-o mai trăiesc,
Cea de azi, grozav mă strînge,
Ca papucul chinezesc!

Pletele în vînt lăsîndu-şi,
Iată, oameni, pentru ce,
Într-o luntre fără cîrmă
Se aruncă Li Tai-pe!

Şi cumplit vuieşte rîul,
Valurile curg furtuni;
Luntrea către cer se-azvîrle
Coborînd către genuni.

Eusebiu Camilar

SINGURĂTATE

Soarele se lasă
După munţi, uşor.

Seara-n văi îşi cheamă
Umbrele-n sobor.

Seara-n văi îşi mînă
Umbrele, puhoi.

În văzduh apare
Luntrea lunii noi.

Numai lacul singur
Sună în tăceri.

Vîntul, plînge vîntul,
În molifţi stingheri.

Umbre mohorîte,
Umbre multe curg.

A pierit livada
Toată, în amurg.

Inimile, toate,
Doar suspine scot.

Adormit, suspină
Tot pământul, tot,

Şi-i ascult suspinul,
Caldul stins suspin.

Şi trudiţii oameni
Trec înspre cămin,

Trec spre somn şi tihnă,
Ca-ntr-un paradis

Tinereţi pierdute
Să-şi găsească-n vis.

Vine noaptea. Vine.
Umbre se petrec.

Către cuiburi toate
Păsările trec,

Şi desmiardă vîntul
Mlădioşii pini.

Te aştept, amice.
Plec printre străini...

Încă de pe-acuma
Lacrimile-mi curg.

Amuţiţi, în faţa
Acestui amurg,

Vreau să stăm o clipă.
În acest amurg,

Încă de pe-acuma
Lacrimile-mi curg.

Încă de pe-acuma
Singur, singur sînt.

Fremătau pe cale
Ierburile-n vînt...

Şi-ai venit. Deodată
Ai sărit din şa.

Un suspin de jale
Glasu-ţi îneca.

Pentru despărţire
Ceaşca ţi-am întins.

Ai gemut : „Oh, unde ?“
Am tăcut, învins.

Unde ? Cine ştie ?
Pe acest pămînt...

Fremătau în urmă-i
Ierburile-n vînt.

Mai tăcut ca piatra
Am rămas pe loc.

Îmi strîngea grumazul
Geamătul de foc.

Unde ? Cine ştie...
Am ajuns şi eu

Pribegind, acasă,
La căminul meu.

Bun rămas, iluzii,
Drumuri, zări, poteci !

Zări ispititoare,
V-am închis, pe veci.

Slavă, glii întinse :
Zărilor de fum !

Înflorească toate
Florile, de-acum !

Preamărire, vouă,
Zări, poteci şi glii,

Zărilor deschise
Către veşnicii !

Eusebiu Camilar

SUSPINE ÎN NOAPTE

Un fluier undeva suspină,
Şi-abia se-aude uneori,
Mai stins ca foşnetul de frunze,
Ca adierea unei flori.

Lăsaţi-mă, vă rog, prieteni,
Din soc să-mi fac un fluier lin :
Suspinului din depărtare
Vreau să-i răspund cu alt suspin.

Îngădui-va, oare, noaptea,
Să tacă-ntregul ei cuprins,
Să se audă-n depărtare
Şi-al meu suspin atît de stins ?

Hai, noapte largă, înlemneşte-ţi
De umbră paşii uşurei,
Ca numai pasărea s-audă
Cum suspinăm în graiul ei...

Eusebiu Camilar

FLUIERUL DE JAD

Îţi aduci aminte,
Fluier fermecat,
La-nceput cum nimeni
Nu m-a ascultat ?

Chiar la ridicarea
Primelor măsuri,
M-am ales, la oameni,
Cu suduituri,

Şi de-aceea, fluier
Cu adînci splendori,
Te-am săltat spre nouri
Şi nemuritori,

Şi cu cît mai multe
Cîntece curgeau,
Tocmai sus pe nouri
Zeii dănţuiau,

Dănţuiau pe nouri,
Zeii, ca nebuni,

Şi rîdeau văzîndu-i
Triştii oameni buni,

Dar pînă-n străfundu'
Lumii s-au mirat,
Cînd, zorindu-şi zeii
Danţul lor turbat,

S-au văzut cum mişcă,
Uşurel, uşor,
Pulbere de stele
De sub talpa lor,

Şi vedeau cum stele
Pulberi, cad şi cad,
Şi cînta mai tare
Fluierul de jad!

Eusebiu Camilar

CINTEC

I

Întinde, o, stăpîne,
Din cerul diafan

Şi pînă-n uimitoare
Adîncuri de ocean,

O luminoasă Cale
Lactee, să m-avînt,

Şi toată lumea, asta
S-o laud şi s-o cînt!

Priveşte-mă cum vremea
Cu fulgii ei m-a nins.

Dar sufletul mi-i tînăr
Ca focul cel nestins.

Am înnălbit în creştet,
Dar nu e muritor

Să fi văzut vreo undă
Întoarsă la izvor!

Azi-dimineaţă, părul
Semeţ îmi flutura,

Ca o mătasă neagră
Şi moale îmi era,

Şi îmi veni şi seara,
Şi se făcu tîrziu.

Şi-a nins spre mine seara
Omătul fumuriu;

Dar ca puţin să-mi pese,
De ce, şi pentru ce,

Aduceţi vin mai straşnic !
Sus ceaşca, Li Tai-pe...

II

Hai, lună ! stai alături,
Să te cinstesc ! Apoi,

O să-mi azvîrl, cu pumnii,
Toţi banii în noroi,

Căci vreau să fiu pe lume
Sărac şi-al nimănui !

Cu bani să se-amăgească
Se află proşti destui...

Focari ! Prăjiţi în lege
Berbecul ! Beţivani,

Zăriţi în ceşti o fată
Cu umeri diafani ?

S-o bem ! Turnaţi mai zdravăn.
Căci azi, pe jurămînt,

Dau peste cap trei sute
De cești, dintr-un avînt!

Să tot răsune zorii
Din gonguri, cît vor vrea!

Răsune darabana
Războiului, și ea!

De viitor nu-mi pasă!
Trecutul nu mai e!

Nemuritor e numai
Beţivul Li Tai-pe...

Eusebiu Camilar

PE FLUVIUL GALBEN[1]

I

Sub cerul vast, pe puntea corăbiei aceşti,
A mia oară vinul a fost turnat în cești!
Suspinele, din flaut de aur și de jad,
Ca picurii de lacrimi pe sînul nopții cad.
E mai adînc și fluviul, și cerul nopții, cînd
Suspină peste-o mie de flaute cîntînd...
O, preafrumoasă clipă și fără de egal...
S-o învelim, prieteni, în cel mai moale șal,
Și-n seama vijeliei dați pînze și catarg!
Mereu spre alte locuri! necontenit spre larg!

[1] *Fluviul Galben:* fluviul Huanhe.

Nemuritori, îndată, în locul vost' sublim,
La berzele de aur curînd şi noi sosim...
În seama vijeliei dăm pînze şi catarg !
Corabia să salte de-a dreptu-n cerul larg...

II

Întreabă-te mai bine, şi tu... şi tu... şi tu,
Ce s-a făcut seraiul celebrului han Su [1]?
Cîntaţi ! Ne fie visul gigant, şi mai gigant.
Drum larg, cu monumente înalte pînă-n neant !
Hei, cîntăreţi, mai tare şi mai profund cîntaţi,
Cînd printre monumente vor trece inspiraţi !
Colinelor, ce vînturi grozave v-au cernut ?
Demult, şi hani, şi turnuri în pulberi au căzut !
O, preafrumoasă clipă şi fără de egal :
S-o învelim, prieteni, în cel mai moale şal !
Mai tare să vă crească lumina de pe frunţi :
Cu ea aprindem lumea şi-aprindem sfinţii munţi !
Au asfinţit şi hanii şi mîndrele zidiri.
Cîntînd cu toată gura, eu rîd de voi, măriri, —
Şi doar o clipă numai de-aş fi răpus de voi,
Porneşte Fluviul Galben din mare, înapoi...

Eusebiu Camilar

PE MALUL UNUI RÎU

Veniră nişte fete,
În stol, la rîu, rîzînd,
Şi după nişte lotuşi
Se scufundau pe rînd.

[1] *Su :* împărat legendar chinez care ar fi domnit în secolul al XXIII-lea î.e.n.

Le ascundea poiana
De lotuşi, ca un brîu.
Şi numai rîsul dulce
Li se-auzea pe rîu.

Se parfumase vîntul,
Trecînd uşor şi pal
Prin straiele lăsate,
În preajma lor, pe mal.

Un călăreţ, deodată
Prin linul serii fum
Spre rîsul lor de aur
S-a abătut din drum.

Se parfumase vîntul,
Trecînd uşor şi pal...
Şi sta ascuns drumeţul,
În preajma lor, pe mal...

Din rîsul ei, o fată
A contenit deodat':
Din tălpi şi pînă-n creştet
De ce s-a-nfiorat?

Le ascundea poiana
De lotuşi, ca un brîu.
Încet, încet, tăcerea
S-a aşternut pe rîu...

Eusebiu Camilar

CÎNTECUL FLUVIULUI

De cîtă vreme lunec
Tăcut, pe fluviu-n jos,
În luntrea mea uşoară
Din lemn de abanos ?

Stă flautul alături,
Şi vîntul uşurel
Abia, abia suspină
Trecînd încet prin el.

Dă-mi vin ! Să piară-n noapte
Trecutu-ntunecos,
Ca umbra unui lotus
Pe şalul mătăsos...

Comoara mea e luntrea,
Un vis trecînd prin vad,
Şi vinu-aşa de dulce
Şi flautul de jad...

Sărută-mă ! Pămîntul
Cu cerul ţi-l aştern...
Prin tine, doar, Iubire,
Voi fi şi eu etern.

Eusebiu Camilar

PAVILIONUL DE PORȚELAN

Pavilionul verde,
Înalt, de porțelan,
Lucea superb, departe,
Pe lacul diafan.

Ducea pînă la dînsul
Un pod de jad, întins
Ca blana unui tigru
În pînda lui surprins.

Acolo, în tăcere,
În serile tîrzii,
Ședeau cîțiva prieteni,
În mántii aurii ;

Tăcuți ședeau acolo
Prietenii aceşti.
Se înclinau spre masă
Cînd beau adînc, din ceşti.

Grăiau încet, arare,
Profund, şopotitor,
Să nu trezească noaptea,
Cumva, cu glasul lor !

Tăceau apói, pe gînduri,
Prietenii aceşti.
Se înclinau spre masă
Cînd beau adînc, din ceşti !

Şi se vedea-n adîncul
Acela diafan,
Răsfrînt, pavilionul
Înalt, de porţelan,

Şi se vedeau adese,
Răsfrînţi în limpezimi,
Cum beau cîţiva prieteni.
Acolo,-n adîncimi...

Eusebiu Camilar

LUNA DIN VREMURILE COPILĂRIEI

Pe cînd eram ţînc, discul lunii, adînc rotund de aur strălucitor,
Îmi părea tainică oglindă rostogolită uşor, pe margini de nor.
În luciul ei desluşeam duhuri, purtînd flamuri de mătase, agale,
O bănuiam că e tărîm de vrajă-n care cresc pomi de scorţişoară,
Rotind miresmate zaharicale,
Iar pe „iepure-galben" îl prepuneam că fierbe, în velniţa din ceruri, rachiu,
Cît omuleţul din lună îi sta tovarăş la povarnă,
Ţinîndu-i de urît pînă tîrziu ;
Dar odată, la urma urmei, vîrcolacul şi pe lună şi pe pitic
Cu iepure cu tot i-a-nghiţit.
Şi s-a lăsat apói noapte de jale, priveghi cernit,
În care cele măiestre zburătoare rele
Ciugule din ceruri stele,

Iar bătrîne
Duhuri păgîne
Şi-au aşternut norii ca să se tăvălească pe mohorîte saltele,
Subt biciurile furtunii, hîţîindu-se-n luntri legănătoare.
Dar pe cele rele păsărele, cine să le săgeteze, oare ?
Că biata luna, răpusa, din noapte în noapte va scăpăta
Pînă ce n-a mai rămîne în arc decît o dungă îngustă din ea,
Cît un subţire jungher,
Încovoiat pe cer,
Sub a coastei cereşti sîngerare
În care veşnic spaima astei vieţi a-mplîntat
Ameninţare de neîndurare.

Adrian Maniu

UITARE

Val după val, rătăcit a pierit.
Dalbă luna, obraz strălucit,
Călătoare luna, de străluciri a uitat ;
De mine, înstrăinat, m-am depărtat
Cît am stat cu paharul la sfat.

Zburară stolurile-n cer de altă parte,
Chiar cîntecul în zbor trecuse mai departe :
De suflet nu dădeam în nici o parte.

Adrian Maniu

ÎNTR-O COLIBĂ DE ŢARĂ

Şi-a-ntins amurgul peste zări năvoade pescăreşti,
Pe cînd anevoios încerc să mă cobor din munţi albaştri
Ce în plutire par mahune[1] străbătînd în depărtări de ceaţă,
Cît luna mînă prin tăceri călăuzire, rătăcitului drumeţ...
Privirile se-afundă grele, ca de plumb în văi adînci
De unde înnoptarea fumegă urcînd peste colibele sărăcăcioase.

Înaintăm, ţinîndu-ne de mînă, către chioşcul adumbrit
Un rob albit, la poarta împletită din nuiele, clincăneşte clopoţelul,
Iar iarba ce atinge tivul malotelei se-nfioară ca la şoapta unui gong.
O, prinţule, e-atîta desfătare pentru mine să te-ntîlnesc aici,
Şi-mi e îngăduit să iau pe îndelete parte la taifas spunînd palavre,
Cînd eşti întocmai ca vlăstarul zarzărului înflorit... iar vinul...
Azi nu mai este vin, ci doar mireasmă-mbătătoare ;
Lin cîntă vîntul, care trece şopotind prin fagi.

Dintîi pe drumul robilor spre groapă, pe năsălie de nori,
Au să mă poarte-n ceruri

[1] *Mahune :* mari luntri pescăreşti.

Cînd zorile de mîine au să-nceapă gîngurit de turturea...
— Tu, prinţule, te-ai chirchilit,
Văzînd cum mă cuprinde ameţeala... ?
Dar într-atîtea chipuri ameţeşte în haotică rotire
Şi pămîntul şi ăst soare.

Adrian Maniu

TREI ORTACI [1]

(Eu, luna şi umbra mea)

Subt bolta tămîioasă, la ulcele cu vin bătrînesc,
Cu buni ortaci, ceas bun hălăduiesc,
Luna, de peste zăpezi mărmurite, îşi pleacă aureola sticloasă ;
Cînd eu îi fac celei din cer o temenea,
Alături de-a treia, umbra mea se lasă.
Îi e sete lunii, dar trebuie s-o las neadăpată să rămînă :
Numai umbra ridică paharul în mînă,
Dar dumneaei nu capătă un strop, nici pic...
Îmi zic :
„Cuprinde-voi în minte pofta ăstor ortaci ai mei !
Rîzînd am să beau pentru noi cîteşitrei,
Cît vreascuri uscate trosnesc de polei...“

Şi uite-o, pogorînd dintre stele,
Cum rîde luna făcînd haz la cîntecele mele,

[1] Vezi *Anexa 1,* pp. 480—481 *(Despre prozodia chineză clasică),* aceeaşi poezie în traducerea lui Eusebiu Camilar.

Pe cînd,
Umbra şăgalnică joacă, de unul singur săltînd,
În jurul frunţii cît se-mbulzesc
Neguri care turtite în clătinat se chirchilesc...
B-i-i-n-e
Cu mine v-aţi îmbătat, o să dormiţi cu mine !
Vă las pînă pe mîine seară, zic la revedere ; vouă,
Să ne regăsim cu bine, dragii mei,
Sub joarde-nflorate, la vin, cîteşitrei.

Adrian Maniu

PRIVIRE ÎN OGLINDĂ

Oglinda mea a orbit, de ceţurile toamnei negurată.
Zilele lui Florar nu se mai întorc niciodată ;
Din albele plete am de gînd să-mi împletesc o funie lungă,
Laţ zdravăn, la cornul lunii s-ajungă,
Ţeapăn-nnodată, cît să nu mă smulgă vreodată vîntul timpuriu
Cînd, ţopăind, de unul singur agăţat în ceruri am să fiu.
Iar dacă, dintre dinţi, limba muşcată se va lungi,
Tocmai bine s-o-nhaţe un cîine care-ar flămînzi.
Dar după ce-o s-o-nfulece, ştiu negreşit că dedulcit,
Nici animalul ăla n-o să mai adulmece,
Decît numai stih frumos măiestrit !

Adrian Maniu

CÎND S-A TREZIT DRUMEŢUL ÎN TRACTIR

La miez de noapte, abia m-am domirit
Cînd în culcuş străin m-am regăsit ;
E, oare, bruma sau un argint ceresc care, pe podini,
a înflorit ?

Ridicînd privirea, căutam către înalt, strălucitoarea
lună,
Înclinînd fruntea, mi-am reamintit a drumului meu
pămînteană ţintă.

Adrian Maniu

LIVADA

Odihnim în poala înflorită, jos, în capăt de livadă.
Bem unul, şi încă unul după unul, paharele grămadă.
Cînd încep s-ameţesc, mă hîţăn par-aş fi ferăstrău,
Atunci pornesc să zbîrnăiesc de capul meu...
Apoi îmi caut alăuta zumzitoare
şi mă-ntorc zorit, urmînd să mă-mbăt de culcare,
Că vreau ca mîine, la trezire, dis-de-dimineaţă,
să fiu cu un cîntec tînăr în braţă.

Adrian Maniu

CRONCANE CIORI

faţa cetăţii, pe paragini de ţară,
în stîlpi de colb gălbui, ce-n nesfîrşită rotire
horesc,

Acolo unde se ridică-n trîmbe vîrtejele secetei
de vară,
Acum corbii pogoară
Pe crengi, în amurg legănate,
După ce tîrcoliră prin cer, ocolind părăsita cetate.

Dar cînd nevasta mezinului luptător domnesc
Aude gălăgioasa bucurare a negrului sobor,
În vreme ce tîrîşele umbre lungirile cresc,
Adîncind priveliştea singurătăţilor ce înserează,
Apus închegat perdeaua ferestrei însîngerează.

Acul, care înflorea mătasea, pică din mînă ;
Apasă pieptul o durere păgînă ;
Năvalnic dor cuprinde gîndul, iar şi iară,
Pe cît fără glas iubita credincioasă îşi aşterne un
căpătîi
Ca să rămîie de veghere,
În pustia de nemărginită tăcere...
Şi lacrimi podidesc fierbinţi, ca ploile de vară.

Adrian Maniu

COCOSTÎRCUL DE ARGINT

Tîrziul toamnei, singuratic, deasupra iazului cenuşiu
Năpădit de brumă, cercuie cocostîrcul argintiu...
Stingher, pe ţărmul oglinzilor îngheţate în sară,
Cu aripa — mînă la ochi — rotesc privirea peste
ţară.

Adrian Maniu

CHEF DEZMAŢAT

Unda fluviului galben, nestăvilită,
Din ceruri pogoară,
Năvălită,
Grăbită,
În mare să moară.

Aşa cum curge în veşnicie
Crezi că mai poate să revie ?

Benchetuind în strălucite, bogate palate,
Dragii mei, pe oglinzile brumate,
Uite cîtă jale s-a troienit :
Pletele noastre au cărunţit
În ceaţa bătrîneţii.

Erau în zori fuior de neagră mătase
Şi vor albi ca zăpada, cît noptarea apucă să se lase !
Dacă se-ntîmplă că dorurile noastre se mai înfăptuiesc,
Ca să le-mplinesc, fără să le jignesc,
Hotărăsc să le prăznuiesc printr-o mare-nchinare,
Aducînd lunei senine urare :
Potirele daurite fie veşnic pline,
Că, slavă cerului, am fost într-una dăruiţi deplin,
cu har ceresc.
Ca să cîştig ce păgubesc, de la mine
O mie de galbeni vreau să-i prăpădesc,
Fiind volnic încă pe-atît să mai dăruiesc.

Aşa ! şi rumeniţi-mi la cuptor butul de căprior,
Grăbiţi ospăţul, fraţilor, daţi zor !

Pentru ca să se sature şi cel din urmă flămînd golan,
Poruncit-am să-njungheaţi şi-un juncan.
Apoi vreau fiecare la-nfulecare să se-ntreacă
Pîn' ce trei sute de pahare au să se petreacă.
Ia adu vin,
Meştere Cin,
Te du,
Tan-ciu,
Şi-arată tuturora o frăţească osîrdíe,
Aşa precum îmi place mie,
Că din parte-mi, voi face în astfél cîntare.
Ciuliţi acum urechile în ascultare :
Bubuie darabane, gongul vuieşte
Însoţind dătinata liturghie, strămoşeşte.
Înţeleptul însă de orice deşarte năzuinţe se lasă,
Lipsindu-se de podoabele de jad şi mătasă,
Ştiind că nu se află pe lume decît o singură
cumînţenie pămîntească :
Anume să se tot beţivească,
Iar cu trezitul să nu prea grăbească !

Cei mai luminaţi filosofi într-a gîndului artă
Au dispreţuit larma şi faima deşartă.
Iară renume trainic îşi făcură
Numai cei cîţi se pricepură la băutură.
Odinioară, cînd împăratul din poveste benchetuia,
Şi vinul din pîntecul chiupurilor gîlgîia,
Nenumărat era norodul care, din obraznic praznic,
se împărtăşea...
Dar gazda ce-apucă să strige din senin ?
Auzi că dete să bîntuie secetă la vin !

De ce nu aleargă, să desfunde la iuţeală alt butoi,
Să bem şi să-l mai înfruntăm apoi ?
Vom pune la bătaie tot bănetul de la amanetul
blănurilor de pe noi.

Hai, cheamă-aici un ucenic
Să le fac vînzătoare boarfele, chiar pe nimic,
Să ia caftanele, dar să plătească netocmit, peşin,
Să curgă banii cu nemiluita pentru vin,
Pe care dimpreună să-l sorbim,
Necaz din zece mii de ani să risipim !

Adrian Maniu

LA ALDĂMAŞ CU LUNA

Ehei ! Cum să mai bei, cînd s-a ivit din zare luna ?
Pentru răstimp, uitînd să mai sorb într-una,
Am apucat să-i fac, prea-luminoasei, întrebare :
— Sfîntă strălucitoare,
Un pămîntean cum poate, oare,
Să urce pîn' la slăvile tăriei tale,
Oricît ar drumeţi
Cînd i te tot aţii
În cale ?
Oglindă descîntată din poveşti,
În zbor pluteşti
Legănîndu-te deasupra coperişelor cereşti.
Dar iată că vălul ceţii s-a destrămat
Balaur fumegat ;
Şi în grădină,
Vis de lumină, luna plină,
De-ndată

Înoată
Pe marea amurgului înălțată ;
Față de aur arată,
Răsfrîngînd amintirea zilei fugare în moarte
De care numai giulgiul unui nor ne desparte.
Pe tăpșan ceresc iepurele bălan,
Năzdrăvan,
Mestecă și-acum, în dauritul cazan,
Buruienile vrăjitelor leacuri,
Culese de pe meleaguri fermecate, din nepămîntenele lacuri,
Iar „fecioara" din chinovia bolții-nstelate
Toarce pe mai departe ursite, din nalta singurătate,
Pe cînd clipa de azi se alătură în vremuri clipei din trecut,
Clipocind văluiri, pe matca unui rîu necunoscut,
Deasupra căruia lumina lunatică, vecie cutează
Cînd gîndul la prundișul stelelor veghează.

Îndrugînd cîntec în dar, beție, doar ție închin,
De vreme ce, plecată, te-oglindești în cupa mea de vin.

Adrian Maniu

RĂMAS BUN DIN CÎRCIUMĂ

O adiere mîngîie înfiorare
De-a lungul sălciilor în floare ;
Îmbălsămează hanul și pe mîndra crîșmăriță,
Care-mbie mușteriii pînă-i face criță.

Băieţii de neam bun, de sub cetate,
Cît şi orice pripăşit străin
Nu se mai duplecă să plece, luînd rămasul bun
Duţin cîte puţin.

Dar, pînă la sfîrşit,
Cînd e la despărţit,
Nici unul nu se-ndură,
Ci fiecine, ca din început, îşi duce iar găvanul plin
la gură.

Ci uită-te mai bine înspre rîul cel albastru, şi ia spune:
Din toate-nchinăciunile, pe cea mai lungă rugăciune
În pomenit de cale care te-alungă între răsărit
şi-asfinţit,

Cu jale păcătoasă ce-apasă,
Cînd un nebun prieten bun te-a părăsit.

Adrian Maniu

POETUL GÎNDIND SĂ PLECE DE LA O ŢIITOARE

Să-ţi pierzi în cîntec tinereţea toată
Irosind vremea, pe-o zi ca asta luminată,
Numai ca să proslăveşti strălucirea unui obraz ?
Dar pînă nu ţi-ai dat de-a bine seama,
Te-a şi ajuns al bătrîneţilor necaz.
Hei, ce ne pasă, doară
Ne desfătăm deplin în primăvară !

Cuvintele dragi anume pregătite pentru la despărţire
Ne încarcă mai tare sufletele cu mîhnire,
Încît silim să minţim veselire.

Nehotărîţi ne perindăm
Ici-colo, fără ţintă în plimbare,
În loc să ne tot minunăm
De prunul şi de piersicul în floare
Şi să sorbim cucernici o licoare-mbătătoare.

Cînd o cintează să cînte mai cutează,
Din neguri muntele se-nseninează.

Acum în amurg se lasă linişte desăvîrşită,
Pădurea-i urgisită,
Stufăria pustiită,
Coliba părăsită,
Tinda pentru totdeauna zăvorită.

Adrian Maniu

CÎNTEC PRIMĂVĂRATEC

Pe dîmb străbun,
Tînăra copilă de neam bun,
Lîngă iazul străveziu,
Argintiu,
Culege frunzare de dud.
Mîini fragede aleg lăstar verde şi crud.

Soare, prin foi
Strălucind, luminează vîlvoi,
Arzător,
Daurind sulimanul mîndrului obrăjor.
Dar, amărît, gîndul ei rămîne la viermii de mătasă :

Ei tînjesc lîncezind de molimă lipicioasă.
Acum nu pot să ştiu pricina, însă, iată,
Nevinovată, prea-cumintea fată,
Mlădie, sprinteneşte, dintr-o dată.
Ca un cîrlan
Năzdrăvan,
Se repede zburdînd,
Prin albă spuma norilor în joc săltînd.

Adrian Maniu

CÎNTEC DE VARĂ

Pe luciul bălţii, pîn' la depărtare de trei sute de prăjine şi mai bine,
Nu vezi decît tot nuferi şi iar nuferi, pînă dincolo de zare.
O albă înflorire lin legănătoare, o minune de visare,
Că e a lor acuma vremea care vine.
În luna asta de belşug uşor, am înţeles
De ce în lopătare ai pornit, frumoaso,
La al florilor atît de timpuriu cules,
Dar greu va fi să poţi găsi un drum deschis de astă dată,

Printre atît desiş de floare înţesată,
Cum vrei să dai măcar de-un vad îngust,
În nici un chip un luminiş nu se-arată.
Acolo unde ai obişnuit, pînze de in, la soare, să albeşti,

De data asta n-ar fi bine să grăbeşti,
Ci zăboveşte, ai un bob răbdare,
Pînă ce luna se porneşte de răsare ;
Las-o dintîi să treacă de grădina plutitoare
Şi de belşugul văluritei înfloriri senine.

Atuncea chiar că nimeni nu te poate bănui pe tine
Şi ai să poţi întoarce lotca, fără ca pîndarii satului
să te zărească,
Dacă mai vrei să te strecori în cămăruţa-mpărătească.

Adrian Maniu

CÎNTEC DE TOAMNĂ

Pe vadul apei line se aştern năframele lunei senine,
Şi zece mii de tîrgoveţe gospodine,
În adierea vîntului zbucnit tomnatic peste grind,
Plescăie şi storc rufe, fără de răgaz nălbind, apoi
le-ntind,
Zvîntînd cu sîrg neostenit cămeşile şi pieptarele
Pentru acei plecaţi care păzesc fruntarele,
În trecători de jad, din munţii înghеţaţi,
Acolo unde domneşte viforniţa geroasă,
Cînd gerul se lasă.
Muierile vrînd să-i ştie de crivăţ cruţaţi, pe bieţii
soldaţi,
Pregătesc primeneli şi-mbrăcăminte vătoasă.
Dar fi-va, oare, vreodată veste să mai vie
Că se-ncheie cu hoardele tătare o pace de omenie şi
trăinicie ?

Abia atunci conteni-va şi astă strădanie însufleţită şi
istovitoare
Pentru acolo, în meleag de neagră depărtare.

Adrian Maniu

CÎNTEC DE IARNĂ

Chiar mîine, de-a călare, în brumatele zori
Ceaușul drumețește spre trecători.
Pentru ca oșteanul să aibă straie călduroase
Trebuie nevasta cît ține noaptea să coase.

Neprihănite mîinile, oricît e de aprig gerul și veacul,
Mai stăruie, să hărnicească însăilare acul
Răbdînd, cine știe cîte chinuri ; pătimind ;
Cu foarfece grele, măsura amintirii răscroind.
Dar cînd, după o noapte neagră, în sfîrșit, cusătoreasa
a desăvîrșit veșmîntul,
O să-l încredințeze, să fie dus iute ca vîntul,
Pe drumuri troienite, către cel care, de mult,
Nici mai așteaptă o îmbrăcăminte să mai aibă,
Că prea e lungă cale pînă la tabăra din iarna albă.

Adrian Maniu

BEAT ÎN PRIMĂVARĂ

Hei, dacă viața nu-i decît visare,
De ce atîtea chinuri pătimitoare ?
Beau pînă nu mă mai țin pe picioare,
Beau cît îi ziulica de mare !

Iar atunci cînd nu mai pot bea,
Că și în suflet și pe gît n-ar mai încăpea,
Bălăbănesc pîn' la culcușul meu,
Ca să adorm îndată somn greu.

În zori trezit
Ce-am auzit ?
Piruit în prun înflorit.
Atunci întreb pe mierlă dacă primăvara a vestit.
Prin vis, drag-hoaţa mi-a adeverit :
„Da, da ! În noapte primăvara a-nflorit !“

Din adînca privelişte, aud cum păsăreşte cîntă rîzînd,
Atunci umplu paharul să-l golesc pîn' la fund, rînd de rînd,
Şi cînt, pînă se iveşte luna lucitoare
Pe neagra nopţii întunecare mare.
Amin, odată ştiu că se sfîrşeşte cîntecul ei, fie :
Dar cel puţin acum la beţie să ţie !

Adrian Maniu

SU U[1]

Atunci cînd a căzut prins, în vitrega robie varvără,
A pătimit zece ani, ca un vai de el, în străinare fără ţară.
Dar oricît de aprig a fost jugul sclaviei, în mari umiliri îndurat,
Nicicînd credinţa juruită legiuitului stăpîn n-a lepădat.
Cu dor arzător prinsul privea cum stolurile săgetau cerul de primăvară,
Zborul gîştelor călătoare amintindu-i de draga ţară,
De unde zadarnic aştepta mereu o slovă, o veste, o carte :

[1] *Su U :* vezi poezia *Cîntec în munţii Lun* de Van Vei, p. 90.

Arípele se răvăşeau în slăvi, dar neîndurate treceau
fîlfîind mai departe.
Pe urmă oşteanul a fost făcut slugă, silit, cioban
de oi, să cutreiere în păstorie
Într-un tărîm sterp şi sărac, prin ţinuturi de
necuprinsă pustie.
Acolo, între lanţul de munţi şi ruginita cîmpie
nisipoasă,
Îl rodea aleanul singurătăţii, cu dor de ţară şi dor
de casă ;
Şi nu o dată, minţindu-şi foamea, în toiul iernii
flămînde, mînca zăpezi,
Blestemînd soarta nedreaptă, într-a' nenorocului
amare dovezi ;
Iar la arşiţa verilor cenuşite, ca să-şi mai stingă
buzele uscate,
Sorbea jilăveala ce duhnea încropită, în coclirea
smîrcurilor sărate.
Abia apoi, cînd îşi pierduse nădejdea, într-un tîrziu,
fu slobod să plece :
Nu mai ştia pe unde s-apuce, şi calea întoarcerii
încotro mai trece.
Numai după îndelungată şovăire, tîrîndu-şi paşii,
către miazănoapte a plecat...
Şi iar şi-a amintit de sălbaticele geruri, de viscole
ce l-au degerat.
Însă de foamea ce-l făcea să leşine şi-a amintit cu
cu ruşine, pîn' la sfîrşit.
Cînd i-a fost dat să-şi razeme fruntea pe umărul
prietenului reîntîlnit.
Atuncea, fără a se destăinui altfel, porniră amîndoi
în hohote a plînge,
Iar lacrimile, podidite în neştire, se preschimbară-n
stropi de sînge.

Adrian Maniu

SUB CLAR DE LUNĂ BEAU DE UNUL SINGUR

I

Alesu-mi-am anume, în tăcerea nopţii tihnite,
locşorul,
Aşezîndu-mi printre busuioace-nflorite ulciorul.
Şi beau de unul singur, cu toate că aşa nu-mi prea
vine,
Cînd n-am nici un prieten de ispravă, că l-aş
ţine-alăturea de mine !
Totuşi, ca să m-ajute cineva stînd parte la beţie,
Mi-am fost poftit ca musafiră luna, de urît să-mi ţie.
Alăturea (n-aveam ce face) s-a înfiinţat şi umbra
mea : aşa că sîntem trei,
Încît e pe cale să se-ncingă cheful straşnic, cum e
drag să-l vrei.
Acuma, iaca stau şi mă tor mir, cu proastă mintea
mea,
Oare, ea, luna, care e de faţă, se pricepe, e-n
măsură la un rînd cu noi să bea ?
Atîta rău că nelipsită umbra-mi vine, nelipsită
totdeauna scai de mine ţine.
Mereu, luînd pildă, nu se lasă, cu nesocotire-n
gîlgîiri de loc puţine,
Mult hărniceşte, pe-ntrecute, nici gînd s-o mai
deslipesc de lîngă lună.
Aşa că-n paşnica, adînca noapte, silit sînt să le cînt
în strună,
Ţinînd faimoaselor pramaţii hangul, întru a
desfătărilor dulce povară,
Aşa cum începusem de astă-seară, ţinînd-o pînă la
o nouă primăvară ;
Dorindu-mi să le fiu pe voie, îmi dreg glasul,
pornind în tact îndemnător...

Hehei, poftim, că dumneaei, cucoana mare, luna, se leagănă ; a ameţit uşor...
Iar dacă vreau să-mi fac curaj, ca omul, şi mă îndemn la dănţuit,
Mă maimuţeşte-ndată lipicioasa umbră ; uite-o, ţopăie de parcă s-a ciupit.
Halal, cînd te-apuci de petrecanii, să te-ncîrduieşti cu-asemeni muşterei :
Că ne-a cuprins pîrdalnica de chirchileală, şi ne-a dat gata cam pe cîteşitrei.
E drept că, după-atîta sîrguinţă, ne-am fost ajuns din setoşare,
Şi-acum, pe cît sîntem în stare, luăm hotărîre să ne rupem de plecare ;
Dacă-i trecută-petrecută fugara vreme, în amăgire şugubeaţă,
Acuma iată-mă că-s iar de unul singur, pribeag calic rătăcitor prin viaţă ;
Că deocamdată, după cum se arată, rău ajuns-am, de mulsoare înţărcat,
Pînă voi nimeri prin cer, la urma urmei, spre Calea Laptelui să mă abat.

II

O, dragul meu prieten, crezi tu, oare, cum că dacă duhului divin
Nu i-ar fi fost dat cu-aleasă cinstire blagoslovitul, nelipsitul vin,
Ar mai fi strălucit, în picuri dulci mustirea, pe noptata bolţilor tărie,
Belşugul de boabe în ciorchini de stele, razachie-aurie ?

Nevăzute joarde întins-au brîu roditor îmbrăţişînd coviltirul neantului
În stropii de veşnică licurire, prelingîndu-se lacrimile berbantului ;
Că cerul ca şi pămîntul se-arată aşezămînt pentru podgorii preţuit.
Culege deci învăţul înţelepciunii : „Să ne închinăm rodului este cinstit"
Şi tare ar fi păcat ca altminteri, din vro doagă lipsă, anapoda să judecaţi.
Deci, fraţi, ascultaţi sfatul-poruncă : nicicînd să vă ruşinaţi cînd vă-mbătaţi,
Că nu-s umilinţi asemeni înfrîngeri, care abia înseamnă că-s biruinţi ;
Doar vin au supt, de cînd e lumea lume, pînă şi cuvioşii sfinţii părinţi,
Iară o gură de băutură chibzuită, cum e lăsată din vechi, vă spun drept,
A dat întotdeauna învingătoare tărie celui care se dovedeşte adevărat înţelept.
Ce-ar fi ca-n aşteptarea fericirilor cereşti, noi, păcătoşii, să ne uscăm
Cîtă vreme ne-ndeamnă prilejul, în voie, aici pe pămînt, să ne îmbătăm ?
Drept care faceţi degrabă bine şi daţi-mi trei gîtleje să mă răcoresc acum,
Că mai pe urmă, să nu-mi purtaţi grija, voi şti de unul singur să-mi fac drum.
Şi de vă-nduraţi să-mi cinstiţi o vadră, ca să îi dreg de pomenire,
Apoi voi pricepe să m-ajung de cuviinţă ca să mă împărtăşesc din sfînta-i fire.
Însă, pîn-atuncea, drag prieten, cu care credincios într-una închin,

Dacă ajungi tu să cuprinzi în de totul harul şi
desfătarea din vin,
Atuncea gurii tale pune lacăt, tăcînd mîlc faţă de
cei care dovedesc făţărnicie,
Că secii nu vor fi în stare să te priceapă. Ascultă-mă
şi dă-mi crezare numai mie!

Adrian Maniu

ÎN LUNTRE

Cu-nsufleţire, penelul zorilor
A daurit roşeaţa norilor.

Dorul unui prieten poruncind îndrumare,
Luntrea mă aduse-n legănare
Către ostrovul din albastra depărtare.

Unde, ca grele lanţuri, clătinate-n prund, răsunete
vuiră,
De larma cînd maimuţele, adunate, pentru culcare
în sobor, se gîlceviră
Şi chelălăiră.

Muntele clocotea,
Malul se tînguia,
Dar, nepăsătoare, plutirea mea mai departe curgea.

Adrian Maniu

CÎNTEC LA GRIJI ŞI NECAZURI

Are vin straşnic gazda, totuşi să mai zăbovească la
plinitul de pahare,
Dintîi să ţin isonul cîntecului de amarnică îngrijorare :
Dacă necazuri copleşesc pe nemiluite, piere îndemnul
veseliei de-acuş
Şi nimeni n-o mai şti cum ţîrîia răposatul greieruş !
Ohe... Ohe...

Doamne, tu tescuieşti strugurul într-a zăcătorilor
burtă...
Eu n-am decît o alăută sprintenă şi un cuţit cu
limbă scurtă.
Ca să bei vin, ciupind struna, merge numai dacă
Galbenii odihnesc în chimir, iar cuţitul în teacă.
Ohe !

Cerul veşnic poate procopsi cu juma' din veşnicie
pămîntul :
A trăi şi-a muri îngăduie omului în rost avîntul...
Dar cît o să ne mai putem bucura de aur şi vin ?
Un veac e mult prea mult, un veac e mult prea
puţin.
Ohe... Ohe...

Uită-te numai jos, acolo unde luna, bălaşa, se
culcă-n foi,
Cum stă între morminte, ciucit pe vine,-un maimuţoi,
Dîrdîind, văicărind, cu scînceală necurată...

Turnați, frați, dați pe gît dușca dintr-o dată,
Că vremea se-arată
Însetată,
Ohe !

Adrian Maniu

DĂNȚUITOAREA ÎMPĂRATULUI

Flori galbene de nenufar
Leagănă-se leagănă, subt pălimar...

Gras, sătul, dolofan, moțăie împăratul buhăvit,
Pe divan pufos, în șoldul pernelor de aur sprijinit,
Cînd dănțuitoarea, lunecînd, plutește roditoare ca un flutur
Întru desfătarea lui,
Ca unduită, adierea vîntului,
Întrupare de farmec, în volburările de voluptate...

Dar iat-o contenind, în sfîrșit, marile șovăiri legănate :
Simțind cum istovește,
Zîmbește,
Și mlădieri cu galeș suspin
Lin și senin
În deplin
Se pleacă și cad,
Pe marginea divanului de jad.

Adrian Maniu

CÎNTEC FĂCUT

Şuba-mblănită, primită de la-mpăratul în dar,
Ţi-o zălogesc matale, jupîne crîşmar,
Că vreau să-mi tocmesc simbrieş un puştan de nimic,
Să-l iau de suflet ucenic.

E drept că pe dinafară ţine de cald cojocul.
Dar lăuntru îşi dogoare băutura, focul.

Ţine-te, scumpete, cătuşă de mîna mea :
Ce-o fi să mai fie... 'om trăi şi-om vedea.

Pîn-acum traiul pot zice că nici a fost trăit,
Abia în sfîrşit m-am dumirit.
Să-ţi destăinui însă o pilduire mai veche :
Am cunoscut cîndva un înţelept fără pereche,
Fie iertatul şi de urmaşii urmaşilor ajungă cinstit,
Mare stihuitor a fost răposatul, dar mai ales beţiv
nemaipomenit.
De mi-ar fi în putere, tare aş vrea s-ajung de frunte,
aidoma lui :
Mai adineauri, vezi-bine, iară băui — şi căzui...
Îmi dau seama însă că înţelepciunea e har lăsat de
Dumnezeu :
Cei mintoşi se feresc ca de foc de beţie, dar nu eu ;
Filosofii nici morţi n-ar duce pahar la gură :
Mă-ntreb, cu asta ce scofală făcură ?
Că ăia care se-adapă cu apă
Abia au să pută a smîrc, după ce-or fi băgaţi
în groapă.

Hai, dom'le crîşmar, înc-un pahar, atîtica te rog !
Nu e cu pocinog : îţi las, pînă la răfuială, papucii zălog !
Dar nu te iuţi cu plata, nu zice „acuma gata !",
Că-s dornic să-mi fac pîlnie beregata.
Nu crede dintr-atît că-s chiar beat,
Eu mă pot duce acasă şi descălţat ;
Nimeresc fără doar şi poate pîn' la uşe
Măcar de-aş porni tîrîş, în patru labe, de-a buşe.
Cu toate că-n gîrliciul cramei reci,
De-ar fi din parte-mi, aş statornici pe veci.

Adrian Maniu

CRABII

Bea, şi tot bea, cum îţi spun :
Să zvînţi trei sute de ocale cu vin bun,
Dacă vrei,
Cu temei,
Să scapi de nevastă-ta Grija şi să te simţi holtei.

Că puţine-s paharele, iară năcazul nenumărat,
Încît alta nu-ţi rămîne decît mereu să fii beat.

La ce să lăcomeşti faimă, în silinţă nestîmpărată ?
Ci hai să ne tolănim pe prispă, o dată, şi încă o dată.

Despicînd crabul cărămiziu cu foarfeci miezoase,
Crănţănind platoşa, sorbind aromele de mare din încheietura cleştelor ghimpoase,

Sugînd de vlagă labele, strîngînd grămezi întocmai
ca o desfrunzire de petale maldărul de coji, apoi
cuminte
Zvîrlindu-le peste umăr deasupra măgurilor sfinteior
morminte;

Întru a nopţii albe beţie, care prelung întîrzíe,
Deschizînd zbor gîndurilor aripate către veşnicie.

Adrian Maniu

CÎRCIUMIOARA ÎN PRIMĂVARĂ

Şapte cai bălani tropotesc
Peste munte, prin albastrul ceresc.
Vînt primăvăratic îi împintenează
Pînă la cheile de piatră, unde cîrciuma priveghează.

Acolo-i stăpînă
Teleleica bătrînă.
Şapte boieri mari, dornici să petreacă,
Pe oblîncul şeilor bătute cu argint se pleacă.

Şapte boieri amănunţit cercetează
Dacă să se încrează
Să dovedească destulare
De primăvară, de vinaţ şi domnişoare,
Precum le e de totdeauna mai mare drag...

Şi şapte boieri mari trec de prag.

Adrian Maniu

STATORNICII

Toţi norii criţă s-au turtit
În mările pe care le-au înghiţit ;
Pasările toate au plecat,
Dor avîntat
Spre depărtat uscat.

.

Au rămas, în zările ce se sting,
Numai uriaşul munte pe care norii-l încing
Şi acel pitic,
Cîntăreţ de nimic,
Care e
Li Tai-pe,
Amîndoi izbutind să se ţie
Neclintiţi în vecie.

Adrian Maniu

LA FÎNTÎNA VOINICULUI

Numele viteazului îl mai îngînă o faimă bătrînă,
Dar, străveche, s-a părăginit falnica lui fîntînă
păgînă,
Cu toate că izvorul limpede niciodat' n-a secat
Păstrat în afundul stîncii ne'ntinat.

Sub colacul cioplit în cremene scînteioasă
Unda îşi păstrează prospeţime umbroasă
În catifeaua verde, ierboasă.

Iar luna, cînd pe adîncul nopţilor trece,
Se joacă, plescăind scalda rece.

Dar de cum roşcovana toamnă apare,
Copacii întîrziaţi se lasă despuiaţi de frunzare,
Rămînînd goi, pîn' la întîile răsuflări de primăvară,
Cînd au să-nflorească piersici mireasmă dulce-amară.

•

Pînă atunci, calea e lungă, nevoioasă, pustie,
Drumarii ocolesc, de la o vreme, jghiabul, ferind să mai vie.
Făgaşul carelor e înfundat şi cotropit de bălării brumării.

Adrian Maniu

CÎNTEC PĂMÎNTULUI, BÎND ŞI TÎNGUIND PENTRU JALEA ŢĂRÎNII

Atunci cînd pătimirea-n lume s-a ivit,
Grădina sufletului s-a părăginit
Şi bucuria cîntecelor a pierit, s-a vestejit.
Că viaţa e neagră,
Dar moartea mai neagră.
Stăpîn vremelnic astei vetre primitoare,
Cît are belşugare,
În crama adăpostitoare,
Cu vinul auriu
Şi alăuta mea alăturea mă ţiu !
La locul lui e zbîrnîitul strunei cînd goleşti paharul.
Asemeni îndeletniciri stîrnesc întotdeauna harul.

Paharul plin
Cu vin,
Pe-ndelete sorbit,
La ceas chibzuit,
E mai preţuit
Decît oricare altă avuţie
Pe astă pămînteană-mpărăţie.
Că viaţa e neagră,
Dar moartea mai neagră.
O fi albastrul slăvilor înţelepţească veşnicie,
Rostul ţărînei cît o să mai ţie,
Ca floare să răsară
În orice primăvară ?
Tu, omule nătîng, au ce te socoteşti ?
Doar nu ţi-e-ngăduit alt veac să mai trăieşti
În putredă deşertăciunea lumii !
Priveşte numai spre adîncul humii
Atunci cînd bate raza lunii,
Jos pe-a' mormintelor ponoară
O iazmă hîdă se strecoară,
Ce hăuieşte,
Tînguieşte,
Văicăreşte,
Iar adierea însăşi mierea vieţii iroseşte.
Acum, dragi oaspeţi, pregătiţi-vă, bînd vinul,
Fîrşească-se odată chinul,
Amarul,
Paharul,
Golindu-l pîn' la fund, şi istovind suspinul...
Că viaţa e neagră,
Dar moartea mai neagră.

Adrian Maniu

CIJAN SIUN
(709—757)

SUSPIN DE FLAUT...[1]

Cît stau de strajă-n vîrful turnului de veghe,
deslușesc
Iscoadele de călăreți păgîni care ajunseră de tîrcolesc
la poalele cetății.
Sînt mulți ca frunza și ca iarba, nici n-ai cum să-i
numeri...
Pe cei netemători de moarte, numai moartea-i
biruiește.
Acum, cînd luna fără viață, lîncezind îneacă taberile
lor,
În privegherea mea se sting, în gînd, restriștile din
veșnicul război.

[1] Poezia a fost scrisă cu prilejul asedierii orașului Suiian, de către barbarii nomazi. Cijan Siun era, pe atunci, comandantul garnizoanei.

De dimineaţa pînă-n negurat şi din întunecime
pînă-n zori,
Pîndind şi cercetînd mereu din înălţimea turnului
de apărare,
Stau singur, veghe gîndului înfiorat şi aprig,
În vreme ce ascult doinirea tînguită jalnic de cavalul
străiilor vrăjmaşe.

Adrian Maniu

DU FU

Motive poetice:

- înstrăinarea, singurătatea
- dorul de casă/țară
- șoimul pustiilor

Atmosferă jale, tristețe, sunt morți

061 folosește leit-motivul '

Teme predilecte:

- inechitatea socială
- îndemn la revoltă
- războiul
- beția

DU FU [1]
(712—770)

IAR MI-AM ADUS AMINTE

E primăvară-n lume,
Şi-s trist, şi ştiu de ce...
Iar mi-am adus aminte
De tine, Li Tai-pe,

Artist al armoniei
Şi-al perfecţiunii ei !
Mi-i dor de sclipitoarea
Năvală de idei !

O, nu mai are seamăn
Subtilu-ţi stil şi fin !

[1] *Du Fu :* cunoscut şi sub numele de Tu Fu.

Tu te asameni numai
Cu vechiul Iui Sin [1] !

Pereche nu-ţi mai aflu
Cătînd oriîncotro,
Cînd te asameni numai
Cu Bao Cijaó [2] !

Sînt singur în cetatea
Puternicilor hani,
Admir o primăvară,
Ca-n lungul altor ani.

Dar nu-mi ticneşte cerul
Şi-al ierbii verde crud,
Cînd ştiu că tu, departe,
Trăieşti mîhnit, în sud!

E primăvară-n lume,
Şi-s trist, şi ştiu de ce...
Cînd, oare, la o ceaşcă
De vin, o, Li Tai-pe,

Şedea-vom faţă-n faţă,
Din nou, şi să te-ascult,
Doar despre poezie
Grăind, ca mai demult ?

(746)

Eusebiu Camilar

[1] *Iui Sin :* poet chinez din secolul al VI-lea ; (513—581).
[2] *Bao Cijao :* vestit poet chinez (421 ?—465 ?) ; cf. p. 74.

Exilul

CINCI SUTE DE CUVINTE, PE CALEA SPRE FÎNSIAN[1]

I

Ca ieri purtam pe umeri un mătăsos veşmînt,
Iar azi, ca amărîtul de la Dulin[2] eu sînt:
Deşi purta veşmîntul din cînepă[3] ţesut,
A-mbătrînit degeaba, la minte tot scăzut!
Mă tot opresc în cale, şi mă întreb de ce
M-asemănam adese cu marii Ţzi şi Se[4]...
Nu s-a putut, la hanii cei mari, să mai petrec!
M-am împăcat cu gîndul, şi-a trebuit să plec,
Şi de-oi muri, de mine se va grăi oricînd,
Că bunii oameni simpli mi-au fost mereu în gînd.
Pe drumurile vremii oricît am rătăcit,
Întregul foc din suflet doar lor l-am dăruit!
Chiar dacă marii zilei de mine rîd mereu,
În cîntece înalte se-aude glasul meu
Şi nu mă doare-n suflet, şi nu sînt trist, nicicînd
Că viaţa zgomotoasă o părăsesc, plecînd,
Că mă despart, de voie, de griji şi-amărăciuni!
Nu-s trist că plec departe în piept s-apuc furtuni.
Ci sufletul mă doare îngrozitor, şi-o spun,
Că mă despart de hanul măreţ ca vechiul Şun[5].
Din vina lui! Sînt, oare, atît de decăzuţi?
Nu duce lipsă ţara de oameni pricepuţi,
Dar, cît mai multe raze să-i pun în colier,
Rîvneam, ca mîndra floare a soarelui, spre cer...

---

[1] *Fînsian:* localitate în actuala provincie Şensi.

[2] *Dulin:* sat în împrejurimile Ciananului; aici a trăit o vreme Du Fu, în vreme ce familia lui se afla la Fînsian.

[3] *Veşmîntul din cînepă:* era purtat de oamenii simpli din popor, cei care nu ocupau slujbe de stat sau demnităţi.

[4] *Ţzi şi Se:* dregători înţelepţi despre care se spune că au avut grijă de popor, sfetnici ai legendarului împărat Şun.

[5] *Şun:* numit şi Ciun-hua (vezi), împărat legendar.

N-am vrut, ca o furnică să mă ascund, s-adast :
Am vrut cu bărbăţie să-nfrunt oceanul vast,
Căci numai ástfel timpul mai are zile mari,
Şi nu cerşind surîsul din ochi de demnitari...
De m-ar strivi uitarea sub colb potopitor,
Nu pot cu marii zilei să fiu linguşitor,
Şi-mi port cu resemnare strălucitorul nimb,
Şi poate mi-i ruşine, dar cum o să mă schimb !
Mai bine-n vin tristeţa profundă s-o înec,
Şi-n cîntece amare, de jale, să petrec...
De iarnă cade frunza din arbori solitari ;
Şi dealurile crapă de gerurile mari ;
Urlînd, din cerul nopţii viforniţe pornesc,
Şi eu, prin întuneric şi viscol, rătăcesc,
Şi nu mai am putere destulă nici să strig !
Şi degetele mele au amorţit de frig,
Veşmintele descinse se răvăşesc în vînt,
Şi viforul aleargă în cer şi pe pămînt,
Şi nu mai am putere, şi-i drumul greu şi lung,
Dar la Lişan [1], departe, în zori tot o s-ajung...

II

Ce cîntece de chefuri răsună în Lişan ?
Cu-ai săi benchetuieşte vestitul mare han !
Benchetuieşte hanul, între aprinse frunţi,
Cu muzici şi drapele şi gărzi veghind pe munţi :
Lucesc răsmii de arme, de parcă văd de-aci
Cum aburii se nalţă fierbinţi la Iaocí [2],
Benchetuieşte hanul cu oaspeţii aleşi,
Şi se aud cum cîntă, prin vînt şi nouri deşi !

[1] *Lişan :* munte situat la est de Cianan (vezi) ; la poalele lui se afla Huaţingun (Palatul de vară) al împăratului Siuan-ţzun, din dinastia Tan.

[2] *Iaocí :* în mitologia chineză, reşedinţa zeiţei Sivanmu. Aici se face o aluzie la izvorul cald din munţii Lu.

Se clatină-n beţie şi flutură prelungi
Halatele cu ciucuri strălucitori şi lungi [1],
Dar finele mătăsuri din săli şi de pe ei
Ţesute sînt cu veghea sărmanelor femei,
Bărbaţii cu gîrbaciul au fost bătuţi, avan!
Mătăsurile-s biruri aduse la Lişan!
Prin daruri vrînd să-ntindă dreptatea pe pămînt,
A aruncat stăpînul mătăsurile-n vînt,
Căci putreziţi în rele sînt demnitarii toţi!
Şi tac, ascunşi în umbră, sărmanii patrioţi...
Benchetuieşte hanul, din zori pînă-n apus!
Odoare din Palatul cel Roşu au adus,
Şi şi-au adus trei fete cu ochii mari, profunzi,
Cu albă muselină pe umerii rotunzi,
Şi şi-au adus trei zîne [2] spre desfătarea lor!
Iar flautele cîntă mereu, sfîşietor...
Priviţi spre demnitarii bătrîni, benchetuind,
Şi supă din copită de dromader [3] sorbind!
Duhori de vin şi cărnuri ajuns-au pîn' la porţi,
Iar la un pas se află ciolane vechi de morţi...
Şi viforul aleargă răcnind sub cerul vast...
Nelegiuirea iat-o, doar la un pas de fast!
Şi nu găsesc cuvîntul ca o sudalmă, greu!
De la Lişan, pornit-am spre nord, în drumul meu.
Şi îndreptat-am carul spre nord, şi paşii mei,
Şi merg din nou, departe, spre rîul Ţin şi Vei [4]...

---

[1] *Halatele...lungi:* veşminte purtate numai de înalţii slujbaşi împărăteşti.

[2] *Trei zîne:* e vorba de Ian Hui-fei, favorita împăratului Siuan-ţzun, şi de cele două surori ale ei.

[3] *Supă din copită de dromader:* mîncare chinezească aleasă.

[4] *Ţin şi Vei:* rîuri ce curg la nord de Cianan, în apropierea drumului către Fînsian.

III

Spre nord pornit-am carul, prin vînturile mari,
Şi-n drum, cirezi cumplite, alunecă gheţari,
Şi curg şi curg gheţarii, din muntele Kuntun [1],
Şi parcă şi Coloana Cerească [2] o răpun.
Dar am ajuns cu bine la podul plutitor [3] !
Iar şubredele bîrne gemeau îngrozitor.
Ticsite de drumeţii prea mulţi şi îngroziţi,
De mari zăpezi şi vînturi ca iarba răvăşiţi !
Ai mei aşa departe erau ! Cum am ajuns,
Ca un cuţit, un răcnet de groază m-a străpuns !
Cînd am ajuns acasă, de inimă m-au strîns
Doar gemete cumplite şi hohote de plîns,
Şi-am început, de jale, veşmintele să-mi rump :
De foame se topise feciorul meu cel scump,
Şi cum puteam, eu, tatăl, nepăsător să stau,
Cînd după zidul casei vecinii toţi boceau ?
Nepotolită jale de inimă m-a strîns !
Am izbucnit la urmă în hohote de plîns,
Că fiul meu, de foame, trecu al morţii rîu,
Cînd doar în ţara noastră se coace-atîta grîu,
Cînd doar în ţara noastră cresc bogăţii, avan,
Lui îi era căminul atîta de sărman...
Mă-ntreb : cînd eu, de oaste şi dări, am fost scutit [4],
Şi, totuşi, fiul únic de foame mi-a pierit,

---

[1] *Kuntun :* munte în provincia Gansu de astăzi.

[2] *Coloana Cerească :* mitologia chineză susţine că bolta cerului se reazemă pe o coloană de aramă aflată în munţii Bucîou, situaţi în partea de apus a lanţului muntos Cuînluîn, ce se înalţă în China apuseană.

[3] *Podul plutitor :* podul de peste fluviul Huanhe, lîngă oraşul Heian ; pe-aici trecea, către nord, drumul spre Loian.

[4] Poetul, aparţinînd păturii slujbaşilor, era scutit de impozite şi de serviciul militar.

Cum duce omul simplu cumplitele nevoi,
Cînd el plăteşte biruri şi-l cheamă la război ?

*
* *

Şi, vrînd-nevrînd, de jale adîncă gem mereu,
Cînd îmi aduc aminte ades de fiul meu !
De cei căzuţi în lupte cînd mi-amintesc, aşa,
Durerea mea nici timpul n-o poate măsura...

(755)

Eusebiu Camilar

Război

DUPĂ ÎNFRÎNGEREA DE LA CENTAO[1]

S-au dus, pe timpul iernii,
Vitejii la război,
Şi i-a stropşit grozavul
Vrăjmaşului puhoi !

Şi sîngele, ca apa,
A curs, necontenit.
Pînă-n străfunduri lacul
Centao s-a-nroşit !

Lucea numai o pată
De cer la orizont :
Un ochi holbat de groază
Privind tăcutul front !

[1] *Centao :* lac în actuala provincie Şensi ; aici, în 756, armatele împărăteşti au fost înfrînte în lupta cu răsculaţii.

Dormeau soldaţii Chinei,
Vestiţi prin vitejii.
Dormeau de mult sub ceţuri,
Cei patruzeci de mii...

Demult s-au dus duşmanii
Spre nord, grămezi-grămezi,
Săgeţile spălîndu-şi
În purele zăpezi!

Ca-n vînturi, de beţie
Se clătinau, mergînd,
Şi cîntece barbáre [1]
În drumul lor cîntînd!

De-atunci Cetatea plînge,
Cumplit, necontenit,
Cu faţa îndreptată
Spre nordul pustiit!

De-atunci Cetatea plînge
Necontenit, sperînd,
Războiul răzbunării
Să-nceapă mai curînd!

(756)

Eusebiu Camilar

[1] Oştile faimosului general An Lu-şan erau alcătuite, în cea mai mare parte, din străini.

Război

INTR-O ZI DE PRIMĂVARĂ

Cumplit zdrobit-au ţara
Năvălitorii crunţi !
Din înălţimi se uită,
La dînsa, marii munţi...

Sosit-a primăvara
Biruitoare, iar ;
Biruitoare iarba
Se nalţă în zadar !

Şi florile, de jale,
Adînc mişcate sînt !
Şi florile, de lacrimi,
Se pleacă la pămînt !

Erau atîtea păsări
În crînguri ciripind,
Dar s-au oprit şi ele.
De spaimă amutind !

Doar focuri mari de veghe
Mai spintecă ades
Aceste nopţi de spaimă
Cu întuneric des !

Epistolă acasă
De-ai încerca să scrii

Trimiterea, te costă,
În aur, zece mii !

Şi-s istovit de jale,
De trudă simt că pic !
Nici pieptenul spre tîmple
Nu pot să mi-l ridic !

Din ce în ce, mi-i părul
Atîta de sărac,
C-aş încerca degeaba
Să mi-l mai prind în ac...

Eusebiu Camilar

RĂMAS BUN

Mai bîntuie războiul
Cel fără de alin,
Dar cum să şed acasă
În tristul meu cămin ?

Cînd mi-au picat copiii,
Şi-ai mei nepoţi pe rînd,
Cum aş şedea, o clipă,
Acasă, lîncezind ?

Cum aş putea, acasă,
Ticnit să mai rămîn ?

Am azvîrlit departe
Toiagul de bătrîn.

Să nu se-ngrijoreze
Prietenii de drum !
La marea bătălie
Şi eu mă duc de-acum !

De-adîncă bătrîneţă
Ciolanele mă dor,
Dar în putere, dinţii
Îi am la locul lor !

Deci, după cuviinţă,
Salut pe comandant...
Amar soţia plînge,
Şi bate-un vînt gigant ;

În hohote ea plînge
Şi tremură cumplit,
Rămasă în veşmîntul
Sărac, necăptuşit !

M-am despărţit de dînsa,
Şi-adînc suspin plecînd,
Şi pînă-n depărtare
O tot aud strigînd,

Să mă păzesc ! De grijă
În sinea mea m-am strîns...

Se auzeau în urmă
Doar hohote de plîns...

Şi iată-mă-s, pe urmă,
Aproape de duşman,
Ajuns în fortăreaţa
Cea mare, Cianan !

E tare fortăreaţa,
Şi-i vadul apărat,
Chemări de bătălie
Răsună-nviforat.

Şi n-or putea vrăjmaşii
Luptînd să-şi taie drum,
Cum la Ecen [1], pe-ai noştri
I-au fost stropşit, duium !

Nu-i timp de duioşie
Acum ! Neînfricaţi,
Necontenit aleargă
Spre mari cetăţi soldaţi ;

Şi-n marea lor alarmă
Aşteaptă ceasul, crunţi,
Şi focuri de chemare
Lucesc pe culmi de munţi

[1] *Ecen :* oraş din provincia Henan. Aici se afla armata lui An Ţzin-siui, fiul generalului An Lu-şan. În anul 759, răsculaţii, primind ajutor de la generalul Şi Sî-min, au zdrobit trupele împărăteşti, lîngă Ecen.

Şi văile şi pomii
De sînge sînt pătaţi ;
Şi zac pe iarba verde
Cadavre de soldaţi !

Cum m-aş feri de ceasul
Cumplitei datorii
Cînd nu mai sînt în China
Cîntări şi bucurii ?

Deci, pentru multă vreme
Plec, trist şi amărît !
Te las ! Rămîi cu bine
Bordei posomorît !

(759)

Eusebiu Camilar

INTOARCERE DIN PRIBEGIE

Mi-i patria pustie
De-atîtea grozăvii
A năpădit pelinul
Cîmpiile pustii !

O sută de familii
Trăiau în sat, demult,
Dar s-au pierdut sub valul
Grozavului tumult !

Cei risipiţi departe,
Nu mai răspund de fel.
Cei morţi, de mult sînt putrezi
Pe cîmpul de măcel !

La graniţă, departe,
Trăit-am pîn-acum,
Dar m-am întors acasă,
Pe cunoscutul drum.

Sub soare stins, pe uliţi,
Mergeam neîntrerupt,
Şi speriam doar viezuri
Şi vulpi cu pîntec supt !

Era într-o colibă
Doar cineva gemînd :
O văduvă sortită
Să moară aşteptînd !

Nici pasărea nu uită
De vechiul cuib al ei !
Cum să nu vin din lume,
Acasă, la ai mei ?

*
* *

Mi-i peste rîu ogorul
Străbun, înţelenit.
Şi-aşa cu vechea sapă
Pe umăr, am pornit,

Dar a aflat slujbaşul
Şi, în cumplit ecou,
Vuit-a darabana,
Ca grindina, din nou ;

Din nou m-au prins la oaste
Dar cui o să slujesc,
Cînd e pustiu de oameni
Meleagul părintesc ?

Şi dacă m-ar trimite
Oriunde să petrec,
Nu are cine plînge
De jalea mea, că plec !

Cînd nu mai am pe nimeni,
Bătut de nenoroc,
Sînt gata iar, la luptă
Să plec, şi-n vechiul loc !

Dar blînd ca bucuria,
Înlăcrămat şi sfînt,
Zîmbit-a chipul mamei
Din umedul mormînt ;

Mi-am amintit cum multe
Şi vechi dureri ne-au strîns !
De-atîtea ori, alături
De mama mea, am plîns...

*
* *

Cînd singur sînt sub valul
Durerii pămînteşti,

Familie şi mamă,
Tu, ţara mea, îmi eşti !

Eusebiu Camilar

DOUĂ POEZII SCRISE PE CÎMPUL DE LUPTĂ

I

Pe vechiul cîmp de luptă
Descalec, îngrozit.
Şi-i cîmpul, de tăcere
Şi jale, copleşit.

A jale vîntul toamnei
Vuieşte pe pămînt.
Cad frunze răvăşite
De un amarnic vînt !

Pe vechiul cîmp de luptă
Cresc mărăcini şi spini,
Încolăcesc ciolane
Flămînde rădăcini.

Pe vechiul cîmp de luptă
Tot stau, şi mă gîndesc,
Cu cîte jertfe, hanii
Hotarele-şi lărgesc...

O, pentru ce atîtea
Înfrîngeri şi izbînzi ?
Cum n-are parte, ţara,
De hani cuminţi şi blînzi...

La frontiere, pace
Ar fi, oriîncotro,
De ne-aţi trimite, ceruri,
Un om ca Lian Po[1] !

Şi n-ar mai curge sînge
Cumplit, din ceas în ceas !
Ar mai avea soldaţii
Cînd se gîndi acas'...

II

E toamnă mohorîtă,
Şi urc pe munţi, s-aud
Cum vînturile urlă
Pe-ntinderi mari, din sud.

Şi cei din sud veniră
La al alarmei ceas :
Din cei voinici şi tineri
Nici unul n-a rămas !

Tînguitoare vînturi
Pe-ntinderi mari se-aud.
Pustii şi părăsite
Stau corturile-n sud !

Un cimitir sub nouri
E cîmpul părăsit !

[1] *Lian Po :* vestit general al principatului Cijao, din epoca *Lupta dintre Împărăţii ;* a obţinut o victorie strălucită în lupta cu principatul Ian.

Natura

Exodul se tîrăşte
În sud, necontenit!

Doar vînturile toamnei
Pe-ntinderi mari se-aud!
Un cimitir de corturi
Frămîntă vîntu-n sud!

Cînd, oare, coasa morţii
Va sta cu gura-n lut?
Noi, la Ecen, departe,
Războiul l-am pierdut,

Şi munţi de morţi rămas-au
Pe-ntinsele cîmpii!
Primit-au comandanţii
Onoruri, bogăţii...

Dar ce au comandanţii
Cu cei pieriţi în sud?
Pustietoare vînturi
Pe-ntinderi mari se-aud.
(759)

Eusebiu Camilar

TREI CÎNTECE

Din nord, de pe întinsul
Pămîntului mongol,

Nisip aduce vîntul
Şi gîştele în stol ;

Şi şuieră puternic,
Şi bate-nviforat,
Şi răvăşeşte codri,
Şi crengile se zbat.

Din nord se prăbuşeşte
Nestăvilitul vînt,
Şi iarba, zgribulită,
Se pleacă la pămînt !

În casele bogate,
Cei fericiţi se strîng,
Şi-i cald, şi-i veselie,
Şi flautele plîng,

Şi e lumină multă
Şi rîsete se-aud...
Şi-n vremea asta, omul
Cel necăjit din sud

Acelaşi strai de vară
Şi-l poartă, neschimbat.
Şi-i tot mai rece vîntul
Şi mai înviforat !

II

Cu rost, străbunii arbori
Sînt scoşi din rădăcini.

Căci dobîndim ogoare
Spre a planta grădini ;

Cu rost, nenumărate
Măsuri de seu se duc,
Căci doar ne dă lumină
Măruntul lămpii muc ;

Cu rost, cu-al lui răsuflet
Al primăverii vînt
Loveşte orhideea
Şi-o pleacă la pămînt...

Dar iată, demnitarul
Cel mare : din palat,
Ieşit-a pe nisipul
Cel galben, presărat !

Supuşii îl urmează,
Şi mă întreb de ce
În pîlcul lor, de-o vreme,
Doar Siao [1] nu e...

Ce rost avu să piară
Un om atît de rar ?
O, Siao, cu toţii
Te regretăm amar !

[1] *Siao :* demnitar chinez care, în anul 749, a fost învinuit pe nedrept de trădare şi destituit din funcţie.

III

Să nu uităm : chiar tigrul
Sălbatec, fioros,
Îl înspăimîntă numai
Pe omul ticălos !

Să nu uităm : chiar tigrul,
Oricît de tare-ar fi,
Şi el, tot nimereşte
În cursă, într-o zi !

Şi labele-i sînt strînse,
În lanţuri mari, avan,
Şi urlă în strîmtoare,
Şi ameninţă-n van,

Căci blana lui, întinsă
Pe-un pat, va fi curînd,
Şi nimeni n-o să-i vadă
Sticloşii ochi mişcînd !

E limpede cuvîntul,
Şi-audă-l cine vrea :
Căci au ades, tiranii,
O soartă şi mai grea !

(759)

Eusebiu Camilar

Înstrăinarea Dorul

GREIERUŞUL

Cum poate să deştepte
Cu-al lui mărunt arcuş
Grozavele suspine
De dor, un greieruş ?

Se furişează noaptea
Subt pat, şi-aşa ajuns,
Duios desmiardă omul
Cîntîndu-i în ascuns.

Chiar însumi eu, departe
De ţara mea fiind,
Oftez adesea noaptea,
În lacrimi izbucnind !

Îmi amintesc de ţară
Oftînd, şi ştiu şi eu
Că toţi ai mei, acasă,
Nu dorm de dorul meu !

Nu m-aş trezi adese
Oftînd şi lăcrămînd,
De mi-ar cînta lăute
Şi flaute, gemînd.

Dar îmi deşteaptă, noaptea,
Cu-al lui mărunt arcuş
Grozavele suspine
De dor, un greieruş...

Eusebiu Camilar

VÎNTUL DE TOAMNA

I

Se coborîse toamna
Tîrzie, pe pămînt.
Din ce în ce mai tare
Bătea grozavul vînt,

Şi-mi zguduia coliba
De trestie, din greu,
Cînd cobora să fure
Acoperişul meu.

Îşi revărsa, tîlharul,
Mînia fără frîu,
Un rînd de stuf zvîrlindu-l
Departe, peste rîu ;

Al doilea rînd, în gheara
Grozavei lui mînii,
L-a risipit, zvîrlindu-l,
Prin arborii pustii ;

Iar alte rămăşiţe
Căzură-n eleşteu.
S-a risipit ca fumul
Acoperişul meu !

Bătea mai tare vîntul
Nemilostiv şi hîd.

Copii din alte sate
Veneau, să-i văd cum rîd,

Furînd şi ei mănunchiuri
Din stufu-mprăştiat.
Bătea mai tare vîntul
Şi mai înviforat !

Cu buzele uscate
Şi vinete de frig,
În urma lor, pe urmă
Am încetat să strig.

Toiagul bătrîneţii
Luîndu-l, stam sub geam.
Se potolise vîntul
De toamnă, şi gemeam.

Întinderile lumii
Tăcute iar erau.
Doar nourii, ca tuşul
De negri, se-ndeşau...

În adîncimea zării
Stăteau, întunecoşi.
Îi copleşea amurgul
Şi noaptea, mînioşi !

II

Într-un tîrziu, de truda
Şi jalea mea învins,
Gemînd, sub cerga veche
Şi roasă m-am întins.

Dar rara ţesătură
Nu mă-ncălzea de fel,
Atît o folosise
Feciorul meu, şi el !

Şi ploaia foşnitoare
Cădea, mereu cădea,
Curgîndu-mi în colibă
Şi peste cerga mea !

Şi ploaia, în şiroaie,
Prin rărituri intrînd,
Părea că trage fibre
De cînepă, ţesînd !

M-au istovit nopţi albe
Şi-al armelor prăpăd !
Şi nu ştiu dacă ziua
De mîine o mai văd !

Aş vrea, spre alinarea
Obşteştilor dureri,
O casă, cu o mie
De mii de încăperi,

Să aibă toţi mîhniţii
Pămîntului, sălaş !
Acoperişul únic
Să fie uriaş,

Masivă fie casa,
Ca muntele străbun,
Să-nfrunte şi diluvii
Şi marele taifun !

De s-ar putea minunea
Aceasta s-o şi văd,
Îmi las, de bună-voie,
Căminul subt prăpăd !

De s-ar putea minunea
Întregii lumi s-o strig,
Eu mor, de bună-voie,
De foame şi de frig !

Eusebiu Camilar

POMII BOLNAVI

I

Aşa-s de mîndri pomii,
Dar eu nu-i fericesc !
Din an în an, şi pomii
Frumoşi se gîrbovesc !

Strălucitor pe creanga
De sus, oricît ar sta,
Pipernicit şi acru
E rodul lor, cîndva !

De tai o mandarină
Şi zeama vrei să-i sorbi,
O vezi că e mîncată
La miez, de viermii orbi !

Din toată mandarina
Doar coaja o aleg !
La ce, asemeni roade
Pierdute, să culeg ?

Îngălbenit la frunză
Stă gîrbovitul pom !
Şi frunza lui, la vreme,
S-o risipi, sodom,

Cînd viscole şi vînturi
Vor bate pe pămînt,
Cum o să-nfrunte pomul
Nestăvilitul vînt ?

II

Priviţi cum străluceşte
Seraiul din Penlai [1],
Pe pajişti prea-frumoase
Şi-n mari grădini de rai !

Contrastele sociale

Mereu scăldaţi în soare
Sînt pomii luminoşi !
Cresc mandarine grele
În pomii somptuoşi ;

[1] *Seraiul din Penlai :* palatul imperial din Cianan.

Hanul ≈ pomul

Dar dacă au să vină
Neroditorii ani,
Vor trebui să-şi scadă
Din fală, marii hani!

Mereu, de oşti străine
Poporul e pălit!
Din lipsa pîinii, piere
Poporul necăjit!

E timpul să-şi mai scadă
Dezmăţul, marii hani!
Căci hanii sînt doar pomii
Cei scuturaţi de ani!

Căci hanii sînt doar pomii
De vînturi scuturaţi!
O, pînă cînd să piară
Tot cei nevinovaţi?

Adînc mişcaţi de jale,
Bătrînii n-au uitat,
Cum tocmai de la marea
Din sudul depărtat,

Gonea un car cu poame
Părînd comori cu nimb[1]!

[1] Din ordinul împăratului Siuan-ţzun se aduceau din sudul îndepărtat, pentru favorita Ian Hui-fei, fructele ei preferate, *liciji*. Pentru aceasta, pe drumul ce lega capitala de ţărmul mării se organizase staţii de poştă; curierii imperiali îşi riscau viaţa, pentru ca favorita să mănînce zilnic fructe proaspete.

Atunci prin munţi pieriră
Atîţia cai de schimb...

Căzură peste ţară
Neroditorii ani.
E timpul să-şi oprească
Dezmăţul, marii hani :

(761)

Eusebiu Camilar

PALMIERII DIN SÎCIUAN[1]

Zadarnic palmierii
Se nalţă-n Sîciuan !
Hapsînii îi jupoaie
Mai crunt, din an în an ;

Şi frunzele rămase
Tot verzi, şi ierni şi veri,
Se scutură sub gheara
Grozavei jupoieri !

La fel cu palmierii
Măreţi, din Sîciuan,
E jefuit poporul,
Mai rău, din an în an ;

[1] *Sîciuan :* provincie din bazinul fluviului Ianţzî.

Îndemn la revoltă

Şi vă întreb, voi, oameni
Sărmani, de pe Ianţze [1],
Cum îndurați atîtea
Osînde, şi de ce ?

Şi vă întreb, voi, oameni
Trăind pe rîul Han [2],
Cum îndurați prăpădul
Mai rău din an în an ?

Oftez de jale ! Morţii
S-au liniştit sub glii,
Dar mă întreb, cum, oare,
Vă săturați, cei vii ?

Departe-n lunca verde,
Ca de tristeți învins,
Doar gangurul se-aude
Cu fluierul lui stins.

Mă arde-n piept suspinul
Fierbintelui alean,
Gîndind la palmierii
Ce pier în Sîciuan..

(761)

Eusebiu Camilar

---

[1] *Ianţze :* e vorba de fluviul Ianţzî.

[2] *Han :* sau Hanţzian, afluent al fluviului Ianţzî, în provincia Ţziansi.

CĂLĂTORIND PE FLUVIU

Ca rîndunica, luntrea
Cu-al ei înalt catarg,
Pe fluviul larg mă duce,
Pe sub văzduhul larg

Şi doar pe maluri, ierburi
Se-aud uşor foşnind.
Se luminează lumea
Sub luna răsărind.

Ca rîndunica lunec
Pe fluviul majestos.
Deasupra, scînteiază
Văzduhul luminos.

Ce versuri aş mai scrie,
Şi ce voios aş fi,
Mizeria, de slujbe
De nu m-ar ţintui !

După un miez de pîine,
Umilitor, mizer,
Alerg, ca pescăruşul,
Între pămînt şi cer !

Eusebiu Camilar

OȘTENII HANULUI

Oștenii tăi de pază,
O, prea-mărite han,
Sînt cruzi, ca și barbarii
Tărîmului Tu-fan [1] !

De sînt viteji în lupte
Cînd năboiesc oștiri,
De ce în timp de pace
Întind nelegiuiri,

Grozave, ca barbarii
Tărîmului Tu-fan,
Oștenii tăi de pază,
O, prea-mărite han ?

Viteji sînt cei ce-nfruntă
Vrăjmași la meterez !
Am auzit durerea
Poporului chinez !

Pe fluviul mare, stîrvuri
Necontenit plutesc !
Femeile din sate
Și fetele răpesc,

[1] *Tu-fan :* regiune locuită de *tu-fani,* neamuri barbare, dușmane ale împăraților chinezi.

Le schingiuiesc oştenii,
O, prea-mărite han,
La fel ca şi barbarii
Tărîmului Tu-fan...

Eusebiu Camilar

CELE OPT POZIŢII DE APĂRARE

Cum aş afla cuvinte,
Neîntrecut strateg,
Să laud iscusinţa
Şi geniul tău întreg ?

Căci cele opt poziţii [1]
De luptă, ridicînd,
Vor fi opt monumente
Spre slava ta, durînd !

Masivele frontoane
Cît lumea vor trăi !
Nici Ianţzîţzian [2], cu valul
Nu le-ar putea urni !

Însă regret şi astăzi,
Strateg vestit, că tu

[1] *Cele opt poziţii :* planul acesta de apărare a fost alcătuit de marele erou şi strateg Cijuhe Lian ; pe ţărmul povîrnit şi nisipos al fluviului Ianţzî, strategul a poruncit să se aşeze 64 de pietre avînd, fiecare, peste doi metri înălţime. Pietrele există şi astăzi.

[2] *Ianţzîţzian :* fluviul Ianţzî ; în limba chineză *ţzian* înseamnă *fluviu.*

Nu ai putut răpune
Puterea ţării U !

(766)

Eusebiu Camilar

Sociale

CETATEA BODÍ[1]

Trufaşă stă cetatea,
Pe munte dominînd.
Prin poarta ei masivă
Ies nourii tunînd !

Acolo sus, într-una,
Trec ploile convoi.
Pe sub acoperişuri
Fug speriate ploi !

Iar jos, la temelie,
Aleargă ne'ncetat,
Cu-nvolburate spume,
Un rîu înspăimîntat !

Din codri vechi cînd luna
Se naltă-n răsărit,
E negru stîrv cetatea,
Pe ceruri tipărit !

[1] *Cetatea Bodí :* cetate clădită pe culmile munţilor din provincia Sîciuan, dominînd fluviul Ianţzî.

Destul aici trudirăm,
Dar mai trudim încai !
E vremea să se-ntoarcă,
În sat, trudiţii cai !

E vremea să ne-ntoarcem
În sat, spre lung popas !
Din sat abia o sută
De case au rămas !

Femeile ştiu bine :
De vor munci ori ba,
Cetatea tot le smulge
Obştească angará !

Trufaşă stă cetatea,
Pe munte dominînd !
Prin poarta ei masivă
Ies nourii tunînd !

E mohorîtă vremea
Şi noaptea s-a lăsat !
În tristele căsuţe
Plîng văduvele-n sat...

(766)

Eusebiu Camilar

PRIN STRAINI

Doar cine-a fost departe
De ţară şi cămin,
Va înţelege preţul
Speranţelor, deplin !

Pe drumuri depărtate
Mereu pribeag umblînd,
Vei auzi mai bine
Poporul tău gemînd !

Te-am părăsit, cetate,
Şi cît îmi pare rău,
Ca şi Van Ţan [1], lăsat-am
Şi eu pămîntul tău !

Ca Ţzia I [2], în lume
Plecînd şi eu de-aci,
Mulţimea din cetate
O plîng, ca Ţzia I...

Noi hăituim doar vulpea [3]
Cu neamu-i amărît,

[1] *Van Ţan :* demnitar şi poet chinez renumit ; (177—217).
[2] *Ţzia I :* demnitar şi poet (201—169 î.e.n.), din epoca dinastiei Han ; vezi poezia *Ţzia I* de Li Şan-in, p. 344.
[3] *Vulpea :* slujbaşul mărunt.

Cînd tigri şi pantere [1]
Ni se reped în gît !

(768)

Eusebiu Camilar

CĂLĂTORIND ÎN SUS PE SIAN ŞUI [2]

Cu cît răzbeşte luntrea
În sus pe Sian Şui,
Pe mine mă răzbeşte
Un dor cum altul nu-i !

Şi firele cărunte
Abia îmi răsăreau
Cînd lungii ani de pace
Pe-acest pămînt domneau !

Dar m-a izbit vieaţa,
Şi totu-i prea tîrziu !
De-aceea-ncărunţit-am
Aşa de timpuriu !

Chemat de ale lumii
Grozave întrebări,
Eu pribegesc într-una
Spre cele patru mări .

[1] *Tigri şi pantere :* dregătorii şi marii stetnici.
[2] *Sian Şui :* Sianţzian sau Sian, rîu din provincia Hunan, ce se varsă în Ianţzîţzian.

Ca păsările, hrană
Şi eu agonisesc !
Cu rude şi prieteni
Abia mă întîlnesc ;

Dar cît mi-i de ruşine
Că, la frumoşii ani,
Sînt tinerii de astăzi
Atît de grosolani ;

În loc să mi se-nchine,
Înalt respect să-mi dea,
Rîd tinerii de astăzi,
De-nfăţişarea mea !

În inima aceasta
N-a mai rămas un vis !
Mizeria, şi mie,
Pe rînd mi le-a ucis ;

Aşa că pînă astăzi,
Cu pasul am brăzdat
Străinele meleaguri,
Umblînd în lung şi lat.

Din Sîciuan plecat-am,
Urmînd destinul crud,
Doar după alba cale
A stelelor din sud !

Cu cît răzbeşte luntrea
Uşoară, uneori,
Pe maluri primăvara
Luceşte în splendori ;

Uşoară trece luntrea
Şi eu mă uit în van,
Spre munţi, şi văd mormîntul [1]
Celui mai mare han,

Cu care şi dreptatea
Din lume a pierit.
Şi suferă de-atuncea
Norodul obidit !

Şi parc-aud sub naltul
Văzduh de porţelan
Cum Tzia I suspină
Şi poate Ţiui Iuan.

Şi parcă-i văd în noaptea
Acestei adîncimi
Cum s-au ucis de jalea
Sărmanelor mulţimi !

Călătoresc într-una,
Şi stîncile pe mal
Abia se văd răsfrînte
În unda de cristal !

[1] Mormîntul lui Iao, legendarul împărat chinez.

Mereu, pe mari talazuri,
Vîslaşii trag din plin
La vîsle, parcă-ar trage
Un zdravăn gît de vin...

Cu meşteşug, la coturi,
Primejdii înfruntînd,
Necontenit, luntraşii
La vîsle trag, cîntînd ;

Şi mă gîndesc, privindu-i,
Că n-am mai fi pierduţi,
De-ar fi la cîrma ţării
Tot oameni pricepuţi !

Ori ţara duce lipsă
De oameni potriviţi,
Ori nu-s lăsaţi la cîrmă
Luntraşii iscusiţi !

De umbrele-nserării
Văzduhul s-a pătruns.
Se furişează şerpii
Spre-al lor culcuş ascuns !

Voinicii urşi, în pîcle,
Prin arbori stau suiţi,
Necontenit, de tigri
Îngrozitori pîndiţi !

S-a înnoptat, şi toate
Făpturile, acum,
Şi-au încălzit culcuşul.
Eu singur stau în drum,

Şi parc-aştept un suflet
De om ! La pieptu-i strîns,
Tristeţea să-mi înăbuş
Şi hohotul de plîns.

(769)

Eusebiu Camilar

PÎINE ŞI MĂTASĂ

Acum avem în ţară
Cetăţi cam zece mii,
Şi-n toate sună cornuri
Şi freamătă armii !

O, s-ar putea, mulţimea
De arme s-o topim,
Şi cît mai multe fiare
De plug să făurim !

O, s-ar putea, plugarul
Să are mulţumit,
Şi viermii de mătasă
Să-şi crească liniştit !

Şi cred că ar fi vremea
Să vină ceasul sfînt,
Ca nimeni să nu plîngă
Pe-al patriei pămînt!

În ceasul bun, plugarii
Să-i văd la cîmp lucrînd,
Femeile, mătasa
S-o depene cîntînd...

Eusebiu Camilar

CALUL ALB

Se-nfiora văzduhul
De tropotul acest!
Un cal venea în fugă
Din munţii de nord-est!

Venea galop, cu şaua
Străpunsă de săgeţi!
Căzu departe-n luptă
Viteazul călăreţ,

Şi nimenea nu ştie
Al cui e calu-acest,
Întors în fugă, singur,
Din munţii de nord-est!

O, poate lîngă omul
Cel prăbuşit din şa,

Şi comandantul nostru [1]
O fi căzut aşa !

Se-nfiora văzduhul
De tropotul acest !
Un cal venea în fugă
Din munţii de nord-est

Îngrozitoare, moartea
Mereu brăzda cărări !
Iar lacrimile mele
Mereu cădea-vor, mări !

Şi nimenea nu ştie
Al cui e calu-acest,
Întors în fugă, singur,
Din munţii de nord-est !

(770)

Eusebiu Camilar

OMUL HANULUI

Nu pot uita, prieteni, nici astăzi, cum odat'
M-am dus să văd amurgul la Ţze-kaó [2], în sat,

[1] *Comandantul nostru:* aluzie la Ţui Huan, comandantul regiunii Tancijou, inspector în provincia Hunan. A murit în 770, în timpul răscoalei generalului Ţan Ţze.
[2] *Ţze-kaó:* sau Şihau; sat în provincia Gansu.

Bătea un vînt amarnic printre copacii goi.
Era o vreme neagră, pustie, de război.

Tîrzie era vremea. Bătea un vînt avan.
Răcnea la o bătrînă un om trimis de Han.
Ca o strigoaică noaptea se furişa la prag :
„Din nou vă cere Hanul feciorii pentru steag !"

Întîia stea de seară lucise lăcrămînd.
Şi a grăit bătrîna către trimis, gemînd
(Tîrzie era vremea. Bătea un vînt avan.)
„Mi-a prins tustrei feciorii al nostru Mare Han :

Scrisoare de la unul aseară am primit.
Doi, în aceeaşi luptă, departe, au pierit !
Cel viu, cine să ştie cînd va veni la rînd ?
Cei morţi, să-i ierte zeii subt brazda de pămînt !"

Tîrzie era vremea. Bătea un vînt turbat :
„Ne-a mai rămas în casă un suflet de bărbat.
E fiul fiicei mele. Poate grăieşti cu ea.
O chem, dar ea nu are cu ce se îmbrăca !"

Tîrzie era vremea. Bătea un vînt avan.
Cumplit răcnea la dînsa un om trimis de Han !
Ca o strigoaică noaptea se furişa-n cîmpii :
„Nu-mi duce şi nepotul să piară-n bătălii !

În locul lui, pe mine mă ia ! Pot să lucrez !
Am să vă car merinde şi-am să vă fierb orez !"

La Ţze-kaó, vîntoasa bătea, striga, gemea.
Un nod de fier, amarnic, grumazul mi-l strîngea.
Adîncul întuneric a coborît curînd.
Pe uliţi, doar bătrîna a mai rămas gemînd...

Eusebiu Camilar

CÎNTECUL CARELOR DE RĂZBOI

Trec carele în fugă, cu caii nechezînd.
Acoperiţi de pulberi, soldaţii trec tăcînd.
Părinţi, copii, neveste, strigînd sub cerul şters,
De straie li se-apucă spre a-i opri din mers.

Şi curg, şi curg soldaţii. Şi care uruind.
Şi uliţe şi drumuri abia îi mai cuprind.
Mulţimea pîn' la fluviu s-a revărsat din mers...
Părinţi, copii, neveste, strigînd sub cerul şters...

Şi strigătele grele se urcă pîn' la cer.
Puhoaie, pulberi negre abia-n văzduhuri pier.
E totul ud de lacrimi. Pustiu. Posomorît.
Şi trec tăcînd soldaţii cu arcuri mari la gît.

Deoparte trecătorii se trag înfricoşaţi :
„Mereu ? Mereu ? Şi astăzi ? Dar încotro, soldaţi ?"
Şi le răspund soldaţii din mersul blestemat :
„Aşa ni-i soarta noastră, să mergem ne'ncetat !"

În nord au fost duşi unii, la cincisprezece ani.
La patruzeci, luptară în est, cu alţi duşmani.
Feciori voinici plecară şi-acuma sînt cărunţi,
Purtaţi la frontiere de pe la mări şi munţi.

Cînd fost-au prinşi la oaste, mai-marii lor din sat
Cu panglicile negre la cap i-au însemnat!
Părinţi, copii, neveste îi strigă în zadar:
Ei au venit pe-aicea spre a se duce iar.

N-aude, oare, Hanul, de sînge nesăţul,
Cum geme glasul lumii din răsputeri: „Destul!"
Nu vede cum apucă mulţimi de oameni, toţi,
Şi caii de căpestre, şi carele de roţi?

Schelete. Corbi. Şi sînge. Pîrjoluri şi ruini.
Şi cresc de-atîta vreme pe cîmpuri numai spini.
Şi trec tăcînd soldaţii, sub arcuri mari, bătrîni.
Mereu îi ţine Hanul mai jos decît pe cîni!

Şi trec tăcînd soldaţii. Şi care uruind.
Iar cei rămaşi văd alte năprazne mari venind:
Le-or cere birniceii să scoată ort cu ort,
Vor stoarce bir din piatră şi din pămîntul mort.

Amar de ei, sărmanii! Aşa din veac li-i dat,
Să plîngă cînd se naşte la casă un băiat,
Iar cînd se naşte-o fată, să cînte fericiţi!
Cernite pulberi urcă spre nourii cerniţi.

O, *vangi!* de ce n-aţi merge să vă uitaţi şi voi
Cum înălbesc pe cîmpuri ciolanele subt ploi?
Priviţi din ale voastre strălucitoare porţi
Cum pe cîmpii aleargă doar umbra celor morţi!

Tîrziu. Şi bate vîntul. Şi frigul s-a lăsat.
Lugubrul întuneric coboară peste sat.
Tîrziu. Şi cîinii urlă amarnic, a urît.
S-au dus de mult soldaţii cu arcuri mari la gît.

Eusebiu Camilar

ÎN PRAGUL TOAMNEI

Întunecoasa vreme a şi pornit. De-acum
Ne-nvăluie adînca tristeţe ca un fum...
După frumoasa vară ce se pierdu curînd,
Asupra lunii cerul a coborît plîngînd.

De-acum rămînem singuri. Fug nopţi şi zile fug.
De-acum doar poezie să cadă din belşug!
Să cadă cîte una imagini, picurînd
Ca frunzele... Dar luna ce s-a făcut? Şi cînd

Va răsări? De-acuma, tu, visător sărman,
Ai grijă să nu-ţi plece şi visul diafan,
Din casa ta, ca umbra, ca fumul despletit!
Ca rîndunica, iată, e timpul de grăbit...

Eusebiu Camilar

SEARA, ÎN CÎMP

Departe ziua piere,
Pe după munți, în vest.
Și tristă e cîmpia
Și-i trist amurgu-acest !

E mohorît văzduhul
Și-i neagră apa-n vad.
Și ultimele frunze
De toamnă cad, și cad...

Tăcut stă cocostîrcul,
Departe, solitar.
Perechea-i dusă-n vînturi
Și-așteaptă în zadar.

Tîrziu. Pustie seară.
Și corbii croncănesc
În negre rostogoluri,
Prin vînturi se rotesc.

Străbat încet cîmpia
Cu lacrimile-n gît.
Și urcă luna albă
Pe cerul mohorît.

Eusebiu Camilar

CĂMINUL INIMII

Cînd m-a lovit şi focul
Cu lacome stihii,

Mi-a mistuit căminul
Din creste-n temelii,

Şi lacrimile grele
Cumva să le ~~usuc~~,

Am apucat cărarea
Spre rîu, să mă tot duc,

Şi am urcat în luntrea
Cea sprintenă, curînd,

Şi spre văzduh, lăuta
Mi-am îndreptat, cîntînd, —

Dar desluşindu-mi luna
Prea triştii ochi ai mei,

S-a furişat sub nouri
Întunecoşi şi grei.

Şi către munţii negri
Atunci m-am îndreptat,

Dar au tăcut și munții
Și nu m-au mîngîiat.

Voi, ani ai mei, ca nouri
Întinși pe-acest pămînt,

Voi, bucurii, o dată
Cu fumul, duse-n vînt !

Cum mai puteam tot singur
De-atunci să mai petrec ?

Marea sinuciderea

Și am pornit spre mare,
Departe, să mă-nec ;

Dar am văzut pe mare,
În calea mea venind,

Fata din luntre

O preafrumoasă fată,
În luntrea ei, zîmbind !

N-am deslușit prea bine :
Ori fața ei zîmbea,

Ori dulcea lună plină
Din neguri răsărea...

Iubirea

Tu, zîmbet lin și dulce,
Tu, suflet cald, senin,

Realit. sau iluzie?

Am să-mi zidesc în tine,
Pe veci, un alt cămin...

Eusebiu Camilar

NOAPTEA PE FLUVIU

Răsfrângerea realit. în adâncurile apei

Corabia sclipeşte
Pe fluviu lunecînd,
Şi eu mă uit în sînul
Adîncului, visînd.

Trec nouri peste luna
Cu chipul alb, rotund,
Trec nouri peste luna
Răsfrîntă în străfund.

Prin ceru-adînc, albastru,
Curg nouri lini, sublimi,
Curg nouri şi prin cerul
Adînc din adîncimi.

E lună în văzduhul
De sus, solemn, profund,
E lună şi-n văzduhul
Al doilea, din străfund...

Uşoară, printre două
Văzduhuri, lunecînd,
Corabia, prin haos
Parc-ar vîsli — trecînd...

Aşa cum ceru-n fluviu
Atunci se răsfrîngea,
Mi te răsfrîngi în suflet
Şi tu, iubirea mea...

Eusebiu Camilar

LUI HO ŢZÎ-CEAN [1]

El, Ho Ţzî-cean, beţivul,
Şi azi e tot aşa :

Cînd merge beat în luntre
Se crede că-i în şa...

Cu greu mai poate, ochii
Să-i ţină mult deschişi,

Că prea-i dansează-n faţă
Un crîng ca de caişi...

Şi printre gene grele
Ce-abia se mai desfac,

Se vede cum adoarme
Ca-ntr-un străfund de lac...

Eusebiu Camilar

[1] *Ho Ţzî-cean :* ca şi *Iu-ian* şi *Ţzu-sian*, personaj neidentificat, probabil prieten al poetului.

LUI IU-IAN

După a treia ceaşcă,
Iu-ian, alt beţivan,

Se şi porneşte ţanţoş,
Să meargă drept la Han,

Să-l ia la rost, dar iată-l
Cum s-a oprit deodat' :

„De cînd miroase calea
A vin prea răsuflat ?"

O, mă gîndesc, prieteni,
Cum ar schimba Iu-ian

Onorurile, faima,
Şi bogăţii şi rang,

Pe-un loc umil, departe,
Atît de mult visat,

În minunata ţară
Cu vinul nesecat...

Eusebiu Camilar

LUI ȚZU-SIAN

Sian, conducătorul
Beţivilor sărmani,

Aruncă-n vînt, deodată,
Şi zece mii de *liani* [1] !

Cînd setea îl pocneşte
Amarnic, pe cărări,

Ar bea dintr-un răsuflet
Şi zece mii de mări...

Eusebiu Camilar

LAUDĂ CĂTRE LI TAI-PE

N-am mai văzut un altul ca el, să dea din plin
O mie de poeme pentr-un gîtlej de vin !

Cînd doarme beat, la drumul cel mare spre Cianan,
Şi vine să-l trezească al Chinei Mare Han,

Să-l ia la preumblare, se miră Li Tai-pe :
„Chiar însuşi Hanul vine ? Poftească ! Ei, şi ce ?

Grăbeşte-te şi spune, şi lui, şi tuturor,
Că Li Tai-pe e numai beţiv nemuritor..."

Eusebiu Camilar

---

[1] *Lian :* unitate de măsură a greutăţii (0, 373 kg.) ; unitate monetară

ŢEN ŢAN
(715—770)

CINSTIND DIN BELŞUG VINUL, LA OSPĂŢUL DAT DE GUVERNATORUL ŢINUTULUI ŢZIUŢIUAN[1], AM POTRIVIT STIHURILE ACESTEA

Din flaute şi *pibe*[2] se-mpletesc
Aceleaşi melodii ce-n noi răsună,
Copii din tribul Ţian şi tribul Hu[3]
Înalţă cîntul vesel împreună.

Hartane mari de vacă-s în frigări,
Friptura de cămilă-i rumenită,

[1] *Ţziuţiuan:* „Izvorul vinului", regiune în partea de apus a provinciei Gansu.

[2] *Pibe:* instrumente muzicale de suflat; un soi de cavale.

[3] *Ţian* şi *Hu:* triburi (care nu erau de origine chinezească), trăind pe teritoriul actualei provincii Gansu.

Şi mult-vestitul vin din Ţziaohe[1]
Va spumega în cupa mea iubită.

Cam pe la straja-a treia am să cad
Şi am să dorm — dar pînă-atunci mai este...

O, cît aş vrea ca-n visul dinspre zori
Să mă găsesc pe Ţinşan[2], sus, pe creste!

Mihu Dragomir

---

[1] *Ţziaohe:* rîu izvorînd din munţii Ţilian, culme muntoasă din ţinutul Ţziuţiuan, la frontiera între provinciile Gansu şi Ţinhai.

[2] *Ţinşan:* munţi în apropiere de Cianan, unde trăia familia poetului.

ŢIAN ŢI
(722—780 ?)

DUHURILE RÎULUI SIAN[1] CÎNTĂ DIN *SE*[2]
(Am scris aceste versuri cînd îmi dădeam examenele[3] *în capitală.)*

În blînde sunete
De *se*, uşoare,
Se-ascunde-un duh
Cu melodii fecioare.

---

[1] *Sian :* pe malul acestui rîu fiicele legendarului împărat Iao îşi jeleau soţul răposat — împăratul legendar Şun. De durere s-au înecat în ape şi au primit numele duhurilor rîului Sian ; erau vestite pentru măiestria cu care cîntau la diferite instrumente muzicale.

[2] *Se :* instrument muzical cu coarde, amintind de guslă ; are între 19 şi 23 strune.

[3] *Examenele :* în epoca dinastiei Tan, la examenele pentru selecţionarea slujbaşilor care urmau să ocupe funcţii de stat, candidaţilor li se cerea să dea dovadă şi de iscusinţă în compunerea versurilor. Tema acestei poezii i-a fost dată lui Ţian Ţi la un astfel de examen.

În pas rotit şi lin
Pin I [1] dansează,
Dar oaspetele-n Ciu [2]
Durerea-şi ţine trează.

Se nalţă cîntul pur
Spre-al nopţii cer,
De jale-au îngheţat
Şi stînci şi fier.

Plîng sunetele-n Ţanu [3]
Un soţ plecat,
Şi plînge-un iris alb
De-arome beat.

Şi Siao [4]-n maluri reci
Foşneşte lin,
Tristeţi de cînt şi vînt
Trec pe Duntin [5].

Şi nimeni n-a văzut
— Cînd ritmu-a stat —
Că munţii de pe mal
Au înnoptat.

Mihu Dragomir

---

[1] ***Pin I :*** în mitologia chineză, duhul unui rîu.

[2] *Oaspetele-n Ciu :* aluzie la poetul Ţiui Iuan, surghiunitul a cărui durere creşte şi mai mult auzind cîntecul lăutei.

[3] *Ţanu :* locul unde era înmormîntat împăratul Şun, pe care fiicele lui Iao au venit să-l plîngă.

[4] *Siao :* afluent al cursului mijlociu al rîului Sian (vezi *Siao-sian).*

[5] *Duntin :* lac în provincia Hunan : prin el trece rîul Sian (vezi *Sian Şui),* înainte de vărsarea în Ianţzîţzian.

CIJAN ŢZI
(725 ?—780 ?)

CÎNTEC DESPRE BĂTRÎNUL ŢĂRAN

Sărac şi de munci cărunţit e ţăranul,
Trăind lîngă munte cu-ai lui.

Ară, semănă în zadar toată viaţa
O biată fâşie de loc.

S-au pus aşa dăjdii pe rodul lui jalnic,
Că nu-i mai rămîne nimic.

Grăunţele-s duse la tîrg, în hambare,
Să fie mîncate de viermi.

Trecu iarăşi anul ! Boroana şi sapele
În şoprul pustiu ruginesc.

Părinții-și mînară băiatul la munte,
Ca ghindă s-adune măcar.

Îi merge pe Siţzian [1] din plin negustorului —
Sipéturi cu perle a strîns.

În barcă, un cîine-i păzește avutul —
Un cîine cu carne hrănit.

George Dumitrescu

ÎNNOPTEZ ÎN CASA PESCARULUI

Stă la gura rîului
Coliba pescarului.

Valurile fluxului
Pînă-n pragu-i freamătă.

Oaspe-aici de-o noapte,
Am să mîn la dînsul.

Numai că stăpînul
Încă nu-i acasă.

[1] *Siţzian :* fluviu ce izvorăște din provincia Iunnan, străbate Regiunea Autonomă Sinţzian-Uighur și provincia Guandun și se varsă în Marea Chinei de Sud.

De stufoşi ce-s bambuşii,
Sumbru-i drumul satului.

Luna-i sus. Mai rare-s
Luntrile pescarilor.

Hăt, pe mal, departe,
Trece-o mogîldeaţă.

Vînt primăvăratec
Mişcă-n falduri poala
Mantiei, din iarbă, fir cu fir, ţesută [1].

George Dumitrescu

---

[1] ***Mantiei... ţesută :*** veşmînt chinezesc specific, din fire de iarbă, împletite.

DAI ŞU-LUN
(732—789)

LA GRANIŢĂ

Ce repede, repede, iarba
La graniţă se ofileşte !

Ce grabnic, ce grabnic, ostaşul
La graniţă îmbătrîneşte !

Pe-o mie de *li,* mai departe,
Răzbate lumina de lună...

Ce jalnic, din ţara străină,
La graniţă, flautul sună !...

George Dumitrescu

VEI IN-U
(poetul este personajul din stînga)

VEI IN-U
(736—825)

M-AM URCAT ÎN TURN

Lui Van Ţin[1]

De trecem prin crîng sau dăm casei ocol,
Vrem să fim amîndoi.

De-s nori peste marea-azurie sau Ciu,
Dorul plînge în noi.

La poala-ntomnatului munte, nevestele
Rufele-şi spală ;

Ţinutul de spini năpădit e, şi-l bîntuie
Recile ploi.

George Dumitrescu

[1] *Van Ţin :* personaj neidentificat, probabil un prieten al poetului.

ÎNTR-O NOAPTE DE TOAMNĂ TRIMIT ACESTE RÎNDURI DEMNITARULUI ȚIU[1] AL DOUĂZECI ȘI DOILEA

De prietenul meu depărtat
Mi-amintii într-o noapte de toamnă,
Cînd, hoinar, stihuiam despre cerul înalt
Și de recele-i plai.
Erau munții pustii și cădeau, tot cădeau
Grele conuri de pin...
Poate nici dumneata, singuratec prieten,
Atunci nu dormeai...

George Dumitrescu

---

[1] *Țiu :* poetul Țiu Vei, prietenul lui Vei In-u ; era al douăzeci și doilea fiu al familiei Țiu.

MEN TZIAO

MEN ȚZIAO
(751—814)

HOINĂRIND PRIN MUNȚII CIJUNNAN

Munții acoperă cerul,
Pământul și zarea.
Soarele,-abia la amiază,
Stîncilor trece spinarea.
Piscul [1] păstrează
Și-n noapte lumina de seară.
Jos, în genune,
Raza de soare nicicînd nu coboară.
Oamenii locului :
Inimi deschise și înțelepte.
Drumuri abrupte,

[1] *Piscul :* piscul Taibodin (4000 m), din munții Cijunnan. După apus piscul mai reflectă multă vreme razele soarelui ; prin adîncile defileuri însă, întunericul nu se împrăștie nici ziua.

Dar gînduri curate şi drepte.
Şuieră vîntul
Prin cipreşi şi pini, legănat,
Fuge nebun
Prin vîlcele, greblat...
O, numai eu,
Glorii rîvnind, trecătoare.
Timpul mi-l pierd
Prin tomuri prăfoase, plictisitoare...

Mihu Dragomir

HAN IUI

HAN IUI
(768—824)

A FOST SĂGETAT FAZANUL

Aprinsu-s-a iarba
Văpăile cresc furtunoase ;

Fazanul se-arată
Şi iarăşi dispare în zare.

Fălos, generalul
Îşi laudă calul, şi-ndată

Se-avîntă-n galop pe cîmpie,
Să-i iasă-n cărare.

Dă zor spre coline.
Acolo l-aşteaptă suita.

Ţinînd la-ndemînă săgeata,
El arcu-şi înstrună.

Hăitaşii fac zarvă
Spre-a scoate fazanu-n bătaie ;

Pîndind, generalul
Se-aţine, din zbor să-l răpună.

Deodată, fazanul,
De spaimă buimac, se iveşte.

Şi-atunci generalul, la vreme,
Săgeata-şi sloboade.

Cu áripi de purpură frînte,
Răsfrînte nevolnic,

Ca piatra în iarbă—ucisă—
Scurt, pasărea cade.

Arcaşul dă chiot
Şi mîndru-şi priveşte suita.

„Aţi tras minunat !"
Linguşindu-l, îi spun generalului.

Trofeu legănat,
Strîns puternic de şa, e faZanul.

Cad penele-i, diamantin,
Sub copitele calului.

George Dumitrescu

VAN ŢZIAN

(768—830)

CINTECUL EDECARILOR

O, ce greu e-aici, la dană,
Zilele să ţi le numeri,
Şlepurile poştii, grele,
Să le simţi intrînd în umeri.

Multe, multe, tot mai multe
Zile jîlave şi-amare,
Noaptea calci prin reci nisipuri,
Ca o pasăre de mare.

Vîntul înfruntînd, şi apa,
Mii de *hu*[1] tîrîm, pe maluri,

[1] *Hu*: veche măsură de capacitate, avînd aproximativ 1000 litri.

Dana a rămas departe —
Numai valuri, valuri, valuri.

. . . . . .

Cît e noaptea mergem, mergem,
Suflă crivăţu-n rafale,
Cînd ajungem — cale-ntoarsă,
Cu alt şlep aceeaşi cale.

Pieptul ud ni-i ros de funii,
O mantá pe noi, şi-atît,
Tălpile sînt numai rană,
Cît mai îndura-vom, cît ?

Zorile-aşteptăm, o clipă
Să dormim pe pietre tari...
Şi răsună-n pas de trudă
Cîntecul de edecari :

„Unde vom găsi coliba
Să uităm de suferinţi ?

Vom ajunge-odată-acasă
Lîngă fraţi, lîngă părinţi ?

O, mai bine-ar fi cîmpie
Apa asta blestemată.

Doar atuncea edecarul
Nu va mai jeli vrodată..."

Mihu Dragomir

LIU IUI-SI
(772—842)

ORAŞUL DE PIATRĂ[1]

E-ncins oraşu-n ziduri seculare,
Ruini, ruini, bătrîne amintiri...
Doar valul bate, în cadenţe rare,
Şi-apoi se scurge, mut, de pe zidiri.

Pe ţărmul lui Veişui[2] pluteşte lină,
Ca-ntotdeauna, luna-n sihăstrie

[1] *Oraşul de piatră:* Şitoucen — Nankinul de astăzi; străvechi oraş situat pe teritoriul vechii împărăţii U, actuala provincie Ţziansu. Vechiul nume al oraşului era Ţzinlin, dar în perioada *Cele Trei Impărăţii* a fost transformat într-un oraş întărit, schimbîndu-i-se şi numele în Şitoucen. În perioada dinastiei Tan, importanţa lui strategică şi politică scăzînd, oraşul a devenit pustiu şi a început să se ruineze.

[2] *Veişui:* rîu în actuala provincie Ţziansu; pe malul lui era clădit „oraşul de piatră".

Şi vezi departe,-n blînda ei lumină,
A turnurilor vechi dantelărie.

Mihu Dragomir

CARTIERUL RÎNDUNELELOR NEGRE[1]

Spre podul Păsărilor Roşii nu e drum.
De mult s-a îmburuienit orice cărare.
Oraşul Păsărilor Negre mut e-acum
Şi-n roşu-amurgului se naltă negru-n zare.

Palate-aveau vestiţii Van[2] şi Se pe-aici,
Ruină-i astăzi tot, ei dorm de-un veac în pace,
Şi-n ospeţie stoluri mari de rîndunici
Îi ocolesc, vîslind spre casele sărace.

Mihu Dragomir

[1] *Cartierul Rîndunelelor Negre:* cartier din partea de sud-est a Nankinului, aflat în apropierea podului Păsărilor Roşii.
[2] *Van:* Van Dao, ca şi Se An, doi miniştri celebri de pe vremea dinastiei Ţzin. Rîndunelele îşi făceau, de obicei, cuiburile pe sub streşinile caselor celor bogaţi.

BO TZIUI-I

BO ȚZIUI-I[1]
(772—846)

CULEG IARBA *DIHUAN*[2]

Toate grînele s-au prăpădit :
Ploaia primăverii nu mi le-a hrănit.

Toate spicele culcate-s la pămînt :
Căzu bruma toamnei prea curînd.

Uite, anu-şi leapădă condurii,
N-avem nici fărîmă de-ale gurii.

---

[1] *Bo Țziui-i :* cunoscut şi sub numele de Pai Ciu-i, Pai Țiu-i.

[2] *Dihuan :* buruiană de leac ; planta medicinală *Rehmannia lutea.*

Umblu dar pe cîmpuri cu alean
Şi culeg la iarbă *dihuan.*

Culeg iarba *dihuan,* dar, oare,
Pentru ce mi-o fi folositoare ?

Poate-n schimb, îmi zic în sinea mea,
Niscaiva grăunţe-oi căpăta.

Dimineţii clipele-abia-i numeri,
Ci eu merg cu sapa mea pe umeri.

Lin pogoară asfinţitul, lin,
Coşul meu nu este încă plin.

Roşie e poarta la palat
Unde şade omul cel bogat.

O să-i vînd povara mea de iarbă
Chiar stăpînului cu faţa albă.

Dînsul iarba mea o va primi,
Murgului s-o dea va porunci,

Crupa să i-o facă lucitoare
Să lumine pînă hăt, în zare...

Iară eu, în schimb, să dobîndesc
Boabe de la cal, ce prisosesc.

Facă cerul, bobul auriu,
Să-mi aline pîntecul pustiu !

Geo Dumitrescu

PE GER CUMPLIT, LA ŢARĂ

S-a numărat al optulea văleat, e iarnă,
Nu conteneşte neaua să se cearnă.

E luna-a douăsprezecea,-a cincea zi,
Zăpada cade fără-a conteni.

Prin crînguri şi-n grădina fără viaţă,
Mor bambuşi, chiparoşi, sub flori de ghiaţă.

Cum, oare, ar putea să-ndure gerul-sloi
Sărmanii, cei desculţi şi goi ?

Mă-ntorc mereu şi tot privesc mîhnit
Spre satul mic şi risipit :

Din zece case numărate,
Opt-nouă-s în necazuri înglodate.

Iar vîntul de la miazănoapte, viforos,
Răzbeşte ca o spadă pîn' la os.

Pe creştetul sărmanului plugar
Se-abate chinul cel mai greu şi mai amar !

Iar de mă uit la mine,
Eu stau, în acest timp, cum se cuvine,

În liniştita mea căscioară,
Strîng bine uşa, geru-l ţiu afară ;

Cu un halat mai gros,
Mătasea plapomei o învelesc trumos

Şi, fie că şed jos, ori stau culcat,
Mă-mpresură căldura necurmat.

O, lăudat să fie Cerul,
M-au ocolit şi foametea şi geru.

Şi, deopotrivă, n-am habar
De truda grea a bietului plugar.

Dar cînd de ceilalţi mi-amintesc, vezi-bine,
Ruşinea mă cuprinde, grea ruşine ;

Şi n-aş putea răspunde, dragii mei,
De ce sînt eu mai fericit ca ei.

Geo Dumitrescu

CÎNTEC DE JALE
ÎN AMINTIREA MORŢII POETULUI TAN ŢIUI [1]

Mi-aduc aminte azi prin ce-am trecut
Cînd erau anii *iuanhe* [2] la început.

Eram pe-atunci umil slujbaş
La prea-înalta Curte din oraş.

Trecuse timp puţin — şi-acuma văd —
De cînd sfîrşise-al luptelor prăpăd

Şi biet norodul nostru necăjit
Era, de-atîtea patimi, istovit.

Mă tot gîndeam mereu
La chinul lui amar şi greu,

Nu cunoscusem încă, pentru asta,
Înalta răzbunare şi năpasta,

[1] *Tan Ţiui:* poet chinez clasic din epoca dinastiei Tan.
[2] *Anii* iuanhe: 806—820.

Nici pînza şi nici vata nu mai sînt în stare
Să deie, trupurilor înlemnite, apărare.

Săracii,-abia de scot un abur de căldură
Arzînd în vetre brusturi, uscătură.

Posomorîţi, trec noaptea aşteptînd
Să se desfacă zorii zilei mai curînd.

Căci cine n-are cunoştinţă, oare,
Ce-s anii cînd e gerul crîncen tare ?

Şi iată că am scris, de jale plin,
Vreo zece din *Cîntările din Ţin* [1],

Unde, în fiece măsură,
Cînt cazna celor mulţi care îndură.

Măriţii dregători le-au şi aflat
Scrîşnind din dinţi, s-au pus pe înjurat,

Şi-a fost să-ncap în colţii ascuţiţi
A fel de fel de mari neisprăviţi.

Înalt e cerul, nepătruns,
Cu glasul pînă-acolo n-am ajuns ;

[1] *Cîntările din Ţin :* vezi Bo Ţziui-i, *Cîntări din Ţin*, p. 315.

Pe cîmpuri în paragină, ciulini
Creşteau, şi brusturi, mărăcini.

Doar el, Tan Ţiui, poetul iscusit,
Cîntările din Ţin cînd le-a citit.

Doar el ştiu din ele să-nţeleagă
Ce-am năzuit în viaţa mea întreagă.

Cînd le-a citit întîia oară, lin,
I-a fost răspunsul un adînc suspin.

Le-a mai cîntat odată-apói,
Şi lacrimile i-au pornit şiroi.

Şi iată-l dar cum ísonul mi-l ţine
Ivind şi el noi stihuri, după mine.

Cu mîna lui le-a aşternut în scris
Şi, dar prietenesc, mi le-a trimis.

Cin nalt de preţuire-mi mai dădu :
De Cen Ţzî-an [1] alături, şi Du Fu,

[1] *Cen Ţzî-an :* poet chinez clasic (661—702), care a trăit în epoca dinastiei Tan.

Cuvînt de laudă plin de-nţeles
Ce azi nu se mai dăruie prea des !

Tan Ţiui, poetul, ne-a rămas în gînd,
Aievea nu-l vom mai vedea nicicînd ;

Dar versul lui cu legănări de ape
Nespus de scump îmi e şi de aproape.

Ci azi în zori, învolburat de-un vis,
Lădiţa cu hîrţoage mi-am deschis

Şi-n ea, cu întristare grea văzui
Că moliile-au ros scrisoarea lui.

De-aş şti măcar în ce ungher
Se odihneşte trupul lui stingher !

Să ispitesc, sînt gata, pe oricine,
Da-n locul vorbelor, aud suspine.

Dar voi găsi ungherul lui de veci
Şi-oi plînge lîngă pietrele lui reci,

Înapoindu-i lacrima lui rară
Pe care el mi-o dărui odinioară.

Geo Dumitrescu

CIND AM MAS ÎN SATUL DE LA POALELE COASTEI DE MIAZĂNOAPTE A MUNTELUI ŢZÎGHE[1]

Plecai să hoinăresc de dimineaţă
Pe-a' muntelui Ţzîghe spinări de gheaţă.

Spre seară, m-am întors din cale
Să caut loc de mas în sat, devale.

În sat, mi-ieşi nainte un moşneag
Ce mă ţinu de oaspele lui drag.

Şi-n cinstea mea, cu dinadinsu-a vrut
Să scoată un ulcior neînceput.

Dar cînd săltarăm ceştile la gură,
Trăsni în uşă cruntă izbitură.

Şi-n casa unde-aveam a ospeţi
O ceată de soldaţi se năpusti.

Cu strai ca liliacu-n floare,
În mîini purtau cuţite ori topoare.

S-au strîns aşa, cît ai clipi, în casă,
Vreo zece inşi în gloata zgomotoasă.

[1] *Ţzîghe:* culme muntoasă în nordul Chinei.

Şi, fără nici o umbră de pricină,
Mi-au luat ulciorul de pe rogojină

Şi n-apucai nici gura s-o deschid
Că-mi luară şi bucatele din blid.

Stăpînul casei ce putea să facă
Decît să stea deoparte şi să tacă,

Să-ncrucişeze braţele frumos
Asemeni unui oaspete sfios.

Şi mai avea bătrînul în ogradă
Un pom frumos şi doldora de roadă

Pe care însuşi îl sădise, hăt,
Cu primăveri vreo treizeci îndărăt.

Amar se tînguia bietul moşneag
După copacul — inimii lui drag,

Cînd, cu-ale lor netrebnice topoare,
Ostaşii năvăliră să-l doboare...

Spuneau, mă rog, precum că i-a luat
În slujba lui, măritul împărat

Şi că, precum oricine poa' să vază,
Tihna lui sfîntă ei o au în pază.

Şi-atunci, moşneagul ce putea să facă ?
Cel mai cuminte lucru fu să tacă :

Vezi că-al lor şef, pe cîte am aflat,
Se află-n mare cinste la palat...

Geo Dumitrescu

MĂ UIT LA STRÎNSUL GRÎULUI

Fiece lună, după cum se ştie,
Ţăranului i-aduce griji o mie.

Dar luna-a cincea, mai cu seamă,
La grele angarale-l mai înhamă !

La vremea nopţii, scurtă cît un *li,*
Se-mburdă vîntul de la miazăzi.

Suflînd, el culcă grîul la pămînt
Şi paiele îngălbenesc curînd...

Nevestele răzbite de tristeţe
Vin cu merinde-n coşuleţe,

Iar pruncii cît o şchioapă
Abia tîrăsc ulcioarele cu apă.

Merg unul după altul pe cărare,
În şir, spre necăjitele ogoare...

Pe dealul dinspre miazăzi
Trudesc bărbaţi, cu gîndul la copii.

Şi calcă greu desculţele picioare
Pămîntu-ncins de-a soarelui dogoare.

De sus, din slavă, suliţe de foc
Spinările-nroşite le răscoc.

Dar ei, pierduţi cu totu-n truda lor,
Parcă nu simt pojarul arzător.

Doar c-un oftat nădufu-şi mai alungă
Că, vara, ziua tare mai e lungă...

Dar încă-o vorbă-mi pare cuvenită :
Despre femeia asta oropsită

Ce stă cu pruncu-alăturea, din zori,
Pe lîngă şirul de secerători.

În mîna dreaptă strînge dureros
Un spic sărman ce-l adună de jos,

Iar ochii-i stinşi, ce stau să plîngă,
Privesc la coşul gol din mîna stîngă.

Vorba ei simplă face s-o asculţi
Grăind de nenorocul celor mulţi ;

Şi dacă eşti o fire simţitoare
Tristeţe grea o să te împresoare :

„Tot grîul care l-am cules
La bir l-am dat, nimica n-am ales.

Acu', strîng boaba asta puţintea
Să-mi stîmpăr foamea, de-oi putea."

Eu, unul, dacă stau să chibzuiesc,
Ce merite pot spune că-mi găsesc ?

Că doar, în viaţa-mi, nu mă ştiu vreodat'
Să fi arat ori să fi semănat

Şi, totuşi, hărăzite-s pentru mine
Biruri de stat trei sute şi mai bine.

Am dar tot ce îmi e de trebuinţă
Şi grînele mi-ajung cu prisosinţă ;

Gîndind aşa la hrana care-mi vine
De-a gata, mă cuprinde o ruşine,

Şi-n urmă, cît ar fi ziua de mare,
De umbra ei eu nu mai am scăpare.

Geo Dumitrescu

CÎND AM UMBLAT ÎNTÎIA OARĂ PE DRUMURILE MUNTELUI TAIHAN[1]

E iarnă. Cerul parc-ar fi de gheaţă.
Abia se vede soarele prin ceaţă.

Şi muntele Taihan, cu creasta-i şuie,
Se pierde-n pîcla albăstruie.

Ştiam din auzite oarecum
De-acest sălbatec, neprielnic drum.

Şi iată, azi, întîia oară-n viaţă,
Urc singur pe cărările de ghiaţă.

[1] *Taihan :* culme muntoasă delungind hotarul actualelor provincii Hebei, Henan şi Şansi.

Iar calul, cu copitele-ngheţate,
Pe povîrniş alunecă, se-abate :

Din greu, pe-ntortocheata cărăruie,
Se opinteşte murgul, dînd să suie.

Dar dacă-am semuí al vieţii drum
Cu povîrnişul ce-l străbat acum,

Poteca aspră ni se va părea
Mai netedă decît e palma mea.

Geo Dumitrescu

ALEAN LÎNGĂ MUNTELE SUN[1] ŞI APA LO[2]

Şi iată azi, în fine,
Se-arată Sun şi Lo şi pentru mine[3].

Privirea mi-o întorc uşor
Şi cuget cu alean la traiu-apăsător.

La lumea-n care faima, avuţia,
Ca apele îşi trec nimicnicia ;

[1] *Sun :* culme muntoasă în nordul provinciei Henan de astăzi.

[2] *Lo :* fluviu ce străbate teritoriul actualelor provincii Şensi şi Henan.

[3] Bo Ţziui-i a scris poezia cînd, bătrîn fiind, a izbutit să se retragă din obositoarea slujbă de la Curte.

Unde mîhniri, năpastă şi minciună
Mai nalte decît munţii se adună.

Ci, doar gustînd amărăciunea grea,
Al bucuriei preţ îl poţi afla ;

Şi după-al vieţii sec şi zgomotos alai,
Ţi-e drag în voia tihnei să te dai.

O, nu, s-aud vreodată nu-mi fu dat
Ca pasărea ce-n colivie-a stat,

După ce zboru-şi luă spre larga zare,
Să vrea să se întoarcă la-nchisoare !

Geo Dumitrescu

II FAC PRIETENULUI O-NTREBARE

Am sădit o orhidee în grădină,
Dar a prins şi-o buruiană rădăcină.

A crescut ea, orhideea mea,
Dar cu ea şi buruiana rea.

Buruiană rea şi floare bună
Rădăcina şi-o-mpletiră împreună.

Şi-ntr-o bună zi m-am pomenit
Lujeri mici şi frunze c-au ieşit.

Lujerii, de floare-nmiresmată,
Frunzele, de iarbă blestemată,

Ce, cu fiecare ceas şi clipă,
Prind puteri mereu şi se-nfiripă ;

Tare-aş smulge buruiana rea !
Mi-e că-mi vatăm biata floricea !

Floarea mi-aş uda-o cît mai des,
S-adăp buruiana nu-mi dau ghes !

Nu mă-ncumet, iacătă, să-mi ud
Orhideea mea cu lujer crud,

Dar nici buruiana cea haină
Nu cutez s-o smulg din rădăcină.

Stau în cumpănă, mi-e tare greu
Să mă hotărăsc de capul meu.

Vrei să-mi spui, prietene, tu, oare,
Ce să fac la trista mea strîmtoare ?

Geo Dumitrescu

MI-AM CUSUT UN HALAT CĂLDUROS.

Mai albă-i pînza din Guei [1], neprihănită,
Decît zăpada proaspăt fulguită.

Iar vata cea din U, gingaşă-n scamă,
Cu norii străvezii e de o seamă.

Şi, iacă, pînză trainică fu luată,
Şi foloştine mari de vată...

Şi-mi meşteriră un halat,
Tii, cald mai ţine, minunat!

Mă-mbrac cu el din zori şi nu-l mai las
Pînă-n tîrziul înserării ceas:

Şi noaptea tot cu el mă învelesc
Şi somnul mi-e-mpăcat, împărătesc.

De gerul iernii, aspru, am uitat
Şi n-am habar de crivăţul turbat:

Oricît ar fi de frig afară,
Mie mi-e-ntr-una primăvară.

[1] *Guei:* vechea denumire a provinciei Guansi, din Regiunea Autonomă Guansi-Ciuan.

Dar iată că-ntr-un rînd, în miez de noapte,
Un gînd m-a încolțit cu-a' sale șoapte.

Mi-am pipăit halatul, m-am sculat,
Și-n urmă, geană-n geană n-am mai dat;

Și mă gîndeam: un om în toată firea
Celor din jur le cată fericirea,

Cum ar fi, oare, cu putință
Să-și îndrăgească doar a lui ființă?

Și mă gîndeam: o, dac-aș dobîndi
Un strai întins, de zece mii de *li*,

Să pot cuprinde-n el — atît de mare —
Toți oamenii din zare pînă-n zare,

De tihnă și căldură să le ție
La toți, așa precum îmi ține mie,

Atunci, sub largul nostru cer,
Nici un sărman n-ar mai pieri de ger!

Geo Dumitrescu

LUNA, PE MELEAGURI STRAINE

A venit la noi mai an
Oaspete din Ţziannan.

Pragul cînd ni l-a păşit,
Lună nouă-a răsărit.

Prin tărîmul depărtat
Unde oaspele-a umblat,

De trei ori văzut-a, vie,
Luminoasa ei tipsie.

Dimineaţa, el călca
Urma lunii ce pălea,

Noaptea adormea din nou
Sub lumina lui Crai-nou.

Cine-a mai scornit minciuna
Că nu are suflet luna ?

Drum de mii de *li*, slăvita,
Şi-a-mpărţit cu el ursita !

Hăt, în zori, e chipul ei
Peste podul de pe Vei,

Cînd dă noaptea cu catran
Iese-n drumul din Cianan.

Ei, dar cine poate şti
Al cui oaspe o mai fi,

Cine-o va cînta în şoapte
Cînd ieşi-va iar, la noapte ?

Geo Dumitrescu

AMINTIRI DIN ŢZIANNAN

I

Tare frumos e-n Ţziannan !

De mult, în mintea mea păstrez cu drag
Icoane din acel vrăjit meleag :

În zori, cînd florile-şi desfac ghiocul,
Se-aprind şi ard mai abitir ca focul.

Iar primăvara,-n ale apei unde,
Al orhideei zvon verzui răspunde.

Cum, dară, al simţirilor noian
Să nu-ţi aducă-aminte de Ţziannan ?

II

Mi-aduc aminte de Ţziannan !

Să uiţi de Hancijou [1] e vrun chip, oare ?
Acolo-n munţi, la casa de-nchinare.

[1] *Hancijou :* oraş în provincia Ceţzian, din est-sud-estul Chinei.

Priveam la lună-n nopţile de vară,
Cătînd într-însa pomi de scorţişoară [1].

Şi-n casa de boier, pe-o moale pernă,
Priveam mişcarea undelor, eternă.

Cînd o fi, oare, ca odinioară,
Să bat hoinar acele locuri iară ?

III

Mi-aduc aminte de Ţziannan !

Afar' de Hancijou, visez cu dor
Palatul de la U, strălucitor.

O cupă doar de vin e-acolo, seara,
Ca „frunza cea de bambus, primăvara" [2].

Şi dănţuie frumoasele, perechi :
Sînt ca *fujunul* [3] ameţit de vinul vechi.

O, mai curînd sau mai tîrziu, cîndva,
Eu, Ţziannanul tot l-oi mai vedea !

Geo Dumitrescu

---

[1] *Pomi de scorţişoară :* după o veche legendă chineză, pomul de scorţişoară creşte în lună.

[2] *„Frunza cea de bambus, primăvara" :* băutură chinezească specifică, de culoare verde.

[3] *Fujunul :* nalbă roşie ; *„fujunul* ameţit de vin" are înţeles de „îmbujorat ca o nalbă".

„CÎNTĂRI DIN ŢIN"

In anii cijeniuan [1] *şi* iuanhe *trăiam în Cianan. Printre cele auzite şi văzute de mine în acel timp, erau multe lucruri triste. Am alcătuit pe seama lor nişte stihuri pe care le-am numit* „Cîntări din Ţin".

ÎN VEŞMINTE ALESE, PE CAII SĂTUI

O, mîndru li-i bogatul strai,
Măreţ e naltul lor alai !

Sub caii ce,-nspumaţi, nechează,
Şi colbu-n cale scînteiază.

„Spuneţi-mi, rogu-vă, de vreţi,
Cine sînt mîndrii călăreţi ?"

Şi-mi spune cineva îndat' :
„Înalţi slujbaşi de la palat.

Cei cu găitanul purpuriu
Sînt dregători *dafú* [2], îi ştiu,

[1] *Anii* cijeniuan: 785—804.

[2] *Dregători* dafú: vechi termen chinez ce desemna pe magistraţi şi demnitari.

Iar cel cu pamblică turchez
Un ghinărar să fie, crez.

Aleargă să se veselească
La o serbare ostășească,

Și caii lor strălucitori,
Sătui și iuți, mănîncă nori.

I-așteaptă-n ulicioare, drese,
Vreo nouă băuturi alese.

Din ce dă marea și pămîntul,
Bucate, opt, și-așteaptă rîndul.

Pe masă, fructele se-ațin :
Mari portocale de Duntin.

Iar peștele tăiat frumos,
Din Lacul Cerului fu scos.

Ei vor mînca pe săturate
Cu inimile împăcate.

Iar vinul cel amețitor
Sălta-va mințile în zbor..."

Şi s-a brodit estimp taman
Să cadă secetă-n Ţziannan !

Prin Ţiuicijou [1], pe cîte ştiu,
Mănîncă om pe om de viu !

Geo Dumitrescu

LA TÎRGUL DE FLORI

Pe-ntinsul capitalei îşi aşază
Sfîrşitul primăverii calda-i rază.

Caleşti aleargă duruind de zor
Spre-acelaşi loc, în trapul cailor.

Prieteni, după cît îmi pare mie,
Sosit-a a bujorilor solie.

Iată-ne dar, cu toţii ne-mbulzim
Pentru grădină, flori să tîrguim.

Dar florile nu-s toate de un fel,
Şi preţul deopotrivă nu-i nici el :

Mai mare-i preţul după cît se-mbină
Mai multe flori pe-o singură tulpină.

[1] *Ţiuicijou :* regiune în provincia Fuţzian.

Unele-s mari şi roşii, ca de foc,
Se-adună cîte-o sută la un loc ;

Altele-s albe, prizărite,
Cinci cîte cinci în fragedele chite.

Deasupra, să le apere de soare,
Se-apleacă un umbrar de pînză tare.

Iar florile sînt din belşug udate,
Cu lut pe rădăcină-nfăşurate,

Aşa că, după ce le-oi răsădi,
Ca şi-n grădina lor vor înflori.

Aici la noi, în fiece sălaş,
În viaţa noastră şi-au legat făgaş

Şi orice om, pe-al zilelor şirag,
Şi-nchină florii, sufletul, cu drag.

Odată,-ntr-un sfîrşit de primăvară,
Un biet moşneag venit de pe la ţară

Nu ştiu cum nimerise, din greşală,
În tîrgul florilor cel plin de fală ;

Privind în jur, bătrînu-a amuţit,
Doar un oftat adînc a slobozit.

Dar, în mulţimea deasă, ăst oftat,
Vai, nimenea în seamă nu l-a luat...

„Pentr-un mănunchi, doar unul, mijlociu,
De flori învoalte, roşu-purpuriu,

Se cere preţ cît birul socotit
Pe zece vetre de ţăran trudit !"

Geo Dumitrescu

„NOI CÎNTECE POPULARE"

...Toate acestea le-am alcătuit pentru a zugrăvi pe împărat, pe dregători şi poporul, precum şi unele stări de lucruri şi întîmplări, şi nu doar de dragul unei petreceri literare.

BĂTRÎNUL CĂRBUNAR
Împotriva „tîrguielilor" făcute de Curte

Trudeşte greu bătrînul cărbunar.
El taie lemne, le preface-n jar.

Bordeiul lui cu greu îl vei găsi
La poala munţilor din miazăzi.

Cenuşa, prafu,-n piele i-au pătruns,
Obrazul cu catran e parcă uns.

Cărunt de ani şi fum, i-e tîmpla sură,
Iar mîinile-i sînt veştede de zgură.

Puţinii bani ce-i ia vînzînd cărbuni,
Fiind prea puţini, la ce sînt, oare, buni?

Abia un strai sărman de şi-o-ncropi
Şi foamea să şi-o stîmpere pe-o zi.

Ţi-e milă cînd îl vezi cum se-nfăşoară
Cu-o zdreanţă veche de halat de vară.

„Cărbunii-s ieftini — îl auzi oftînd —
O, de-ar cădea zăpada mai curînd!"

Şi iată că, în fine, într-o seară
Căzu strat gros de nea pe cîmp, afară.

Cu boul înhămat, de dimineaţă,
El o porni pe lunecoasa gheaţă.

Flămînd e moşul, boul e răpus,
Iar soarele se urcă tot mai sus.

La miazăzi de tîrg, lîngă ocol,
Se-mpotmoliră în nămol.

Dar cine sînt cei doi inşi, oare,
Ce, ţanţoşi, vin pe cai în goana mare ?

E dregător la Curte cel dintîi,
Iar celălalt e slujitorul lui :

Din şa, cu-o foaie-n mîini, slujbaşu-aruncă,
Citind ucazul nalt, o grea poruncă ;

Căruţa fu întoarsă de îndat'
Şi-n grabă o mînară spre palat.

Şi-aşa, căruţa plină cu cărbuni,
Vreo mie şi mai mult de *ţzini* [1],

O luă slujbaşu-n trista dimineaţă,
Ce-i pasă lui de om, de biata-i viaţă !

O cîrpă roşie, naltul dregător,
Şi-un petec de mătase lucitor

De jugul boului legat-a,
Şi asta fuse toată plata !

Geo Dumitrescu

[1] *Ţzini : ţzin*, măsură de greutate ; un *ţzin* are 46 *liani* sau 0,5968 kg.

MOȘNEAGUL DIN DULIN

Suferințele țăranului

Bătrînul meu țăran e din Dulin,
Cu capitala noastră sat vecin.

Și-a semănat la timp, cum se cuvine,
Ogorul lui sărac, de-un *țin* [1], mai bine.

Da-n luna-a treia n-a plouat de loc
Și s-a pornit un vînt uscat, de foc,

Că grînele nici n-au mai înflorit
Și multe, ofilindu-se,-au pierit.

În luna-a noua brumele picară
Și frigul toamnei năvăli în vară.

Pieriră dar și spicele scăpate,
Nainte de-a se coace, arse toate.

Birarul știe asta, dar nu vrea
Să puie vorbă dările-a scădea.

Cu hapca biru-l ia de la țăran,
Să i se vadă sîrgul lui avan.

Țin: măsură de suprafață echivalentă cu un pogon (5000 m. p.).

Zălog puşi fură duzii, şi ogorul,
Ca să se ogoiască perceptorul.

Da-n urmă, de-ale gurii, de-mbrăcat,
De unde-o lua ţăranul despuiat ?

„Ne-au smuls şi biata zdreanţă de pe noi,
Sărmani lăsatu-ne-au, şi goi !

Iar de la gură ni s-a luat
Şi cel din urmă dumicat !

Amar de bieţii oameni jecmăniţi
De lupii şi şacalii hămesiţi !

Dar pentru ce ăşti colţi şi aste gheare
Ospăţ îşi află-n carnea noastră, oare ?"

Ci, iată, cineva găsi cu cale
Să-i spuie totul Înălţimii-sale.

Adînc s-a tulburat Măria-sa
Cînd chinul obştii prinse a-l afla.

Pe-o foaie albă cu pecete mare
Şi-a pus cuvîntul plin de îndurare :

„În jurul capitalei, în ăst an,
Să nu se mai ia bir de la ţăran !"

Încă de ieri, pristavul umblă-n sat
Din poartă-n poartă,-n lung şi-n lat ;

El duce-n mîini puternica poruncă
Vestind milostivirea ei adîncă.

Dar, vai, prin nouă curţi din zece,
Pustiitorul apucase-a trece

Şi iată că ucazul prea milos
S-a dovedit a fi făr' de folos !

Geo Dumitrescu

UNCHIAŞUL CU MÎNA ZDROBITĂ

Împotriva „isprăvilor de vitejie" de la graniţă

E în judeţul Sinfen [1], într-un sat, printre ţărani
Un unchiaş de vro optzeci şi opt de ani.

Sprîncenele şi barba şi tîmplele lui sînt
Ca neaua aşternută de curînd.

Odată, c-un îndepărtat urmaş din neam,
El a venit la hanul unde găzduiam ;

[1] *Sinfen :* judeţ în actuala provincie Şensi.

Se sprijinea cu stînga de băiat
Căci mîna-i dreaptă avea osul fărîmat.

L-am întrebat pe moş ce-mprejurare cruntă
L-a hărăzit pe veci cu-o mînă frîntă

Şi l-am rugat apói, de nu-i cu supărare,
Să povestească-amarnica-ntîmplare.

Şi, fără preget, moşul a-nceput :
„Aci,-n judeţul Sinfen, m-am născut ;

Mi-aduc aminte, veselă, pruncia,
Cînd nu-şi purtau războaiele urgia,

Cînd din „*Livada perilor*“ [1] veneau spre mine
Cîntări din flaut limpezi şi senine.

De suliţi şi de steaguri nu ştiam,
De arcuri şi săgeţi habar n-aveam ·

Dar iată că în anii *tianbao* [2]-n toată ţara
Necazuri ostăşeşti şi-aduc povara ;

[1] „*Livada perilor*“ : şcoală de artă dramatică întemeiată în timpul domniei împăratului Siuan-ţzun (712—756).
[2] *Anii* t i a n b a o : 742—755.

Şi-n catastiful gros al cîrmuirii
Era şi numele-mi sortit oştirii.

Aşa că,-n mare taină, într-o noapte,
Ca nimeni să nu afle-a' mele fapte,

Am luat o piatră grea
Şi mîna mi-o zdrobii, de voia mea.

Un steag să porţi şi armă-n biruinţă
Cu-o mînă doar, nu-i lucru cu putinţă.

Şi doar aşa scăpai, în acel an,
De crîncenele lupte din Iunnan [1].

Cu vinele strivite şi osul sfărîmat —
Cumplite chinuri am mai îndurat!

Dar singur îmi dădui durerea grea
Ca să mă-ntorc din nou la casa mea.

De-atuncea, de cînd mîna mi-am zdrobit,
Şaizeci de ani s-au împlinit.

[1] *Iunnan:* provincie în sud-vestul Chinei, a cărei capitală era oraşul Iunnan.

Deh, fără mînă omul greu se-nvață,
Da-ncaltea trupul mi-a rămas în viață !

Și-acuma încă,-n zilele ploioase,
În nopțile jiláve, friguroase,

Căngi crunte umărul mi-l sfredelesc
Și pînă-n zori nu pot să ațipesc.

Nu pot să dorm și îndelung veghez
Dar nu blestém și nu mă căinez :

Mă bucur chiar și mă gîndesc mereu
Că, dintre toți, rămas-am viu doar eu.

Bărbați, oriunde-n casă erau trei,
La oaste-l lua pe unul dintre ei.

Dar unde,-o să mă-ntrebi, erau mînați
Acești nenorociți, nevinovați ?

Să lupte în Iunnan, la mii de *li*,
De cinci ori lună plină pîn-o fi !

Și noi știam : de-acel ținut aproape
Își poartă rîul Lu [1] a' sale ape.

[1] *Lu* : rîu ce izvorăște din podișul Tibet și străbate provincia Iunnan.

Cînd leapădă piperul floarea-i deasă,
Pe ape-aşterne-o pîclă veninoasă,

Şi cînd intrau ostaşii-n apa rea,
Otrava trupul li-l ardea,

Astfél că, numa-n unda rece,
Doi inşi piereau din fiecare zece...

La miazănoapte şi la miazăzi,
Puteai doar plîns şi jale auzi:

Fecioru-şi părăsea mamă şi tată,
Soţu-şi lăsa nevastă-ndurerată

Şi toţi spuneau că nu e-ntîia oară
Cînd cei ce-n contra *manilor* [1] plecară,

Oricît le-a fost oştirea lor de deasă,
Nici unul nu s-a mai întors acasă.

Pe-atuncea, eu, unchiaşul de acuma,
Aveam douăzeş'patru de ani numa',

[1] *Manilor*: barbarilor; în limba chineză, ideograma „*man*" înseamnă *barbar*.

Şi cred şi-acum că n-ar fi fost mai bine.
În negura ce peste Lu se-aţine,

Să pier, şi sufletu-mi să rătăcească,
Iar oasele-mi să nu le mai găsească,

Să-mi port peste Iunnan mîhnirea grea,
Ca duh stingher, gîndind la casa mea,

Pe morţii, mii, să-i plîng rătăcitor,
Să-i strig cum strigă cerbii-n graiul lor!"

Cuvintele unchiaşului, o, fraţi,
Cu toţii ascultaţi-le,-ascultaţi!

Dacă nu ştiţi de-acel cîrmuitor
Ce-n anii *kaiiuan* [1], binefăcător,

Războaielor nu le-a mai dat tribut
Şi la hotar a pus al păcii scut,

Dacă nu ştiţi de-un altul, plin de jind,
Din anii *tianbao,* ce năzuind

Înalte graţii, ranguri mai de soi,
Stîrni la graniţe cumplit război, —

[1] *Anii* kaiiuan: 713—741.

Fără-a putea să-i mai culeagă rodul
Şi împotrivă-i ridicînd norodul, —

O, întrebaţi şi vă va spune-ndată
Moşneagul cel cu dreapta fărîmată !

Geo Dumitrescu

柳柳州宗元像

LIU TZUN-YUAN

LIU ȚZUN-IUAN
(773—819)

PESCARUL

Cînd umbra serii pe Sian va trece,
Va căuta pe mal pescaru-un loc.

Burdufu-i plin din zori cu apă rece ;
Doar crengi uscate-i trebuie, de foc.

Cînd peste ape ceața albă moare,
El e de mult pe drumu-i pescăresc.

„Ai-ai" se mai aude-n depărtare,
Pe unde munți și ape se-ntîlnesc.

Şi doar un nor, ieşit de după stîncă,
Mai urmăreşte-al vîslei plescăit...

...Umbreşte-o clipă volbura adîncă,
Plutind ca şi pescarul, fericit.

Mihu Dragomir

IUAN CIJEN
(779—831)

CÎNTECUL ŢĂRANULUI

Cîmp, pietre şi hîrtoape. Drumu-i greu.
Pas înainte, istovite bou al meu !

Uscat, pămîntul ţi se-aşterne sub picioare
Şi bulgări sar, cînd treci peste ogoare.

Grîu-i luat de împărat, în largi hambare ;
Grăunţele păreau mărgăritare.

Nici de sămînţă parte nu ne-am rupt,
Şaizeci de ani războiul ne-a tot supt.

Şi pîlcuri de ostaşi tot vin.
De scîrţîit de care satu-i plin.

Provizii de război trec ne'ntrerupt ;
Şaizeci de ani războiul ne-a tot supt.

Mereu dă lupte oastea-mpărătească :
Tot universul vrea să-l cucerească.

În timpu-acesta, taie vaci şi boi,
Iar coarnele le lasă pentru noi.

Nici plug, nici sape : gol e-n bătătură ;
Topoare, din brăzdare, ei făcură.

Orezul soacra-l curăţă ; soţia
Îl duce-n cîrcă să îmbuibe vistieria.

Orezul dacă nu le-o fi destul,
Mi-oi vinde-atunci şi casă şi pătul.

Noi vrem să bată-a' noastre oşti duşmanul,
Dar cui îi pasă ce e cu ţăranul ?

De moare el, feciorul bir plăteşte.
De-or căsăpi toţi boii, alţii-or creşte.

Fii mulţumit că oştile mănîncă...
Hăis, boul meu ! Cît suflu mai ai în că !

George Dumitrescu

PALATUL UITAT

Pe drumul străvechi al imperiului mort,
Se dărăpănează palatul uitat.

Tînjind, purpurii, trandafirii nu ştiu
De ce-ar mai da-n floare, cînd totu-i schimbat.

Căruntele doamne de Curte abia
De-şi tîrîie viaţa trîndavă —

De fala şi faptele lui Siuan-ţzun
Vorbesc şi-l ridică în slavă.

George Dumitrescu

LI ŞE
(790 ?—840 ?)

CÎNTECUL CIOBANULUI

Pasc turma,-n zorii zilei, pe răcoare,
Pe unde rîul spumegă, arcat,
Pasc turma şi la asfinţit de soare,
Pasc turma şi mă-ntorc cu noaptea-n sat.

Las, primăvara, codru-ntr-ale sale,
Cînd cîmpu-şi spală hainele în ploi,
Îmi tai un fluier dintr-o creangă moale
Şi cînt, pierdut în ierburile moi.

Şi florile, pe după cingătoare
Le vîr, ca şi săgeţile de-oţel,
Şi-aleargă după mine-n goana mare,
Neştiutor de tigri, un viţel.

Mihu Dragomir

CIJU ŢIN-IUI
(797 — ?)

MARELE ZID

Marele rege din Ţin [1] —
Stavilă-n calea nomazilor a vrut să zidească.
Zîmbet [2] şi lacrimi stîrnit-au
Truda-i şi marele-i zel.
Dacă la cei din prostime
Regele-a vrut să gîndească,
Bine-ar fi fost să-nţeleagă
Că oamenii sînt pretutindeni la fel.
Toate trecură,

[1] *Marele rege din Ţin :* împăratul Ţin Şi-huandi, din dinastia Ţin (221—207 î.e.n.), sub a cărui domnie a început construcţia Marelui Zid.

[2] *Zîmbet :* poetul zîmbeşte de naivitatea împăratului care-şi închipuia că zidul ar putea salva statul de starea jalnică în care se afla şi lăcrimează în amintirea miilor de ţărani care-au pierit în timpul lucrărilor de construcţii.

Rămas-au doar cer și pămînt.
Ierburi și arbori sălbateci
Cresc în palatul surpat [1].
Plînsul pustiei
Se-aude și astăzi în vînt
Peste mormintele
Celor ce Marele Zid l-au durat.

Mihu Dragomir

---

[1] *Palatul surpat:* palatul Afan, construit de împăratul Țin Și-huandi, pe teritoriul actualei provincii Șensi, la nord-est de Cianan. Potrivit unor însemnări ale istoricului Sîma Țian, pentru construirea palatului (ce era alcătuit din peste 700 de pavilioane diferite) împăratul a folosit 700.000 de condamnați. În epoca dinastiei Tan palatul a fost părăsit și pe jumătate distrus.

LI ŞEN
(? — 846)

MĂ MÎHNEŞTE SOARTA ŢĂRANULUI

I

Cu primăvara iese-n brazdă
Şi-un bob mărunt a azvîrlit ;

Iar toamna îi întoarce truda
În lanuri dese, înmiit.

Acolo, între Patru Mări [1],
Nu-i palmă de pămînt uscat.

Şi, totuşi, coasa grea a foamei
Mereu se-abate peste sat.

[1] *Între Patru Mări :* în China, supranumită şi Ţara dintre Patru Mări.

II

Bătut de ârşiţă şi vînturi
El creşte spic cu spic în floare

Şi fiecare spic, pe cîmpuri,
Se rotunjeşte din sudoare.

O, tu nu ştii
Că-n blidul care-ţi stă în faţă,

În fiecare bob, s-au strîns
Dureri mai mult decît de-o viaţă.

Mihu Dragomir

LI ŞAN-IN
(812—858)

NOAPTEA, PE CÎND PLOUA, SCRIU DIN MIAZANOAPTE [1]

Iubita mea, m-ai întrebat
Cînd am să vin din nou la tine.
Nici eu nu ştiu. A tot plouat
Şi-n munţi sînt iazurile pline...
Cînd fi-vom, oare, amîndoi,
S-aprindem lampa la fereastră,
Vorbind de noaptea grea, sihastră,
De munţii biciuiţi de ploi ?

George Dumitrescu

[1] Poetul locuia în munţii Daba (actuala provincie Sîciuan), în timp ce soţia lui rămăsese în nord, la Cianan.

ȚZIA I[1]

Cînd împăratul a poftit
C-un înțelept să stea la sfat,

.

Din greu surghiun, pe Țzia I,
Mintos cu faimă, l-a chemat...

Și multă vreme l-a-ntrebat,
Dar, din păcate, vezi că el

Îl întreba de draci și duhuri,
Dar de poporul său, de fel!

George Dumitrescu

---

[1] *Țzia I:* poet și învățat celebru, care a trăit pe vremea împăratului Ven-di (179—157 î.e.n.), din dinastia Han. Împăratul a vrut să-i încredințeze un post de răspundere corespunzător calităților tînărului învățat; dregătorii Curții s-au împotrivit susținînd că Țzia I era prea tînăr; atunci, împăratul l-a trimis în Cianșa, mare centru administrativ și cultural din sudul Chinei, capitala provinciei Hunan, ca preceptor al principelui moștenitor. După un an, amintindu-și de el, împăratul l-a chemat la Curte și au discutat împreună pînă tîrziu în noapte; din păcate, în loc să-i ceară sfaturi despre felul cum s-ar cuveni să cîrmuiască țara, l-a întrebat despre viața de dincolo de mormînt.

ŢAO E
(816—875)

GUZGANII DIN HAMBARELE REGALE[1]

Au năpădit guzganii hambarele regale :
Pleznesc de graşi şi leneşi, cu burta cît un *dou*[2].
Cînd se deschide uşa privesc o clipă-agale,
Nestingheriţi şi lacomi se-aştern pe prînz din nou.

Şi pîine pentru oameni armata nu mai are,
S-au scofîlcit de foame mulţime de ţărani.
O, cine dă ospeţe de pomină-n hambare,
Şi grîul cel mai dulce l-aruncă la guzgani ?

Mihu Dragomir

[1] Hambarele regale adăposteau grînele ce trebuiau împărţite populaţiei în anii de foamete. Guzganii oploşiţi în aceste hambare simbolizează slujbaşii regali care prădau avuţia poporului.

[2] *Dou :* măsură de capacitate (pentru cereale, nisip, pămînt), specific chineză ; egală cu 10 *şeni* sau 10,35 l.

VEN TIN-IUN
(818—872)

SCĂLDAT E TURNU-N LUNA ARGINTIE...

Scăldat e turnu-n luna argintie,
Prietene, tînjesc de-al tău cuvînt...
Firave crengi de salcie mlădie
Parcă-şi vorbesc de dragoste, în vînt.

Au năpădit în curte ierburi crude,
Îmi pare că de veacuri ai plecat,
Dar şi acum îmi pare că se-aude
Al calului, fierbinte nechezat.

Privindu-mi, din perdele, întristarea,
Stă şirul auriu de pescăruşi
Şi lăcrămînd arome, lumînarea
Se luptă cu-ale beznelor cenuşi.

Şi floarea din copaci e scuturată,
Şi cucul cîntă tot mai trist şi rar.
Şi întîlniri şi zile de-altădată
Le mai revăd ca într-un vis neclar...

Mihu Dragomir

PI JI-SIU
(833 — ?)

PLÎNG SOARTA CELOR DIN LUNȘAN[1]

Se nalță uriașul munte Lun
La peste-o mie de picioare.

Și papagalul își așază cuib
În nori, pe culmi amețitoare.

Aici, trăiesc prin văgăuni
Muntenii simpli și tăcuți.

Și peste-abis, pe funii groase,
Se cațără spre ceruri, iuți.

[1] *Lunșan :* munții Lun.

Ei caută, lîngă tărie,
Cuibarul păsării, rotund,

De-i scapă vrunuia piciorul
Se pierde-n hăul fără fund.

Mulţime-s păsările-acolo,
Dar cum să le aduci din cer ?

Din zece oameni scapă unul,
Şi nouă, sus, pe cremeni, pier.

Pe malul rîului Lunciuan [1],
E-o aşezare soldăţească ;

Şi-i ordin : multe colivii
Din lemnul alb să se-mpletească,

Şi papagalii vorbăreţi
Să plece la-mpărat, în dar.

Frumoase-s penele de păsări,
Dar — frumuseţe în zadar,

Căci papagalul nu rosteşte
Nici un cuvînt folositor...

[1] *Lunciuan :* rîu ce curge la poalele munţilor Lun.

O, ce prostească răutate
Cînd oamenii zadarnic mor

Și viața e zvîrlită-n hăuri
Pentru o toană de temut.

Spuneau cei vechi că mai nainte
Asemeni treburi n-au văzut,

Și nu credeau nici generalii
Că-n pene bogății se strîng.

Acuma, în Lunșan, muntenii
Amarul traiului și-l plîng.

Mihu Dragomir

DU SIUN-HE
(846—904)

INSCRIPŢIA CE-AM FĂCUT-O PE-UN PERETE DE COLIBĂ ŢĂRĂNEASCĂ.

A ros războiu-adînc aici, la ţară,
Sînt vetrele şi casele pustii.
De-ar şti mai-marii greaua-ne povară,
Şi de-ar scădea din birurile mii...

Am fi putut scăpa de nemîncare,
Măcar o coajă tot am fi găsit.
Dar biruri ne tot pun, apăsătoare,
Şi-i vai de cel ce nu şi le-a plătit.

Mătasea n-o mai ţesem, ca alt'dată,
Ne-opresc ai bătăliei idoli cruzi,

Fortificații doar, pentru armată,
Se fac acum din trunchiuri mari de duzi.

Și plugu-afară nimeni nu-l mai scoate,
Înțelenite-s brazdele la noi,
Și vitele s-au dus, cu cîrdul, toate,
Și toate numai hrană de război.

E pretutindeni numai bălărie,
Dar cine-i pentru oameni săritor ?
Întreaga țară zace-n sărăcie
Și nicăieri — dreptate și-ajutor.

Și jaful se întinde cît e zarea,
Nimic, nimic țăranii nu mai au.
Și pentru foamea asta, și-ntristarea,
Se cer și decorații, și se dau...

Mihu Dragomir

NIU SI-ŢZI
(880 ?—930 ?)

DESPĂRŢIRE

Subţire-i vălul ceţii-n munte
Şi va pieri curînd,
În zare ceru-i alb pe frunte,
Pier stelele pe rînd.

Stai albă-n ultima sclipire
A lunii reci,
Şi-n ora grea, de despărţire,
Tu plîngi că pleci.

Ne-am spus cuvinte nesfîrşite,
Pentru adio,
Dar şi mai multe, nerostite,
Se pierd în ziuă...

Spre tine-mi pierd privirea, iar, —
Cum să-ţi vorbesc ?

Foşnirea rochiei tale verzi
Dacă-o-ndrăgesc,
Eu, ierbile, oriunde-ai fi,
Am să iubesc...

Mihu Dragomir

DINASTIA SUN

960—1279

LI IUI

LI IUI
(937—978)

CU SUFLET PUSTIU...

Cu suflet pustiu, după ce singură cu dorul m-ai lăsat,
Pînă în vîrful turnului de miazănoapte-am urcat.
Luna nouă, în pieptul cerului, înfipsese încovoiata
custură ;
Jos, în adînc, în umbra parapetului, tainițe și șanțuri
în umbră se pierdură.
Înapoia negrelor metereze unde cresc sălbăticiții aluni
Se-năbuși freamătul frunzelor moarte de pe urma
îndelungatei uscăciuni.
Tăinuindu-se în cea de pe urmă zare de lumină,
Își pregătea sfîrșitul toamna senină.
Amărăciunea din deznădejde, sfîșietor destrămată,
Nu-i chip să fie áltfel răscroită, îndreptată,
Și nici au cum să-i mai descoase firul vorbelor
meșteșugite

În caierul urzelilor peste putință încîlcite, zdrențuite,
De vreme ce-n străfundul inimii sortite sînt să
sîngereze semnele iubirii urgisite.

Adrian Maniu

PRIMĂVĂRATICĂ RĂSARE...

Primăvăratică răsare luna în chip de floare,
Primăvăraticele flori apar din nou pîlpîitoare.

Cînd, oare, va-nceta această întoarcere amăgitoare
Din veșnica și totdeauna noua preschimbare ?

Altfel era, cu totul áltfel, odinioară
Cînd înflorea și-n mine primăvară...

Noaptea trecută, vînt din răsărit, nefericit
Peste căsuța părăsită, cu învierșunări, a zgîlțîit.

Greu chin apasă, cînd te prinde dor de țară
În nopți cu lună,-n albă primăvară !

Cînd strălucește, în argintul nopților, pridvorul,
Cînd străvezia lună rece întețește dorul arzătorul,

Visez pe treptele de raze cum că urc în avîntări
sculptate,
Închipuirea mă înalță pînă la pierdutele palate

În care tinereţea fără-ntoarcere a rătăcit.
În vreme ce, sălbăticită, frageda răsură din obraji
a vestejit ;

Dar unde se-ascunde, unde poate încăpea
Tristeţe cîtă-a-ncuibat inima mea ?

Nu are margine atîta dor nemărginit
C-a năpădit înec de primăvară care-a pustiit
năvălitoare dinspre răsărit.

Adrian Maniu

FAN CIJUN-IAN

FAN CIJUN-IAN
(989—1052)

ADUCERI AMINTE

Nori grei, purtînd furtuna, de schije şi de fier
Înăbuşeau, strivite, cîmpiile din cer,
În galbenă pucioasă ; din frunza în pierzare,
Covoarele-ntomnării se aşterneau pe zare
Iar valul, năpustitul, bătea gemînd în stîncă.
Flori palide de spumă suiau din apa-adîncă,
Văzduhul înserării se-nvăluia în ceaţă,
Priveliştea-nghcţase stingîndu-se de viaţă ;
Din razele sfinţirii, frîngînd însulitări,
Apusul, peste munte, cădea în alte ţări.
Pe zări se năruise un rug încărbunit,
Nădejdea cea din urmă s-a stins în pîlpîit...
Se contopise cerul cu-al apelor abis
În rece-nvineţire de-adînc albastru-nchis.
Duşmáni, peste cîmpia de brumă ruginită,
Se înghimpau, dîrji, spinii, prin ploaia putrezită.

Vechi dorul călătorul mă-nsîngera mereu
În truda ticăloasă, povară de gînd greu,
Strivind cu deznădejdea, ce aprigă-mpresoară,
Pierduta amintire din dulcea, vechea țară,
Din care fericirea pe veci m-a izgonit.
Nici gîndul de-a mă-ntoarce nu poate fi gîndit...
Ci, rătăcind în noaptea pîndită de primejdii,
Chiar cînd adorm, n-am tihna firavelor nădejdii.
Spre vatra de-altădată n-am cum să mai ajung
Că pentru dor, lung drumul, din vise îl alung
Mult-osîndit de blestem ; nicicînd să mai revin
Pribeag în rătăcire, într-un meleag străin.
Cu neagra deznădejde a unui biet drumar
Cît beau lumina lunii, cu sete de amar,
Că n-are alinare nici bietul strop de vin,
Cînd prins de-nsingurare, cu dorul meu închin.

Adrian Maniu

CIJAN SIAN
(990—1078)

'ASCULT, CERCÎND O 'ALINARE...

'Ascult, cercînd o alinare, străbunul cîntec „Șuidao“ [1],
Și duc pînă la buze cupa miresmată...
Însă odihna din amiaza vieții a pierit,
Mă copleșește jalea de-altădată...
Că primăvara cea sprințară a fost prea de tot fugară...
Dar, oare, se va mai întoarce-n țară, altă primăvară ?

Că pentru mine s-a statornicit acum amurgul întomnat
Ce-n suflet numai amintirea suferinței pătimite a lăsat ;

[1] *„Șuidao“* : bucată muzicală ce se bucura de o mare popularitate în epoca dinastiei Sun.

Iar întîmplarea din trecuta depărtare, întoarcere nu are
Oricît am vrea cu amăgiri, să mai atragă o chemare.

Pîndind printr-o spărtură-a norilor, deodată văd cum lunecă luna înaltă.
În fericirea dragostei, răţuşca şi răţoiul au trecut, alunecînd pe baltă...

E timpul să umbreşti lumina lămpii, cu umbrarul de mătase;
Se-nclina umbra florilor:
La baldachinul verde, o să fie áripele trase.
Că oamenii, curînd, întregul zbucium îşi vor conteni;
Acum doar vîntul fără stîmpăr se mai zbate
Iar mîine, pe cărările ce duc spre ţărm,
Găsi-vom vestejite florile azi-noapte scuturate.

Adrian Maniu

OUIAN SIU

OUIAN SIU
(1001—1060) [1]

„CÎNTECUL NOPȚII" [2].

După mult-albul chip al lunii, în veci fermecător,
Tot fugărește, peste ceruri trist-întunecatul nor.

Umbra adîncă se sileşte spre lumina naltă, tinde s-o prindă:
Jocul se zbenguieşte pe sub uşă şi prin tindă,

La fel, şi în acelaşi timp, în fiecare casă,
Un dor întunecat, ar vrea să stăpînească o iubire luminoasă.

---

[1] După unele izvoare : 1007—1072.

[2] „*Cîntecul nopții*" : gen poetic al cărui întemeietor este socotit poetul Şen Iue (441—513). Cîntecele din acest gen au ca temă tristeţea şi singurătatea.

Au, cărui legămînt de gînd se datoreşte tainica
simţire, pururi neîndurătoare ?
Tristeţea lumii turbură de pretutindenea la fel,
urmăritoare,
În cer şi-n suflet împlîntînd îndurerare.

Adrian Maniu

MEI IAO-CEN
(1002—1060)

OLARUL

Nici nu ai fi în stare să apuci să numeri cîtă ţiglă
a ars olarul
În delunga-i viaţă, fără a avea şi pentru el folos.
Oricît a procopsit cu coperişuri de olane
lumea-ntreagă,
Bordeiul lui sărăcăcios rămîne ticălos :
Un adăpost, surpat şi şubred ; întru blestemata lucie
lipsă înglodat ;
Spetite furci şi golul şipcilor putregăite, hîrburi, răni
deschise
Prin care ploile mai rău ca printr-un ciur răzbat.
Mîna bogatului destoinicește lacomă smulgînd,
strîngînd şi înhăţînd
Cu dibăcie orice însuşită pradă
Dar e stîngace-n muncă şi n-ar şti vreodată
hărnicind

Să făurească-n cazană clisa, meşterind, folositoare,
Celora din preajma lui, grămada.
Totuşi, acoperişurile-avuţilor care au dare de mînă
Cît de mîndre-s totdeauna podobite-n ţigle
smălţuite!
La ei semeaţă e-n olane pîn' şi gheba buhăitelor
hambare,
Că-şi înalţă-mpodobit în solzi de olărie chiar şi
grajdul lor de vite.

Adrian Maniu

POVESTEA PLUGARULUI [1]

Cui i-a fost dat să pomenească
De aşa-zisa fericire ţărănească?
Cînd rugineşte toamna pe ogoară
Abia-s plătite datoriile din primăvară
Dar cei care strîng birul nu se satură vrodată:
Abia-s plătiţi şi iarăşi vin la uşă tobele să bată.
De grija lor mă perpelesc parcă-s pe jar.
Dar ce le pasă lor! De focul altora nu au habar;
Că în nesaţ, ar vrea să scoată bani din piatră seacă
Şi-n verile ploioase, cînd ogoarele se-neacă,
Chiar cînd ţăporul îi ajunge casei la şindrilă,
Oricît se zbuciumă şi se frămîntă valul, birul n-are
milă.

[1] Pentru această poezie Mei Iao-cen a scris o prefaţă în care arată că împăratul a poruncit ca din trei supuşi ai săi ajunşi la majorat, unul să fie trecut în catastifele militare; aceşti recruţi ar fi alcătuit apoi detaşamente de arcaşi. Dregătorii din provincii, ţinuturi şi judeţe au aplicat fără discernămînt porunca împărătească.

Chiar dacă apele îşi trag apoi zăvor în matca lor:
Au luat cu ele pînă şi sămînţa din ogor!
Iar meiul cînd a fost să deie spic
L-au ronţăit lăcuste de n-au lăsat nimic.
Hei, împăratul nostru, la atît belşug de muncă
A dat, pentru o dajdie nouă, mai vîrtos poruncă
Iar logofătul, totdeauna hămesit,
Pe lista de datornici cu belele ne-a răbojit!
Eşti bun să faci corvoada, vrei, nu vrei;
Mărinimos este stăpînul dacă ţi-o lăsa una din trei.
Zadarnic să încerci o vorbă să mai spui
Că nu e chip să nu i te supui!
Cu cît îşi are-n rang mai brează înălţime
Cu-atît mai aprig se încumetă-n cruzime.
Uşor se-apucă să te numere din beţe şi nuiele:
Numai aşa îţi iese socoteala şi dreptatea lui prin piele.
Slujbaşul se vădeşte bun pentru stăpîn
Cu cît, faţă de noi, se dovedeşte mai hapsîn;
Că de-aia-l ţine-n pîine mocofanul
Din noi să îşi alcătuiască oaste cu arcanul.
Bătrîni sau tineri îi sînt tot de-un fel.
Destul ca să ne mîne ca pe-o turmă de rezbel
Că numai pe cei orbi şi pe ologi îi lasă-n pace
Că din scofala lor nu are ce mai face.
Dar nouă, oare, mila marilor cu ce ne foloseşte:
Un nou război, cînd ţara prăpădeşte,
Nemernic bocetul jeleşte pe părinţi şi pe copii:
Atîta-i bucuria ce ne poate pregăti.
Că lasă pacoste în fiecare casă; tot mereu
Oftează cei rămaşi, din ce în ce mai greu,
Pînă ce-n sat ajunge vrajba să cîrtească.
În suflet nu mai conteneşte deznădejdea să cerneasca...
Cum vrei să fie păcătosul cîmp arat
Cînd vitele pentru armată de la jug le-au luat?

Şi cînd ridică gloatele la recrutare
Ne cer „cu el să îşi aducă arma ostăşească fiecare“ !
Din procopseala asta preacurînd
Ajung să-mi vînd viţelul, şi-apói vita a bătrînă să
mi-o vînd.
Pe urmă, ce să mai cutez
Dacă din blid ajunge-n zeama chioară să lipsească
chiar şi pumnul de orez !
Altminterea mai bine ce să mai nădăjduim
Cînd ne vedem ameninţaţi de foame să pierim ?
E-o fericire viaţa ţărănească !
De fericirea asta face să se pomenească !

Adrian Maniu

VAN AN-ŞI

VAN AN-ŞI
(1026—1070) [1]

ÎN CURGERE

O adiere dintru netihnita fremătare
Zbîrleşte-n răscolire limpezimea undei călătoare,
Ducîndu-şi prada către-o ţintă care nu şi-o ştie.
O voioşie fără milă florile plecate, de pe mal, cu
nepăsare le sfîşie,
Lăsînd în urmă numai suferinţa despărţirii :
E darul ce încredinţează necredinţa amintirii.
Abia-ndrăzneşte un suspin de flaut, se-ncumetă-n
răsuflet încercare
Sfielnică de parcă, totuşi, nu-i în stare să-ntregească
mai deplin cîntare.
Numai în prea de tot tîrziu, cînd soarele însîngerat,
Departe,-n apa zărilor, îşi face seama înecat,

[1] După unele izvoare : 1021—1086.

Se înteţeşte-n îndrăznirea ei chemarea flautului
deznădăjdu
Pe cînd descîntă zorilor şi stăruieşte-a pregăti înc
o dată zilei viitoare răsări
Ca să strălumineze iar, deasupra lumii, frumuseţe
frăgezimilor nevestejite
Călcînd pe munţi cărunţi, îngenuncheaţi, cu greabăn
încremenite

Adrian Mani

SU TUN-PO

SU TUN-PO[1]
(1036—1101)

LUNA PLINA

Cînd plină-i luna, prea-iubiţii mei,
Să închinăm o cupă către zei,
Să-i întrebăm, cu inima-n extaz,
De n-au uitat şi ei ce zi e az'...

Sînt nopţi cu lună plină, uimitoare,
Cum e obrazul fetelor-fecioare ;
Dar vin şi nopţi tîrzii, de trecere,
Cînd scade luna cît o secere ;
Cît un inel, într-un adînc de zare ;
Iar într-o noapte nici nu mai răsare !

Ca luna plină astăzi strălucim.
Ca ea, scădem încet, îmbătrînim.

[1] *Su Tun-po :* cunoscut şi sub numele de Su Şi.

Turnaţi-vă, amici, cîntaţi mai tare !
Să bem, sub luna asta uimitoare !
Căci frumuseţea nopţilor albastre
E spre-nfrăţirea inimilor noastre !

Eusebiu Camilar

IN EXIL

Strălucesc, sub soarele fierbinte,
Flori multicolore şi veşminte.
Primăvara, lumea, umplu zarea,
Numai eu îmi port înstrăinarea...

Mántii verzi şi roşii strălucesc.
Şi sînt singur. Sufletul mi-i mort.
Osîndit mă aflu, cît trăiesc,
Doar veşmîntul negru să mi-l port.

Eusebiu Camilar

BOCETUL ŢĂRĂNCII DIN UCIJUN[1]

Dac-ar veni mai repede toamna la noi
Cu vînturi de foc să zvînte putrede ploi,
Să facă să pîrguiască orezul odată,
Că altfel prea aprig prăpăd obştesc se arată !

[1] *Ucijun :* judeţul Usian, din actuala provincie Ţziansu.

Cînd, însă, toamna s-a lăsat de-a curmezişş,
Degeaba a adus soroc de seceriş
Că cerul s-a dărnicit numai cu ruperi de ploi,
Pacostea înecului dezlănţuindu-se puhoi...
Secerile s-au acoperit de rugină,
Pe greble a păienjenit mucegaiul lumină ;
Adînciţi ochii-au secat, nevolnici să plîngă,
Istovindu-ne făpturile urgia nătîngă.
Dar cum să nu te usuci din pustia privire
Peste ogorul, negru cuprins de necurata dospire,
Unde zac de-a valma spicele pîrguite
Cu clisa mlaştinelor potmolite
Iar ploaia cade fără de sfîrşit, şi-ntr-una cu nemiluita
toarnă...

Belşugul, cu carul, în mocirlă răstoarnă,
De-o lună, în balta care-a fost odată grădină,
M-adăpostesc sub puhăvita rogojină.
Ce-am spicuit din grăunţi am dus spre vînzare-n obor
Dar norocul n-a fost nici atîta orb cumpărător :
Mi-a lăsat în palmă, pentru mîna de boabe, doi
bănuţi mărunţei.

Abia că nu am ce face cu ei !
M-am ales ca preţ, cît pentru o seacă păstaie.
Cînd foamea cere dijma, taie în mărunţaie :
Atunci, dejug vita s-o dau să achit birul,
Apoi, ca să mai plătesc ortul, scobesc gol chimirul
Că nu mi se primeşte parte, socoteală una şi una,
în grîne.
Lăcomia cere deasupra ban şi cînd nimic nu rămîne.
Iar după ce-am vîndut boala de vită
Cu ce să mai fie lihnirea minţită ?
Sînt în ogradă belşug de guri nesătule
La noi numai lacrimile amare sînt destule.

Chiar dacă iscusiții Huani[1] și Guni la Curte se-mbulzesc,
Mai bine mă arunc sub stăvilar, cu duhul bălții să mă logodesc[2].

Adrian Maniu

BÎND PESTE MĂSURĂ, SCRIU VERSURI ÎN TURNUL VANHU[3]

I

În jurul pîntecoasei luntri legănate,
Fără să se teamă de nici un prădalnic pescar,
Pașnicele vietăți urmează în tihnă să înoate,
Peștii, țestoasele străbat și înfioară unda de cleștar.

Pe-mpărăția apelor, nuferii nimănui înfloresc,
Legănați de valuri reci, care pe veci călătoresc,
Clătinînd domol luntrea ușoară:
Cînd o înalță și cînd iar o coboară...

Deschisă pînza,-n neclintita ei înaripare,
Cu nepăsare a trecut în lunecare
Și peste zări începe să se perinde
Cînd cerul negru lampionul lunii își aprinde.

---

[1] *Huani:* aluzie la înțelepții dregători Huan Ba și Gun Soia, care au trăit în epoca dinastiei Han. Cu toate că la Curte se află mulți cîrmuitori înțelepți, poporul tot nu-i fericit.

[2] *Cu duhul...logodesc:* să mă înec.

[3] *Turnul Vanhu:* sau Vanhulou; denumire poetică ce se dă oricărui turn din care se poate admira priveliștea unui lac. Literal înseamnă „turnul pentru contemplarea lacului".

II

Chiar dacă norii şi-au vărsat cernelurile-n potopire,
Tot mai străvăd, prin ploaie, muntele — împovărat
în friguroasă zgribulire.

Pe puntea bărcii, subt pologuri, picăturile de ploaie
Pătrund şiroaie de mărgăritare, gîlgîind, crescînd
şivoaie.

Cînd o zbuenire-a vîntului se năpusteşte chiar pe
negîndite,
Amînă norii, izgonindu-i peste zări împădurite.
Acuma, din pridvorul de ceardac înalt, privesc,
Cum cerurile limpezite şi străvechea turlă pe azurul
lacului se oglindesc.

Adrian Maniu

CEN IUI-I
(1090—1138)

LA GURA VAII

De sus,
din coasta muntelui despădurit,
Răsunetul toporului
din cum bătea învierşunat,
a amuţit.

În coborîş,
cărarea se repede mai grăbită către casă
De ndată ce răcoarea vineţiului amurg
pe povîrniş se lasă.

Zbîrlindu-şi suliţele,
soarele a scăpătat în asfinţire.

De fînul ce a fost cosit pe luncă
adierea mai aduce dulce pomenire...

Pe urmă,
seara
după ce deajuns a tot privit în umeda oglindă,
Din umbra crîngului,
începe noaptea despletirea umbrei să desprindă.

Adrian Maniu

IAN VAN-LI
(1124—1206)

MÎHNIRE ISCATĂ DE SECETĂ

Cînd guruie hulubul, va să plouă —
Al nostru guruie, dar vremea-i seacă,
Iar roţile de moară, fără apă,
Sec scîrţîie — şi zorii vin şi pleacă.

Dragonul îndărătnic doarme, doarme [1],
Ca să-şi deschidă ochii n-avem parte;
A-sian [2], printre norii suri ca plumbul,
Îşi poartă-n roabă tunetul, departe.

[1] *Dragonul...doarme:* în mitologia chineză, dragonul este considerat protector al stihiei apelor, şi ca atare cel care trimite ploi pe pămînt. De aceea se credea că, atunci cînd dragonul doarme, pe pămînt e secetă.

[2] *A-sian:* numele fecioarei care duce roaba lui Leihun, zeul tunetului, în mitologia chineză.

Oriunde, doar necaz şi doar restrişte ;
În vale, colţ n-a dat nici un grăunte,
Răsadurile se usucă, arse,
Şi crapă lutul peste tot la munte.

Noroc nu am, sînt prost şi fără carte !
N-aştept de nicăirea ajutorul ;
Fiertură de orez vîndui pe drumuri,
Dormii în frig, prin colb tîrşii piciorul...

Am cumpărat acum trei ani ogorul,
Cu gîndul să încep o viaţă nouă.
M-am chibzuit în fel şi chip, fără izbîndă.
De doi ani nu dă rodul — şi nu plouă...

Dator sînt zece guri să potolesc ;
Avide degete — o sută — cer mîncare.
Căuşe, mii de mii, nu sînt destule
Amărăciunea-n plaiul nostru s-o măsoare.

Văzîndu-mi supărarea-ncrîncenată,
Vin de la ţară mi-a adus feciorul.
Acum stăm faţă-n faţă. Pe-al lui tată
Încearcă să-l aline cu ulciorul.

Da, despre el un cîntec am să cînt !
Să n-aibă steaua mea şi-a mea restrişte ;
Să nu cunoască pînda morţii, nici c-om fi
Zvîrliţi în şanţul cu lături şi gunoişte !

Dar roţile de moară-n scrîşnet, parcă,
Mereu, doar despre asta vor să-mi toarcă.

George Dumitrescu

PLUGARII

Începură răsaduri să iasă din brazda
Golaşă mai ieri ;
Iar lăstarii cei tineri cu apa-n hîrjoană
Îşi dau mîngîieri.
Spre un banc de nisip, mai departe, o pasăre
Zborul şi-l scade.
Se întoarce şi turma. Acolo spre-apus
Iată soarele cade...

George Dumitrescu

FAN CEN-DA
(1125—1204)

ILUMINAŢIE ÎN CINSTEA GÎNDACILOR DE MĂTASE

A sosit Anul Nou. Sărbătoare!
Pe prăjinile nalte — te uită!
Sumedenii de facle în noapte
Luminează ogoarele noastre.

Negrii nouri se dau la o parte
Şi puzderii de stele palpită;
S-ar părea că vîntoasele-n ceruri
Au zvîrlit licuricii, pămîntului.

Primăvara trecută-a dat piatră,
Au oftat pinii noştri, bătrînii;
A tunat tîrzielnic în toamnă
Şi-am cules slab orez în căpiţe.

Dar acuma, în noaptea aceasta,
Ard ferestrele noastre-n lumină :
Pentru anul ce-ncepe se-arată
Semne limpezi că bun va fi rodul !

Căci de-aceea, vezi, limbile focului
(Însumi eu le-am văzut, cînd dau zorii),
Spre Apus mai întîi repezite,
Năvăliră spre Soare-Răsare !

Prorocită-i izbînda şi sigură !
Aşadar să ne punem pe treabă —
Nu doar duzii-n grădini să-nflorească.
Nu doar spicele pline să fie,
Dar şi noi s-avem grijă ca meliţa
Să dea fire de cînepă bune
Şi ca viermii să crute legumele.

George Dumitrescu

DESFĂŞURAREA GOGOAŞELOR DE VIERMI DE MĂTASE

Se nalţă verde grîul, galben orzul.
Rotundul soare
Şi-arată capu-n marginile zării,
Şi e răcoare.

Nurorile şi le trezeşte soacra :
„La treabă ! Timpul scurt e !"
Gogoaşele le pun în apă fiartă,
Afară-n curte.

Se tot aud vîrtelniţele-n vuiet
Ca valul mării;
Gogoaşa-i groasă, iar din fire unul
Nu-i dat pierzării!

Femeile avea-vor ce să-mbrace,
Spre-a lor mîndrie,
Iar, cînd s-or duce-n tîrg, cu ce să facă
Negustorie.

George Dumitrescu

LAUDĂ CELOR CARE ARD CÎMPIILE

Agricultura-ţi frînge-avîntul
Prin defileurile Sía[1]!
Acolo sfredeleşti în munte:
Roşcată-argilă-i toată glia.

Acest pămînt nu vrea sămînţa;
De trei ori va să-l ari de-a rîndul;
Păduri întregi tăia-vei pînă
La plugărit să-ţi vină rîndul.

Dar în popor sălăşluieşte
Un obicei mai din vechime:
De cum se ştie c-o să plouă,
Se arde cîmpu-n întregime.

[1] *Sia:* ţinutul zis „Al celor trei defileuri", din provincia Sîciuan.

Atunci, pămîntu-acesta vitreg
Îţi dăruieşte tot belşugul :
De cade ploaia pe cenuşă,
Nu vei mai duce lipsei jugul !

De aur, grîul va să crească,
Cu spicele ca nişte flamuri ;
Lăstarul bobilor cel verde
Va fi gingáş, cu multe ramuri.

Se satură poporu-acolo
Şi cu mei fiert, cu bobi în zeamă ;
Culesul meiştei, de-aceea,
E, toamna, lucrul mai de seamă.

Nici dăjdii mari nu sînt acolo,
Nu-nseamnă nici a zecea parte.
Iar din prisos, un an de zile
Hambarele nu li-s deşarte.

Acolo n-au văzut orezul,
Dar pîntecele lor de-l pipăi
Nu-i unul supt căci toate-s pline ;
De foame nici un om nu ţipă !

Ţinutul U deosebit e
De defileurile Sia :
Cernoziom curat e brazda
Şi boabe mari de-orez dă glia.

Orezu-i lucitor ca jaspul
Şi, graţios la-nfăţişare.
Cu sîmburi de bostan l-aseamăn,
Cu perla albă, la culoare.

I s-a mai zis şi „lotus roşu",
Dar semuirea-l înjoseşte !
„Orezul aromat" l-asemui
Cu orhideea ce-ameţeşte.

Din ţări îndepărtate, oare,
Sosi la noi, acum, minune ?
Sau s-a ivit din neguroase
Şi fabuloase vremi străbune ?

Umplînd ceaunul cu orezul
De toamnă şi de primăvară,
Oamenii-l fierb în clocot iute
Şi-o hrană bună îşi prepară.

Şi iarna, ca şi primăvara,
Munceşte-acolo-n plin poporul ;
Un singur gînd îl îngrozeşte :
Să nu-ntîlnească perceptorul.

Scîrnavă, funcţionărimea
Îi roade, ca un şoarec mare ;
Ca stolul de lăcuste-n iureş,
Le cad slujbaşii în spinare.

Spre-a strînge biruri cît mai grase,
Le pun recoltă multă-n seamă.
Drum larg deschid spre sărăcie,
Furînd poporul, fără teamă.

Aceasta-nseamnă însă moarte,
O josnică-nşelătorie ;
Nevoi şi lipsuri pentru unii,
Iar pentru alţii, bogăţie.

Şi vin bacşişuri după biruri —
Nu mai socoţi — n-au saţiu hoţii !
Şi nu mai vezi din hornuri fumul :
Din sate au fugit cu toţii...

Biet truditor de glii fertile,
Robit e muncii viaţa toată,
Dar din orez nici coji, în gură,
N-avu să mestece vrodată !

Cei care-nfulecă orezul
Nici n-au aflat de aspra trudă,
Iar cei ce jinduiesc şi rabdă
Sînt cei ce seceră şi-asudă.

Între ţinutul U şi Sia
N-ai să găseşti asemănare,
Deşi în Sia numai bobul
Este obştească lor mîncare !

George Dumitrescu

BUCURII AUTUMNALE, ÎN SAT.

Iată răstimpul cel greu pentru omul de țară !
Vremea de toamnă cu-atîtea primejdii se-arată —
Ploile, vîntul, stîrnite, pornesc împotrivă-i,
Gerul dintîi va să vină cu ele deodată.

Omul, din inima toată, se roagă la ceruri :
— „Zeu prea-puternic al nostru, ne mîntuie roada !...
Cu-o jumătate din ea vom plăti datoriile,
Restu-l vom da pentru asprele biruri, corvoada !...

Toamna soseşte şi teama ne intră în suflet,
Cauți cu frică nainte şi nu ştii ce vine...
Dacă pe cer în alai n-au să bîntuie norii,
Totul e bine.

Numai să ducem la capăt culesul orezului !
O, de-am avea bun răgaz să uscăm bine boabele !
Numai prielnică vremea să fie, zvîntată,
Şi-om umple hambarul cu roadele !

Şlepuri în şir încărcate-s cu perle-grăunțe,
Mult belşug peste bord se revarsă, dă-n valuri.
Haideți, deschideți hambarele voastre, voi, luntri,
V-aducem recolta la maluri.

Dar pentru asta vrem plata, din plin ni se cade.
Singur avut, rămas înc-al nostru, acasă,
E grîul ce-aşteaptă-n ogoare să intre la treier —
Copiii-or avea pentru masă !"

George Dumitrescu

LU IU
(1125—1210)

PLIMBARE PRIN SATELE DIN ŞANSI[1]

Nu rîdeţi de vedeţi că vinul *laţziu*[2]
Din satul nostru, tulbure se-arată.
Pe lîngă vin, se află pentru oaspeţi
Găini, purcei... cînd roada e bogată.

Contempli munţii-n lanţ şi şerpuirea
Atîtor rîuri — şi-altceva nu vezi.
Dar, dintr-o dată, sălcii, flori aprinse
Vestesc din nou un sat printre livezi.

---

[1] *Şansi:* vestită provincie din vechea Chină.
[2] *Laţziu:* vin de fructe fermentat în timpul iernii.

Bătăi de tobe, cîntece de fluier
Şi-altarul primăverii [1] triumfale...
Veşminte, cînturi, obiceiuri simple
Spun că trăim tot vremi patriarhale.

De-acuma, cu toiagu-n mîini, voi trece,
Haihui voi pribegi sub clar de lună.
Tîrziu, de-oi bate-n porţi, mi s-or deschide
În noapte, porţile, cu voie bună.

George Dumitrescu

[1] *Altarul primăverii:* pentru obţinerea recoltelor bogate, credinţele superstiţioase ale poporului înălţau, în cinstea zeului pămîntului, un altar de jertfă.

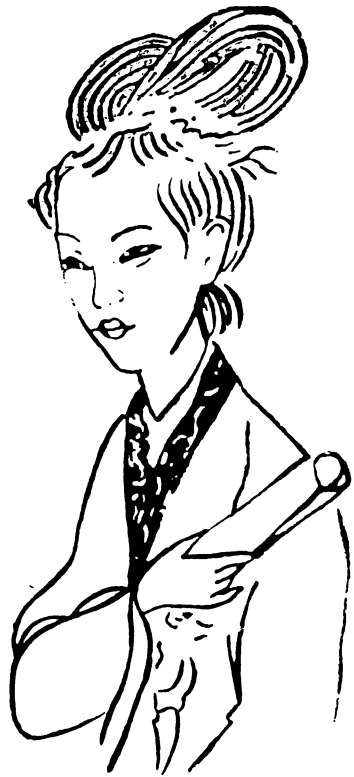

LI TIN-CIJAO

LI ŢIN-CIJAO
(1081—1140)

ASCULT FLUIERUL ÎN TURNUL FÎNHUANTAI[1]

Fumul nu mai suie-n serpentină,
Miresmat, din botul leului-dragon[2].
Faţa plapomei, lucioasă, lină,
Purpurie unduieşte fără zvon,
Nu-mi voi potrivi azi părul, şi-n oglindă
N-o să-mi caut chipu-ndrăgostit,
Deşi zorii năvălesc în tindă
Şi în soare turnul s-a trezit.
De cel drag departe, viaţa-i moarte;
Despărţirea-n veci mi-a fost alean...
De-atît dor şi de-atît plîns am parte,

[1] *Fînhuantai* — turn situat la sud de Nankin, a fost cîntat de Li Tai-pe în poezia *Turnul Fînhuantai*. Tema a fost reluată şi de poeta Li Ţin-cijao.

[2] *Botul leului-dragon:* căţuia în care se ardeau mirodenii înfăţişa un dragon cu botul deschis.

Că nu-ncap în sute de *Ianguan.*[1]
Iar slăbesc, dar nu slăbesc din vin,
Nici că-n toamna timpurie cade bruma.
Dragul meu departe-i, în Ulin[2]...
Dar ajunge. Voi tăcea de-acuma.

Pe sub neguri, brazda-a prins să doarmă,
Numai rîu-şi mînă apa, treaz.
Veşnic ca şi mine lacrimi farmă
Şi-l privesc cu lacrimi pe obraz.

Rîu-aleargă către zări, printre vîlcele,
Dar nu ia cu el tristeţea mea,
Şi cu unde limpezi n-o să-mi spele
Ochii-mi întristaţi, durerea-mi grea.

George Dumitrescu

---

[1] *Ianguan:* aluzie la cîntecul de despărţire al lui Van Vei, *Il petrec pe Iuan al doilea, care pleacă spre Ansi* (vezi pp. 93—94), în care este pomenit pichetul de frontieră Ianguan.
[2] *Ulin:* punct de frontieră în provincia Şensi.

CIJU ŞI-CIJEN
(aproximativ 1200)

VĂD PRIMĂVARA CUM TRECE...

Văd primăvara cum trece, s-a dus,
Semne vădite-s, de moarte.
Tristă, şi inima parcă-a apus
Şi primăvara-i mereu mai departe.

Umblu încet prin balcoane suave,
Lin balustradele-ating...
Coroanele merilor, largi, par mai grave,
Luminile-amurgului grabnic se sting.

Parcă tot ceru-i cuprins de-ntristare...
Parcă şi cerul tînjeşte de dor...
Nu, cerul nu ştie! Inima moare,
Nepăsător trece nor după nor.

Florile mărului alb se usucă,
Vîntul măcar nici nu bate.
Sufletu-aminte o să-şi aducă
De-acele ierburi mari, parfumate.

Stau nemişcate perdele cutate.
Clipă cu clipă, se duce-adierea
Primăvăratecă.-N urmă-i tăcerea.

George Dumitrescu

DAI FU-GU
(aproximativ 1200)

ÎN PAPTUL SERII, DIN SAT, DE PE MALUL RÎULUI, PRIVESC ÎN DEPĂRTARE

Cearcănul amurgului
Dă lumină malului.

Bărcile pescarilor
În nisip zac ţepene.

Două păsări albe
Stau în preajma valului.

Cînd văzură oamenii,
Zboru-au prins să-şi depene.

George Dumitrescu

MA CIJI-IUAN
(aproximativ 1250)

CÎNTEC DIN ŞOUIAN[1]

Ai plecat. De jale, văd ca-n ceaţă.
De la tine veşti nu mă răsfaţă...
„Sufletu-i zdrobit de nepăsare“ [2].
Despre tine aş vorbi o viaţă —
Glasul nu-ţi aud din depărtare...

Singură-n iatacurile mele,
De-alte zile mi-amintesc, mi-e dor de ele —
Ca şi-atunci, aud răchita-n freamăt...
Florile de piersic par dantele...
Stam alături... Azi urît mi-i... Şi-s doar geamăt...

[1] *Şouian :* oraş în ţinutul Pindin, din provincia Şansi.
[2] *„Sufletu-i...nepăsare“ :* vers împrumutat unei străvechi poezii chineze.

Fluturi moleşiţi se nalţă-n slavă.
Tot aud un grangur în dumbravă.
Cald. Spre seară firea-i toropită.
Zac petale-n ţărnă — roză pleavă;
Nici perdeaua-n vînt nu mai palpită.

De tristeţea despărţirii nu-i scăpare.
Cine leac mi-aduce cînd mă doare?
Doar un vraci e: dragul meu, care-i departe;
Un cuvînt, şi orice urme-amare
S-ar topi şi n-aş tînji de moarte.

Ai plecat de Anul Nou, în prag de noapte;
Viaţa-mi curge singură şi goală.
Bambusul foşneşte trist în şoapte,
Prunu-şi scutură petală cu petală.

Visul s-a sfîrşit, frumoasa vrajă.
Lumînarea stinsă în ungher e;
O tăcere sumbră stă de strajă —
La fereastră luna-i în scădere...

George Dumitrescu

DEN GUAN-ŢZIAN
(aproximativ 1270)

ÎNSEMNĂRI DESPRE NIAOIANŞAN[1]
(ELEGIE)

Pe isprăvite-i anul, şi toamna nu-ntîrzíe ;
De nori acoperit e tot cerul ; ploaie, ceaţă.
Zăpada nu-i departe, căci vîntul te îngheaţă.
S-a scuturat pădurea, oceanul e-n mînie.

Întunecate-s toate şi totu-i întristare ;
Iar negura din piscuri şi valea va umbri-o.
Doar strigătul de gîşte, ca un semnal de-adio,
Răzbate pînă-n preajmă din stinsa depărtare.

Săgeata nu le-ajunse, dar laturi sînt întinse !
Nostalgic stolul strigă, răznit de celelalte ;

[1] *Niaoianşan :* munţi din provincia Guandun de astăzi.

Furiş vin păsărarii, la strigătele nalte.
În rîpa unde sălcii bătrîne parcă-s ninse.

O pasăre-uriaşă — nălucă — se îndreaptă
Mai sus de munţii negri, spre-ndepărtata zare.
Ah, poate că se-ntoarce cumva iar mîndrul soare
Şi printre nori luci-va ? O nouă zi ne-aşteaptă.

George Dumitrescu

DINASTIA IUAN (MONGOLĂ)

1279—1368

CIJAN KE-Ţ'ZIU
(aproximativ 1300)

ULTIMA LUNĂ DE PRIMĂVARĂ

Pe Şiţzî [1] ce frumos e primăvara !
Pe sălcii —
neguri,
peste crîng —
lumină ;

Un grangur galben fluieră pe-afară.
Un fluture pestriţ
de flori se-anină.
M-oi da în leagăn de vro două ori
Şi dusă-i primăvara,
frăţiori...

George Dumitrescu

[1] *Şiţzî :* alt nume al lacului Sihu, din preajma oraşului Hancijou.

LIU ŢZI
(1311—1375)

VERSURI SCRISE SUB IMBOLDUL NEORÎNDUIELILOR

Nu prea duc trai bun zece berbeci
Cînd, cu nouă baci, o tîrlă fac —
De prostia asta, dacă află,
Rîde lumea, cîtu-i veacul veac ;

Şi-i la fel atunci cînd împăratul
Între el şi noi va tot păstra
Haite de nemernici şi făţarnici.
(O fi bun, vre unul, la ceva ?)

Pe la sat, oştenii, cu duiumul —
Nu stau ei, aşa, cu burta goală :
Dă-le pîine, dă-le şi veşminte,
Apoi gemi şi cazi de oboseală.

Bieţii oameni sînt mînaţi la muncă
Şi bătuţi, de-a valma, cu ciomagul.
Doar slujbaşii chicotesc a bine:
„Viaţă ca la noi, mai mare dragul!“

Cum nu s-ar prăsi şi ei, acuma
Cînd se-mbuibă şi se ling pe deşte?
Din amarul nostru fac osînză.
Stolul de lăcuste creşte, creşte

Şi cuprinde lefegii, cît lumea,
Însă cu năravde-un singur soi:
Furtul şi bacşişul. Pînă-n seară
Împînzesc văzduhul, ca un roi.

Nu mai poţi călca prin cancelarii,
Prea e mult răsad de lefegiu;
Ba pedepse dau, ba scriu la pravili,
Ba porunci, că doar atîta ştiu!...

Şleahta neagră s-a deprins să pună
Laolaltă floare şi noroi.
Rangul de slujbaş îl socoteşte
Bun de dat cu tîrnul, la gunoi.

Iar dacă mai vine, cîteodată,
Vrun cumplit şi mare demnitar,
De grăbit ce e, la toate astea
Nu se uită nici c-un ochi măcar.

Leafa doar, să fie cît mai mare,
Leafa să le meargă, an de an;
Iată ce-şi doresc slujbaşii noştri,
Iar pe bietul om nu dau un ban!

Parcă molima i-a prins, buimacă,
De tînjesc, şi au aceeaşi boală:
Pielea să-ţi jupoaie, cît mai grabnic,
Ca să-şi facă ei chiverniseală!

Hei, pe vremea Hanilor cei vechi[1]
Era trai, nu palme şi ocări!
Stăpînea, pe-atuncea, omenia
În Ţinutul dintre Patru Mări[2].

Azi, pe cît se vede, doar tîlharii
Mai adună aur, cu hîrdăul;
Da, cîrmuitorii sînt de vină
Cînd rodeşte, pretutindeni, răul.

Nu e chip să capete iertare
Şi păcatul stă lipit de ei
Dar, în schimb, se dau în vînt să stingă
Para focului, turnînd ulei...

Ca mlădiţele se ţin de lujer
Rude şi prieteni, de tot soiul,

[1] Poetul face aluzie la împăraţii legendari Iao (vezi) şi Şun (vezi), consideraţi de tradiţia populară drept ocîrmuitori buni şi îngăduitori.

[2] *Ţinutul dintre Patru Mări:* China.

Cel ajuns — (minunea frumuseţii)
Pe săraci îi ia cu măturoiul.

Peste cîmp cresc numai gropi, săpate
Pentru oastea cea cu mii de braţe,
Iar ţăranul parcă tot aşteaptă
Moartea, într-o clipă, să-l înhaţe.

La palat, să nu te ducă gîndul:
Mii de stavile îţi stau în cale
Şi nu-i nimeni să-ţi asculte jalba
Lîngă tronul Prea-Măriei-sale.

Cînd domnea, pe vremuri, Ţinhuan [1],
Mucegaiul grămădit în legi
L-a curmat, cu mîna lui de fier,
Pentru mîntuirea ţării-ntregi.

[1] *Ţinhuan:* alt nume al împăratului Ţin Şi-huandi (246—209 î.e.n.). Cît timp a domnit împăratul — om înţelept şi înzestrat cu o mare voinţă, dar neînchipuit de aspru — nemulţumirea poporului s-a manifestat prin cîteva atentate izolate asupra împăratului; istoria menţionează, mai cu seamă, două: în anii 218 şi 216 î.e.n. După moartea împăratului, pe tron s-a suit, în mod samavolnic, fiul mai mic al acestuia, Hu Hai, care s-a încoronat sub numele de Er Şi-huandi, după ce l-a ucis pe fratele său mai mare Fu Su, moştenitorul legal al coroanei. Hu Hai s-a purtat deosebit de crud şi n-a izbutit să înfrîneze mînia poporului. Sub conducerea lui Cen Şen şi a lui U Huan ţăranii s-au răsculat; cu toate că n-a durat decît şase luni, această răscoală a dat naştere unui alt şir de răscoale, dintre care cele mai importante au fost acelea conduse de Liu Ban şi Sian Iui.

Răscoala condusă de Sian Iui (care se sprijinea pe vechea aristocraţie a principatului Ciu) a izbucnit în oraşul Huciţzi.

Oştile conduse de Liu Ban (care era susţinut de păturile de jos ale populaţiei) şi cele conduse de Sian Iui s-au năpus-

Iar cînd cîrmuia în Sianian
Liu Ban cel drept, cu îndrăzneală
Pe ogorul năpădit de spini
A ştiut să facă rînduială.

Toţi duşmanii bietului popor
I-a trecut prin nemiloase coase [1]
De ne-a ogoit, măcar o vreme.
Rănile adînci şi dureroase.

Ven-huan [2] cînd cîrmuia imperiul
Nu fugea de sapă, nici de plug;
În palatul lui domnesc huzurul,
China, toată, se scălda-n belşug.

---

tit spre Huancijun, şi la începutul anului 206 î.e.n. au ocupat oraşul Sianian, nimicind dinastia Ţin. Primul a intrat în oraş Liu Ban care a fost primit cu bucurie de oştenii din slujba dinastiei Ţin. Sian Iui s-a purtat, însă, nespus de crud: a ucis două sute de mii de soldaţi ai dinastiei Ţin, luaţi prizonieri înainte de intrarea în oraş, a dat foc palatelor, a ucis locuitori nevinovaţi din Sianian, l-a omorît pe prinţul Ţzî-in, din dinastia Ţin, care se predase, a jefuit casele şi apoi s-a retras încărcat de trofee.

[1] Poetul face aluzie la luptele de mai tîrziu ale lui Liu Ban împotriva adversarilor săi şi, în special, împotriva lui Sian Iui.

După întoarcerea din Sianian, din cauza inferiorităţii numerice a armatei sale, Liu Ban, cu toate că pătrunsese primul pe teritoriul fostului principat Ţin, a fost nevoit să-l cedeze lui Sian Iui şi să plece la Hancijun, cu titlul de prinţ Han. În 206 î.e.n. a început războiul (care a durat patru ani) între Liu Ban şi Sian Iui. După o înfrîngere suferită de Liu Ban, acesta l-a învins definitiv pe Sian Iui, care a şi murit, în bătălia de la Haisia.

[2] *Ven-huan:* Ven-di sau Ven-huandi, împărat din dinastia Han.

Dijmele scădeau [1], văzînd cu ochii,
Pînă ce s-au stins, ca de la sine ;
Trimeteam, în dar, mătăsuri scumpe
Triburilor rude sau vecine.

Şi creştea bănetul, cu grămada,
Aurul curgea în vistierii :
Pretutindeni chiupuri şi hambare
Doldora de grîne aurii ;

Din ţinuturile de la sud, pe-atunci,
Înfoindu-şi boabele gălbui
Grînele, trecînd prin toată China,
Se-mpărţeau, ca apa, orişicui.

Azi, poporul e silit să-şi dea
Grînele şi munca, fără plată ;
Vistieria s-a golit, de mult,
Prin hambare vîntul se desfată.

În ţinutul U, spre răsărit,
Hrana pentru masa princiară
Cu belşugul ei nesăbuit
E plimbată prin întreaga ţară.

Tainice şi pline de primejdii
Au ajuns umbroasele alei :

[1] *Dijmele scădeau :* într-adevăr, în anul 167 î.e.n. a avut loc o anulare a arenzii funciare.

S-au ivit dragoni de ape tulburi [1]
Şi se bat amarnic între ei.

Cei care se pleacă la poruncă :
Vrun rechin [2], cu soaţa — mari şi graşi —
Ba îşi clatină, slugarnici, coasa,
Ba înghit, din mers, cîţiva vrăjmaşi.

Între ei îşi sfîşie grumajii
Ca să le zîmbească împăratul :
Deseori, pecetia domnească [3]
Poleieşte crima şi păcatul.

De mînie, spumegă cei drepţi
Clătinîndu-şi fruntea a mîhnire
Iar tîlharii noştri fac averi
Prin rudenii, jaf şi linguşire.

Mîrşăvia, parcă nici n-o văd,
Legea scrisă zace sub obroc ;
Şi-au vîrît, în glie, rădăcini
Şi nu-i chip să-i mai clinteşti din loc.

Înţelepţii vremurilor noastre
Fug din cele Nouă Ţări [4], departe.

[1] *Dragoni de ape tulburi :* favoriţi ai împăratului, care îşi disputau întîietatea, în perioada tulbure a dinastiei mongole.
[2] *Rechin :* aluzie la tirani şi asupritori.
[3] *Pecetia domnească :* sigiliul pe care, în timpul dinastiilor Ţin şi, respectiv, Han, îl purtau la cingătoare miniştrii imperiali, ca semn distinctiv al puterii lor.
[4] *Nouă Ţări :* cele nouă mari provincii ale Chinei antice.

Dările cu greu agonisite
Le înghit risipele deşarte.

Bunul-plac şi samavolnicia
Surpă din adîncuri biata ţară :
Toate cîte s-au cinstit pe vremuri
Pătimesc în scîrnă şi ocară.

Dat-a loc de frunte plugăriei
Cel ce cîrmuia în valea Bin [1] :
Munţii s-au îmbelşugat de grine,
Şi poporul s-a hrănit din plin.

Dar, uitînd de pildele străvechi,
Cu surghiun l-au osîndit pe Li [2].
Rînduieli străine de pămînt
Să slujească, cine-ar îndrăzni !

Trist e, însă, că şi-n noi se stinge
Urma prea-cinstitului trecut !
Numărul mîncărilor sporeşte,
Grînele, puţine s-au făcut.

Doar nemernicii trăiesc în tihnă ;
Unul ară, zece dau poruncă.

[1] *Valea Bin :* **împărăţia Bin, ale cărei pămînturi erau deosebit de fertile.**

[2] *Li :* **împăratul Li-van din Cijou s-a străduit să îngrădească puterea nobililor, dar, în 841 î.e.n., a fost surghiunit de aceştia ; în locul lui a fost adus prinţul Gun Bo-he.**

Rînduiala asta nu-i a bună
Nici pentru oştiri, nici pentru munca !

Iată gîndurile care îmi îngheaţă
Bietul suflet, chinuită pradă :
Lacrimile cad, prin pîcla serii,
Licărind, ca fulgii de zăpadă '

Gellu Naum

SE AUDE ŢIPĂTUL UNUI STOL DE GIŞTE SĂLBATICE

E ţipătul stolului,
Ţipătul, noaptea, sub stele
Şi aripi puternice,
Aripi prin beznă se-aud.
În stepă ard focuri
Şi fum se ridică din ele.
Spre sud de Ianţzî
Zboară stolul... Săgeată, spre sud !

Spre sud de Ianţzî,
În octombrie, e mei pe ogoare —
O parte ni-l ia
Vistieria, că-i húlpavă fiara !
Dar stolul se-ntoarce
Şi puii învaţă să zboare
Şi pleacă, din toamnă,
Spre sud, aşteptînd primăvara...

Gellu Naum

ÎNTR-O NOAPTE DE VARĂ, IN ORAŞUL TAICIJOU[1]

E rece apa fluviului şi pe oglinda ei
Aleargă norii purpurii ;
Din scoarţa, ca o plită-ncinsă, a pămîntului
Se urcă, leneşi, aburii spre cer...

Furtuna stă cu fălcile umflate
Dar nu e chip să izbucnească,
Deşi, deasupra, negura, ca un polog, atîrnă grea.

Taică pămînt ! Erai fecund
Şi nesecat în roade ;
Acuma semeni cu o biată carapace uscată,
O biată carapace de broască ţestoasă !
Pe lanurile de orez
În dogorirea soarelui fierbinte
Mai cresc doar brusturii cu mîhnitoare flori...

Generalul nostru a murit
În luptele cu piraţii, pe mare[2] ;
Flacăra tîlhăriei ne pîrjoleşte ţara
De la un capăt la altul ;
Iar oacheşul nostru popor e risipit în lume.

---

[1] *Taicijou* . oraş în provincia Futzian.

[2] În anul 1280, Hubilai, primul împărat din dinastia mongolă, a întreprins o campanie împotriva Japoniei, dar fiind învins a dat o poruncă prin care interzicea chinezilor să mai aibă vreo legătură cu Japonia. Totuşi, negustorii japonezi şi chinezi şi-au continuat legăturile comerciale. Vasele japoneze de comerţ ce acostau la ţărmul chinez erau înarmate şi uneori negustorii japonezi făceau şi piraterie.

Așa cum stelele sînt risipite
Pe bolta fără lună.

Ei trebuie să-și facă iar
Veșmintele de piele
Și vitele de muncă ni le căsăpesc ;
Din pluguri și din seceri
Își toarnă lănci și săbii —
Dar noi, ce facem noi ?
Căci zilele de muncă sînt aproape !

Ce facem noi ? Cu mîna goală
Cum să arăm pămîntul ?
Cum să redăm belșugul de odinioară, viața,
Ogoarelor sleite ?
O, soarele obișnuit să vadă
Îndestularea noastră,
N-o să-și mai creadă ochilor !

Stau generalii
Înveșmîntați în uniformele din piei de tigri ;
Nimic nu tulbură
Generălescul lor culcuș din corturi :
Nici vaietul, nici strigătul cumplit,
Nici geamătul amarnic nu poate să pătrundă
Peste zăplazul carelor orînduite-n cerc.

Cînd pier flăcăii
În iureșul năpraznicelor bătălii,
Din stîrvurile lor
Se-nfruptă fiarele de pradă,
Căci nu e-n stare nici o căpetenie de-a noastră

Să preţuiască vitejia,
Să preţuiască iscusinţa lor şi cazna.

Puternica oştire
A potolit, în acest an,
Răscoala străinilor îndărătnici
Din ţinutul Huai [1],
Iar la porunca dregătorilor,
Carele ostăşeşti
Ca o reţea de fier ne-au împînzit meleagurile.

Şi tribul Iumiao [2], înfumuratul trib,
Înfrînt acum,
Dansează dansul smereniei
Plecîndu-şi scutul,
Iar demonul,
Care îi insufla doar duhul îndărătniciei,
Îi porunceşte să-şi îndeplinească datoria.

De ce, atunci, cruzimea asta
Faţă de cei învinşi,
Cruzimea asta
Mai cumplită chiar decît duhul secetei [3] ?
Necruţătoare sînt poruncile !
În ele se revarsă mînia şi veninul,
Ele înseamnă moartea paşnicelor năzuinţe omeneşti !

---

[1] *Huai :* ţinut în provincia Henan.
[2] *Iumiao :* trib barbar din nordul Chinei.
[3] *Duhul secetei :* în mitologia chineză, duh care pîrjolea pămîntul pe unde trecea.

Poruncile ne spun într-una
Că „răsculaţii încă nu s-au potolit“ [1],
Că ei „ne pustiesc şi astăzi satele !“
Dar asta nu-i adevărat !
Doar nu degeaba
Căpeteniile oştilor
Scot străjile din posturi !

Poruncile ne spun într-una :
„Vom izbăvi de chin şi de tortură
Şi nu vor fi atinşi de mîinile călăului
Cei care se predau de bună-voie !“
Dar asta nu-i adevărat !
Mai lesne ai putea să-ndrepţi
Sau să întorci pe dos un arc întins !

Locuitorii de la munte plîng
De jale şi amărăciune,
Iar dinspre mare se aude
Drăcescul hohot al vrăjmaşilor.
Nu curcubeul s-a ivit pe cer,
Ci o cometă înspăimîntătoare,
Un semn cumplit, trimis de zei !

Noi ştim că în Dunhai [2], cîndva,
Căzut-a sub secure capul

[1] Aluzie la una dintre răscoalele populare ce au avut loc spre sfîrşitul domniei dinastiei mongole.

[2] *Dunhai* : o legendă spune că în epoca dinastiei Han, în judeţul Dunhai, trăia o femeie pe nume Cijou Ţin. Rămasă văduvă de tînără, ea a continuat să locuiască împreună cu soacra ei pe care o îngrijea cu multă dragoste. Aceasta, temîndu-se că i-ar fi nurorii povară, şi-a pus capăt zilelor. Cumnata ei a acuzat-o pe Cijou Ţin de crimă ; guvernatorul

Unei femei nevinovate —
O victimă a putredelor calomnii.
Trei ani după aceea, trei ani îndelungaţi
N-au mai rodit ogoarele
Şi florile n-au vrut să înflorească !

Iar azi, în plină vară,
Stau pomii sub zăpadă.
Aţi înţeles de ce ?
Atotputernicul stăpîn
Cunoaşte marginea nelegiuirilor
Şi nu mai vrea să fie orb şi surd !

Taică pămînt !
Tu nu eşti nici mai lung şi nici mai lat
Căci mersul vieţii
S-a hotărît o dată pentru totdeauna ;
La fel se culcă soarele, spre asfinţit,
În dosul muntelui,
La fel ne caută, în zori, din răsărit.

Toţi oamenii,
Cu toate visele, cu toate caldele nădejdi
Îmi sînt aproape,
Atît de-aproape cît e scoarţa de copac.

---

regiunii a pus **să i se taie capul.** Timp de trei ani de la execuţia nevinovatei Cijou Ţin, în Dunhai a fost secetă cumplită. Superstiţia populară a văzut în acest fenomen o pedeapsă cerească pentru nedreptatea săvîrşită. Speriat, guvernatorul a adus o jertfă pe mormîntul nevinovatei Cijou Ţin şi îndată s-a pornit o ploaie torenţială. Poetul Liu Ţzi face aluzie la această legendă arătînd că dacă pentru un singur om nevinovat ţara a fost pedepsită astfel, pentru masacrul a mii de nevinovaţi pedeapsa va fi şi mai gravă.

Fie ca orice inimă
În care s-a păstrat măcar un fir de dragoste
De ei să-şi amintească şi tuturor să le ureze bine.

Rîd cucuvaiele [1], de fericire,
Iar fenicşii sînt prigoniţi cu ură.
O, cerule, cum de mai poţi răbda ?
Pe unde-i adevărul ? Unde-i cinstea ?
O, de-aş găsi neînfricatul om
Care să ducă la urechea împăratului cuvîntul cel adevărat !

Iată, se lasă noaptea !
Deasupra crengilor subţiri şi dantelate
Văd aceleaşi stele
Urmînd acelaşi drum, ca totdeauna ;
Neabătîndu-se din calea hărăzită ei
Grăbeşte luna
Să ocolească lanţul zvelt al munţilor !

Pe bolta neclintită s-a desfăşurat
Aceeaşi Ursă Mare.
Eu, toate astea le cunosc
Şi-acum le văd din nou !
O, lacrămile oamenilor cînd se vor zvînta ?
Cînd va scăpa de suferinţi poporul meu ?

Gellu Naum

[1] *Cucuvaiele :* funcţionarii hoţi şi asupritori ; *fenicşii* sînt slujbaşii cinstiţi.

VAN MIAN
(aproximativ 1350)

MÎHNIRE

Un vînt pornit năpraznic să darme lumea-n cale,
Tot stuful de pe case, foşnind, l-a răvăşit,
Străbate, ca o iazmă, prin crăpături, pereţii
Şi-mprăştie fărîme din lutul coşcovit.

Un corb stingher se-aşază pe-o ramură uscată,
Întinsă spre fereastră, şi croncăne arare...
Înconjurat de-ai casei, cu toţi vrînd să-l petreacă,
Bărbatul, plin de grijă, e gata de plecare.

Soţia mult-iubită, copiii ce-l adoră,
Bătrîna-i mamă,-alături de tatăl lui cel drag,
Nerăbdători, grămadă, ieşiră toţi din casă
Şi-n hohote de plînset ei izbucniră-n prag.

Porneşte călătorul, ce greu îi este pasul
Ce-l duce cu tristeţe spre-un loc necunoscut,
Iar cei rămaşi în urmă cad pradă deznădejdii,
Privindu-l cum în zare se face nevăzut.

Doi ani trecură,-n piaţă, ei fata îşi vîndură,
Robiei hărăzind-o mai rău decît un cîine,
Iar astă-iarnă, bieţii, s-au despărţit cu jale
De fiul, stîlpul casei, speranţa lor de mîine...

Nu foamea-i hotărîse de ei să se despartă
Rupînd, ca niciodată, la moştenire, firul,
Ci i-a silit slujbaşul trimis de stăpînire
Să facă rost de banii datori, s-achite birul.

Aşa plătiră birul, scăpînd de grea năpastă
Dar au rămas, sărmanii, desculţi, flămînzi şi goi;
Din fericire iarna s-a dovedit mai blîndă
Că-n loc de ger, zăpadă, au fost doar vînt şi ploi.

Şi cum ajunse-n vară, cînd vîpia te frige,
Familia, prin lume, plecă în pribegie...
De unde să mai ieie alţi bani şi să plătească
Iar, birul stăpînirii, cînd gem în sărăcie?

Ieri, pe la miezul nopţii, întunecînd pămîntul,
Ameninţa furtuna, iscată, fără veste;
Sclipirea unui fulger şi tunetele surde
Cutremurau tăria şi munţii pînă-n creste.

După aceea vîntul, cu şuier de balaur,
Stîrni un stol de nouri şi slobozi o ploaie,
De parcă se rupsese, ca un blestém, zăgazul,
Vărsînd potop de apă în spume şi-n puhoaie.

Potopul nu-nceteazâ, mai tare se-nteţeşte,
Străbate-acoperişul dărăpănat la case,
Iar vîntul rece, aprig, devine vijelie,
Îţi biciuie obrajii, pătrunde pînă-n oase...

Bătrînul nu aude, fudul e de-o ureche,
De cînd pornise ploaia să cadă iute-n ropot,
Îşi strigă soaţa-i oarbă şi tremurînd de groază,
Strînşi, unul lîngă altul, plîng amîndoi în hohot.

Ce timpuri mai veniră de-nsingurare grea !
Nu mai cutezi nici glasul să ţi-l ridici la morţi.
Slujbaşii-s tigri aprigi, pîndesc să te sfîşie,
Scrîşnesc şi dau tîrcoale, turbaţi, pe lîngă porţi !...

Nu pot, vai, să-mi înăbuş, suspinele din suflet
Ce clocotesc de-a valma cu sîngele, prăpăd,
Veşmintele-mi sînt leoarcă de-atîta lăcrimare
Cînd suferinţa-n ochii fiestecărui văd.

Cu ani şi ani în urmă, de cine ştie unde,
Veniră-aici străbunii, găsind pămînt mănos,
Şi zece generaţii de oameni văcuiră
Intrînd, cu toţi, sub glie, nepreţuit prinos.

Dar în acele timpuri, trecute, de ocară,
N-a cunoscut, norodul, ca astăzi pe-al său umăr
Nici dorul despărţirii de-ai lui iubiţi tovarăşi
Şi nici povara cruntă de chinuri fără număr.

Pe ce meleaguri, oare, s-o fi ascuns în taină
Neînfricat, voinicul, înveşmîntat de glorii —
Ce stele şi planete putea să le urnească
Din loc, precum se spune, şi-i scris şi în istorii.

Erou care s-aducă în lume, pretutindeni,
Şi pentru veşnicie, mult-aşteptata pace,
Ca să respire-n voie, sub scutul libertăţii,
Uitînd de suferinţa în care omul zace?...

Ionel Marinescu

DINASTIA MIN

1368—1644

BIAN GUN
(1476—1532)

CÎNTECUL BARCAGIULUI

„De ce-ai sosit cu barca prea tîrziu ?"
„Un vînt cumplit nu m-a lăsat să viu.

În primăvară, valu-i furios,
Ecluze pe canal, nisip vîrtos.

Odgonu-i rupt şi-o vîslă mi s-a frînt.
M-am îndoit ca trestia la vînt !

Păzesc într-una grîul, ca un rob [1],
E socotit în totul, bob cu bob.

[1] Barcagiul, însărcinat cu transportul cerealelor, era nevoit să le păzească noaptea de şoareci, iar ziua să vegheze ca nu cumva boabele să se risipească prin găurile făcute de ei.

Nu știu slujbașii, cu-mbuibarea lor,
Că mulți țărani de foame, astăzi, mor.

Slujbașu-i grijuliu doar pentru el,
Dar milă pentru barcagiu — de fel.

La ei, căzuți din ceruri pe grumaz,
Și slujba la hotare e necaz...“

Ionel Marinescu

HE ȚZIN-MIN
(1483—1521)

SFÎRȘIT DE AN

Bătrînul an își curmă grabnic pasul
Iar anul nou de drum se pregătește.
Zăpada-și face-n orășel[1] popasul
Și urlă vîntul de la nord, cîinește...

Sleit de munci forțate,-ngrozitoare,
Pe maluri un țăran plîngînd se zbate.
Un pod de gheață-i rîul subt picioare ;
În zdrențe-și vîră mîinile-nghețate.

[1] **Orășel**: în perioada dinastiei Min, micilor așezări din munții din nord-estul Chinei (care nu aveau mai mult de cinci case, dar erau înconjurate de întărituri) li se spunea „orășele".

Porunci de la stăpîni le vin ca vîntul
Să se ridice iute stăvilarul.
Ca zbirii-şi ţin slujbaşii legămîntul,
Ca vitele-şi duc oamenii, amarul.

Cresc birurile-atît de mult cu zorul,
Încît norodul e secat de viaţă.
Săracu-şi vinde pînă şi feciorul,
Iar bogătaşul bea şi se răsfaţă.

El are-argint, de nu ştie cît are
Căci nu l-a cîştigat muncindu-şi glia ;
E punga-i plină, pîntecele mare ;
Pe cel sărac îl macină robia.

Se mulţumeau, mîncînd pe săturate,
Odinioară, oamenii din gloată,
Şi-aveau hambare pline de bucate,
Iar astăzi nu au pîine niciodată.

Nu se mai tem de oameni nici cocorii
Şi vin la ei întocmai ca la praznic.
În jurul casei, răspîndind fiorii,
Se lasă corbii croncănind obraznic.

Născut, crescut, feciorul, de părinte,
Îl uită cînd se-nsoară prin străini.
Iar fata mare, oricît de cuminte,
Privind din prag visează mandarini.

Cum s-a putut că om cu-atîta vlagă,
Ce-o viaţă-ntreagă a muncit oftînd,
Azi să nu poată sufletul să-şi tragă
Că-i tot sărac şi tot mereu flămînd ?

Află-n curînd sorocul, se-nţelege,
Să ducă vulpi şi iepuri, năpristan,
Precum că-i bir pentru vînat — e lege,
Însă vînatu-i treabă de ţăran ?

Zadarnic vei porni cu alţii-n ceată,
Oricît cei pricepuţi de ţi-ar da sfatul,
C-un arc de dud [1] în care-i o săgeată
Din fir de iarbă, să ucizi vînatul !

Prea grele timpuri au sosit, vezi-bine,
Unde-or fi cele bune, nu se ştie...
De Anul Nou, cîndva,-n oraş la tine
Era doar cîntec, joc şi veselie.

Dar seara asta de An Nou e moartă ;
Ne-a părăsit belşugul, fericirea.
În casele bătute crunt de soartă
Se-aude numai plînset şi scrîşnirea.

Ionel Marinescu

[1] *Arc de dud :* în China veche, la naşterea unui băiat, se atîrnau la uşa casei un arc făcut dintr-o ramură de dud şi o săgeată din fire de iarbă împletite ; conform superstiţiei populare, aceste obiecte erau menite să alunge duhurile rele. Poetul face aluzie la arcul de dud şi la săgeata de iarbă vrînd să arate că ţăranii, care nu se îndeletniceau în mod special cu vînătoarea, nu posedau adevărate arme de vînătoare.

ŢZI IUAN-FU
(aproximativ 1550)

MĂ-NTORC NOAPTEA, DUPĂ SECERATUL OREZULUI

Pe-ntuneric,
înspre casă,
mă-ntorc de la seceriş.
Luna străluceşte-n faţa porţii mele,
visătoare.
Clipocitul apei,
glasuri,
se strecoară pe furiş.
Ursa Mare,-ndrăgostită,
îşi oglindă chipu-n mare.

Stau cocioabele ascunse după frunzele pădurii.
Hîrjonindu-se cu valuri,
sună trestia mlădie.

Băieţelu-i dus la crîşmă să aducă de-ale gurii ;
Şi-n bătaie de vînt,
tatăl
îl aşteaptă să revie.

Ionel Marinescu

DINASTIA ŢIN (MANCIURIANĂ)

1644—1911

U VEI-E
(1609—1671)

SIMȚĂMINTELE CE M-AU CUPRINS ÎN TIMPUL BOLII

Cărunt sînt de tristeţe şi ruşine [1],
Din cauza întîmplărilor nefaste.
Hun Şen [2], de tînăr părăsit-ai lumea,
Dar ţi-ai păstrat onoarea nepătată.
E grea tămăduirea bolii mele,
Că nici un leac nu poate să-mi ajute.
Însă nu pot să-nfrunt toţi dregătorii,
Asemeni ca şi luna, cînd coboară
Să stea-mpotriva vîntului năprasnic...

[1] Intelectualitatea chineză socotea înjositor să slujească noii dinastii manciuriene Ţin. Poetul U Vei-e, împovărat de o familie numeroasă, a fost nevoit să slujească manciurienilor.

[2] *Hun Şen:* demnitar care a fost în slujba dinastiei Han şi a refuzat să intre în slujba uzurpatorului Van Man. Spre a-şi dovedi fermitatea hotărîrii luate s-a lăsat să moară de foame.

O, ce n-aş da să scot din piept, vrodată,
Nefericita-mi inimă, zdrobită,
Şi-un doctor priceput [1], din ea, durerea
S-o stoarcă, precum vinul din ciorchine!
Dar, vai, cu cît mă-nvăluie-amintirea,
Cu-atît mîhnirea-mi sfîşie crunt pieptul.
Prietenii, părtaşi de vieţuire,
În zile grele-au fost de mine-alături;
Eu duc o viaţă josnică şi laşă,
Nici cît un fir de iarbă subt picioare.
Cu frunze de pelin [2] îmi frec eu fruntea
Şi-mi picur doctorii în nas cu grijă;
Dar vai şi-amar că nu mă pot abate
Nicicînd din drumul hărăzit de soartă.
Tristeţea mea, durerea şi ruşinea
M-au strîns în chingi de fier îngrozitoare
Căci n-o să-mi las nevasta şi copiii
Aşa cum lepezi, cînd se rup, pantofii...
Eu ştiu că nu fac nici o pară chioară,
Dar numai eu sînt ástfel? În vîltoarea
Unor cumplite vremuri de prefaceri,
Prea-fericit să fie poate unul,
Iar altul chinuit de remuşcare.

Ionel Marmescu

---

[1] *Doctor priceput:* este vorba de Hua-to, chirurg din vremea dinastiei Han.

[2] *Frunze de pelin:* în medicina chineză empirică, pelinul era folosit ca un remediu pentru combaterea durerilor de cap.

SIUI CIJO
(1624—1713)

CATÎRUL ÎNHĂMAT LA CĂRUȚĂ

Cocoşii cîntă-n zorile mijinde :
Un corb stingher a croncănit pe-o craca.
Îşi sting lumina stelele pălinde,
Cu-o brumă rece, glia-ncet se-mbracă.

Degrabă, luna merge la culcare ;
Grea zi pentru catîr va-ncepe-ndată.
S-a pregătit din vreme de plecare,
Dar tihna de prin case-i tulburată.

Nu bate calul, peste bot lovindu-l :
Catîrului să nu-i răneşti spinarea,
Căci s-ar întrece corbii ciugulindu-l...
Şi-ai să-l aştepţi cam mult cu vindecarea !...

Cu greu, odihnă va găsi, sub soare,
De-atîtea răni pe spate, sîngerînde.
Tu, cel ce mîi catîrul, dacă moare,
Cu cine vei hrăni opt guri flămînde ?

Ionel Marinescu

CIJU I-ŢZUN
(1629—1709)

TOAMNA, PE CER PLUMBURIU...

Toamna, pe cer plumburiu şi-nghețat,
Trec şiruri de gîşte grăbite.

Luntrea şi-a tras-o pescarul la mal ;
În luncă doineşte un flaut.

Corbii, de frig tremurînd, s-au oprit
Pe ramuri să-şi facă popasul.

Raze de soare, ieşind dintre nori,
Cu pîcla se-ngeamănă-n glie.

Sus, o femeie ce-i singură-n turn,
Îşi strînge cu sîrg rufăria.

Ionel Marinescu

SIN DE
(1655—1685)

CULEGÎND DUDE

Acuma văd c-atuncea
M-am înşelat amarnic ;
Durerea şi tristeţea
În suflet mi-au pătruns.
Din ochii mei curg lacrimi
Şi se preling în sînge.
Pămîntul este-acelaşi —
De ce străin îmi pare ?
Nu am ştiut eu, oare,
Că el nu se va-ntoarce ?
Ştiut-am, vezi, şi totuşi
Doream să-l întîlnesc.
Se scurse timpul. Prunii

Îşi ofiliră floarea.
Păleşte luna,-nclină
Înspre apus.
Aştept.

Ionel Marinescu

FEI SI-HUAN
(1664—1741)

VERSURI PENTRU COPII

Cînd o gaie se repede
din înalturi
spre un pui,
Cloşca-l apără de-aproape.
Cînd îţi părăseşti căminul şi pe-ai tăi,
plecînd hai-hui,
N-are cine să te scape.
De mănînci vreodată peşte,
să nu laşi din solzi nici urmă ;
Prune de mănînci,
ia seama,
sîmburii să-i scuipi îndată ;
Dacă eşti la cîrma ţării,
făr'delegile le curmă.

Ionel Marinescu

IUI CIJU
(aproximativ 1700)

TIGRUL FEROCE[1]

Pe nesimțite tigrul se ivise ;
Isprăvile-i la număr nu le știi.
Culcușul vechi din peșteri și-l lăsase,
Și-acum pîndea la drum, prin bălării.

Se auzea în noapte, peste vînt,
Cumplitu-i răcnet pînă-n fundul zării,
Și se grăbeau înfiorați spre casă
Toți călătorii de pe-ntinsul țării.

Unindu-se, poporu-ar fi știut
Destul de bine să răpună fiara,

[1] *Tigrul feroce :* un favorit împărătesc, deosebit de crud, care acaparase puterea.

Dar vulpi [1], de tigru-oblăduite,-n haite,
Sînt gata-n călători să-nfigă ghiara.

Cu mîna goală tigrul să-l înhaţi !
Voinici de-aceştia nu-s, de bună seamă.
Şi oameni simpli trec, privind în jur,
Cu inimile-n reci fiori de teamă.

Unde-s acei ce-n faţa unei fiare,
Sfidînd-o, ne'nfricaţi să stea pe loc ?
Prăda-n amurg, pe vremuri, tigrul. Astăzi,
Sticlesc şi ziua ochii lui de foc.

Prin faţa tigrului, cu ochii-nchişi,
Trec fiarele de groază dîrdîind,
Dar, oare, pîntecoşii-s tulburaţi
De jalea oamenilor flămînzind ?

O, tigrule măreţ, feroce tigru,
Tu nici o spaimă-n vine n-ai simţit,
Dar sus la foişor, pe culmea Balin [2],
Fîneţele de toamnă s-au sfrijit.

Din arcuri capii oştilor aruncă
Săgeţile, cu-o dulce răutate —
Şi ele se înfig adînc în stîncă ;
Mai au cruzimile-ţi vreo-nsemnătate ?

Taşcu Gheorghiu

[1] *Vulpi :* funcţionarii vicleni şi necinstiţi care roiau în jurul favoritului.
[2] *Balin :* masiv muntos în vechea provincie Jehol.

SĂRBĂTOAREA FELINARELOR[1]

Învăluit în nouri trecut-a noul an
Dar ploaia se revarsă pe străzi fără-ncetare,

Cu gînduri încordate, trec caii uzi prin ploaie
Şi-n glodul primăverii se-mpotmolesc şi cad...

Şi doar acum prin case, la noi se prăznuieşte
Măreata „Feerie cu-aprinse felinare" —

E sărbătoarea mîndră a cupelor de aur,
Cu jocuri de lumină şi trîmbiţe de jad!

Dar jerbele-nflorite din foc de artificii
Zadarnice, prin ceaţă, încet s-au irosit;

Căci oamenii din Liaodun[2] ştiu porunca aspră
Pe care-o răspîndise la toţi guvernatorul:

„Ca vălul des al ploii şi-al negurilor sure
Din locurile noastre să fie risipit,

Întru cinstirea lunii, în cea mai mare grabă
Luminile s-aprindă prin case tot poporul!"

[1] *Sărbătoarea felinarelor:* avea loc la începutul anului; atunci la uşa casei fiecărei familii chineze se atîrnau felinare.
[2] *Liaodun:* peninsulă în sudul provinciei Liaonin.

Şi chiar cînd naiţii oaspeţi sfîrşiră de danţat
Şi se pierdu isonul cîntărilor măiestre

Tocmai atunci, din ramuri, toţi auziră cum
Un grangur taie noaptea cu triluri luminoase;

Şi mîngîind cu raza-i perdelele brodate,
Oprită în pervazul roşiilor ferestre[1],

Privi năuntru luna — chiar în aceeaşi clipă
S-au destrămat deodată şi pîclele ploioase.

Luminile prin ceaţă ardeau atît de vii —
Că parcă dimineaţă s-ar fi făcut afară:

Erau multicolore lumini de felinare
Şi peste şase uliţi trecea văpaia lor.

Nebănuit de iute şi fără nici o veste
Sosi în anu-acesta dorita primăvară!

Şi ca o mosafiră de mult timp aşteptată
Ea s-a ivit cînd tocmai eram în sărbători.

Nădăjduiesc în taină, că nu pe la ospeţe,
Cu sufletele prinse în marea veselie,

[1] *Pervazul roşiilor ferestre:* numai nobilii aveau dreptul să-şi vopsească în roşu pervazul uşilor şi al ferestrelor.

Ci cufundați în sacre și-aprinse rugăciuni
Se află toți ai noștri slujbași, la ora asta.

Și cerul implora-vor, pentru supușii lor,
Să dea recolte bune, belșug și bogăție,

Aminte aducîndu-și de anul ce trecu,
Cînd peste capul nostru se abătu năpasta.

Mi-aduc aminte bine cum, în acele vremuri,
Eu picoteam în tihnă, în leneșă visare ;

Se auzea din casă cum cade-afară ploaia,
Făgăduind recolte și zile-mbelșugate.

Prin ceața primăverii, feeric străluceau,
În șiruri fastuoase mulțimi de felinare.

Cîte nădejdi, pe-atuncea s-au mai înfiripat !
Ar fi crezut vre unul că ele-s mincinoase ?

Și mai tîrziu, în luna septembrie, îmi pare,
O vreme-nverșunată și rea s-a abătut,

Și într-o clipă-ntreaga recoltă fu distrusă
Și praful se alese de munca tuturor.

Cumplit cit nu poți crede mai fuse anu-acesta!
Vîndui atunci pămîntul și fiul mi-am vîndut,

Ca birurile grele să mi le pot plăti —
Mi-abate mie-acuma de dant și sărbători?

De altfel, se zvonește prin case că slujbașii
Provinciilor noastre făcură sfătuire

Să încunoștințeze pe marele-mpărat,
Cu multe amănunte, de toate de pe-aice.

Și unii spun că astăzi, sau mîine,-n orice clipă,
Va trebui să iasă domnească slobozire,

Și plata hotărîtă la orișice arenzi
Să fie micșorată cu mult, așa se zice.

De-aceea, veselie și cîntec și lumină
E astăzi pretutindeni la noi, aci-n Haicen [1].

Și pînă dimineață, în șir neîntrerupt,
Cîntări și dant s-or ține, la fel ca-n sărbători.

De-i adevăr în zvonul ce peste tot se-aude,
Atunci și bieții oameni sărmani și cu nevoi

[1] *Haicen*: oraș în ținutul cu același nume din peninsula Liaodun (provincia Liaonin).

Au şi ei dreptul astăzi să cînte, să petreacă
Şi să se veselească, de-ar fi chiar pînă-n zori !

Numai că toate-astea nu sînt decît poveşti !
Scorniri de soiul ăsta hazliu li se năzar

Doar minţilor necoapte, lipsite de simţire,
Săracilor cu duhul şi altor ageamii.

Dar zvonu-acesta dulce şi ademenitor
Nădejdi o să aprindă vreo cîteva măcar.

Acum sînt duşi cu toţii la marea sărbătoare
Şi casele rămas-au în beznă şi pustii.

Ce mult aş vrea ca,-n mînă cu sfeşnicul de jad,
Ce flacăra de aur din nouă braţe-şi cerne

Şi pare-asemeni unui dragon încolăcit
Prin felul cum se-mbină în linie boltită,

Să luminez, ca largă să se deschidă calea
Ce duce spre-mplinirea visărilor eterne :

Din casele sărmane în beznă cufundate
Să fie pe vecie minciuna risipită !

Taşcu Gheorghiu

U SIUN
(aproximativ 1700)

AUD GÎȘTELE

Gîște sălbatice-n stoluri
Lungi, și cu strunele-asemeni,
Arcul pe cer își destramă.

Scîncetul lor plin de jale,
Sunetul guslei din Ciu [1],
Dulce, în gîndu-mi recheamă.

Stoluri ! Arípi de mi-ar crește.
Eu v-aș urma săgetînd
Cerul de-albastră mătasă.

[1] *Sunetul guslei din Ciu :* poeta U Siun se referă la guslele făurite în principatul Ciu, al căror sunet era deosebit de trist.

Şi de-oi zări înainte-mi
Munţii-n zăpezi, voi ucide,
Gîndul întoarcerii-acasă !

Taşcu Gheorghiu

MEN LIN
(1728—1758)

ÎN ZORI, FAZANUL ZBOARĂ

Rotind penaju-i sclipitor,
În zorii clari fazanul zboară
Cu făzăniţa lui iubită.
Iar puişorii-n urma lor,
Prin ierburi dulci de primăvară,
Zglobii, după grăunţe sar.
Mi-e sufletul mîhnit din zori.
Străbat grădina-nţelenită,
Înfiorat de-un frig de toamnă.
În ochii mei e beznă iar:
Nevoi şi jale-n casă doar;
Privesc adînc în asfinţit...
Şi vede răposata-mi doamnă —
Stăpînul dacă-i ars de foame —
Că fiul încă e hrănit.

Taşcu Gheorghiu

HUAN ŢZUN-SIAN [1]
(1848—1905)

PRIMA DIMINEAŢĂ A ANULUI 1900

Vestirea dimineţii cocoşii şi-au întins.
Tăriile-s scăldate de soare şi de lună.
E soare, luna încă argintul nu şi-a stins.
Dar zvonuri şi nelinişti pămîntul l-au cuprins,
Şi undeva războiul securile îşi sună

Împresurată-i China. Trişti zori de ianuar :
Cu negurile-s rudă şi-aduc o grea povară.
De Anul Nou cînt singur, dorind în taină iar,
În pragul bătrîneţii să văd că-i pace-n ţară.

Din înălţimi coboară acorduri prea-curate,
Şi-n constelaţii Templul Ceresc s-a-mpodobit.

[1] *Huan Ţzun-sian* : cunoscut şi sub numele de Huan Gun-du.

Sălaşul fericirii se află-n ceruri, poate,
Căci zeii toţi uitară pămîntul urgisit.

Nouăsprezece veacuri trecură-n foc şi fum,
Dar cîmpuri vezi, în sînge, destule-n calea ta.
Iar Sivanmu [1], zeiţa, nu ştiu ce face-acum,
Dar pînă cînd cu lacrimi se va mai desfăta ?

Taşcu Gheorghiu

[1] *Sivanmu :* în mitologia chineză, zînă sau zeiţă care cunoştea leacul prin care se putea dobîndi nemurirea.

TAN SÎ-TUN
(1865—1898)

CÎNTEC DESPRE MACUL DE OPIU ŞI SACUL DE OREZ

Meiul din ceaun lipseşte,
Nu-i orez în sac de ani.

Viaţa de un fir atîrnă.
Foamea seceră-n ţărani.

Cei în stare să ne-ajute
Nu duc grija nimănui.

Semănate-s mii de *li*
Doar cu macul amărui.

Nu-i orez, da-i macu-n floare,
Şi gemînd poporul moare.

Taşcu Gheorghiu

ANEXE

ANEXA 1

DESPRE PROZODIA CHINEZĂ CLASICĂ[1]

Vechea literatură chineză, ca orice altă literatură a lumii, cuprinde două mari diviziuni: poezia şi proza.

Principalele forme de poezie chineză clasică sînt: *şî*, *fu*, *ţî* şi *ciu*.

Patrimoniul poetic chinez conţine bucăţi de mare valoare, şi poezia clasică şi-a asigurat un loc de cinste în moştenirea literară. „*Cartea Cîntecelor*" prima antologie poetică a Chinei, a fost alcătuită în secolul al VI-lea î.e.n. În timpul dinastiei Ciu, conform tradiţiei, existau, atît la Curte cît şi în statele vasale, funcţionari însărcinaţi cu adunarea cîntecelor populare. Aceşti funcţionari cutreierau în fiecare an ţara, în lung şi în lat, pentru a culege producţiile folclorice, producţii ce erau apoi editate şi pentru care se compuneau melodii. Astfel a luat naştere antologia denumită „*Cartea Cîntecelor*". Ea cuprinde 305 bucăţi, putîndu-se data între începutul dinastiei Ciu (secolul al XI-lea î.e.n.) şi mijlocul perioadei *Primăvara şi Toamna* (secolul al VII-lea î.e.n.). Unele dintre aceste poezii au fost scrise de nobili, dar marea lor majoritate erau creaţii ale poporului, publicate apoi sub îngrijirea unor învăţaţi.

[1] *Classical Chinese Prosody*: articol apărut în revista *Chinese Literature*, nr. 3, mai—iunie 1958.

„*Cartea Cîntecelor*" se împarte în trei secţiuni[1]: *fîn, ia*[2] şi *sun*. Secţiunea *fîn* cuprinde cîntece populare din diferite state şi reprezintă mai bine de jumătate din întreaga colecţie. E vorba de poezii scurte, simple, pline de semnificaţie, alcătuind conţinutul cel mai valoros al antologiei, întrucît ele aruncă o lumină deosebită asupra sentimentelor şi năzuinţelor populare, asupra dragostei, a muncii şi a societăţii din acea vreme, în general. În felul acesta, bucăţile din secţiunea *fîn* au pus bazele poeziei lirice chineze de mai tîrziu. Secţiunea *ia* se subîmparte în *Marele ia*[3] şi *Micul ia*[4]. Cele mai multe poezii din *Marele ia* sînt poeme eroice ale poporului Ciu, pe cînd cele din *Micul ia* sînt ode ceremoniale cîntate la banchete, ori satire împotriva cîrmuirii. Autorii acestor versuri erau, îndeosebi, nobili anonimi. De obicei, aceste lucrări sînt mai lungi şi mai pretenţioase decît cîntecele populare. Secţiunea *sun* cuprinde imnuri ce se foloseau la festivităţile religioase, însoţite de dansuri rituale executate în timpul sacrificiilor făcute în templele strămoşeşti. Ele înfăţişează doar o mică parte din colecţie, dar sînt, probabil, printre cele mai vechi dintre poeziile incluse în „*Cartea Cîntecelor*".

Majoritatea acestor cîntece e scrisă în versuri de patru ideograme, deşi există şi cazuri de versuri cu trei, cinci, şase, şapte sau chiar nouă ideograme. O caracteristică a genului *fîn* este repetarea aceleiaşi idei sau imagini în strofe diferite, cum se întîmplă în bucata *Patlagina creşte mare*, pe care o reproducem mai jos:

ţzai ţzai ţu i	*Patlagina creşte mare;*
po ien ţzai ci	*Iată mergem la culeş.*
ţzai ţzai ţu i	*Patlagina creşte mare;*
po ien iu ci	*S-o culegem am purces.*

[1] După unii, în patru secţiuni; vezi p. 5, n. 1.
[2] *Ia:* secţiunea *ia* cuprinde două subsecţiuni; vezi p. 5, n.l.
[3] *Marele ia: Marile ode;* (vezi).
[4] *Micul ia: Ode mărunte;* (vezi).

ţzai	*ţzai*	*ţu*	*i*	*Patlagina creşte mare ;*
po	*ien*	*to*	*ci*	*In mîini ţinem ce-am culeş.*
ţzai	*ţzai*	*ţu*	*i*	*Patlagina creşte mare ;*
po	*ien*	*luo*	*ci*	*Toate-avem mănunchiul des.*
ţzai	*ţzai*	*ţu*	*i*	*Patlagina creşte mare ;*
po	*ien*	*ţzie*	*ci*	*Frunzele-i din şorţuri ies.*
ţzai	*ţzai*	*ţu*	*i*	*Patlagina creşte mare ;*
po	*ien*	*sie*	*ci*	*Şorţu-n brîu ni l-am sumes.* [1]

Acest poem de trei strofe, cîntat de femei la lucru, rimează din două în două versuri. Uneori rima intervine la fiecare vers, ca de pildă în acest cîntec din *Micul ia,* ce înfăţişează sentimentele soldaţilor care se întorc acasă :

şi	*vo*	*van*	*i*	*Cînd am pornit an-primăvară*
ian	*liu*	*i*	*i*	*Era, a sălcii umbră, rară...*
ţin	*vo*	*lai*	*si*	*La vatră cînd ne-ntoarcem iară*
iu	*sue*	*fi*	*fi*	*Doar fulgii mari de neauă zboară.*
sin	*tao*	*ţi*	*ţi*	*Lung drumul... Cine ni-l măsoară ?*
ţzai	*ke*	*ţzai*	*ţi*	*Grea osteneală ne doboară,*
vo	*sin*	*şan*	*pi*	*Mîhnirea,-n inimă-i povară,*
mo	*ci*	*vo*	*i*	*De jalea noastră n-ascultară...*

Marele filozof Confucius a folosit „*Cartea Cîntecelor*" drept manual pentru discipolii săi, şi de aceea învăţaţii de mai tîrziu au socotit-o una dintre operele clasice ale lui Confucius însuşi. În epoca dinastiilor Ţin şi Han (din secolul al III-lea î.e.n. — secolul al III-lea e.n.), diverşi eruditi au cercetat aceste cîntece şi le-au împărţit în trei tipuri : *fu* (naraţiune), *pi* (comparaţie) şi *sin* (asociaţie).

Cele două bucăţi citate mai sus aparţin tipului *fu,* pentru că ele introduc „patlagina" şi „salcia" într-o naraţiune (în loc să compare sau să asocieze imaginile cu un alt termen).

[1] Versurile citate în *Anexa 1,* ce nu poartă menţiunea numelui traducătorului, sînt traduse de Romulus Vulpescu.

Multe poeme sînt de tipul *pi*. Poetul poate compara, de pildă, un iepure prins într-o capcană cu omul care suferă nedreptăți, sau un șobolan care fură grîne cu un tiran hrăpăreț; jelaniile gîștelor sălbatice, cu lamentările bocitorilor de înmormîntare. Tipul *sin* se confundă uneori cu tipul *pi* și, de fapt, aceste două tipuri sînt de multe ori menționate împreună, cu denumirea *pi-sin*.

„Frumoasă e!" dau țipăt cormoranii
Pe insula,-n mijloc de rîu, ivită.
Cînd fata e de neam e țară seamăn:
Pentru stăpînul nostru mireasă potrivită.

În fața unor perechi de cormorani văzuți pe o insulă, poetul se gîndește, prin asociație, la o fată frumoasă, „pentru stăpînul nostru mireasă potrivită". Iată prima strofă a unui alt poem:

Împovărat de floare argintie,
E piersicul ca o mireasă!
Stăpîna noastră, cînd se duce-acas.
Împrăștie în jur doar bucurie.

Florile de piersic evoca o mireasă tînără.

Procedeul acesta a fost folosit timp de mii de ani în versul popular. El se întrebuințează și astăzi în cîntecele populare moderne.

În perioada *Lupta dintre Împărății* (secolul al IV-lea î.e.n.), în statul Ciu din sudul Chinei, a apărut o nouă formă de poezie, după cea din „*Cartea Cîntecelor*" — formă denumită *ciu țî*. Primul care a scris în această formă a fost marele patriot și poet Țiui Iuan. Ivită într-o epocă de mare frămîntare intelectuală, cînd se punea un accent deosebit pe oratorie, acest fel de versificație are un stil oarecum retoric. Avem de-a face apoi cu un vocabular mai variat și cu o imagistică mai bogată decît în poezia antecedentă, cuprinzînd, totodată, mai multe ideograme pentru fiecare vers. *Ciu țî* este forma caracteristică pentru poezia din această perioadă. Spi-

ritul răzvrătit al poetului Țiui Iuan, precum și felul său pasionat de a căuta adevărul au ajuns să simbolizeze năzuințele poporului chinez. Strînsa îmbinare între frumusețe și patriotism, caracteristică operelor lui Țiui Iuan, a dat un nobil exemplu tuturor poeților de mai tîrziu. Poemele sale cele mai importante sînt *Li Sao*, „*Odele*" și cele „*Nouă elegii*". *Li Sao* este o creație de proporții, ce înfățișează aspirațiile politice ale poetului și dragostea sa de țară ; este socotită ca prima mare poemă a literaturii chineze. Cele „*Nouă elegii*", scrise în epoci diferite și adunate de învățații de mai tîrziu, se aseamănă ca stil cu *Li Sao*. Cele „*Unsprezece Ode*" reprezintă imnuri de sacrificiu revizuite de Țiui Iuan, pline de imagini frumoase și de numeroase aluzii mitologice.

După ce această formă de poezie a atins un nivel deosebit datorită lui Țiui Iuan, ea a fost continuată de numeroși urmași, dintre care cei mai vestiți au fost Sun Iu, puțin mai tînăr decît Țiui Iuan, și Țzia I, care a trăit la începutul epocii Han. La sfîrșitul primei dinastii Han, unul dintre erudiții vremii, numit Liu Sian, a adunat toate poeziile de acest tip într-o colecție cunoscută sub numele de „*Ciu Țî*". Ulterior numele *ciu țî* a fost folosit pentru a indica fie noua formă de poezie creată de Țiui Iuan din Împărăția Ciu, fie culegerea întreagă de poeme, cuprinzînd versurile lui Țiui Iuan cît și cele ale altor poeți, aparținînd însă aceleiași școli.

Influența poeziei de tipul *ciu țî* asupra poeziei chineze clasice a fost considerabilă. Atît în ceea ce privește forma cît și în ceea ce privește conținutul, poemele *ciu* diferă de poezia din „*Cartea Cîntecelor*". Ele exprimă sentimente complexe, mai pasionate, și vădesc o imaginație mai bogată, în timp ce structura versurilor a progresat față de cea a cîntecelor populare. În *Li Sao* și în cele „*Nouă elegii*" există în general șase ideograme în fiecare vers ; versurile neperechi rimează. Întrucît versurile nerimate se termină în general cu un sunet în

plus, o exclamaţie, ele au foarte adesea şapte silabe. Iată spre exemplu un pasaj din *Li Sao*:

ji iue hu ti pu ien si
ciun iu ttu ti tai su
vei tzao mu ci lin lo si
gun mei jen ci ci mu
pu tu ciuan er ti huei si
ho pu gai hu tzu tu
cen ti ti i ci cen si
lai vu tao tu sien iu
Soarele şi luna se roteau într-una, o!
Primăvara, toamna au trecut pe rînd:
Flori cu vrejuri rupte, scuturate fructe, covîrşeau ţărîna, o!
Poate c-o să vină seara mai curînd...
Am voit pe-alt drum viaţa să-mi îndrum, o!
Mi-am iubit junia tot ce-i rău urînd;
Am mînat în ham, armăsari de neam, de zeieşti obîrşii, o!
Doar un ţel, pe rege să-l îndrum, avînd...

Versurile neperechi se încheie, toate cu exclamaţia *si*, în timp ce toate versurile perechi rimează.

„*Odele*" dovedesc o mai mare libertate, avînd în general cinci, şase sau şapte ideograme într-un vers. După acest indiciu ne putem da seama, în general, că forma versurilor se şi îndrepta încă de pe atunci către tiparele cu cinci şi şapte ideograme, care au fost adoptate mai tîrziu.

In epoca dinastiei Han, literaţii au continuat tradiţia retorică a poemelor *ciu*. Ei au recurs la descrieri exagerate şi la o imagistică bogată pentru a crea un nou tip de poezie narativă, cunoscută sub numele de *han fu*. Versurile de acest fel pot fi recitate, dar nu cîntate. Ele sînt de obicei pline de hiperbole şi *concetti*[1], dar sînt lipsite de sentimente adevărate. Majori-

[1] *Concetti:* în limba italiană, literal „concepte"; cugetări sau sentenţe strălucitoare, dar afectate şi pline de preţiozitate, caracteristice unui anumit curent din poezia italiană a secolului al XVI-lea; vezi şi *Poezia chineză clasică*, p. XXXI, n. 1.

tatea au patru sau șase ideograme. E vorba de poeme destul de lungi și de plictisitoare, cuprinzînd în cea mai mare parte elogii adresate domnitorilor timpului. Nu prezintă o prea mare valoare literară.

În timpul domniei împăratului U (U-di), din dinastia Han de Apus, a luat ființă, potrivit unei vechi tradiții, un conservator special (*„Camera muzicală"*) menit să se ocupe cu alegerea de cîntece populare și de poezii culte care să poată fi puse pe muzică, spre a fi apoi folosite la ceremoniile de la Curte, la sacrificii și la festivități. În felul acesta, cîntecele populare au ajuns mai pe urmă să fie cunoscute, în general, sub numele de *iue-fu* (cîntece de la *„Camera muzicală"*), deși multe dintre ele nu-și aveau obîrșia în instituția imperială. Cîntecele *iue-fu* din epoca dinastiei Han de Apus sînt, vădit, o dezvoltare a poeziilor *ciu ți* și a celor din *„Cartea Cîntecelor"*. Multe dintre ele sînt cîntece și balade populare ce ne dau o imagine exactă istorică a vieții și a mentalității din acea vreme.

Poeziile din prima perioadă a dinastiei Han nu au o metrică regulată. Numărul ideogramelor variază de la un vers la altul, între două și șapte. Totuși, cea mai mare parte a cîntecelor *iue-fu* din epoca tîrzie a dinastiei Han, au cinci ideograme în fiecare vers. Este evident că această nouă formă de poezie s-a dezvoltat din cîntecele anterioare, dar ea era mai suplă și mai aptă pentru transmiterea unei idei decît metrul rigid de patru ideograme într-un vers. Începînd de la sfîrșitul dinastiei Han, versul de cinci ideograme a devenit metrul de bază al poeziei chineze clasice. În perioada *Cele Trei Împărății* (220—280) au început, de asemenea, să apară versuri de șapte ideograme. Printre autorii unor astfel de versuri se numără de pildă Tao Pei și împăratul U din Vei. O asemenea dezvoltare a poeziei *ciu ți* a dobîndit popularitate mai cu seamă în timpul dinastiei Tan.

Din perioada *Cele Trei Împărății* pînă la sfîrșitul dinastiei Sui (581—618) au apărut numeroase poezii de tipul *iue-fu*.

O serie de literaţi de talent şi-au cîştigat renume prin poezia populară şi ducînd mai departe tradiţiile moştenite. Ţao Ciji, Iuan Ţzi, Ţzo Sî, Tao Iuan-min, Bao Cijao, Se Lin-iun, Se Tiao şi Iui Sin au înscris pagini de glorie în istoria literaturii chineze.

Cu excepţia lui Bao Cijao, care a folosit versul de şapte ideograme, toţi aceşti poeţi au scris versuri cu cinci ideograme. Bineînţeles, în această epocă, poemele nu mai respectau cu rigiditate stilul *iue-ţu* pentru că începînd din perioada *Cele Trei Împărăţii*, ele s-au emancipat în mod treptat de muzică şi au ajuns a fi cunoscute sub numele de *ku-şî* (poezie în stil vechi). În stilul *ku-şî* numărul de versuri nu este limitat şi merge de la patru în sus. Sistemul rimelor este de asemenea liber, în cea mai mare parte. Iată un poem de acest fel scris de vestitul poet Li Tai-pe, din perioada dinastiei Tan, şi intitulat *Eu, luna şi umbra mea.*

Subt bolta parfumată,
Vream singur să rămîn

Să beau pîn' la durere
Grozavul vin bătrîn.

Dar luna, răsărită
Pe cerul diafan,

Şi-a-ntors spre mine palul
Obraz marmorean,

Şi-atunci, al treilea oaspe
Din beznă apărea,

Venea al treilea oaspe
Spre mine — umbra mea.

Îi spun: „Hai, pleacă, lasă-l
Vreau singur să rămîn.

Chiar de-ai muri, nu capeți
Un strop de vin bătrîn!

Plecați! Ce vreți? În pace
Spre vin vreau să mă-ntorn!

Întinzi zadarnic ceașca,
Tu, umbra mea, să-ți torn!

Hai, pleacă, umbră! Lună,
Te culcă înapoi,

Căci Li Tai-pe, de milă,
Va bea și pentru voi!

Rîzi, lună, de-ale mele
Cîntări? Ce te-a cuprins,

Tu, umbră, că deodată,
Ca-ntr-un vîrtej nestins,

Ai prins să joci? O clipă
Priviți, amicii mei:

Băut-a unul singur
Și-am amețit tustrei!

Mi-i somn! Deci, noapte bună!
Vreau singur să rămîn!

V-aștept și mîine seară
Cu-același vin bătrîn!" [1]

[1] Traducere de Eusebiu Camilar; vezi comparativ aceeași poezie, *Trei ortaci (Eu, luna și umbra mea)*, tradusă de Adrian Maniu; pp. 181—182.

În anumite poezii *ku-şi*, versurile de cinci ideograme sînt urmate de versuri cu şapte ideograme. Uneori rimează numai versurile perechi, alteori rimează toate versurile, forma nefiind cîtuşi de puţin rigidă.

Începînd cu „*Cartea Cîntecelor*" şi *ciu ţi*, pînă la *tuc-ţu* din epoca dinastiilor Han şi a celor următoare, poezia chineză clasică a trecut prin multe etape de dezvoltare pînă ce a atins vîrsta ei de aur, în timpul dinastiei Tan. Există încă astăzi peste 48000 de poezii *tan*, aparţinînd unui număr de peste 2300 de poeţi. Perioada 713—766, cînd civilizaţia Tan a ajuns la apogeu, a fost o epocă de strălucire fără precedent a poeziei chineze. În acest răstimp s-au creat poezii mai multe şi mai bune decît în oricare altă epocă. Nenumăraţi poeţi din toate categoriile sociale foloseau forme diferite pentru a scrie pe teme diferite. Poeţi celebri, ca Van Vei şi Men Hao-jan, au cîntat natura sălbatică şi viaţa de la ţară, în timp ce Gao Şi şi Cen Şen închinau versul lor războaielor de la hotare. Dar gloria poeziei chineze o constituie cele două mari figuri ale ei : Li Tai-pe şi Du Fu.

Poeziile lui Li Tai-pe au un caracter romantic. Cu o imaginaţie aproape neînfrînată şi cu exagerare poetică, poetul exprimă exuberanţa şi ambiţia tinereţii, vorbind, totodată, de greutăţile cu care luptă oamenii şi de corupţia din lume. Departe de a căuta o evadare din realitate, spiritul său nobil se arată strîns legat de popor, prin calde sentimente de dragoste. Foloseşte o imagistică şi mai vie încă pentru a înfăţişa scene din viaţa reală. Du Fu este un pasionat, ale cărui poezii sînt pline de o profundă umanitate şi de un puternic realism. Un alt mare poet, de la începutul secolului al IX-lea, Bo Ţziui-i, a dus mai departe tradiţia lui Du Fu, scriind numeroase poezii ce exprimă dragoste pentru oamenii de jos şi ură împotriva celor care îi asupreau. Un alt poet genial de la sfîrşitul dinastiei Tan a fost Li Şan-in, autorul unor admirabile poezii de dragoste, pline de imagini frumoase şi de versuri ce ascundeau o satiră politică. Poezia sa este asemeni soarelui la asfinţit care, deşi se pierde sub orizont, lasă o puternică impresie

de frumusețe și splendoare. Cu el ia sfîrșit strălucita tradiție a dinastiei Tan.

O dată cu apogeul pe care poezia chineză clasică l-a atins sub dinastia Tan, prozodia s-a dezvoltat și ea, ajungînd la un nivel de maturitate. Forma poetică a devenit mai regulată și, totodată, au apărut două forme noi : *lu-șî* (poezie ce se supune cu stricteţe regulilor) și *ciue-ciu* (versuri scurte întrerupte).

Poeziile de tip *lu-șî* respectă anumite reguli, foarte stricte, născute din chiar caracteristicile limbii chineze. O trăsătură distinctivă a limbii chineze clasice o constituie faptul că ea este monosilabică ; o altă trăsătură distinctivă stă în faptul că fiecare sunet poate fi rostit pe patru tonuri : *pin, șan, ciu* și *ju*, sau chiar pe cinci tonuri, dacă împărțim tonul *pin* în *in pin* (feminin) și *ian pin* (masculin). În prozodia chineză cele trei tonuri, *șan, ciu* și *ju* sînt adesea grupate la un loc sub numele *șe* (ton deflexionar) în timp ce *pin* se rostește cu un semiton mai jos.

Lu-șî constă din opt versuri cu același număr de ideograme în fiecare vers, fie cinci, fie șapte. Rimează, de preferință, versurile perechi, pe tonul *pin*. Versurile nerimate dintr-un catren trebuie să se sfîrșească cu tonul opus celui al rimei. Există o tendință către o dispunere antitetică a tonurilor în cele două versuri ale unui cuplet, și o altă tendință ca tonurile să meargă mai degrabă perechi decît cîte trei. Pe lîngă această dispunere antitetică a tonurilor, există un paralelism destul de strict în al doilea și al treilea cuplet (sau în versurile trei, patru, cinci și șase, dintr-o poezie de opt versuri).

Poeziile *ciue-ciu*, cu versurile întrerupte, sînt alcătuite din numai patru versuri și au un metru regulat, fiecare vers avînd cinci sau șapte ideograme. Nu se cere nici un paralelism, dar regulile privitoare la folosirea tonurilor sînt aceleași ca și în poeziile *lu-șî*.

În epoca dinastiei Tan, deși forma poetică cu versuri de la cinci la șapte ideograme era foarte obișnuită, s-a bucurat de o deosebită prețuire în rîndurile poporului un alt tip de cîntec

cu metrică neregulată. Acesta a ajuns să fie cunoscut sub numele de *ţî*. Tip de poezie ce putea fi cîntată, şi de aceea strîns legat de muzică, forma *ţî* era o continuare a tradiţiei originare *iue-fu*. Întrucît aceste cîntece erau transpuse pe diferite arii muzicale, în ele lungimea fiecărui poem, ca şi a fiecărui vers în parte, variază. Poeziile *ţî* erau numite din această cauză şi „versurile lungi şi scurte". Pentru a scrie poezii *ţî*, poetul trebuia să-şi potrivească cuvintele unui anumit tipar muzical.

Unele poeme *ţî* sînt scurte, altele sînt lungi. Cele care nu depăşesc 58 de ideograme sînt numite în general *ţî scurte*, cele între 59 şi 90 de ideograme se numesc *ţî mijlocii*, iar cele ce depăşesc 90 de ideograme se numesc *ţî lungi*.

Primele două categorii au apărut o dată cu dinastia Tan, în timp ce poeziile *ţî lungi* s-au ivit abia către sfîrşitul epocii Tan, generalizîndu-se propriu-zis în timpul dinastiei Sun de Miazănoapte (960—1127).

De la mijlocul epocii dinastiei Tan înainte, intelectualii au început treptat să fie atraşi de forma *ţî*. Marele poet Bo Ţziui-i, ca şi prietenul său Liu Iui-si, au scris amîndoi poezii *ţî*. La sfîrşitul dinastiei, Ven Tin-iun, a cărui faimă a rivalizat cu cea a lui Li Şan-in, a fost un adept al acestui stil. Foarte bune poezii *ţî* au fost scrise în perioada *Cele Cinci Dinastii* (907—960) de către mulţi dintre prinţii locali şi de către miniştrii lor. Printre aceştia se numără Li Ţzin şi Li Iui şi ministrul Fen Ien-ţi. Ei ocupă un loc important în istoria literaturii chineze.

În dinastia Sun, forma *ţî* a devenit tot aşa de populară cum fusese forma *şî* în timpul dinastiei Tan. Primii poeţi din timpul dinastiei Sun, anume Ouian Siu, Ien Şu şi Ien Ţi-tao, au fost vestiţi pentru poemele lor *ţî scurte*. În acelaşi timp Liu Iun, Şan Sien, Ţzin Guan şi Cijou Pan-ien aveau mare îndemînare în folosirea melodiilor mai lungi. Dar poezia lor se ocupa aproape exclusiv de dragoste şi de viaţa lipsită de grijă a literaţilor de familie bună, care îşi petreceau timpul bucurîndu-se de frumuseţea florilor şi de harul băuturii.

Numai excelentul Su Tun-po a scris poezii *ţî* pe alte teme: despre natură, viaţa la ţară sau despre gîndurile şi năzuinţele oamenilor. În timpul dinastiei Sun de Miazăzi (1127—1279), marele patriot Sin Ţi-ţzi a folosit această formă ca să-şi exprime dragostea faţă de popor şi faţă de patrie. În felul acesta poezia *ţî* a trecut la o gamă tot atît de vastă de subiecte ca şi poeziile *şî* din timpul dinastiei Tan.

Către sfîrşitul dinastiei Sun, ca urmare a faptului că poeziile *ţî* se despărţiseră de muzică, atenţia poeţilor a fost atrasă de un alt tip de cîntece la modă. Acesta era *noul ciu*, foarte popular în perioada dinastiilor Iuan (1279—1368) şi Min (1368—1644). Erau două şcoli *ciu*, cea de miazănoapte şi cea de miazăzi. Prima a fost foarte populară în timpul dinastiei Iuan, iar a doua în timpul dinastiei Min.

Poeziile *ciu* se aseamănă cu poeziile *ţî* precedente: ele trebuie scrise pentru a intra în tipare muzicale determinate. Această nouă formă de poezie era folosită fie pentru arii de operă, fie pentru cîntece propriu-zise. Pasajele poetice din operele de pe vremea dinastiei Iuan (ca de pildă „*Iatacul dinspre Soare-apune*" de Van Şi-fu şi „*Zăpadă în miez de vară*" de Guan Han-ţin) erau poezii *ciu de miazănoapte*, pe cînd cele din dramele de pe vremea dinastiei Min (ca „*Povestea lăutei*" de Gao Ţze-cen şi „*Foişorul bujorilor*" de Tan Sian-ţzu) erau cîntece *ciu de miazăzi*. Cîntecele *ciu* puteau fi sau poeme scurte independente, sau o serie de poeme scrise în aceeaşi gamă muzicală, dintre care unele sînt lungi de aproape 2000 de cuvinte (cum e cazul cu „*Veşnica durere*" de Guei Ciuan, de la sfîrşitul dinastiei Min).

Încă de pe vremea dinastiilor Tan şi Sun, formele de bază ale poeziei chineze clasice au fost *ku-şî*, *lu-şî* şi *ciue-ciu* şi fiecare dinastie a avut cîţiva poeţi remarcabili: Su Tun-po şi Lu Iu, în dinastia Sun; Iuan Hao-ven, la sfîrşitul dinastiei Sun de Miazăzi; Ian Vei-cen şi Gao Ţi, sub dinastia Iuan; Cen Ţzu-lun, sub dinastia Min; U Vei-e, Van Şi-cijen, Iuan Mei, Huan Ţin-jen, sub dinastia Ţin (manciuriană);

Huan Ţzun-sian şi Cijen San-li, la sfîrşitul dinastiei Ţin. Toţi aceştia au avut un stil individual şi au adus o contribuţie însemnată la dezvoltarea literaturii chineze. Cu toate acestea, în epoca noastră, poezia în limba populară a început să domine, în timp ce poezia clasică a rămas pe planul al doilea.

Literatura chineză posedă un admirabil patrimoniu poetic, de la vechile cîntece populare din „*Cartea Cîntecelor*" pînă la cîntecele populare moderne. Această tradiţie strălucită constituie mîndria şi gloria civilizaţiei chineze şi toate aceste creaţii nemuritoare reprezintă adevărate modéle pentru generaţiile de mai tîrziu.

U SIAO-JU

ANEXA 2

TABEL CRONOLOGIC AL DINASTIILOR CHINEZE

1	Dinastia Sia	2205—1783 î.e.n.
2	Dinastia Şan (In)	1766—1154 î.e.n.
3	Dinastia Cijou de Apus	1122—771 î.e.n.
4	Dinastia Cijou de Răsărit	770—221 î.e.n
	a) perioada *Primăvara şi Toamna*	770—475 î.e.n.
	b) perioada *Lupta dintre Împărăţii*	475—221 î.e.n.
5	Dinastia Ţin	221—207 î.e.n. [1]
6	Dinastia Han de Apus	206 î.e.n. — 25 e.n.
7	Dinastia Han de Răsărit	25—220
8	*Cele Trei Împărăţii*	220—280
9	Dinastia Ţzin de Apus	265—316
10	Dinastia Ţzin de Răsărit	317—420
11	Dinastiile de Miazăzi şi de Miazănoapte	420—589
12	Dinastia Sui	581—618
13	Dinastia Tan	618—907
14	*Cele Cinci Dinastii*	907—960

[1] După unele izvoare, dinastia Ţin ar fi domnit între anii 246—207 î.e.n.

15	Dinastia Sun de Miazănoapte	960—1127
16	Dinastia Șun de Miazăzi	1127—1279
17	Dinastia Iuan (mongolă)	1279—1368
18	Dinastia Min	1368—1644
19	Dinastia Țin (manciuriană)	1644—1911

ANEXA 3

INDICE ALFABETIC

al provinciilor şi al regiunilor autonome ale Republicii Populare Chineze, cu capitalele lor [1]

1	Anhuei	— Hofei
2	Ceţzian	— Hanciou
3	Fuţzian	— Fuciou
4	Gansu	— Lanciou
5	Ghirin	— Cianciun
6	Guandun	— Canton
7	Guiciou	— Guian
8	Hebei	— Pekin
9	Heiluţzian	— Harbin
10	Henan	— Cenciou
11	Hubei	— Uhan
12	Hunan	— Cianşa
13	Iunnan	— Cunmin
14	Liaonin	— Şenian
15	Reg. Aut. Guansi-Ciuan	— Nannin
16	Reg. Aut. Mongolia Interioară	— Huhehot

[1] Pe hartă, pentru a înlesni descifrarea, fiecare provincie este indicată prin cifra arabă însemnată în dreptul ei în prezentul *Indice*.

17	Reg. Aut. Sinţzian-Uighur	— Urumci
18	Sîciuan	— Centu
19	Şandun	— Tzinan
20	Şansi	— Taiiuan
21	Şensi	— Sian
22	Taiuan (Taiwan)	— Taipei
23	Tibet	— Lhassa
24	Ţinhai	— Sinin
25	Ţinutul Ciamdo	— Ciamdo
26	Ţziansi	— Nancian
27	Ţziansu	— Nankin

ANEXA 4

HARTA ADMINISTRATIVĂ
A
REPUBLICII POPULARE CHINEZE

ANEXA 5

INDICE ALFABETIC GENERAL

1 Numele proprii (onomastice, toponime etc.) sînt tipărite cu un corp de literă obișnuit. Titlurile de opere literare (piese de teatru, poeme, poezii etc.) sau muzicale sînt tipărite în caractere cursive și între ghilemete. Sînt inserate, de asemeni, titlurile tuturor poemelor sau ale poeziilor citate în *Anexe*, dar care nu figurează în antologie.

2 Numele comune chineze sînt tipărite în caractere cursive.

3 Numele poeților care figurează cu versuri în antologia noastră sînt evidențiate în caractere aldine ; cifrele culese cu același corp indică pagina din antologie la care se află versurile poetului respectiv ; (cea de-a doua cifră, precedată de un n. — notă sau nr. — număr, arată numărul notei sau numărul de ordine sub care figurează ori este explicat cuvîntul).

Cifrele culese în caractere cursive arată locul unde se pot găsi date biografice, bibliografice, analiza operei poetului etc. precum și explicarea unor noțiuni de poezie chineză.

Cifrele tipărite cu un corp de literă obișnuit indică locurile în care se mai dau unele amănunte în legătură cu numele, propriu sau comun, citat.

4 Poeților al căror nume este precedat de un asterisc li se publică și portretul. Asteriscul va fi reîntîlnit și la cuprins.

A

Afan (palatul), p. 340, n. 3.
Alexeev (V. M.), p. XXXVIII.
Anhuei (provincia), p. 489, nr. 1.
An Lu-şan (generalul), p. XLI ; p. 128, n. 1.
Ansí, p. 93, n. 2.
An Ţzin-siui (generalul), p. 222, n. 1.
„Arta şi ideile lui Ţiui Iuan" (articolul), p. XXII.
A-sian (fecioara), p. 390, n. 2.

B

Baiden (muntele), p. 136, n. 1.
baihua (limba), p. LI.
Baikal (lacul), p. 91, n. 2.
Balin (culmea), p. 458, n. 2.
Ban Gu (poetul şi istoricul), p. XXVII.
Bao Cijao (poetul), pp. XXXII, XXXIV ; p. **74** ; p. *480* ; vezi **Bao Min-iuan.**
Bao Min-iuan (poetul), vezi **Bao Cijao.**
Bei (împărăţia), p. 6, n. 1.
Bian Gun (poetul), p. **439.**
Bin (împărăţia), p. 6, n. 1.
Bin (valea), p. 425, n. 1 ; vezi *Bin* (împărăţia).
Bodí (cetatea), p. 244, n. 1.
Bo Le (geambaşul), p. 37, n. 3.
(*) **Bo Ţziui-i** (poetul), pp. V, XIV — XV, XLIV—XLVII ; p. **293** ; p. *482* ; vezi **Pai Ciu-i, Pai Ţiu-i.**
Bucijou (munţii), p. 216, n. 2.
Buda (zeul), p. 97, n. 1.

C

Calea Lactee, p. 90, n. 2 ; vezi *Fluviul Mare.*
„Camera muzicală" (conservatorul), p. XXIX ; p. 41, n. 1 ; *479 ;* vezi *„Iue-fu"*.
Can Si (împăratul), p. XXXVI.
„Capitala de răsărit", p. 81, n. 1 ; vezi *Loian.*
„Cartea cîntecelor", pp. XVI—XXI ; p. 5, n. 1 ; p. *473 ;* vezi *„Șițzin"*.
„Cartea cugetărilor", p. 69, n. 1 ; vezi *„Lun Iui"*.
Cartierul Rîndunelelor Negre, p. 289, n. 1.
„Categoriile de versuri" (tratatul), p. XXXIV.
Căușul Ceresc (constelația), p. 113, n. 3.
„Cei șapte bărbați din perioada Țziannan" (gruparea literară), p. XXX.
„Cei șapte înțelepți din crîngul de bambus" (gruparea literară), p. XXXI.
Cele cinci Dinastii, p. 487, nr. 14.
„Cele 19 poeme vechi" (culegerea), p. XXXI.
„Cele opt lipsuri ale versificației" (teoria), p. VIII.
Cele Trei Împărății, p. 487, nr. 8.
Cen Iui-i (poetul), p. **388.**
Cen Lin (poetul), p. XXX ; p. **56.**
Cen Șen, p. 421, n. 1 ; p. 482.
Cen Șen (poetul), p. *482.*
Cen Tan (împăratul), p. 36, n. 2.
Centao (lacul), p. 217, n. 1.
Cen Tzî-an (poetul), pp. XXXVII—XXXVIII ; p. 299, n. 1
Cen Țzu-lun (poetul), p. *485.*
Cețzian (provincia), p. 489, nr. 2.
„Chemarea sufletului" (poezia), p. XXII.
„Chinese Literature" (revista), p. 473, n. 1.
Cianan (orașul), p. 81, n. 1 ; vezi *Orașul Ceresc.*
Cianceu (orașul), p. 90, n. 6.
Cianhan (satul), p. 72, n. 1.

Cianșa (orașul), p. 344, n. 1.
Cijan Hen (poetul), p. XXIX.
Cijan Ke-ţziu (poetul), p. **417.**
Cijan Sian (poetul), p. **367.**
Cijan Siun (poetul), p. **206.**
Cijan Ţzi (poetul), p. XLVIII ; p. **269.**
Cijao (împărăţia), p. 41, n. 1.
Cijao (principatul), p. 227, n. 1.
Cijao-di (împăratul), p. 91, n. 2.
Cijao I (poetul), p. *LV.*
Cijao Mîn-fu (poetul), p. *LIII.*
Cijen (împărăţia), p. 9, n. 1.
cijeniuan (anii), p. 315, n. 1.
Cijen San-li (poetul), p. *486.*
Cijensian (rîul), p. 99, n. 2 ; vezi *Sian.*
Cijou (capitala), p. 8, n. 1.
Cijou Ban-ian (poetul), p. *LI.*
Cijou de Apus (dinastia), p. 487, nr. 3.
Cijou de Apus (împărăţia), p. 5, n. 2.
Cijou de Răsărit (dinastia), p. 487, nr. 4.
Cijou Pan-ien (poetul), p. *484.*
Cijou Ţin (văduva), p. 430, n. 2.
Cijuhe Lian, p. 243, n. 1.
Ciju I-cijen (poetul), p. *LV.*
Ciju I-ţzun (poetul), p. **453.**
cijuniui (florile), p. 95, n. 3.
Cijun Jun (teoreticianul literar), p. XXXIV.
Cijunnan (munţii), p. 96, n. 1 și n. 4 : vezi *Nanșan, Taii* și *Ţinlin.*
Ciju Și (filosoful), p. VI.
Ciju Și-cijen (poeta), p. LI ; p. **407.**
Ciju Ţin-iui (poetul), p. **339.**
Cile (rîul), p. 77, n. 1
Cile (tribul), p. 77, n. 1.
cinhi (instrumentul muzical), p. 47, n. 1.
ciu (forma), p. *473.*

ciu (genul dramatic), p. VI.
Ciu (împărăția), p. 31, n. 2.
Ciu (principatul), p. 421, n. 1.
ciu (tonul), pp. VIII, 483 ; vezi *şe*.
ciu de miazănoapte (tipul), p. *485 ;* vezi *noul ciu*.
ciu de miazăzi (tipul), p. *485 ;* vezi *noul ciu*.
ciue-ciu (forma), p. *483*.
Ciui (meşterul), p. 35, n. 1.
Ciun-hua (împăratul), p. 36, n. 1 ; vezi *Şun*.
„Ciunţiu" (cronica istorică), p. *VI ;* vezi *„Primăvara şi Toamna"*.
„Ciu Ţî" (culegerea), p. *477*.
ciu ţî (genul poetic), p. XXI ; p. 31, n. 2 ; pp. *476—477 ;* vezi *saoti* şi *ţî* 1°.
(*) **Ciu Yuan** (poetul), vezi **Ţiui Iuan**.
„Cizelarea dragonului în literatură" (tratatul), pp. *VI, XXXIV*.
„Cîntarea lui Roland", p. XVII.
„Cîntări din Ţin" (cartea), p. XLVI ; p. 298, n. 1 ; p. *315*.
„Cîntec despre dorul nesfîrşit" (poezia), p. XLVI.
„Cîntec despre grangurul de cîmp" (poezia), p. XXXI.
„Cîntec despre greutăţile campaniei" (poezia), p. XXX.
„Cîntec despre oastea lui Igor", p. XVII.
„Cîntecul Cidului", p. XVII.
„Cîntecul nopţii", p. 371, n. 2.
Classical Chinese Prosody (articolul), p. 473, n. 1.
Coloana Cerească, p. 216, n. 2.
concetti, p. 478, n. 1.
conceptism, p. XXXI ; p. 478, n. 1.
Confucius (filosoful), p. 67, n. 3 ; vezi *Cun*.
„Crestomatia poeziei din epoca dinastiei Tan", pp. *XXXVI, XXXVII*.
Cuînluîn (munţii), p. 216, n. 2.

„*Culegere literară*“ (crestomatia), p. XXXV ; vezi „*Vensiuan*“.
Cun (filosoful), p. 67, n. 3 ; vezi *Cun Fu-ţzî*.
Cun Cijun-ni (filosoful), p. 67, n. 3 ; vezi *Cun*.
Cun Fu-ţzî (filosoful), p. 67, n. 3 ; vezi *Cun*.
Cun Iun (poetul), p. XXX.
Cun Ţiu (filosoful), p. 67, n. 3 ; vezi *Cun*.
„*Cuvîntarea ţăranului de la munte*“ (poezia), p. XLVIII.

D

Daba (munţii), p. 343, n. 1.
dafú (rangul), p. 315, n. 2.
„*Da ia*“, p. XVII ; p. *5*, n. 1 ; p. **21** ; vezi **„Marile ode“**.
Dai Fu-gu (poetul), p. **409.**
Dai Şu-lun (poetul), p. **272.**
Daos (zeul), p. 113, n. 3.
„*De-ndată ce aud a tobelor bătaie...*“ (poezia), p. XX.
Den Guan-ţzian (poetul), p. **412.**
diangu (figura de stil), p. IX ; p. 69, n. 1.
dianşug (rangul), p. 91, n. 2.
diao, p. XXX ; p. 41, n. 1 ; vezi *iue-fu*.
dihuan (iarba), p. 293, n. 2.
Dînhuan (judeţul), p. 142, n. 2.
dou (măsura de capacitate), p. 345, n. 2.
Drumul Hunilor, p. 136, n. 1.
(*) **Du Fu** (poetul), pp. V, X—XI, XLI—XLIII ; p. **211** ; p. *482* ; vezi **Tu Fu.**
Duhul secetei (personajul mitologic), p. 429, n. 3.
Dulin (satul), p. 213, n. 2.
Dunhai (judeţul), p. 430, n. 2.
Dunhuan (localitatea), p. XLVIII.
Duntin (lacul), p. 268, n. 5.
Du Siun-he (poetul), p. XLVIII ; p. **351.**
Duzii de la hotar“ (poezia), p. XXIX.

E

Ecen (oraşul), p. 222, n. 1.
Elan (oraşul), p. 128, n. 1.
Er Şi-huandi (împăratul), p. 421, n. 1 ; vezi *Hu Hai*.
Eufues, p. XXXI, n. 1.
eufuism, p. XXXI, n. 1.

F

Fan Cen-da (poetul), p. LII ; p. 3[illegible]
(*) **Fan Cijun-ian** (poetul), p. **365.**
Fecioara de Jasp, p. 113, n. 3.
Fedorenko (N. T.) (sinologul), pp. III, IV, LVIII.
Fei Si-huan (poetul), p. **456.**
Fen Ien-ţi (poetul), p. *484.*
Fen Iuan-ciun (istoricul literar), p. IV.
Fenix (pasărea), p. 35, n. 3.
„Fiul cerului", p. 94, n. 2.
fîn (secţiunea), p. *474 ;* vezi *„Go fîn"*.
Fînhuantai (turnul), p. 405, n. 1.
Fînsian (oraşul), p. 213, n. 1.
Fluviul Galben, p. 90, n. 4 ; p. 171, n. 1 ; vezi *Huanhe*.
Fluviul Mare, p. 90, n. 2.
„Foişorul bujorilor" (drama), p. *485.*
fonogramă, p. 127, n. 2.
frunza de bambus, primăvara (băutura), p. 314, n. 2.
fu (forma), p. *473.*
fu (genul poetic), pp. *XXVII—XXVIII.*
Fu (principatul), p. 8, n. 3.
fu (tipul), p. *475.*
fujun (planta), p. 314, n. 3.
fusan (arborele), p. 114, n. 2.
Fu Su, p. 421, n. 1.
Fuţzian (provincia), p. 489, nr. 3.

G

ganiu (genul poetic), p. **XXXVIII.**
Gansu (provincia), p. 489, nr. 4.
Gao Şi (poetul), p. 482.
Gao Ţi (poetul), p. LIII ; p. 485.
Gao Ţze-cen (poetul), p. *485.*
Gao-ţzu (împăratul), p. 136, n. 1.
„Generalul zburător", p. 134, n. 2 ; vezi *Li Guan.*
ghe, p. XXX ; p. 41, n. 1 ; vezi *iue-fu.*
Ghirin (provincia), p. 489, nr. 5.
Go, p. 88, n. 2.
Gobi (deşertul), p. 90, n. 1 ; vezi *Marele Şes.*
„Go fîn" p. XVII ; p. **5** ; p. 5, n. 1 ; **vezi „Obiceiurile împărăţiilor".**
Go Mo-jo (poetul), pp. III, XXII, XXVII.
Guandun (provincia), p. 489, nr. 6.
Guan Han-ţin (poetul), p. *485.*
Guansi (vechea provincie), p. 91, n. 1.
Guei (vechea provincie), p. 310, n. 1.
Guei Ciuan (poetul), p. *485.*
Guiciou (provincia), p. 489, nr. 7.
guimao (anul), p. 67, n. 2.
Gun Bo-he (prinţul), p. 425, n. 2.
Gun Suia (ministrul), p. 386, n. 1
Gusu (oraşul), p. 116, n. 1.
Gusu (terasa). p. 116, n. 1.

H

Haicen (oraşul), p. 462, n. 1.
Haicen (ţinutul), p. 462, n. 1.
Haisia, p. 422, n. 1.
Han (rîul), p. 240, n. 1 ; vezi *Hanţzian.*
Hancijou (oraşul), p. 313, n. 1.
Hancijun, p. 422, n. 1.
Han de Apus (dinastia), p. 487, nr. 7.

Han de Răsărit (dinastia), p. 487, nr. 6.
han fu (tipul), p. *478*.
(*) **Han Iui** (poetul), pp. XLIV, XLVII, XLIX; p. **283**.
Han Sin (împăratul), p. 71, n. 1.
Hanţzian (rîul), p. 99, n. 1; vezi *Han*.
Hebei (provincia), p. 489, n. 8.
Heian (oraşul), p. 216, n. 3.
Heilunţzian (provincia), p. 489, nr. 9.
Henan (provincia), p. 489, nr. 10.
He Şu-lin (generalul), p. 129, n. 1.
He Ţzin-min (poetul), p. **441**.
hieroglife, p. 127, n. 2; vezi *ideograme*.
Ho (generalul), p. 132, n. 1; vezi *Ho Ţziui-bin*.
Ho Guan (generalul), p. 130, n. 2.
Ho Piao-iao (generalul), p. 132, n. 1; vezi *Ho Ţziui-bin*.
Ho Ţziui-bin (generalul), p. 132, n. 1; vezi *Ho Piao-iao*.
Ho Ţzî-cean, p. 262, n. 1.
hu (măsura de capacitate), p. 286, n. 1.
Hu (tribul), p. 265, n. 3.
Huai (ţinutul), p. 429, n. 1.
Huan Ba (ministrul), p. 386, n. 1
Huancijun, p. 422, n. 1.
Huan-di (împăratul), p. 35, n. 2; vezi *„Împăratul galben"*.
Huan Gun-du (poetul), pp. LVI—LVII; p. **467**, n. 1; vezi **Huan Ţzun-sian**.
Huanhe (fluviul), p. 90, n. 4; vezi *Fluviul Galben*.
Huanlin (oraşul), p. 72, n. 2.
Huan Tin-ţzian (poetul), p. *L*.
Huan Ţin-jen (poetul), p. *485*.
Huan Ţzun-sian (poetul), pp. LVI—LVII; p. **467**; p. 486; vezi **Huan Gun-du**.
Hua-to (chirurgul), p. 450, n. 1.

Huaţingun (palatul), p. 214, n. 2.
Hubei (provincia), p. 489, nr. 11.
Hubilai (împăratul), p. 427, n. 2.
Huciţzi (oraşul), p. 421, n. 1.
hueihe (neamul), p. 129, n. 1.
Hu Hai (împăratul), p. 421, n. 1 ; vezi *Er Şi-huandi.*
Hunan (provincia), p. 489, nr. 12.
Hun Şen (demnitarul), p. 449, n. 2.
husii (barbarii), p. 132, n. 1.

I

I (înţeleptul), p. 84, n. 1 ; vezi *Ţzia I.*
ia (secţiunea), p. *474 ;* vezi *„Da ia“* şi *„Siao ia“.*
Ian (principatul), p. 227, n. 1.
Ian De-ţzu (poetul), p. XV.
Ianguan, p. 94, n. 1.
Ian Hui-fei (favorita), p. 215, n. 2 ; p. 238, n. 1.
Ianjan (munţii), p. 90, n. 4.
ian pin (tonul), p. *483 ;* vezi *pin.*
Ian Siun (poetul), p. *XXIX.*
Ianţze (fluviul), p. 240, n. 1 ; vezi *Ianţzî.*
Ian Ţzi (poetul), p. *LIV.*
Ian Ţziun (poetul), p. XXXVII ; p. **81.**
Ianţzî (fluviul), p. 31, n. 3 ; vezi *Ianţzîţzian.*
Ianţzîţian (fluviul), p. 243 ; n. 2 ; vezi *Ianţzî.*
Ian Van-li (poetul), p. LII ; p. **390.**
Ian Vei-cen (poetul), p. *485.*
Iao (împăratul), p. 35, n. 1 ; p. 249, n. 1.
Iaocí, p. 214, n. 2.
„Iatacul dinspre Soare-apune“ (opera), p. *485.*
ideogramă, p. 127, n. 2.
Ien Şu (poetul), p. *484.*
Ien Ţi-tao (poetul), p. *484.*
„Iliada“, p. XVII.
„Imnurile“, pp. XVII, XXI ; p. *5* n. 1 ; p. **24** ; vezi *„Sun“.*

In (dinastia), p. 487, n. 2 ; vezi *Şan* (dinastia).
In (oraşul), p. XXIII.
Iniuan (muntele), p. **77, n. 2.**
in pin (tonul), p. *483 ;* vezi *pin.*
„Istoria dinastiei Han" (cartea), p. XXIII.
Iuan al doilea, p. 93, n. 1 ; vezi *Iuan Ţzie* (poetul).
Iuan (rîul), p. 37, n. 1.
Iuan Cijen (poetul), pp. XIV, XXXVI, XLIV, XLVII ; p. **335.**
Iuan Hao-ven (poetul), p. *485.*
iuanhe (anii), p. 297, n. 2.
Iuan Mei (poetul), p. LV ; p. 485 ; vezi *Iuan Ţzî-ţai.*
Iuan mongolă (dinastia), p. 488, nr. 17.
Iuan Ţzi (poetul), p. XXXII ; p. *480.*
Iuan Ţzie (poetul), p. 93, n. 1 ; vezi *Iuan al doilea.*
Iuan Ţzî-ţai (poetul), p. LV ; p. *485 ;* vezi *Iuan Mei* (poetul).
Iue (împărăţia), p. 116, n. 1.
„Iue fu" (conservatorul), p. XXIX ; p. 41, n. 1 ; vezi *„Camera muzicală".*
iue-fu (genul poetic), pp. XXIX—XXXI, XL, L—LI ; p. 41, n. 1 ; p. *479.*
Iui (împăratul). p. 36, n. 3.
Iu-ian. p. 262, n. 1.
Iui Ciju (poetul), p. **457.**
Iui Sin (poetul), p. XXXV ; p. 212, n. 1 ; p. *480.*
Iui Ţzi (poetul), p. *LIII.*
Iumiao (tribul), p. 429, n. 2.
Iumînguan (trecătoarea), p. 142, n. 2 ; vezi *Porţile de Jad.*
Iun Lin (prinţul), p. 128, n. 1.
Iunnan (oraşul), p. 326, n. 1.
Iunnan (provincia), p. 489, nr. 13.
iurtă, p. 77, n. 3.
„Izvorul piersicilor" (poemul), p. *XXXIII.*
„Izvorul vinului", p. 265, n. 1 ; vezi *Ţziuţiuan.*

Î

„Împăratul galben", p. 35, n. 2 ; **vezi *Huan-di*.**
„Împăratul ostaş", p. 116, n. 1 ; vezi *U-van*.
„Împotriva slujbaşilor necinstiţi" (poezia), p. XLV.
„Înaripatul", p. 134, n. 2 ; vezi *Li Guan*.
„Însemne cu tigri", p. 133, n. 1.
„Întrebări către cer" (poezia), p. XXII.
Înţeleptul I, p. 84, n. 1 ; **vezi *Ţzia I*.**

J

Jehol (vechea provincie), p. 458, n. 2.
ju (tonul), p. VIII ; p. *483 ;* vezi *şe*.
jujub (planta), p. 7, n. 1.

K

kaiiuan (anii), p. 321, n. 1 ; vezi *Kaiiuan* (împăratul).
Kaiiuan (împăratul), p. 129, n. 1 ; vezi *kaiiuan* (anii).
„Kalevala", p. XVII.
***kalpe*, p. 113, n. 1.**
Kan Iu-vei (reformatorul), p. LVI.
Kukunor (lacul), p. 136, n. 2 ; vezi *Ţinhai*.
Kuntun (muntele), p. 216, n. 1.
ku-şî (stilul poetic), p. IX ; pp. 480, 482.

L

„Lacrimi pentru Ţiui Iuan" (oda), pp. XXVIII—XXIX.
„La Ţzinlin, în foişorul de apus, citesc sub clar de lună versuri" (poezia), p. XIII.
laţziu (vinul), p. 400, n. 2.
Leihun (zeul), p. 390, n. 2.
Li (împăratul), p. 425, n. 2 ; vezi *Li-van*.
li (măsura de lungime), p. XLVI, n. 2.
lian (unitate monetară), p. 264, n. 1 ; p. 321, n. 1.

Lian Po (generalul), p. 227, n. 1.
Lian Ți-ciao (reformatorul), p. LVI.
Liaodun (peninsula), p. 459, n. 2.
Liaonin (provincia), p. 489, nr. 14.
(*) **Li Bo** (poetul), p. V ; p. 105, n. 1 ; vezi **Li Tai-pe.**
Lichii (fructele), p. 238, n. 1.
Li Guan (generalul), p. 134, n. 2 ; vezi *„Înaripatul"*.
(*) **Li Iui** (poetul), p. XLIX ; p. 359 ; p. *484*.
Li Lin (generalul), p. 91, n. 2.
Li Lou (înțeleptul), p. 35, n. 2.
Lințzî, p. 95, n. 1.
(*) **Li Pai** (poetul), p. 105, n. 1 ; vezi **Li Tai-pe.**
(*) **Li Pe** (poetul), p. 105, n. 1 ; vezi **Li Tai-pe.**
(*) **Li Po** (poetul), p. 105, n. 1 ; vezi **Li Tai-pe.**
„Li Sao" (poemul), p. XXII ; pp. *477—478*.
Lisian (rîul), p. 99, n. 2 ; vezi *Sian*.
Lișan (muntele), p. 44, n. 1.
Li Șan-in (poetul), p. XLVIII ; p. 343 ; pp. *482, 484*.
Li Șe (poetul), p. 338.
Li Șen (poetul), p. 341.
(*) **Li Tai-pe** (poetul), pp. V, XI, XXXVIII—XLI ; p. 105 ; p. 482 ; vezi **Li Bo, Li Pai, Li Pe, Li Po.**
(*) **Li Țin-cijao** (poeta), p. LI ; p. 405.
Li Țzin (poetul), p. *484*.
Liu Ban (comandantul), p. 421, n. 1.
Liu I-u, p. 46.
Liu Iui-si (poetul), pp. XLVII, XLVIII ; p. 288 ; p. *484*.
Liu Iun (poetul), p. L ; p. *484*.
Liu Lin (poetul), p. *XXXII*.
Liu Se (teoreticianul literar), pp. VI, XXXIV.
Liu Sian (învățatul), p. 477.
Liu Țzi (poetul), p. 418.
(*) **Liu Țzun-iuan** (poetul), pp. XLIV, XLVII ; p. 333.

„Livada perilor“ (şcoala de artă dramatică), p. 325, n. 1.
Li-van (împăratul), p. 21, n. 1 ; p. 425, n. 2.
Lo (fluviul), p. 307, n. 2.
Lo Bin-van (poetul), p. XXXVII.
Loian (oraşul), p. 81, n. 1 ; vezi *„Capitala de Răsărit“*.
Loulan (principatul), p. 130, n. 2.
Lu (împărăţia), p. 122, n. 1.
Lu (munţii), p. 105, n. 2.
Lu (rîul), p. 327, n. 1.
Lu Cijao-lin (poetul), p. XXXVII.
Lu Iu (poetul), pp. XI, XIV, LI, LII ; p. **400** ; p. *485*.
Lun (munţii), p. 90, n. 5 ; vezi *Lunşan*.
Lunciuan (rîul), p. 349, n. 1.
„Lun Iui“ (cartea), p. 69, n. 1 ; vezi *„Cartea cugetărilor“*.
Lunşan (munţii), p. 348, n. 1 ; vezi *Lun*.
Lupta dintre împărăţii (perioada), p. 487, nr. 4 b.
lu-şî (genul poetic), p. VIII ; p. *483*.
Lu Ţzi (poetul), p. *XXXII*.
Luţzianfu (departamentul), p. 46.
Lyly (John), p. XXXI.

M

Ma Ciji-iuan (poetul), p. **410**.
Magu (zeiţa), p. 113, n. 2.
„Mahabharata“, p. XVII.
mahună, p. 178, n. 1.
„M-am urcat în turn“ (poezia), p. XXX.
man (neamul), p. 328, n. 1.
Mao Dun (scriitorul), p. XIII.
Marea Albastră, p. 136, n. 2 ; vezi *Kukunor*.

Marea Apuseană, p. 83, n. 1 ; vezi *Kukunor.*
Marea Chinei de Sud, p. 270, n. 1.
Marea de Răsărit, p. 114, n. 2.
„Marele ia", p. 474 ; vezi **„Marile ode".**
Marele Şes, p. 90, n. 1 ; vezi *Gobi.*
Marele Zid, p. 56, n. 1.
„Marile ode", pp. XVII, XXI ; p. *5*, n. 1 ; p. **21** ; vezi *„Da ia".*
Marile Terase, p. 116, n. 1 ; vezi *Gusu* (terasa).
„Mă-ndrept spre trecut pentru ca prezentul să ia aminte" (poezia), p. XLV.
Mei Iao-cen (poetul), p. **373.**
Mei Şen (poetul), p. *XXIX.*
Meiţzi (reformatorul japonez), p. LVI.
Men Hao-jan (poetul), p. XLIV ; p. **84** ; p. 482.
Men Lin (poetul), p. **466.**
(*) **Men Ţziao** (poetul), p. XLIV ; p. **279.**
Miazăzi şi Miazănoapte (dinastiile de), p. 487, nr. 11.
„Micul ia", p. 474 ; vezi **„Ode mărunte".**
„Mi-e dor de Ţziannan" (poemul), p. XXXV.
Milo (rîul), p. 34, n. 1.
Min (dinastia), p. 488, nr. 18.
Munţii Cerului, p. 129, n. 2 ; vezi *Tianşan.*

N

Nankin (oraşul), p. 288, n. 1 ; vezi *Şitoucen* şi *Ţzinlin.*
Nanşan (munţii), p. 96, n. 1 ; vezi *Cijunnan, Taii* şi *Ţinlin.*
Ne I-cijun (poetul), p. XLVIII.
„Nepieritor ca oţelul" (poezia), p. XLVIII.
Ne Şen-ţziui (poeta), p. *LI.*
Niaoianşan (munţii), p. 412, n. 1.
Niu Si-ţzi (poetul), p. **353.**
„Noi cîntece populare" (ciclul), pp. XLV, XLVI ; p. **319.**

„Nouă elegii“ (ciclul), p. *477*.
Nouă Țări, p. 424, n. 4.
noul ciu (tipul), p. *485* ; vezi *ciu de miazăzi* și *ciu de miazănoapte*.

O

„Obiceiurile împărăților“, pp. XVII—XIX ; XX ; p. 5, n. 1 ; p. **5** ; vezi *„Go“*
„Oda celor două capitale“ (poezia), p. XXVII.
„Oda prieteniei“ (poezia), p. XXI.
„Ode mărunte“, pp. XVII, XXI ; p. 5, n. 1 ; p. **19** ; vezi *„Siao ia“*.
„Odiseea“, p. XVII.
„Optsprezece poezii despre drumul spinos“ (ciclul), p. XXXIV.
Orașul Ceresc, p. 96, n. 2 ; vezi *Cianan*.
„Orașul de piatră“, p. 288, n. 1 ; vezi *Șitoucen*.
„Orfanul“ (poezia), p. XXIX.
„Osebite stihuri“ (culegerea), p. XXX.
(*) **Ouian Siu** (poetul), pp. XVI, XLIX—L ; p. **371** ; p. *484*.

P

(*) **Pai Ciu-i** (poetul), p. **293**, n. **1** ; vezi **Bo Țziui-i.**
(*) **Pai Țiu-i** (poetul), p. **293**, n. **1** ; vezi **Bo Țziui-i.**
Palatul de vară, p. 214, n. 1 ; vezi *Huațingun*.
„Patlagina crește mare“ (poezia), pp. *474—475*.
Penlai (seraiul din), p. 237, n. 1 ; vezi *Seraiul din Penlai*.
Perioada de mijloc (poezia Tan), pp. XXXVII, *XLIV—XLVIII*
Perioada inițială (poezia Tan), p. *XXXVII—XXXVIII*.

Perioada înfloririi (poezia Tan), pp. XXXVII, *XXXVIII—XLIV.*
Perioada tîrzie (poezia Tan), pp. XXXVII, *XLVIII—XLIX.*
„Peşterile celor o mie de Buda", p. XLVIII.
„Peştişorul în cinci culori", p. 127, n. 1.
pi (tipul), pp. 475, 476 ; vezi *pi-sin.*
pianven (genul poetic), p. *XXXV.*
pibă (instrumentul), p. 265, n. 2.
pictogramă, p. 127, n. 2.
Pi ji-siu (poetul), p. XLVIII ; p. **348.**
pin (tonul), p. VIII ; p. *483 ;* vezi *ian pin* şi *in pin.*
Pindin (ţinutul), p. 410, n. 1.
Pin I (duhul), p. 268, n. 1.
pinşen (tonul), p. *VIII.*
Pin-van (împăratul), p. 8, n. 4.
pi-sin (tipul), p. *476 ;* vezi *pi* şi *sin.*
Podul Păsărilor Roşii, p. 289, n. 1.
„Poem despre frumuseţea stilului" (poemul), p. XXXII.
„Poem despre Ţzî-siui" (poezia), p. XXIX.
Port Arthur (localitatea), p. LVII.
Porţile de Jad, p. 142, n. 2 ; vezi *Iumînguan.*
„Povestea lăutei" (drama), p. *485.*
„Primăvara şi Toamna" (cronica istorică), p. VI ; vezi *„Ciunţiu".*
Primăvara şi Toamna (perioada), p. 487, nr. 4 a.

R

„Ramayana", p. XVII.
Regiunea Autonomă Guansi-Ciuan, p. 489, nr. 15.
Regiunea Autonomă Mongolia Interioară, p. 489, nr. 16
Regiunea Autonomă Sinţzian-Uighur, p. 490, nr. 17
„Regret zilele trecute" (poezia), p. XXII.
„Rimele Tan" (dicţionarul), p. VIII ; vezi *„Taniun".*
„Ruinele" (poezia), p. XLVIII.

Sadula (poetul), p. *LIII.*
saoti (genul poetic), p. XXII ; vezi *ciu ți* și *ți*[1°]
„Sălbăticie" (poezia), p. XLVI.
„Sălcile plecate" (melodia), p. 125, n. 1.
„Sărbătoarea felinarelor", p. 459, n. 1.
se (instrumentul), p. 267, n. 2.
Se (ministrul), p. 213, n. 4.
Se An (ministrul), p. 289, n. 2.
Se Lin-iun (poetul), p. XXXII ; p. *480.*
Seraiul din Penlai, p. 237, n. 1.
Se Tiao (poetul), pp. XIII. XXXIV ; p. *480.*
Sia (dinastia), p. 487, nr. 1.
Sia (ținutul), p. 395, n. 1 ; vezi *Ținutul celor trei defileuri.*
Sian (rîul), p. 37, n. 2 ; p. 99, n. 2.
Sianian (orașul), p. 94, n. 2.
Sianian (ținutul), p. 100, n. 1,
Sian Iui (comandantul), p. 421, n. 1.
Sian Șui (rîul), p. 247, n. 2 ; vezi *Sian.*
Sianțzian (rîul), p. 247, n. 2 ; vezi *Sian.*
Siao (ministrul), p. 230, n. 1.
Siao (rîul), p. 268, n. 4 ; vezi *Siaosian.*
Siaoguan, p. 90, n. 3.
„Siao ia", p. XVII ; p. *5*, n. 1 ; p. **19** ; vezi **„Ode mărunte"**.
Siaosian (rîul), p. 99. n. 2 ; vezi *Sian.*
Siao Tun (poetul), p. *XXXV.*
Si Ho (zeul), p. 114, n. 1.
Sihu (lacul), p. 417, n. 1 ; vezi *Șițzî*
Siliu, p. 92, n. 1.
sin, p. XXX ; p. 41, n. 1 ; vezi *iue-fu.*
sin (tipul), pp. *475*, 476 ; vezi *pi-sin.*

Sin De (poetul), p. **454.**
Sinfen, p. 92, n. 1.
Sinfen (judeţul), p. 324, n. 1.
sinti (stilul poetic), p. *IX.*
Sin Ţi-ţzi (poetul), p. LII ; p. *485.*
Siţzian (fluviul), p. 270, n. 1.
„Siuanan" (gruparea literară), p. *LV.*
Siuan-di (împăratul), p. 132, n. 2.
Siuan-ţzun (împăratul), p. 136, n. 1 ; p. 238, **n. 1.**
Siui (principatul), p. 8, n. 4.
Siui Cijo (poetul), p. **451.**
Síun (satul), p. 7, n. 2.
siuxnu (triburile), p. 91, n. 2.
Sivanmu (zeiţa), p. 53, n. 1 ; p. 113, n. 3 ; p. **468,** n. 1
Sîciuan (provincia), p. 490, nr. 18.
Sîma Sian-ju (poetul), p. *XXIX.*
Sîma Ţian (istoricul), p. XXV ; p. XXVI, **n. 1** ; p. **34,** n. 1.
„Stăpînul", p. 113, n. 3 ; vezi *Daos* (zeul).
Su (hanul), p. 172, n. 1.
Sui (dinastia), p. 487, nr. 12.
Suiian (oraşul), p. 206, **n. 1.**
sun (secţiunea), p. *474 ;* vezi *„Sun".*
„Sun", p. XVII ; p. *5,* n. 1 ; p. **24;** vezi **„Imnurile".**
Sun (muntele), p. 307, n. 1.
Sun de Miazănoapte (dinastia), p. 488, nr. 15.
Sun de Miazăzi (dinastia), p. 488, nr. 16.
Sun Iu (poetul), p. *477.*
Sun Iui (poetul), p. *XXVII.*
(*) **Su Şi** (poetul), pp. V, L—LI ;. p. 383, n. 1 ; vezi **Su Tun-po.**
(*) **Su Tun-po** (poetul), pp. V, L—LI ; p. **383** ; p. *485* ; vezi **Su Şi.**
Su U (eroul), p. 91, n. 2.

Şamo (deşertul), p. 90, n. 1 ; vezi ***Gobi***.
Şan (dinastia), p. 487, nr. 2 ; vezi ***In*** (dinastia).
Şan (generalul), p. 100, n. 1 ; vezi ***Şan Ţzian***.
şan (tonul), p. VIII ; p. 483 ; vezi ***şe***.
Şandun (peninsula), p. 10, n. 1 ; p. 95, n. 2.
Şandun (provincia), p. 490, nr. 19.
Şanhan (fluviul), p. 148, n. 1.
Şanhan (oraşul), p. 148, n. 1.
Şanii (conducătorul hunilor), p. 91, n. 2.
Şansi (provincia), p. 490, nr. 20.
Şan Sien (poetul), p. *484*.
Şan Ţzian (generalul), p. IX ; p. 100, n. 1 ; vezi Şan (generalul).
„Şapte raţionamente" (oda), p. XXIX ; vezi ***„Ţifa"***.
„Şapte tristeţi" (poezia), p. *XXX*.
Şaţiu (oraşul), p. 121, n. 1.
şe (tonul deflexionar), p. *483*.
şen (măsura de capacitate), p. 345, n. 1.
şen (ton), p. VIII, n. 1.
Şen (principatul), p. 8, n. 2.
Şen Iue (poetul), p. VIII ; p. 371, n. 2.
Şensi (provincia), p. 490, nr. 21.
Şen Ţzî-hui (domnul), p. 94, n. 3.
şeşen (tonul), p. *VIII*.
Şi Da-kai (scriitorul, conducătorul mişcării taipinilor), p. *LV*.
Şihau (satul), p. 253, n. 2 ; vezi *Ţze-kaó*.
Şi Sî-min (generalul), p. 222, n. 1.
Şitoucen (oraşul), p. 288, n. 1 ; vezi *Nankin* şi *Ţziulin*
„Şiţzin" (cartea), pp. XVII—XXI ; p. 5, n. 1 ; vezi **„Cartea Cîntecelor"**.
Şiţzî (lacul), p. 417, n. 1 ; vezi *Sihu*.
şî (format), p. *473*.
Şouian (oraşul), p. 410, n. 1.

„Șoven“ (dicționarul), p. *VI.*
„Șuidao“ (cîntecul), p. 367, n. 1.
Șun (împăratul), p. 36, n. 1 ; p. 213, n. 5 ; vezi *Ciun-hua.*

T

Taibo (steaua), p. 90, n. 7.
Taibodin (piscul), p. 279, n. 1.
Taicijou (orașul), p. 427, n. 1.
Taihan (muntele), p. 306, n. 1.
Taii (munții), p. 96, n. 3 ; vezi *Cijunnan, Nanșan* și *Ținlin.*
Taipini (-lor, mișcarea revoluționară a), p. *LV.*
Taiuan (provincia), p. 490, nr. 22 ; vezi *Taiwan.*
Taiwan (provincia), p. 490, nr. 22 ; vezi *Taiuan.*
Tan (dinastia), p. 487, nr. 13.
Tan (împărăția), p. 15, n. 1.
tan (poezia), p. *482.*
Tancijou (regiunea), p. 253, n. 1.
„*Taniun*“ (dicționarul de rime), p. *VIII* ; vezi „*Rimele Tan*“.
Tan Jen (poeta), p. *LI.*
Tan Mei (generalul), p. 31, n. 2.
Tan Sian-țzu (poetul), p. *485.*
Tan Sî-tun (poetul), p. 469.
Tan Țiui (poetul), p. 297, n. 1.
Tao Hun-țzin (poetul), p. 76.
(*)Tao Iuan-min (poetul), pp. V, XXXII, XXXIII—XXXIV ; p. 67 ; p. *480* ; vezi Tao Țian.
(*) Tao Țian (poetul), vezi Tao Iuan-min.
tianbao (anii), p. 325, n. 2 ; vezi *Tianbao* (împăratul).
Tianbao (împăratul), p. 129, n. 1 ; vezi *tianbao* (anii).
Tianșan (munții), p. 129, n. 2.
Tibet (podișul), p. 327, n. 1.

Tibet (provincia), p. 490, nr. 23.
tu-fan (neamul), p. 129, n. 1.
Tu-fan (ţinutul), p. 242, n. 1.
(*) **Tu fu** (poetul), p. 211, n. 1 ; vezi **Du Fu.**
„Tuncen" (gruparea literară), pp. LV, *LVII.*
Tungu (defileul), p. 140, n. 1.
„Turnul Fînhuantai" (poezia), p. 405, n. 1.
„Turnul pentru contemplarea lacului", p. 386, n. 3 ; vezi *Vanhu* (turnul).

Ţ

Ţan Ţze (generalul), p. 253, n. 1.
Ţanu, p. 268, n. 3.
Ţao Ciji (poetul), pp. XV, XXXI ; p. **59** ; p. *480* ; vezi **Ţao Ţzî-ţzian.**
Ţao E (poetul), p. **345.**
Ţao Pei (poetul), p. XXXI ; p. *479.*
Ţao Ţao (generalul şi poetul), pp. VII, *XXX—XXXI.*
Ţao Ţzî-ţzian (poetul), p. **59,** n. 1 ; vezi **Ţao Ciji.**
Ţara Ceţurilor, p. 139, n. 2.
Ţara dintre Patru Mări, p. 341, n. 1.
Ţen Ţan (poetul), p. **265.**
Ţi (împărăţia), p. 10, n. 1.
Ţi (munţii), p. 5, n. 2.
Ţian (tribul), p. 265, n. 3.
Ţian Ţi (poetul), p. **267.**
„Ţifa" (oda), p. XXIX ; vezi *„Şapte raţionamente".*
Ţilian (munţii), p. 266, n. 1.
ţilin, p. 132, n. 2.
Ţilin (pavilionul), p. 132, n. 2.
Ţin (dinastia), p. 487, nr. 5.
Ţin (împărăţia), p. 31, n. 2.
ţin (măsura de suprafaţă), p. 322, n. 1.

Ţin (rîul), p. 215, n. 4.
Ţincijou (ţinutul), p. 31, n. 2.
Ţinhai (lacul), p. 83, n. 1 ; vezi *Kukunor*.
Ţinhai (provincia), p. 190, nr. 24.
Ţinhuan (împăratul), p. 421, n. 1 ; vezi *Ţin Şi-huandi*.
Ţinlin (munţii), p. 96, n. 1 ; vezi *Cijunnan, Nanşan* şi *Taii*.
Ţin manciuriană (dinastia), p. 488, nr. 19.
Ţinşan (munţii), p. 266, n. 2.
Ţin Şi-huandi (împăratul), p. 56, n. 1 ; vezi *Ţinhuan*.
Ţinutul celor trei defileuri, p. 395, n. 1 ; vezi *Sia* (ţinutul).
Ţinutul Ciamdo, p. 490, nr. 25.
Ţinutul dintre Patru Mări, p. 420, n. 2.
ţiui, p. XXX ; p. 41, n. 1 ; vezi *iue-fu*.
Ţiuicijou (regiunea), p. 317, n. 1.
(*) **Ţiui Iuan** (poetul), pp. V, XI, *XXII—XXVII* ; p. **31** ; vezi **Ciu Yuan** .
Ţiu Vei (poetul), p. 276, n. 1.
ţî (forma), p. *473*.
ţî (genul), p. *484*.
ţî 1° (genul poetic), p. XXII ; vezi *ciu ţî* şi *saoti*.
ţî 2° (genul poetic), pp. VI, X.
ţî 3° (noul gen poetic), pp. XLIX—LII ; pp. *484, 485*.
ţî lent (genul poetic), p. LI ; vezi *ţî* 2°.
ţî lung (genul poetic), p. L ; p. *484* ; vezi *ţî* 2° şi *ţî* 3°.
ţî mijlociu (genul poetic), p. *484* ; vezi *ţî* 3°.
ţî scurt (genul poetic), p. *484* ; vezi *ţî* 3°.
Ţui Huan, p. 253, n. 1.
Ţui Jun (poetul), p. **83.**
ţzatîşi (stilul poetic mixt), p. XVI.
Ţze-kaó (satul), p. 253, n. 2 ; vezi *Şihau*.
Ţze Ţzi (regicidul), p. 130, n. 2.
Ţze-van (împăratul), p. 36, n. 2.
Ţzi (ministrul), p. 213, n. 4.

Ţzia I (poetul), pp. XXVIII—XXIX ; p. 246, n. 2 ; p. 344, n. 1 ; p. *477* ; vezi *I* (înţeleptul).
ţzian, p. 243, n. 2.
Ţzian (dinastia), p. 8, n. 4.
Ţziande (oraşul), p. 86, n. 1.
Ţziande (rîul), p. 86, n. 1.
Ţziandun (regiunea), p. 94, n. 4.
ţziannan (anii), p. 46.
Ţziannan (vechea provincie), p. 43, n. 1.
Ţziansi (provincia), p. 490, nr. 26.
Ţzian Sin-iui (poetul), p. *LV*.
Ţziansu (provincia), p. 490, nr. 27.
Ţzian-ven (istoricul literar), p. VI.
Ţziao Cijun-ţin, p. 46.
Ţziaohe (rîul), p. 266, n. 1.
Ţzi Can (poetul), p. *XXXII*.
Ţzi Iuan-fu (poetul), p. **444.**
ţzin (măsura de greutate), p. 321, n. 1.
Ţzin de Apus (dinastia), p. 487, nr. 9.
Ţzin de Răsărit (dinastia), p. 487, nr. 10.
Ţzin Guan (poetul), p. *484*.
Ţzinlin (oraşul), p. 288, n. 1 ; vezi *Nankin* şi *Şitoucen*.
Ţzinmen (muntele), p. 99, n. 3.
Ţzintin (munţii), p. 106, n. 1.
Ţzişui (rîul), p. 123, n. 1.
Ţziuiian (lacul), p. 89, n. 1.
Ţziuţiuan (regiunea), p. 265, n. 1 ; vezi *„Izvorul vinului"*.
Ţzîghe (muntele), p. 301, n. 1.
Ţzî-in (prinţul), p. 421, n. 1.
Ţzo Sî (poetul), p. *480*.
Ţzunhe (rîul), p. 148, n. 2 ; vezi *Ţzunho* şi *Ţzunlin*.
Ţzunho (rîul), p. 148, n. 2 ; vezi *Ţzunhe* şi *Ţzunlin*.
Ţzunlin (rîul), p. 148, n. 2 ; vezi *Ţzunhe* şi *Ţzunho*.
Ţzu-sian, p. 262, n. 1.

U

U (împăratul), p. 41, n. 1 ; vezi *U-di* (împăratul).
U (împăratul din Vei), p. *479 ;* vezi *Ţao Ţao.*
U (împărăţia), p. 116, n. 1 ; p. 288, n. 1 ; vezi *U* (ţara).
U (ţara), p. 31, n. 3.
Ucijun (judeţul), p. 384, n. 1 ; vezi *Usian.*
U-di (împăratul), p. 41, n. 1 ; p. 91, n. 1 ; vezi *U* (împăratul).
udun (arborele), p. 140, n. 1.
U Huan, p. 421, n. 1.
Ulin (pichetul), p. 406, n. 2.
„Unsprezece ode“ (ciclul), pp. *477—478.*
Ursa Mare (constelaţia), p. 114, n. 3 ; vezi *Căuşul ceresc.*
Usian (judeţul), p. 384, n. 1 ; vezi *Ucijun.*
U Siao-ju (publicistul), pp. IV, 486.
U Siun (poeta), p. 464.
U Ţze-tian (împărăteasa), p. XXXVIII.
U-van (împăratul), p. 116, n. 1 ; vezi *„Împăratul ostaş“.*
U Vei-e (poetul), p. LV ; p. **449** ; p. 449, n. 1 ; p. *485.*

V

van, p. 130, n. 1 ; vezi *vang.*
Van (rîul), p. 123, n. 1 ; vezi *Ven.*
(*) **Van An-şi** (poetul), pp. *XV—XVI* ; p. 379.
Van Bo (poetul), p. XXXVII.
Van Ciun-hen, p. IV.
Van Dao (ministrul), p. 289, n. 2.
vang, p. 130, n. 1 ; vezi *van.*
Vanhu (turnul), p. 386, n. 3 ; vezi *Vanhulou.*
Van Huei (poetul), p. *LIII.*
Vanhulou, p. 386, n. 3 ; vezi *Vanhu.*

Van Man (împăratul), p. 449, n. 2.
Van Mian (poetul), p. **433.**
Van Oei (poetul), p. 88, n. 1 ; vezi **Van Vei.**
Van Şi-cijen (poetul) p. LV ; p. *485.*
Van Şi-fu (poetul), p. *485.*
Van Ţan (poetul), p. XXX ; p. 246, n. 1.
Van Ţin, p. 275, n. 1.
Van Ţzian (poetul), p. **286.**
Van Vei (poetul), pp. IX, XLIII—XLIV ; p. **88** ; p. *482* ; vezi **Van Oei.**
Vei^{1c} (împărăţia), p. 11, n. 1.
Vei^{2c} (împărăţia), p. 11, n. 1.
Vei (rîul), p. 215, n. 4.
Veicen, p. 92, n. 1.
Veihaivei (localitatea), p. LVII.
Vei In-u (poetul), p. *XLIV* ; p. **275.**
Veişui (rîul), p. 288, n. 2.
Ven (rîul), p. 123, n. 1 ; vezi *Van.*
Ven-di (împăratul), p. 344, n. 1 ; vezi *Ven-huan* şi *Ven-huandi.*
Ven-huan (împăratul), p. 422, n. 2 ; vezi *Ven-di* şi *Ven-huandi.*
Ven-huandi (împăratul), p. 422, n. 2 ; vezi *Ven-di* şi *Ven-huan.*
„Vensiuan" (culegerea), p. XXXV ; vezi *„Culegere literară".*
Ven Tian-sian (poetul), p. XI.
Ven Tin-iun (poetul), p. *XLIX* ; p. **346** ; p. *484.*
Versul de cinci cuvinte (genul poetic), p. *XXX.*
„Veşnica durere" (poemul), p. *485.*
„Viaţa poetului beat" (poezia), p. XXXIV.
„Viaţa poetului de la cele cinci sălcii" (poezia), p. XXXIV.

Z

„Zăpadă în miez de vară" (opera), p. *485.*

CUPRINSUL

Notă asupra ediției III
Poezia chineză clasică (Extrase) de N. T. Fedorenko V

„CARTEA CÎNTECELOR"
(secolele al XI-lea—al VIII-lea î.e.n.)

„OBICEIURILE ÎMPĂRĂȚIILOR"

Cîntecul miresei *(Cîntec din împărăția Cijou)* 5
Într-una bate vîntul... (Cîntec din împărăția Bei) 6
Cîntecul feciorilor care n-au putut să aducă mîngîiere bătrînei lor măicuțe *(Cîntec din împărăția Bei)* 7
Soldatului îi este dor de casă *(Cîntec din capitala împărăției)* 8
La cînepă dacă mă duc... (Cîntec din capitala împărăției) 9
Frunze, frunze-ngălbenite... (Cîntec din împărăția Cijen) 9
E noapte... (Cîntec din împărăția Ți) . . 10

Mă urc pe drumul care duce-n munți... (Cîntec din împărăția Vei) 11
Șobolanul mătăhălos *(Cîntec din împărăția Vei)* 12
Harnicul tăietor de lemne și aghiotantul prințului *(Cîntec din împărăția Vei)* . 13
Cîntecul pomului singuratec *(Cîntec din împărăția Tan)* 15
Întoarcerea de la război *(Cîntec din împărăția Bin)* 16

„ODE MĂRUNTE"

În stoluri trec... 19
Musca albastră 20

„MARILE ODE"

E-mpovărat poporul... 21

„IMNURILE"

Belșugul 24

POEME DIN ÎMPĂRĂȚIA CIU

(secolele al IV-lea—al III-lea î.e.n.)

(*) Țiuî Iuan (340—278 î.e.n.)
Moartea pentru patrie *(din ciclul „Nouă arii")* 31
Luînd în brațe-o piatră *(din ciclul „Nouă elegii")* 34

DIN EPOCA DINASTIEI HAN PÎNĂ ÎN EPOCA DINASTIEI ȚZIN DE APUS

(secolul al III-lea î.e.n.—secolul al IV-lea e.n.)

POEZII ÎN GENUL *IUE-FU* DIN EPOCA DINASTIEI HAN

(secolul al III-lea î.e.n.—secolul al III-lea e.n.)

Anonim
La miazăzi soldații luptă... 41

Anonim
Țziannan 43

Anonim
M-am hotărît să plec... 44

Anonim
Păunul zboară spre miazăzi... I—VII . . 46

Anonim
Eu cînd am plecat la oaste... 51

Anonim
Luceafărul și Țesătoarea 53

Anonim
Cînd ies pe poarta de la răsărit a orașului . 55

Cen Lin (?—217)
Mi-am adăpat calul în șanțul de dincolo de Marele Zid 56

Țao Ciji (192—232)
Suspine 59

DIN EPOCA DINASTIEI ȚZIN DE RĂSĂRIT PÎNĂ ÎN EPOCA DINASTIEI SUI

(secolele al IV-lea—al VII-lea)

(*) **Tao Iuan-min** (365—427)
În anul *guimao*, la începutul primăverii, mă gîndesc la casa veche de la țară . . 67
Cer de pomană 69

CÎNTECE POPULARE DIN EPOCA DINASTIILOR DE LA MIAZĂZI
(secolele al IV-lea—al V-lea)

Cîntec din Cianhan 72
Marchitanul 73
Bao Cijao (421?—465?)
Se scutur' florile de prun 74
Tao Hun-ţzin (452—536)
Răspuns la scrisoarea împăratului care a întrebat : „Ce există în munţi ?“ . . . 76

CÎNTECE POPULARE DIN EPOCA DINASTIILOR DE LA MIAZĂNOAPTE
(secolele al V-lea—al VI-lea)

Cîntecul tribului Cile 77

DINASTIA TAN
(618—907)

Ian Ţziun (650—695)
Pornind din Cianan cu oastea la luptă . . 81
Ţui Jun (653—706)
Luna, deasupra munţilor de la hotare . . 83
Men Hao-jan (689—740)
Însemnare pe zidul chinoviei unde sălăşluia înţeleptul I 84
Luîndu-mi bun rămas de la Van Vei . . 85
Dimineaţă de primăvară 86
Înnoptez pe Ţziande 86
Van Vei (701—761)
Cîmpia după ploaie 88
Vin cu solie eu la grăniceri 89
Cîntec în munţii Lun 90
Mă uit la vînători 92

Îl petrec pe Iuan al doilea, care pleacă spre Ansí 93
Tinerii 94
Îl petrec pe domnul Șen Țzî-hui, la Țziandun 94
În ziua a noua, după a noua lună nouă, îmi aduc aminte de fraţii mei, care trăiesc la Șandun 95
În munţii Cijunnan 96
În coliba din munţi 97
Mi-am petrecut un prieten 98
Privesc de sus rîul Hanţzian 99
Căsuţa din crîngul de bambus 100
Bobii roşii 100
Însoţesc primăvara 101
În grădina cerbilor 101
(*) **Li Tai-pe** (701—762)
Cascada din munţii Lu 105
Șopotul apelor 106
În munţii Ţzintin 106
Pinul cel tînăr 107
Întoarcerea la casa din munţi 108
Hoinărind pe malul pîrăului 111
Scurtimea vieţii I, II 112
La o ceaşcă de vin 115
Într-o noapte de petrecere 117
Închinare învăţătorului Men Hao-jan . . 119
O glumă pentru Du Fu 120
Epistola către Du Fu, aflat la Șaţiu . . 121
Într-o noapte cu lună 123
Flautul din Loian 124
De pe „Ţărmul tomnatec", poetul scrie către soţia lui 125
Surghiunit la Elan, poetul scrie despre floarea-soarelui 128
Peste frontieră I—V 129

De strajă, în Tianşan 135
La sud de Marele Zid I, II 137
Scrisoare către bărbatul dus la război I, II 139
Gînduri de toamnă 142
Corbul negru 143
Floarea roşie 144
Tinereţe 146
Vînătorul din frontiere 147
Oştenii acestui han... 148
În Gobi 151
Tîlharul 153
Bocetul 158
Trecere I, II 160
Singurătate 162
Suspine în noapte 166
Fluierul de jad 167
Cîntec I, II 168
Pe Fluviul Galben I, II 171
Pe malul unui rîu 172
Cîntecul fluviului 174
Pavilionul de porţelan 175
Luna din vremurile copilăriei 176
Uitare 177
Într-o colibă de ţară 178
Trei ortaci *(Eu, luna şi umbra mea)* . . 179
Privire în oglindă 180
Cînd s-a trezit drumeţul în tractir . . . 181
Livada 181
Croncăne ciori 181
Cocostîrcul de argint 182
Chef dezmăţat 183
La aldămaş cu luna 185
Rămas bun din cîrciumă 186
Poetul gîndind să plece de la o ţiitoare . . 187
Cîntec primăvăratec 188

Cîntec de vară 189
Cîntec de toamnă 190
Cîntec de iarnă 191
Beat în primăvară 191
Su U 192
Sub clar de lună beau de unul singur I, II 194
În luntre 197
Cîntec la griji şi necazuri 198
Dănţuitoarea împăratului 199
Cîntec făcut 200
Crabii 201
Cîrciumioara în primăvară 202
Statornicii 203
La fîntîna voinicului 203
Cîntec pămîntului, bînd şi tînguind pentru jalea ţărînii 204

Cijan Siun (709—757)

Suspin de flaut 206

(*) **Du Fu** (712—770)

Iar mi-am adus aminte (746) 211
Cinci sute de cuvinte, pe calea spre Fînsian I—III (755) 213
După înfrîngerea de la Centao (756) . . . 217
Într-o zi de primăvară 219
Rămas bun (759) 220
Întoarcere din pribegie 223
Două poezii scrise pe cîmpul de luptă I, II (759) 226
Trei cîntece I—III (759) 228
Greierul 232
Vîntul de toamnă I, II 233
Pomii bolnavi I, II (761) 236
Palmierii din Sîciuan (761) 239
Călătorind pe fluviu 241
Oştenii hanului 242
Cele opt poziţii de apărare (766) . . . 243

Cetatea Bodí (766) 244
Prin străini (768) 246
Călătorind în sus pe Sian Şui (769) . . 247
Pîine şi mătasă 251
Calul alb (770) 252
Omul Hanului 253
Cîntecul carelor de război 255
În pragul toamnei 257
Seara, în cîmp 258
Căminul inimii 259
Noaptea pe fluviu 261
Lui Ho Ţzî-cean 262
Lui Iu-ian 263
Lui Ţzu-sian 264
Laudă către Li Tai-pe 264
Ţen Ţan (715—770)
Cinstind din belşug vinul, la ospăţul dat de guvernatorul ţinutului Ţziuţiuan, am potrivit stihurile acestea 265
Ţian Ţi (722—780 ?)
Duhurile rîului Sian cîntă din *se* . . . 267
Cijan Ţzi (725?—780?)
Cîntec despre bătrînul ţăran 269
Înnoptez în casa pescarului 270
Dai Şu-lun (732—789)
La graniţă 272
(*) **Vei In-u** (736—825?)
M-am urcat în turn — *lui Van Ţin* . . 275
Într-o noapte de toamnă trimit aceste rînduri demnitarului Ţiu al douăzeci şi doilea 276
(*) **Men Ţziao** (751—814)
Hoinărind prin munţii Cijunnan 279
(*) **Han Iui** (768—824)
A fost săgetat fazanul 283

Van Ţzian (768—830)
Cîntecul edecarilor 286
Liu Iui-si (772—842)
Oraşul de piatră 288
Cartierul Rîndunelelor Negre 289
(*) **Bo Ţziui-i** (772—846)
Culeg iarba *dihuan* 293
Pe ger cumplit, la ţară 295
Cîntec de jale în amintirea morţii poetului Tan Ţiui 297
Cînd am mas în satul de la poalele coastei de miazănoapte a muntelui Ţzîghe . . 301
Mă uit la strînsul grîului 303
Cînd am umblat întîia oară pe drumurile muntelui Taihan 306
Alean lîngă muntele Sun şi apa Lo . . 307
Îi fac prietenului o-ntrebare 308
Mi-am cusut un halat călduros 310
Luna, pe meleaguri străine 311
Amintiri din Ţziannan I—III 313
„Cîntări din Ţin"
În veşminte alese, pe caii sătui 315
La tîrgul de flori 317
„Noi cîntece populare"
Bătrînul cărbunar — *Împotriva „tîrguielilor" făcute de Curte* 319
Moşneagul din Dulin — *Suferinţele ţăranului* 322
Unchiaşul cu mîna zdrobită — *Împotriva „isprăvilor de vitejie" de la graniţă* . . 324
(*) **Liu Ţzun-iuan** (773—819)
Pescarul 333
Iuan Cijen (779—831)
Cîntecul ţăranului 335
Palatul uitat 337
Li Şe (790?—840?)

Cîntecul ciobanului 338
Ciju Ţin-iui (797—?)
Marele Zid 339
Li Şen (?—846)
Mă mîhneşte soarta ţăranului I, II . . . 341
Li Şan-in (812—858)
Noaptea, pe cînd plouă, scriu din miază-noapte 343
Ţzia I 344
Ţao E (816—875)
Guzganii din hambarele regale 345
Ven Tin-iun (818—872)
Căldat e turnu-n luna argintie... 346
Pi Ji-siu (833—?)
Plîng soarta celor din Lunşan 348
Du Siun-he (846—904)
Inscripţia ce-am făcut-o pe-un perete de colibă ţărănească 351
Niu Si-ţzî (880?—930?)
Despărţire 353

DINASTIA SUN
(960—1279)

(*) **Li Iui** (937—978)
Cu suflet pustiu... 359
Primăvăratică răsare... 360
(*) **Fan Cijun-ian** (989—1052)
Aduceri aminte 365
Cijan Sian (990—1078)
Ascult, cercînd o alinare... 367
(*) **Ouian Siu** (1001—1060)
„Cîntecul nopţii“ 371
Mei Iao-cen (1002—1060)
Olarul 373

Povestea plugarului 374
(*) **Van An-şi** (1026—1070)
În curgere 379
(*) **Su Tun-po** (1036—1101)
Lună plină 383
În exil 384
Bocetul ţărăncii din Ucijun 384
Bînd peste măsură, scriu versuri în turnul Vanhu I, II 386
Cen Iui-i (1090—1138)
La gura văii 388
Ian Van-li (1124—1206)
Mîhnire iscată de secetă 390
Plugarii 392
Fan Cen-da (1125—1204)
Iluminaţie în cinstea gîndacilor de mătase . 393
Desfăşurarea gogoaşelor de viermi de mătase 394
Laudă celor care ard cîmpiile 395
Bucurii autumnale, în sat 399
Lu Iu (1125—1210)
Plimbare prin satele din Şansi 400
(*) **Li Ţin-cijao** (1081—1140)
Ascult fluierul în turnul Fînhuantai . . . 405
Ciju Şi-cijen (aproximativ 1200)
Văd primăvara cum trece... 407
Dai Fu-gu (aproximativ 1200)
În faptul serii, din sat, de pe malul rîului, privesc în depărtare 409
Ma Ciji-iuan (aproximativ 1250)
Cîntec din Şouian 410
Den Guan-ţzian (aproximativ 1270)
Însemnări despre Niaoianşan *(elegie)* . . 412

DINASTIA IUAN (MONGOLĂ)
(1279—1368)

Cijan Ke-ţziu (aproximativ 1300)
Ultima lună de primăvară 417
Liu Ţzi (1311—1375)
Versuri scrise sub imboldul neorînduielilor 418
Se aude ţipătul unui stol de gîşte sălbatice 426
Într-o noapte de vară, în oraşul Taicijou . 427
Van Mian (aproximativ 1350)
Mîhnire 433

DINASTIA MIN
(1368—1644)

Bian Gun (1476—1532)
Cîntecul barcagiului 439
He Ţzin-min (1483—1521)
Sfîrşit de an 441
Ţzi Iuan-fu (aproximativ 1550)
Mă-ntorc noaptea, după seceratul orezului 444

DINASTIA ŢIN (MANCIURIANĂ)
(1644—1911)

U Vei-e (1609—1671)
Simţămintele ce m-au cuprins în timpul bolii 449
Siui Cijo (1624—1713)
Catîrul înhămat la căruţă 451
Ciju I-ţzun (1629—1709)
Toamna, pe cer plumburiu... 453
Sin De (1655—1685)
Culegînd dude 454
Fei Si-huan (1664—1741)
Versuri pentru copii 456

Iui Ciju (aproximativ 1700)
Tigrul feroce 457
Sărbătoarea felinarelor 459
U Siun (aproximativ 1700)
Aud gîştele 464
Men Lin (1728—1758)
În zori, fazanul zboară 466
Huan Ţzun-sian (1848—1905)
Prima dimineaţă a anului 1900 467
Tan Sî-tun (1865—1898)
Cîntec despre macul de opiu şi sacul de orez 469

ANEXE

Despre prozodia chineză clasică de U Siao-ju (Anexa 1) 473
Tabel cronologic al dinastiilor chineze (Anexa 2) 487
Indice alfabetic al provinciilor şi al regiunilor autonome ale Republicii Populare Chineze, cu capitalele lor (Anexa 3) . . 489
Harta administrativă a Republicii Populare Chineze (Anexa 4) 491
Indice alfabetic general (Anexa 5) . . . 493
Cuprinsul 519

Redactor responsabil : Elena Murgu
Tehnoredactor : Vasile Teodorescu

Dat la cules 11.05.1963. Bun de tipar 09.09.1963. Apărut 1963. Tiraj 20.140 ex. broşate. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 17,16. Coli tipar 18,5. A. nr. 4386/1963. C.Z. pentru bibliotecile mari 895.1. C.Z. pentru bibliotecile mici 895.1—1=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 30 425 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.